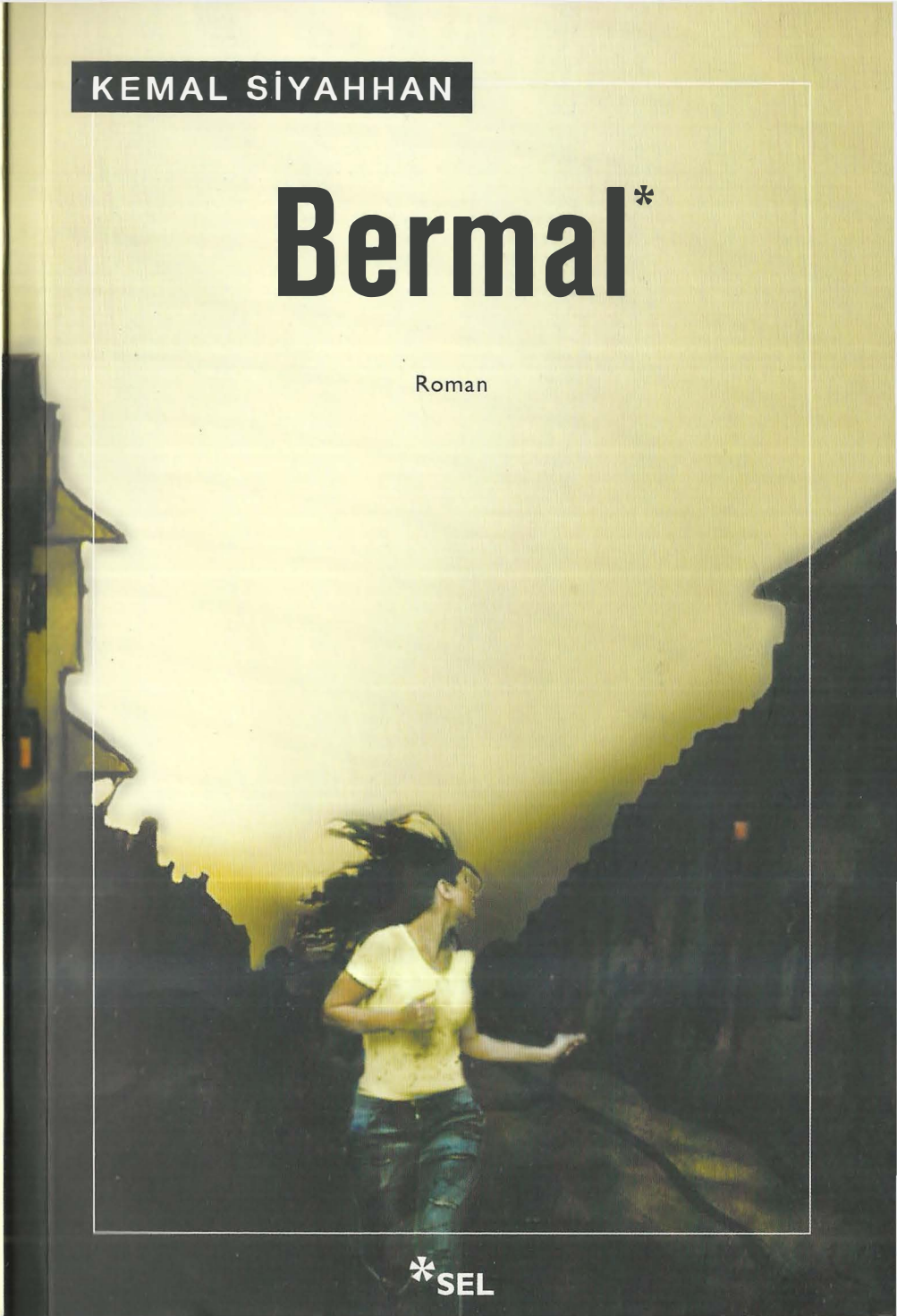
KEMAL SİYAHHAN

Bermal*

Roman

*SEL

KEMAL SİYAHHAN • BERMAL *

BERMAL*

KEMAL SİYAHHAN 1963'te Şanlıurfa'nın Siverek İlçesinde doğdu. Erken yaşlarda iş hayatına atıldı. Tekstil sektöründe önemli başarılara imza attı. Halen birçok mefruşat mağazasının başındadır.

1979 yılından itibaren *Atmaca, Deli, Öküz* ve *Hayvan* gibi mizah ve edebiyat dergilerine sayısız karikatür ve resimli öykü çizdi. *Lale Bahçelerinden Fransız Sokaklarına* (Leman Yayıncılık 2006) resimli romanının yanı sıra Sel Yayıncılık'tan çıkan *Öylesine Yaşandı* 2002, *Kenger* 2007, *Yalnız Mor* 2008, *Roza'nın Gözleri* 2009, *Sanrı ve Gerçek* 2010 adlı eserleri bulunmaktadır. *Roza'nın Gözleri* aynı yıl ikinci baskısını yapmıştır.

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85 Faks: (0212) 516 97 26

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

*SEL YAYINCILIK: 519
ISBN 978-975-570-532-3

BERMAL
Kemal Siyahhan
Roman

© Sel Yayıncılık, 2011

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Kapak ve teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Ekim 2011

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Kemal Siyahhan

Bermal

Roman

MARTILAR VE SULTANAHMET

İstanbul'un merkezinde oturup keyif çatarken, kuş seslerini duymaktan daha güzel ne olabilir. Bir yanımda Ayasofya diğer yanımda Sultanahmet ve Yerebatan sarnıcı, mutlu hissediyorum. Yalnız o da değil oturduğum yerden aşağıya doğru inildiğinde Bab-ı Ali yokuşu var, bu yokuşu kimler eskitti kimler Orhan Veli'ler, Cahit Sıtkı'lar, Cemal Süreyya'lar ve onların varlığından güç alıp kıyısından köşesinden son olarak da ben. Küfrederek kızarak kitabımın basılması için defalarca bu yokuşu çıkıp yayınevlerinin kapısını aşındırmıştım, yazdığım onca metne daha bakmadan 'olmamış' diyenler ya da 'şu sıralar yerli eser basmıyoruz' diyenlere kadar türlüsünü tanıdım buralarda. Haksız da sayılmazlardı, olur olmadık dünya kadar sunum gelince bu tutumu takınıyorlardır diye düşünüyorum şimdilerde.

Bir martı oturduğum sandalyenin yanındaki güvercini kovalarken gökyüzüne savruluyor, elimdeki simitten parçacıklar koparıp kaldırıma doğru atıyorum, daha yere düşmeden bir başkası kapıyor. Açlık denince aklıma adalet düşüncesi, ardından da sorun olarak şiddet geliyor. Edinilmiş zenginlikleri aç olanlara karşı korumanın bedeli kuşkusuz vardır, sonuç ne olursa olsun dünya durdukça bu kavga asla bitmeyecek, açlarla gelecekte aç kalabileceğini düşünüp korkudan acımasızlığını ortaya koyan zenginler arasında entrikalar, planlar, oyunlar oynanmaya devam edecek.

Bir yazardan edebi eser üretirken yaşadığı dünyadan kendini soyutlaması beklenemez, kaldı ki ona sınır koymaya kalkışmak da anlamsız. Dönemin iç huzursuzluklarını ve siyasi olaylarını eserlerine yansıtmış nice yazar var.

İlkbaharın güneşini bedenimin her hücresinde hissediyorum, sıcaklar artacak ve bir daha bu havayı bulamayacağım endişesine kapı-

lırken, önümden geçen insanların gülücüklerine karşılık vermeye çalışıyorum. Tanınmış bir yazar sayılırım, kitaplarımı okumuş bazı okurlarım açıkça hayranlıklarını belirtiyorlar.

İnsanı yazmak, kötülükleri betimlemek oldu demek çok zor, hayatın kendisi de zordur, yazar olsa da değişmez, öyle ki bazen yaşamın neresinden tutup yazacağını düşünür hale gelebiliyor insan. İhanetleri, sevgileri bir ressamın renkleri tuvale döktüğü gibi kelimelere dökerken aynı zamanda hüzünleri kâğıdın bir köşesine mutlaka ilintilerim. Zaman zaman sorarlar karakterlerden birimisiniz diye sadece tebessüm ederim, oysa her defasında kendini bulmuştur okuyucu, bunu itiraf eden çok insan oldu. İçten içe, sevgini üzerime akıt derim okuyucuya, herkesin arzuladığı gibi benim de ihtiyacım var buna.

Turistler önümden geçiyor, zabıtadan kaçan işportacıların ağızlarında küfürler var. Köyünden geleceğini aramak için göçüp gelen, hayatın bir köşesinden tutunmaya çalışan yarım yaşamların haklılıklarını mırıldanıp geçen insanlar da var. Birini durdurup mercek altına almak fikrine kapılıyorum, bunu yapmama imkân yok tabi. Onca zamandır paldır küldür İstanbul'u işgal eden bu insanları romanlarıma konu yapmadım diye hayıflanıyordum zaten. Canhıraş yerlere sermiş oldukları eşyaları peşleri sıra çeken çaresizleri kovalayan memurlar bu insanların hemşerileri de olabilir kim bilir? Garsondan bir çay daha isterken İtalyan turistlerden oluşan grup önümden geçiyor, hayranlıkla etrafı izliyorlar, rehberleri geçtikleri yerlerle ilgili bilgiler aktarıyor onlara. Beklemek ölmek, beklemek can sıkıcı ve ben geçen yıl yazdığım şiiri cebimden çıkarıp gökyüzüne bakarken mırıldanıyorum.

Bir çocuk tutundu bulutlara
sesler duyuldu
bir başak savruldu
yer gök sapsarı aniden...

Çoğaldı bulutlar
karardı hava
yağacaktı
yağdı...

Toprağa inen bir çocuktu
sevinçten bağırdı köyün delisi
bir insandı avuçtaki
Gökten inmişti yağmurla…

Bu kez parmaklara tutundu
küçücük elleri, sonunda açıldı göklere…

Adem oğluydu
günahkar
ondan ağladı
dualar okudu arınmaya
oysa bereket diye getirmişti yağmurlar…

Savurdum bulutlara
bir daha da inmesin istedim oradan
gözlerime baktı
gözbebeklerime
bir damla döküldü ondan
tam da o anda
ellerim ona uzandı
çok geçti
çok geç olmuştu
biliyordum…

Bulutlar alıp gitmişti
günahlarımla bırakmıştı beni
ellerim bir daha kalkmadı gökyüzüne
bir daha dua dökülmedi dudaklarımdan
tanrısal güçtü benimkisi
en güçlüsüydü
bulutlar kadar özgür
ve yok olmaya mahkûm
çünkü dünya günahkârların
öyle demişti dinler…

Bir rüzgar esti
parfüm kokusuydu aldığım
bulutlara baktım

bembeyazdı
insanı saracak kadar beyaz
kefensi...

Kadınsı değildi artık
yağmurları bereketsizdi
hüzün yüklüydü bulutlar...

Bir çocuk, bin çocuk
acılar dolu döküldüler
ve bakakaldım bulutlara
tam da yaklaşırlarken
çoktan savrulmuştum...

Bütün yaşanmış olumsuzlukları zihinde tutmak tonlarca yük taşıyormuş gibi yoruyor insanı. Annem yaşarken kafana takma diye sürekli uyarmıştı, bunca zaman geçmiş olmasına rağmen halen olumsuz düşüncelerden arındırıp rahatlatamıyorum kendimi. Başka görmek üretken kılsa da hayatı zorlaştırdığını söylemeden edemeyeceğim, bir psikolog olsaydım belki de daha net cevaplar bulabilirdim. Ayaklarımı öne doğru uzatıyorum. Kulağıma gelen uğultuya, tramvayın haşmetli gelişi de eklenince işte dünyanın en ihtişamlı ve karmaşık şehri "İstanbul" diyorum.

Bir süre sonra beklediğim şahıs geliyor, kırk-elli yaş aralığında olan bu adam meraklı bakışlarla etrafı süzüyor. Elindeki poşetlerden tanıyorum onu. Beni görsün diye yerimden kalkıp işini kolaylaştırıyorum, fark ettiği an tebessüm ediyor. "Hoş geldiniz sanırım beni arıyordunuz. Adım Belgin" diyorum ona. Taşıdığı poşetleri masanın kenarına koyduktan sonra elini uzatıyor, "Evet sizi arıyordum, bulmak zor olmadı benim adım da Rahman. Nasılsınız?" Oturmasını istiyorum. Tereddüt geçirse de dediğimi yapıyor. "Zahmet oldu, Necat'a kargoyla gönder dememe rağmen dinlemedi ne olur hakkınızı helal edin." Poşetleri sağa sola çekiştirip sevincimi sözlerle de dışa vuruyorum. "İnanmıyorum, istediklerimin dışında başka kitaplar da göndermiş." Eziyeti zevkle kabullenen mağrur duruşundan etkileniyorum, dolayısıyla onu kargo yapan emanetçi gibi görmekten vazgeçiyorum.

"Barselona'da yaşadığınızı öğrenmiştim, yolculuğunuz nasıl geçti?" "Uçağımız biraz rötar yaptı başka da sorun yaşamadık. Necat bu kitapları götür dediğinde çok sevindim; çünkü öncesinde birkaç eserinizi okumuş ve sizinle tanışmayı çok arzulamıştım, üslubunuzdan o kadar etkilenmiştim ki neden bizim bölgeyle alakalı roman yazmıyor diye de söylenmiştim." Sıcakkanlı bakışlarıyla güven veren ve rahat konuşan bu adamı dinlemek hoşuma gidince içtenlikle cevap veriyorum ona. "Türkiye'de kadın yazar olmak zorlukları beraberinde getiriyor, okumak seyahat etmek ve gözlem yapmak bir yazar için önemlidir, çok istememe rağmen oralara gitme şansım olmadı. Belki de benim gayretlerim yetersiz kaldı bilmiyorum." "İnşallah bundan sonraki gayretleriniz bu yönde olur." "Ne tesadüf sizi beklerken ben de bu konuyu düşünüyordum." Gözleri parlamaya başlıyor, yüzde yüz elimde böyle bir hikâye varmış gibi bir beklentiye girmesini istemiyorum. "Henüz öyle bir konu yakalamış değilim ama çok istediğimi biliyorum." Bunları anlatırken biraz çekingen ve diken üstünde durumu var, muhtemelen yazar olduğum için ya da geçmişten kalan geleneklerine dayalı bir saygı şekli de olabilir. Rahatlaması için elimden geleni yapmaya çalışırken farklı bir soru daha geliyor. "Bu kitapların bir kısmı İspanyolca diğerleri İngilizce okurken zorlanmıyor musunuz?" "Hayır İngiliz Filolojisinde okudum, ayrıca İspanyolca ve İtalyanca kurslarına giderek o dilleri de öğrendim. Türkiye'de bu eserin henüz çevirisi yok, böyle okumak daha doğal geliyor." "Diğer yerli yayınlar yeterli gelmiyor mu?" "Dünya edebiyatını takip etmek zorundayım. Bir yazar için arayışlar ölünceye kadar devam eder, daha iyisini ortaya koyma gayretleri asla bitmez, insanlar yazdıklarını okudukça üretkenliği artar." Samimi davranmam rahatlatıyor, sandalyenin bir ucuna oturmuşken daha da yerleşip edebiyata merakının olduğunu ortaya koyuyor. "Yıllar önce yazmak istemiştim, o zamanlar asla böyle bir şansım olmadı, bir gazeteye ulaşmak, onu okumak bile önemliydi. Bir defasında 'okuyup da komünist mi olacaksın' diyen babamdan büyük azar işitmiştim, oysa hiçbir şey olamadım. Babam şu anda burada olsaydı yüzüne haykırırdım, 'Senin yüzünden burukluk ve eziklikten hiç kurtulamadım' derdim." Rahman'a anlat hikâyeni betimleyeyim diye aklımdan geçse de bunun zor olduğunu düşünüyorum. Suya sabuna

dokunmak, yeri geldiğinde yermek, duygu katmak işlerine gelmeyebilir ve sıkıntılı durumlara sebebiyet verebilir. Bir süre sağdan soldan konuştuktan sonra gitmesi gerektiğini düşünmüş olmalı ki oturduğu yerden kalkıyor. "Sizi daha fazla meşgul etmek istemiyorum." Çayların parasını vermek için garsona işaret ederken onu seyrediyorum. Doğu kökenli erkekler hanımlara para ödetmemek için ne gerekirse yaparlar, centilmenlikten çok erkeğin büyüklüğüne şanına dair bir eylemdir, bu nedenle itirazım sonucu değiştirmiyor. "İstanbul'da ne kadar kalacaksınız?" Bu soruyu son dakikada sormam doğru mu bilmiyorum. İçimdeki öteki onunla ilgili bilmen gerekenler var diye boyuna zorluyor beni. "İki gün daha İstanbul'da kalıp gezdikten sonra Diyarbakır'a akrabalarımın yanına gideceğim" dediğinde oturması için ısrarcı olmak yerine kalkmayı yeğliyorum. Benim kalktığımı görünce getirmiş olduğu poşetleri taşımak için hamle yapıyor. "Bunlarla işiniz zor, arzu ederseniz gideceğiniz yere kadar yardım edeyim?" Yeterince yardımcı olduğunu tekrar tekrar söylememe rağmen dinlemiyor. "Arabamı Kapalı çarşıya yakın bir otoparka bıraktım, madem ısrarcısınız o zaman yardım etmeye devam edin bakalım." Karşılıklı tebessümlerle sessizce yürürken ani bir kararla "İsterseniz yarın İstanbul'u gezdirebilirim" diye teklifte bulunuyorum. "İnanın şaşırmadım çok naziksiniz size eziyet etmek istemem." "Bilakis benim de ihtiyacım var, kafam dağılmış olur biraz."

Kaldığı otelin adını ve cep numarasını öğreniyorum. Onunla yürürken bile yığınla konu kurguluyorum kafamda, yeni yazacağım doğu hikâyesine katkısı olur mu henüz bunu bilmiyorum. Çemberlitaş'a doğru yürümeye devam ediyoruz. Uzun boylu ve esmer olan bu adam, kamburu çıkmış olmasına rağmen dik görünmeye ve yürümeye çalışırken poşetlerin ağırlığını önemsemediğini anlatan gayretler içine giriyor. Neredeyse derin dostluk kurmak üzereyim onunla. Bir yazar olduğumu sürekli kendime hatırlatıyorum. Korkan, düşünmeyen, araştırmayan, duygusuz bir insanın yazma şansı yok, o zaman bu adamdan çekinmeme gerek de yok diyorum. Kafam karma karışık ve aramızdaki sessizlik uzun sürmüş olacak ki sonluyor. "İstanbul'u her defasında güzergâh olarak kullandım, teklif etmeseydiniz yarın muhakkak müzelerine gidecektim" dediğinde hayretimi gizlemiyorum. Yurt dı-

şında yaşayan Diyarbakırlı bu adamın sırf müzeleri görmek için İstanbul'da iki gün daha kalmak istemesi şaşırtmakla kalmıyor ona dair bilinmezlerini öğrenme isteğimi de artırıyor. "Yarın ilk olarak Arkeoloji müzesine gidelim mi ne dersiniz?" "Size bırakıyorum, buradaki müzelerle ilgili bilgim yok. Müze alışkanlığını Necat'tan edindim, tatillerde sürekli gezerdik hatta Madrid ve Floransa'dakilere defalarca gittik, şaşırdığınızı görüyorum." "Evet, başlangıçta şaşırdım, Necat'ın ince zevklerinin olduğunu biliyordum, sizi etkilediğine göre mutlu hissetmelisiniz."

Tarihi Çemberlitaş Hamamı sonrası albenili mağazaların önünden geçip sokak arasında bulunan otoparka kadar yürüyoruz. Kitapların olduğu poşetleri elinden alırken yarın saat onda Sultanahmet'te aynı kafede buluşmak üzere sözleşiyoruz onunla. Türkiye'de onca çeviri varken halen yurt dışından kitap getirme huyundan vazgeçmedim, bunun çeşitli nedenleri var, bir kısmının henüz çevirileri yapılmadı yapılmışların bazılarını da beğenmiyorum. Evde kitap koyabileceğim yer kalmadı, duvarlar tamamen raflarla kaplı hatta koliye koyup bodruma koyduğum yığınla kitap da var. Her defasında su basacak ve ıslanacaklar diye endişe duyuyorum. Kardeşim Caner'le aynı evi paylaşıyoruz, 'hayır abla paylaşmıyoruz sen yaşıyorsun ben sığıntı gibiyim' der durur oysa evin duvarlarını kitap raflarımla kaplamış olsam da havasını sesiyle dolduran bir tenor olduğunu sürekli hatırlatıyorum ona. Birbirimizi anlamaya çalışmak ve üretmekle zamanımız geçiyor. Son romanımı bitirip kalemimi masaya koyduğumda yeni çalışmam doğu hikâyesi olacak deyince durup yüzüme bakmıştı. İnsanların ön yargılarını kırmak zor, hatta kardeşi bile olsa zor; çünkü neden sonuç ilişkisine girmeden sorun tam anlaşılıp çözülemiyor, kaldı ki bazen okuyup yazan insanların bile asalım keselim dediklerine şahit oluyorum. İnsanoğlu var olduğundan beri bunu zaten yapıyor diyorum onlara.

Beyazıt'tan ayrılıp trafiğin içine girmişken bile düşüncelerle doluyum, bu durumun bana yaradığını söylesem yanlış olmaz, düşünmek, anlamak sonrasında da bunları yazmak işimi kolaylaştırıyor.

Yeşilyurt, Bakırköy'ün en mütevazı mahallelerinden biridir. Bitişiğinde de Yeşilköy vardır ve burası havaalanı ile anılır. Babam buradan daire aldığında çok üzülmüştük; çünkü o zamanlar sessiz ve ıssız

bir yerdi. Bakırköy'de yaşayan bir çocuk için oraya taşınmak hiç de cazip değildi. Bugünleri görebilecek kadar ileri görüşlüydü yaşlı babam. Şimdilerde ona hak veriyorum, bunca yoğunluğun yaşandığı ve her gün binlerce insanın girip çıktığı bir ilçenin merkezinde oturmak sevimli gelmiyor.

Bakırköy'ün çok eskilere dayanan tarihi vardır, hatta dedem anlatırken şöyle derdi, 'İstanbul'un tarihini belirleyen ana dönemler Bakırköy'ün de tarihini belirler. İstanbul'a egemen olan her İmparatorluk Bakırköy'e de egemen olmuş, kaybeden aynı zamanda burayı da kaybetmiş. Ne var ki Bakırköy tarihi sur dışında kaldığı için bu paralellik bazı dönemlerde bozulmuş.' Bu sözlerden o zamanlar pek bir şey anlamazdım; ama şu anda Bakırköy'ün nevi şahsına münhasır bir yer olduğunu da kabulleniyorum. İstanbul'un en hızı kentleşen ve buna paralel olarak nüfusu hızla artan ilçelerinin başında geliyor, neredeyse koca kentte yaşayan her beş kişiden birini barındırıyor diyebilirim.

Arabam arada bir tekliyor, değiştir diyen kardeşime hak versem de bildiğim bildik demekten vazgeçmiyorum. Babadan kalan bir iki gayrimenkulün kirası dışında kitaplarımdan da mütevazı denecek paralar kazanıyorum, dolayısıyla arabamı yenileme şansına sahibim. İnsan her şeyi zaruri ihtiyaç gibi görürse bunun sonu gelmez. Televizyonum eski, cep telefonumu değiştireyim, perdeden sıkıldım yenisini yaptırayım gibi ardı arkası kesilmeyen isteklerin içinde boğulur kalır. Böyle yaşamak bana göre değil, hayatım boyunca tüketmek yerine üretmekten yana oldum hep.

E-5 karayolundaki yoğunluğu göz önüne alıp sahil yolundan devam ediyorum. Bakırköy'e geldiğimde içimi hüzün kaplıyor, bu kıyılardan az denize girmedik, tekne sesleri martı sesleriyle birbirine karışırken gün doğuşu ve batışının ayrı tadı vardı. Şimdilerde bu güzellik sanki insanlardan koparılıp uzaklaştırıldı, bir tarafına Galeria adlı alışveriş merkezi diğer tarafına da deniz otobüsü ve koca bir otopark konduruldu.

Trafik yoğunluğunu aşıp Yeşilyurt'ta evin önüne arabamı park ediyorum. Kapıdan girer girmez apartman toplantısını hatırlatan komşuma, alınacak karara uyacağımızı söylüyor ve eve geçiyorum. Caner dört dönüyor. Ne zaman kontrolsüz oradan oraya turlasa ciddi bir derdi

olur, böyle zamanlarda sessizliğimi korurum. Konunun beni ilgilendiren yanlarının olup olmadığını bilmiyorum dediğim anda patlıyor. "Şu yapılana bak?" Sorunun muhatabı olmamam rahatlatsa da mera kımdan "Ne oldu yine hèyheylerin üzerinde?" "Bizi sürüyorlar, AKM'nin yıkılma konusu gündemde, anlayacağın bir süre bunalım takılacağım." Ne diyeceğimi bilemiyorum bazı durumlar sonsuza kadar devam etmez değişime uğrar yıpranır, bazen de yok olur diyeceğim var; ama bu daha çok delirtebilir onu. "Sakin ol öncelikle konuya dışarıdan bakmaya çalış, bunca yıllık emeğiniz var bir çırpıda silinemeyeceğine göre neden huzursuz ediyorsun kendini?" "Sanki bilmiyormuşsun gibi konuşuyorsun para kazanmak için mi bu mesleği seçtim, ne kadar sevdalı olduğumu unutuyorsun, akustik sesi hangi mekân daha iyi verebilir?"

Yaşam boyunca korku duygusunu sürekli yanında taşır insan, kaybetmek yıkıma bazen de depresyona giden yolu açabilir. Caner'e nasıl yardım edeceğimi bilemezken sürekli doğru sözcükleri bulmak için aklımı zorluyorum. "Peki, benim durumuma ne diyeceksin her yazdığım romandan sonra içine düştüğüm dipsiz kuyulardan tırmanarak çıkıp tekrar yeşermenin kolay olduğunu mu zannediyorsun? Hayatın boyunca ilk kez ciddi bir sorunla karşılaştın ve neredeyse pes edeceksin, inan yakıştıramadım sana. Beyoğlu dışında Anadolu yakasındaki Süreyya Operası ve daha birçok yer var. Sende bu ses varken gerinmen doğru değil. Tabi ki AKM'de anıların var; ama üzülmek için de acele etmemelisin."

Nasihat etmekten nefret ederim, insanın bir yakını ihtiyaç duyduğunda tepkinin geleceğini bilse bile edebiliyor. Caner'i sakinleştirdikten sonra ocağa demliği sürüyorum. Anne şefkatiyle yaklaşıyorum ona. Vah güzel annem, babamın ölümünden sonra kendini üzüp bizleri yalnız bırakmakla neler yaptığını bir bilse... Beni en iyi tanıyan ve anlayan annemdi, tüm ikazlarına rağmen evlenmiştim, sonrası tabi ki ayrılık. Mutsuz ve kötü bir evlilik yaptığımı gören Caner bir daha evlenmek sözünü telaffuz bile etmedi. Ben örneği varken haksız da sayılmazdı, kötü giden ilişkiye ne kadar dayanabildim ki? Evliliklerde karşılıklı sahiplenme ve kontrol altına alma anlayışına oldum olası karşıyım. İki kardeş dikine yapıya sahibiz, birbirimize anlayışlı olmasak aynı evi pay-

laşma şansımız olamazdı, kaldı ki çok az birbirimizi görebiliyoruz onun geliş saatleriyle benimkisi arasında farklılıklar olabiliyor.

Çaylarımızı yudumlarken Caner'i dışarıda yemeğe davet ediyorum. Bütçelerimiz ayrı ortak giderleri ise müşterek paylaşıyoruz, bu tür davetlerin masraflarını genellikle ben karşılıyorum.

Kısa hazırlık sonrası Yeşilyurt Spor Kulübü'ndeki restoranlardan birine gidiyoruz. Ertesi gün oyunu varsa bir gün öncesinden sesini dinlendirmek gibi bir prensibi vardır Caner'in. "Günün nasıl geçti diye sormadın, kendi derdine düşmüşken yaşadıklarından bana ne desene." Bu sözleri ederken alınmışım gibi yapıyorum, tahrik etmek ya da sitem etmek gibi bir niyetim yok aslında. "Kitaplarla geldiğine göre Beyoğlu ya da yayınevine takılmışsındır. Unutmadan arayışın devam ediyor mu tarihi ya da istemediğim konulu bir roman yazacaktın, projen canlandı mı yoksa başka sulara mı yelken açtın?" "Doğu hikâyesi yazacağım, üstelik konusu için çekip oralara gideceğim." Bir an duruyor, şaşkın şekilde yüzüme bakarken "Daha önce bahsettiğinde şaka zannetmiştim, sahi başka işin yok mu bu işin sıkıntılara ve tehlikelere açık olduğunu bilmiyor musun?" Umursamadığımı görünce bu kez tavır koyuyor. "İzin vereceğimi nasıl düşünürsün?" "Ne yaptığımı biliyorum, kararıma saygı duymanı istiyorum, lütfen tartışmayalım."

Bunca zamandır birbirimizden güç aldığımız için Caner'in endişelenmesini doğal karşılıyorum. Doğudaki yapılanmayı göz önüne alarak hangi hayatı masaya yatırıp bütünüyle yazma şansına sahip olabilir ki yazar, muhatap aileler buna asla müsaade etmezler. Bu anlamda kardeşime hak veriyorum. Ne olursa olsun kafama koyduğumu yapmazsam kendi adıma hayatın anlamını ortadan kaldırmış olurum, bunu gayet iyi biliyorum. Bu nedenle ikna etmek için konuya dair açılımlar getiriyorum. "Necat kitapları Diyarbakırlı Rahman adında bir arkadaşıyla göndermiş. Yarın müzeleri görmek adına sözleştik, birkaç gün İstanbul'u gezdikten sonra onunla Diyarbakır'a gidip araştırma yapacağım."

Aldığım kararları Caner'e anlatmakla doğru mu yaptım bilmiyorum, ne diyebilirim ki yaşantımızdaki her detayı paylaşalım diyen o. "Rahman'la ben de tanışabilir miyim? Sakın yanlış anlama endişelendiğimden değil sadece merak ettiğim için söylüyorum." "Tabi ki tanışabilirsin hatta istersen yarın akşam eve de davet edebilirim onu."

Birimiz umutları yeşermiş ilkbaharı diğerimiz yaprakları dökülen ağaç misali sonbaharı yaşayan iki suskun kardeşiz. Onun çaresizliğine son vermek görevim, annemin ölümünden sonra bu işi üstlendiğime göre gerekeni yapmak da bana düşüyor, bu nedenle kendimle ilgili endişelerini tamamen çürütmenin yollarını arıyorum. "İlk romanımı yazdığımda annem 'Siyasi, dini ya da birilerini rahatsız eden gerçeklere vurgu yapmayasın' demişti. Ah güzel kadın, seni dinleseydim çok zor yazar olurdum. Roman gerçek ya da gerçek hissi verilmiş kurgular değil mi? Hayatın her anında din, siyaset, aşk ve acı yok mu? Şimdilerde bu sözleri benden duysaydı çıldırdığımı düşünürdü, hayat çıldırmak değil de nedir? Her eylem için gösterilen çabalar kimine göre çılgınlık sayılmaz mı?" "Çok hızlısın, fikirlerimi kabul ettirmek gibi bir deliliğim yok, öte yandan çok önemli bir yazarsın, popülersin, oralara gittiğin için pişman olabilirsin bu anlamda endişem olabilir yoksa diğer türlü sana hak vermiyor değilim. Her şeyi tabu haline getirip kutsayan bir toplumda yer edinmek, duygu ve düşünceleri metne dökmek gerçekten cesaret ve titizlik ister. Sanat hayatı kolaylaştırmak ve zevkli hale getirmek adına yapılır, yasak koymak büyük zafiyet gibi geliyor." Onu izlemeye çalışıyorum, ne zaman kendisiyle alakalı sözler edip rahatlayacak merak ediyorum, bunu düşündüğüm anda burukluğunu belli etmekten çekinmiyor. "Annemin sözlerini dinlemiş gibi görünmüş sonra da bildiğinden şaşmamışsın, oysa beni umursamazdı annem. Hiç sorun yaşamayacağımı düşünürdü, yaşamış olsaydı ne önerecekti kim bilir, oysa o babama âşık bir kadındı, hiç umurunda olmadım biliyor musun?" "Bunları kendini mutsuz etmek için söylüyorsan dinlemek istemiyorum, yok illa maraza çıkarmaya niyetin varsa onun için de hazır değilim." "Haklısın, sonuçta yemeğin parasını sen ödüyorsun." "Bazen saçmaladığının farkında mısın? Annemin babamdan nefret ederek ölmesini mi isterdin? Zamansız öldü diyebilirsin; ama bizi düşünmedi ihmal etti diyemezsin." Önüne bakarken gözleri kızarıyor, dokunsam ağlayacak biliyorum. "Galiba depresyona giriyorum, çıldıracak kadar kötü hissettiğimi itiraf etmeliyim. Son günlerde maraza çıkarmak takıntı haline geldi, kendimi ifade ettiğim sahne elimden kayacak ve ben çıldıracağım endişesini taşıyorum. Komik gelebilir ama ince ayrıntıları hesaplanmadan yapılmış sahne-

lerde sesimin tınısı tonu gerçek kimliğini bulamıyor, defalarca anlatmıştım bu yüzden kimliğimi kaybedeceğim korkusuna kapılıyorum."

Dokunma öyle kalsın, eskisini bozarsan yenisini yerine koyamazsın ya da aynısı olmazsa türünden olumsuzlukları zihnin bir köşesinde saklı tutar insan. Durum böyle olunca ne söylersem söyleyeyim Caner için anlamlı olmayacak. Bazen eskinin yerine yenisi konduğunda 'iyi ki de böyle oldu şimdiye kadar niye bekledik, keşke daha önce yapılsaydı' gibi sözleri duyarım, bu bağlamda onun endişelerini hem haklı hem de haksız buluyorum.

Kahvelerimizi içtikten sonra hesabı ödeyip kalkıyoruz. Saatler gecenin henüz ortasına gelmedi, bir an önce eve gidip televizyonun karşısına geçmek istiyorum. Son yazdığım roman sonrası kendimi bu şekilde ödüllendiriyorum. Bunu düşünürken Caner'den alaycı bir itham geliyor. "Yine o maymunlarla ilgili belgeseli izleyeceksin değil mi?" "Başka program izlemek istersen uğraşılar bulurum kendime hatta bana iyilik bile edersin." "İyilik etmeye niyetim yok bu akşam sana takılmak istiyorum, o şebeklerde ne buluyorsun görelim." Kafam karmakarışık, yine de cevabı konduruyorum."Eğitilmemiş insanı, bencillikleri, vahşeti, iktidar heveslerini, kontrol mekanizmasının en acımasızca kullanılan alanlarını, sevgiyi, nefreti, açlığı daha sayayım mı?" "İnsanın en doğal, terbiyesiz ve bilgisiz hallerini buluyorum bu önemli değil mi?" "Bazen korkuyorum, delisin." Deliğimi defalarca kendi kendime tescillemiş olduğum halde bir başkasından hele de beni eleştirmekten zevk alan kardeşimden duymak güzel diyorum içimden.

Ekin Sokak, Yeşilyurt'un diğer sokakları gibi yemyeşil olmakla birlikte en güzel yanı, tren istasyonu ve sahile yakınlığıdır. İstanbul'un her semtinde süratle binalar yükselirken özelliğini kaybetmeyen kötü yapılaşmayan ender yerlerden biridir Yeşilyurt. Bunun asıl sebebi havaalanının yanı başında olması. Çocukken olumlu havaya rağmen bu sokağın ıssızlığından şikâyetçi olurduk, şimdi verdiği huzuru anlatmakla bitiremiyorum. Sanata yönelmemizi ve başarılı olmamızı bu huzur ortamına borçluyuz. Bu ülkede yaşayan şanslı azınlıklardan olduğumuzu her fırsatta anlatıyorum, olumsuz düşüncelere karşı moralimizi yüksek tutmaya çalışmalıyız diyorum kardeşime.

Üstümdeki giysileri değiştirip salona geçtiğimde Caner'i maymunları anlatan belgeseli izlerken buluyorum. Sanki söylediklerimin etkisinde kalmış ve karamsar dünyasından sıyrılmış gibi duruyor. Hindistan'ın bir şehrinde evlere gizlice girip buzdolabı ya da dolaptaki yiyecekleri çalan maymunlar ev sahibinin fark etmesiyle sesler çıkarıp kaçıyorlar. Açlıkla mücadele hayatın her noktasında tüm canlılığıyla yaşıyor. Yarı uykulu televizyon seyrederken Caner uzanmış olduğu koltuktan doğruluyor. "Aklıma gelmişken, Necat'a Diyarbakır meselesinden bahsetsen diyorum ne dersin?" Onca konuşmuşluğumuz ve tam ikna oldu rahatladı demişliğim varken neredeyse ilk anki endişeli haline dönmesine ne denir bilmiyorum. "Ne oldu beni kaçıracaklarını veya Rahman'ın cani olabileceğini mi düşündün, nereden çıktı bu? Şayet güvenilir bir arkadaşı olmasaydı Necat onunla gönderir miydi?" "Kitapları o posta olsun diye gönderdi, diğer türlü dostluğunu geliştirip beraber Diyarbakır'a gidesin diye kurgulamadı herhalde."

Uzun süre Caner'i süzüp sessiz durunca bakışlarındaki endişeli hal artıyor, oysa tereddütlerine katılıyormuşum gibi düşünmesini de istemiyorum. "Bir soru soracağım Diyarbakır denilince aklına ne geliyor, çok net cevap vereceksin ama?" Şaşırttığını söylesem yanlış olmaz, yüzünün şekli bir anda değişirken cevap anında geliyor. "Korku, şiddet, cehalet, aşiret, yoksulluk ve çok eşlilik." "Dur! Sadece olumsuz bir sürü sözler ettin peki hiç Diyarbakır'a gitmeyi düşündün mü?" "Bütün bunlar varken hayır!" "Ön yargılı olduğunu söylemek isterim. Neden sonuç ilişkisini her zaman ön plana çıkarmak lazım, böyle olursa yaklaşımlar doğru olur. Bak ne diyeceğim bir teklifim olacak." "Nedir? AKM'yi kurtarmaya niyetli değilsin herhalde?" "AKM'yle işim yok, birkaç gün izin koparabilirsen bizimle gelmeni istiyorum." "Şaşırdın mı? Vazgeçirmeye çalışırken ne söylediğini duyuyor musun?" "Gayet iyi duyuyorum. Pişman olmayacaksın sabaha kadar kararını ver, gelirim dersen yarın Rahman Bey'e konuyu açarım." "İnan delisin." "Bunu daha önce söylemiştin."

Sonbaharın en güzel yanı sararmış yaprakların yerlere dökülmüş halidir. Kış kabaklarının olduğu bir bahçeyi hayal ederim, kırmızıdan sarıya renk sarmalına dönmüş görüntünün içinde kendimi kaybederim, yaz bitimi ya da bağ bozumu da denir buna, bu ruh halinden büyük

keyifler çıkarırım. Bu dönemde en zorlu sorunlar aklımın bir köşesini zorlar. Umursamam, dünyadaki sınırsızlık ve hiçlik kendini hissettirirken 'dur yapma, korkmalısın, daha fazlası yasak' der, oysa insanın düşünsel olarak tasarlayacağı güzellikleri engelleyecek başka da bir güç yok. Bunun tanrısal güç kazanımının ta kendisi olduğunu düşünürüm. Bir de ilkbahar vardır, doğa yeniden canlanır nasıl ki ağacın dallarına hayat iksiri giderse insanın damarlarına da taze kan gelmiş gibi olur, şimdilerde hava ısınıyor ve buna dayalı kendimi çok üretken hissediyorum.

Geceden kalan oda havalansın diye pencereyi açtığımda, elindeki hortumla apartmanın bahçesini sularken görüyorum kapıcıyı. Şarkılar mırıldanıyor. Oturduğu küçücük dairenin bahçe kısmına ekmiş olduğu birkaç domates fidanının ürün vermesini bekleyen ruh hali var. Gelecekte verim aldığında mutlu olacağını bilerek yaşıyor. Caner'in benimle Diyarbakır'a gelmesini-tıpkı kapıcıda olduğu gibi-umutları yeşersin ve bunalıma girmesin diye istesem de henüz ne karar vermiş bilmiyorum, sabahın erken saatlerinde çıkıp gitmiş.

Necat'ın göndermiş olduğu kitapları titizlikle incelemeye koyuluyorum. Hiçbir edebi eser bire bir çevrilemiyor. Bunun çeşitli sebepleri var, her dilin kelime haznesi ve grameri bir diğer dille uyum içinde olmayabiliyor. Bazen çevirmenler mazeret olarak önümüze koyabiliyorlar bunu. Bir süre kitapları inceledikten sonra Rahman'ı arıyorum. Erken buluşmayı öneriyorum. Çekindiği için aramadığını buluşacağımız saati beklediğini öğrenince bir saat sonra Sultanahmet'te sözleştiğimiz yerde olacağımı söylüyorum.

Her sabah apartman kapısında bekleşen kedilere yiyecek vermek benim için görev. Bazı komşuların ayağımıza dolanıyor dediklerini ve bu durumdan rahatsız olduklarını bilsem de ruhsal huzurumun bir parçası oldular. Hava kapalı, yağmur damlacıkları yüzüme vuruyor, bulutlar yağmakla yağmamak arasında kararsız.

Sultanahmet'in yolunu tutuyorum, arabamı park ettikten sonra buluşma noktasına doğru gidiyorum. Buraya gelmeden önce yeterince yağmur yağmış, oturacağım sandalyeler ıslak bu nedenle içeriye yöneliyorum. Garson tanıyınca ilgi göstermeye çalışıyor. Havanın durumundan kaçışan işportacılar da yok bugün. Az sonra beklediğim misafir

geliyor. "Çok bekletmedim inşallah?" "Hayır şimdi geldim." Daha oturur oturmaz zamanının nasıl geçtiğini soruyorum, cevabı çok anlamlı. "Benim gibi yurt dışında yaşayanlar için burada olmak huzur veriyor."

Her hareketini izliyorum, yüzündeki ifade doğduğu bölgenin özelliklerini taşıyor. Onca yıl yurtdışında kalmış olsa da aidiyet duygularından olsa gerek sürekli tedirgin. Aslını kaybetmemek modern dünyanın kazandırdıklarına sahip olduğunu bir şekilde anlatma gayreti içinde duruyor. Bu denli gözlem altına almamın bir nedeni var, genelde yazacağım romanla alakalı bölge insanlarını incelerim.

Necat'la nasıl tanıştıklarını konuşurken önemli bir ayrıntı dikkatimi çekiyor. Ailesi gündeme geldiğinde konuyu değiştiriyor ya da atlıyor. Başlangıç için hiç iyi sayılmaz, araştırma yapacağım bölgenin yurt dışı uzantısı sayılır kendisi.

Bir süre sonra oturduğumuz yerden kalkıyoruz. Topkapı Sarayı'na ardından Arkeoloji Müzesi gideceğiz. Henüz yağmur yok. Ayasofya Müzesinden Gülhane Parkı'na doğru inerken, "Sizinle müzeleri gezmek heyecan verici" diyor. Bu müzeleri ilk kez gezdiği için böyle düşünmesinin doğal olduğunu söylüyorum ona.

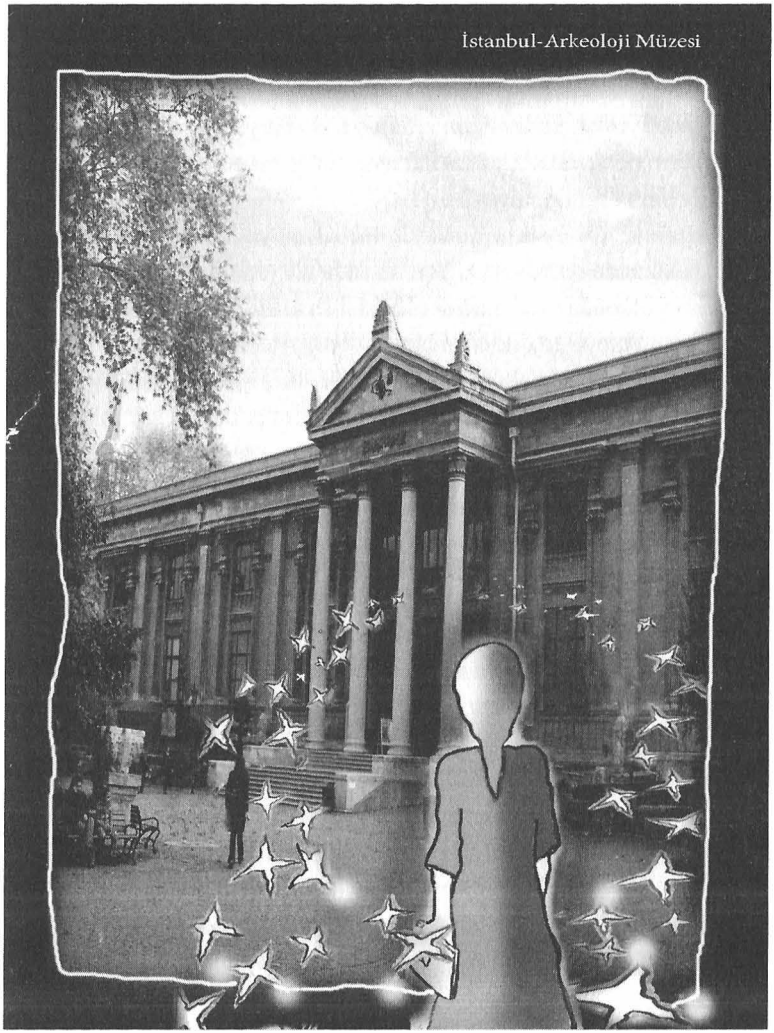
Topkapı Sarayı'nda durup yüzüme bakıyor. "Harem Dairesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?" Şaşırıyorum, işin aslı bu soruyu ondan beklemiyordum. "Ne düşünmeliyim?" "Şahsen utanıyorum, yurt dışında birkaç İspanyol arkadaşımla bu konuyu konuşurken ne dinle bağlantı kurabildim ne de insani olarak doğru bulabildim. Bütün eleştirilere boyun eğmek zorunda kaldım, geçmişe dönük bir ayıp olarak kabul ediyorum sizce de öyle değil mi?" "O şekilde yorumlaman ne derece doğru bilmiyorum ama insanlar kendi döneminin doğrularını isteyerek kabul ederler bazen de metazori yaşarlar. Şimdinin bakış açısıyla yargılarsak suçlayacağımız yönleri olabilir, kaldı ki insanların ailelerinden koparılıp harem dairesine getirilmeleri bazılarının da hadım edilmelerini günümüzde konuşmak bile anlamsız." Bu sözleri ettikten sonra bir an aklıma gelenleri hatırlatmak istiyorum ona. "İnsan haklarına dayalı masaya yatırdığımızda Avrupa'nın çok masum olmadığı ortada, Afrika'da ailelerinden koparılmış kızların ve güçlü erkeklerin köle olarak çalıştırıldığını unutmamak lazım. Keşke tartışırken bunları da gündeme getirseydiniz." "Haklısınız, tartıştığımızdan emin olabi-

lirsiniz hatta Kızılderililere uzanan zalimlikleri bile konuşuyoruz." "Günümüzde de benzer zalimliklerin yaşandığının farkındasındır herhalde. Güneydoğuda kadına uygulanan şiddet ve insan hakları ihlallerinin diğerlerinden ne farkı var. Genç ve yetişkin bir kız hayat arkadaşını kendi seçemiyorsa, ailelerin bununla ilgili zafiyeti varsa, bunca yıl geçmiş olmasına rağmen iyi durumların yaşandığını söyleyebilir miyiz?" "Hayır."

Mutsuzluğunu gizleyemeyen Rahman, adımlarını daha da sıklaştırırken ona ulaşmaya çalışıyorum. "Acelen mi var, baksana Arkeoloji Müzesine geldik bile." "Özür dilerim hızlı yürümeyi alışkanlık haline getirmişim ne yazık ki geç kalacağım endişesini sürekli yaşıyorum."

Arkeoloji Müzesi ile Topkapı Sarayı Müzesi'nin ziyaretçileri arasında önemli bir fark var. Defalarca gelip gezdiğim halde bu ayrıntıya dikkat etmemişim, son yıllarda İstanbul'a göç eden insanların tercihlerinden kaynaklanabilir. Arkeoloji Müzesinin bilet gişesindeki ziyaretçilerinin dörtte üçü yabancı turistlerden oluşurken, Topkapı Sarayında tam tersi bir durum yaşanıyor.

Arkeoloji Müzesi'nin avlusu sessizliğin kol gezdiği bir gizemi taşıyor, bahçede banklara oturan birkaç yorgun turistin dışında kayda değer bir yoğunluk yok. Tarihi binanın önüne dizili heykellerin hiç birinin kafalarının olmayışı, gözümüze çarpan ikinci ayrıntı oluyor. Ne işine yarayacaksa her birinin fotoğraflarını çekiyor Rahman. Bu binanın Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar uzantısının olduğunu, Osman Hamdi Bey ve Alexander Vallaury'in çabalarıyla ek binalar yapılarak Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, ardından çinilerin ve tarihi kazılar sonrası getirilmiş eserlerin sergilendiği bir müzeye çevrildiğini anlatıyorum ona. Hayretini gizleyemiyor, bakışlarıyla belli de ediyor bunu. Hareketlerini kontrol altına almaya çalışırken çok dikkatliyim, ona ilgi duyuyorum gibi bir sonuç çıkarmasını istemiyorum. Bunlar olurken telefonum çalıyor. Arayan Caner. Bizimle beraber Diyarbakır'a gelebileceğini söylüyor, gönüllü gelip gelmediğini, korumak maksatlı olup olmadığını merak etsem de sormuyorum artık. Tekrar Rahman'ın yanına dönüp Diyarbakır'a onunla gideceğimi ve kardeşimin de bizimle beraber geleceğini söylüyorum. Yalnız gidecek olmamın vereceği sorumluluktan bir nebze de olsa kurtulmuş olabi-

leceğini düşünmüş olmalı ki "Çok sevindim inşallah istediğiniz derinlikte bir konu yakalarsınız" diyor.

Büyük İskender Lahit'inin önündeyiz. Dehşete kapıldığını sanıyorum, muazzam lahitin fotoğrafını flaşla çektiği için görevliden ikaz alıyor. Her defasında Osman Hamdi Bey'e binlerce kez teşekkür edi-

yorum. Sidon (Sayda Lübnan) Kral Nekropolü Kazısında, Ağlayan Kadınlar ve kazılardan çıkan eserlerin nasıl getirildiğini detaylarıyla anlatıyorum Rahman'a. Milattan yüzlerce yıl önce mumyalanmış iskeleti inceliyoruz, sonrasında İslam ve Hıristiyanlık öncesi yapılmış heykellerin perspektif kurallarına uygunluğunu gören Rahman bu kez bildiklerimi sorgulamalıyım diyor.

Yorgunluktan ayakta duracak mecalim yok. Müzenin içindeki minik pastanede oturuyoruz. Yan masada iki yaşlı turist kadının Avustralya'da kütüphane sorumlusu olduklarını araştırma için Türkiye'deki müzeleri gezmeye geldiklerini öğreniyoruz. Rahman çayları söylerken ben de önemli bir soruyu önemsiz meseleymiş gibi gündeme getiriyorum. "Diyarbakır'da yardımcı olurlar mı, orada büyük sorunlar yaşar mıyım" diye soruyorum ona." "Ne yapmamı istiyorsunuz?" "Anlatırsan işimi kolaylamış olursun." Yüzü kızarıyor, sorumluluk altına girmiş olmaktan kaynaklanan bir utangaçlık duygusu yaşıyor olmalı. "İstediğinizi sorabilirsiniz; ama özel sorular olur da bizim hayatımızı yazarsanız zor durumda kalabilirim." "Hayır, öncelikle sizinle alakalı olmayacağını bilmelisin. Dışarı çıkalım mı hava güzel." İtiraz etmiyor. Yağmur bulutlarını savuran ince bir esinti var. Turistlerden boşalan banklardan birine oturuyoruz. "Din konusunda ne düşünüyorsun merak ediyorum?" "Ben Müslüman'ım öyle de kalacağım, yoksa farklı bir görüntü mü sergiliyorum?" "Tabi ki hayır, bunca yıl Avrupa'da yaşadığın ve oranın kültüründen etkilendiğini düşünerek sordum, başka bir niyetle değil tabi." "Bunu düşünmeniz normal nasıl anlatılır bilmiyorum ama, din bile olsa oldum olası etiketlenmeye karşıyım. Babam, annem, dedem hepsi Müslüman, bazen çocuk gibi odanın bir köşesinde büzülüp şefkat bekler halim oluyor. Bu şefkati annem verebilirdi, tam da ona ihtiyaç duymuşken o da çoktan gitti." İç çekerek bir süre önüne bakıyor. "Sertliği ve kasveti hayatın bir parçası, erkekliğin ilk adımı gibi gören bir coğrafyadan gelmişseniz, durumunuz için ne yaparsanız yapın Çin'e de gitseniz değişmez değiştiremezsiniz bu görüntüyü. Yıllar önce arkadaşlarımla Diyarbakır cezaevine girmeden dünyayı kurtaracağımızı düşünürdük. İnanç-Tanrı gibi değerlerin hiç önemi yoktu. Hayatta kalmak ve eşit koşullarda bir yaşam gailesi taşıyorduk." "İşkence mi gördünüz, bunu mu anlatmak istiyorsun?" "Kaşımdaki yara

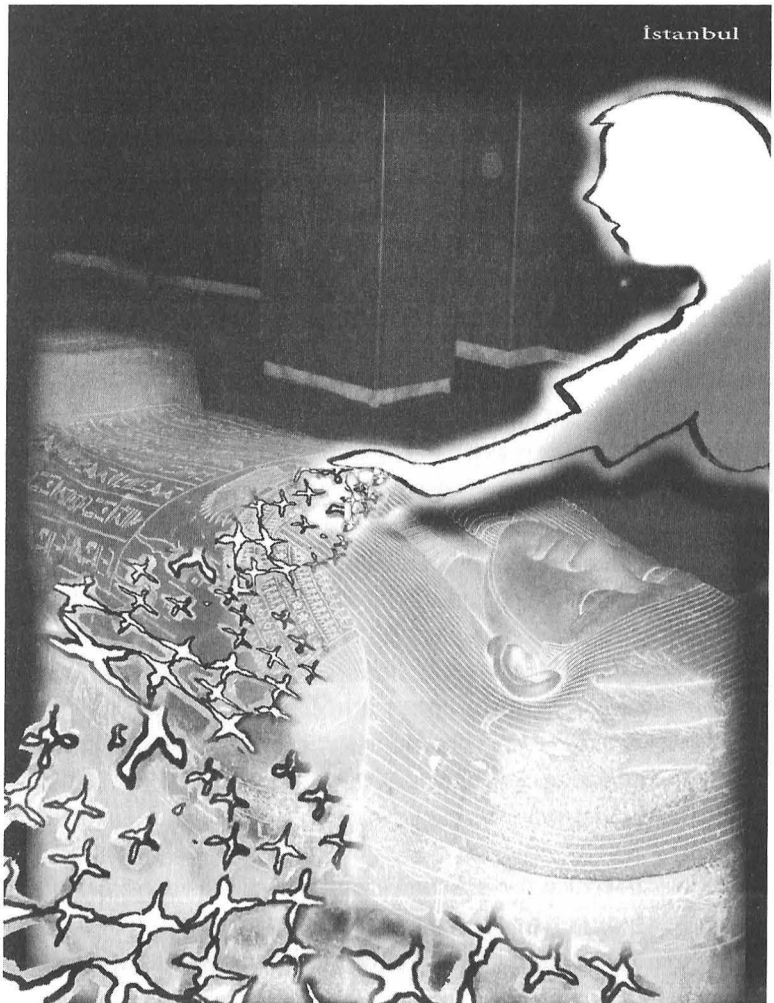
izini görüyorsunuz, bir yılda ancak iyileşti. Bayılmıştım, numara yaptığımı sandılar ve öldüresiye dayak attılar, koğuşta yardımcı olan önemli bir avukat ve dilimizden düşürmediğimiz bir de şiiri vardı. Binlerce kez okudum, her defasında ibadet edercesine yaşama sarılırken geleceğe dair umutlarımı o şiirle korudum." "Bu denli kötü desene?" "Fikirlerinden dolayı insanlar eziyet görüyorlardı, bedenlerimiz onlarındı; ama hayallerimizi asla hapsedemediler." "Merak ettim o şiir internette var mı?" "Yanımda var, isterseniz vereyim." "Hayır hayır, senin okumanı istiyorum." Bunu söylerken hangi ruh halini taşıdığını merak ediyorum, itiraz etmeden elini cüzdanına atıp arayışa giriyor. Bulamamasına rağmen ezberden okuyacağını ima ederek "Peki" diyor.

Orada
Ne meyhane tezgâhlarında
Mumlar gibi yanıp tutuşanların
Gönül yarası
Ne yalın ayak başıkabak
Sokakta dilenenlerin
Ekmek davası
Ve ne de
Kana susamış insanların
Ölüm kavgası.
Her köşe başında bir çeşme
Her çeşmeden
Oluk oluk akan sular
Ve suların başında
Hep bir ağızdan
İpek bir yumak sarar gibi
Türkü söyleyen kızlar.
Ne Neron
Ne Sezar
Ne Hitler
Ne Mussolini
Ne Hiroşima
Na-ta-şa...
Dokuz gezegenin
Onuncusu
Kardeş kavgasının

En sonuncusu
Öylesine bir dünya ki bu
Ne İsa'nın on iki havarisi
Ne Muhammed'in dört halifesi
Çözemedi
Çözemedi
Bunun ne demek
Olduğunu...

Necati Siyahkan

Ezberinde kalanları coşkuyla okuyan Rahman, gözyaşlarına hâkim olamıyor. Ne denir bilmiyorum dünyada zulümlerin her zaman olacağını, bitmeyeceğini söylemek şu an için saçmalık olur diye söylemekten vazgeçiyorum. Çok acılar çektiği her halinden belli, bir süre sessizce izlemeye devam ediyorum onu, sonra da önemli bulduğum bir ayrıntıyı soruyorum. "Şiir çözemedim diyor sen çözebildin mi?" Durup yüzüme bakıyor, az önceki hüzünlü halini bir kenara bırakmış cevap için hazırlıklıymış gibi duruyor. "Annem Kuran okurken şöyle derdi, 'Allah insana şah damarından daha yakındır.' Bu sözü işkence görürken hep düşünürdüm. Oysa tanrısal gücün içimizde olduğunu şimdilerde kabulleniyorum artık. İnsan bu gücü kaybetmeye başladığında şah damarından daha yakın olan tanrıyı başka yerlerde aramaya başlıyor Ganj nehrinde, papazın önünde, ağlama duvarında, bazen de hac yolunda." "Peki, sen nerede arıyorsun?" "Aramıyorum ki kendi özümde taşıdığım bir gücü başka yerlerde neden arayayım, bu düşüncenin dinle çelişen yanları olabilir; ama annemin şah damardan daha yakın dediği Allah'ı cezaevinde bile içimde taşımışken şimdilerde farklı davranmam kendime ihanet olmaz mı? İspanyol arkadaşlara da anlattım, şaşırdılar ve hayranlıkla yüzüme baktılar." Rahman'ı Tanrı gönderdi diye heyecana kaplıyorum, bu çözümlenmeyi bozmadan dinlemeye ve konuşturmaya devam ediyorum onu. "Anladığım kadarıyla hayata dair farklı sentezlere ulaşmışsın." "Neye yarar, bunun bile sadece avuntu olduğunu biliyorum, yıllar çok değiştiriyor, binaları yolları ve insanları. Ne kadar değişmez desek de zaman geliyor en anlaşılmadık meseleler kendiliğinden anlaşılıyor, en zalim insan zavallı hale gelebiliyor ya da içine atıp yıllarca suskun kalan birini çıl-

dırmış etrafa saldırır halde görebiliyoruz. İşkence gördüğüm o insanlarla karşılaşsam hiçbir şey hissetmeyeceğim, nefrete dair bir duygu da kalmadı içimde, hayat deyip işin içinden çıkmak şimdilerde kolayıma gidiyor. Egosu en yüksek, böbürlenip zenginliğiyle öğünen şan şöhret ve güzelliğe sahip bir insana bile bakarken gülüyorum." "Neden?" "Eşitleneceğiz de ondan." "Firaun'un Lahit'inin önünde de

bunu düşünmüştüm, görkemli mezarda yatmak sonucu değiştirmiyor, sanırım ölümle demek istemiştin?" "Yazarsınız ne olduğunu anladınız." "Haklısın hayatın en büyük gerçeği ölüm, sonrasında rahat etmek ve cehennemden kurtulmak adına iyiliğe davet eder dinler, sanırım bu konuyla alakalı söyleyeceklerin var." "Dinlemek isterseniz tabi ki var, bütün dinlerin ana felsefesi dışında vecizelerle süslü yanlarına şaşarım, bazı insanlar bunları çok önemserler. İlla karşı çıkmak adına değil kendi hayatıma ve geçmişime dayalı şaşkınlıktır benimkisi. Barselona'da her dine mensup arkadaşlarım oldu, sürekli onlarla tartışırdım. Örneğin Konfüçyüs'teki vecizelerden biri 'küçük çocuk evde itaatkâr olmalıdır, evin dışında boş zamanını şiir sanatı, müzik ve tavırlarına harcamalı, mütevazı, dikkatli, vefalı, hayırsever olmalı' bir diğer vecize ise 'bir oğul babası yaşadığı sürece isteklerini gözetmeli, öldükten sonra hayatını incelemeli ve anısına saygı göstermelidir' der. Geçmişe bakıp bu iki söze sadece gülerim." "Babandan yana sıkıntıların varmış gibi konuşuyorsun; bazı konularda haklı olabilirsin örneğin şiir yazmayı ve müzikle uğraşmayı birçok baba boş iş gibi görebilir, anladığım kadarıyla itaatkâr olmaya da tavır koyuyorsun." "Nasıl koymam ki, kim bilir hangi koşullar için yazılıp söylendi, hem dahası da var, 'düşünmeden öğrenmek sadece yararsızdır ama öğrenmeden düşünmek tehlikelidir' diye devam eder bu vecizeler. Düşünmeyi hem aileniz hem de genel koşullar size yasaklamışsa sadece öğrenmeden düşünmeye çalışırsınız, bunun adı çaresizlik ve tükenmektir. Birçok akrabam kadere boyun eğmek tabirini sık sık kullanır ve hiçbiri mutlu değildir. Sürekli kayıp yaşamlarından bahsederler ve bir öncekiler kendi ruhsal durumlarını korumak ve korunaklarını güvence altına almak için bu tuzağı çocukları ve sonraki nesillere kurmaktan asla vazgeçmezler." "Dinlerin genel felsefelerini anlamak için büyük gayretlerin var, asıl nedeni nedir? Söylediğin vecizelere ters düşen yığınla meselenin olduğunu mu anlatmaya çalışıyorsun, tam anlayamadım?" "İsterseniz konuyu atlayalım, sıkılmış olabilirsiniz?" "Hayır kesinlikle sıkılmadım, bilakis anlattıkların benim için önemli sayılır, asıl nereye getireceğini merak ettim." "Sevindim; çünkü bu konuları konuşabileceğim çok az insan var, üstelik algı sorunu yaşayıp delirdiğimi düşünebilirler, bunun olmasını istemem, öte yandan geçmişten kalan dinsel

birikimlerimin şu an tarafımdan nasıl görüldüğünü merak ediyorsunuz, bunu anlıyorum." "Bu sonucu çıkarmana sevindim, eveleyip geveleyip soru sormak istemem, kendinle yüzleşircesine anlatabilirsin." "Bunun o kadar kolay olmadığını biliyorsunuz; ama merak etmeyin kesinlikle dediğinizi yapacağım. Diyarbakır ve ilçelerinde, hatta Güneydoğu'nun birçok yerinde insanların en büyük uğraşıları ve zamanları ibadetle geçer. Benim yaştakilere daha çocukken ilk öğretilen cehennem olgusuydu. Yaşantılarla kutsal yazıtların anlamsal açılımları sürekli çelişirdi, örneğin; 'Müslümanlıkta ilk eşin rızası olmadan ikinci eşi almak caiz değildir' diye geçer, şayet bu gerekliyse bile dünya kadar kıstasları var, çok özel koşullar dışında ikinci eşin yasaklanmış olmasıdır açılımı, hangi kadın yeniden evlenmesi için gönül rızasıyla kocasına evet der. Oysa güneydoğuda azalmış olsa da halen çok eşli erkekler var, bu evlilikleri emrivaki ile yapıyorlar." Yerdeki birkaç çöpü ayaklarıyla süpürürcesine sağa sola itiyor, ardından kaldığı yerden devam ediyor. "Çelişen durumları çözmek ve ateşte yanma korkusuyla geçti çocukluğumuz, duydukları ve babadan dededen gördükleriyle din uğruna ölümün kucağına atlayacak o kadar çok insanımız var ki anlatamam. Konfüçyüs'ün vecizelerindeki, öğrenip düşünmeyi bu nedenle size söyledim. Öğrenmeden söylenen konuşulan her söz tehlike-tehdit ve korkuyu beraberinde getirir, belki de bizim en büyük sıkıntımız buradan geliyor." Şaşırıp kalıyorum, Rahman'ın hoşuna gitsin gitmesin konuyla ilgili duyarlılığını ölçmek istiyorum. "Derinlemesine anlayıp anlatmak istediğine göre sanırım ailende benzer sıkıntılar yaşandı. Şayet öyle ise yanlış bulduğun bu meselelerin doğru zemine çekilmesini kim sağlayacak, bundan sonraki nesiller için de bu tehlike geçerli değil mi?" "Din konusu devreye girdiği an akan sular duruyor, hiç kimsenin bu konuyla alakalı eleştirel sözler duymak istediğini sanmıyorum. Babadan dededen kalma alışkanlıklar devam ettiriliyor, diğer türlü okuyup anlamak gibi bir dert edinilmiyor." "Çok umutsuzca konuşmadın mı be Rahman?" "Hayır az bile söyledim, halen bu meseleler yüzünden sorunlar yaşıyorsam konuşmak hakkım değil mi? Şimdiki gençlere dayatmak yerine yayın yoluyla tesir eden bazı doğrular var, buna rağmen algılarken sıkıntılar çekildiğini biliyorum; çünkü akrabalarımın alaycı yaklaşımları bu konuda beni doğruluyor." "Barse-

lona'da yaşadığın halde halen geçmişinle ilgili sorunlar yaşaman ilginç. Görünen o ki bu süreç uzun sürecek, hurafeler ve kulaktan dolma bilgilerle tanrısal gücünü hissetmeyen insanlar sömürülecek ve bu uğurda gelecek nesillerin hayatları kararacak, bunu mu söylemek istiyorsun?" "İnsan ne yediğini bilmezse sağlıklı kalabilir mi? İnançların temelinde öğrenmek var, bilgi Çin'de de olsa gidip bulmak var. Anlatmak istediğim konunun asıl dayanağı da budur. Kaldı ki edinilen bilgiyle yetinilmemeli aksi takdirde düşünen sonrada tanrısal gücü olan varlık olma özelliğini yitirir insan. Sorunlarımız asla bitmek bilmiyor, araştırıp üretmek yerine bilgiyi doğru ya da yanlış-oradan buradan alma eğilimi ne yazık ki devam ediyor."

Konuşurken sürekli gözlerini kapatıyor, nedenini çözmeye çalışıyorum, ibadet edercesine kelimeler dudaklarından dökülüyor. Kendi insanının zaaflarını eksikliklerini yorumlayabilmesi şaşırtmakla kalmıyor ilgimin artmasının da adı oluyor. "Avrupa'da yaşamak, dünyanın bir başka penceresinden bakmak insanın ufkunu açar, görüp öğrenip anlamaya çalışmak korkuyu azaltır, buraya kadar tamam, yalnız anlayamadığım başka bir konu var. Konuşmalarında sürekli akrabalarının din olgusunu korkuyla paralel yaşadığından bahsettin, buna rağmen ben Müslüman'ım ve öyle de kalacağım dedin, sence çelişmiyor mu?" "Evet, ben Müslüman'ım anlayan ya da anlamaya çalışan türünden tabi. Kutsal kitap ilk olarak şunu der, 'Oku ya da kork.' Yaptığım çok basit öğrendikçe korkudan uzaklaşıp sevgiyi içime işlemeye çalışıyorum."

Binlerce yıldır insanoğlu acı çekiyor, bir karış toprağa sahip olmak için birbirini kesip öldürüyor, daha fazla kazanç için kıyasıya mücadele ediyor. Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyalığını yapmaya çalışırken diğer yandan günahlarından arınmak için elinden geleni yapıyor, hayal ve gerçek, sonra da doğru ve yanlışın salgıladığı korku ile güya yol alıyor ve biz bu adaletsizliğin bir gün sonlanacağının, adil bir düzenin geleceğinin umuduyla yaşıyoruz.

Gökyüzünden inen birkaç damla oturduğumuz yerden kalkmamız gerektiğini söylüyor. Arkeoloji Müzesi İstanbul'un gürültüsünden rafine olmuş sessizliğiyle bizi uğurlayacak. Onca egonun saklı durduğu bu müzede taştan aslan heykeli arkamızdan ağlar bakıyor. İki insan, biri yakalayacağı anlamı hikâye etmeye çalışırken diğerinin kafası

karma karışık. Gülhane Parkı'na doğru inerken dev çınarların altını süpürmeye çalışan belediye çalışanları, hayatın döngüsünü toplar duruyor. Gökyüzünü delen ağaçları geride bırakıp İstanbul'un uğultusunun içinde buluyoruz kendimizi.

İnsanı çözmek ona ulaşmak dünyanın en zor işi babam, 'depresyona giren biri kendi kendisiyle yüzleşerek ancak çıkış yakalayabilir' derdi. Bir insanı konuşturmak ve doğasına girebilmek için tanrısal gücünü kaybetmesini beklemek mi lazım diye soruyorum kendime.

Yol boyunca rayları ve kaldırım taşlarını kat ederek Ayasofya Müzesi'nin olduğu yokuşu çıkıyoruz, telefonum çalıyor diğer ucunda Caner var. Rahman'ı yemeğe çağırmamı ardından bir sürprizinin olduğunu söylerken İran asıllı Amerikan vatandaşı Farid Farjad'ın keman resitaline davetli olduğumuzu da ekliyor. Teklifi ilettiğimde Necat'la Madrit'te izledikleri halde tekrar gitmekten keyif alacağını söylüyor Rahman.

Yağmur yağacak diye acele ettiğimiz halde ıslanmadık. Sultanahmet'te restoranlardan birine giriyoruz, sandalyeyi çekip buyur edecek kadar incelik gösterince dost olduğumuzu, farklı davranmasına gerek olmadığını hatırlatıyorum ona. Dinlediği bile yok, aklının başka yerde olduğunu görmek merakımı daha da artırıyor. "Neredesin?" Derin uykudan uyanmış, 'siz de kimsiniz?' der gibi şaşkın. "Özür dilerim, farkında değilim." "Düşündüğün babanla alakalı olabilir mi?" Hayretle yüzüme bakıp bir an ne diyeceğini bilemiyor. Nereden aklıma geldi diye kendime şaşıyorum. Samimiyete dayalı sorduğumu anlamış olacak ki "Babam öleli çok olmadı; ama henüz neyle alakalı olduğunu kestirebilmiş değilim. Bu sıralar dalıp gidiyorum, ne olur yanlış anlamayın kesinlikle sizinle alakalı değil!"

İnsan, arzuladığını elde etmek için olmadık işler yapabilir. Aşkta, işte, sonradan saçma bulduğu konuda bile olabilir, bazen iyi ki böyle yapmışım der. Tıpkı şu an yaptığım gibi, bütün günümü İspanya'dan gelen Rahman'a ayıracaksın deselerdi hadi oradan derdim. Hedefim belli, bu uğurda daha çok zaman harcayabilirim. Yaşamı canlı kılan yığınla sebep arasında iyisine ulaşmak ve aşk olabilir. Aşk denince suskunluğum da artıyor, sütten dili yanmış birinin yoğurdu üflemesi gibi benimkisi. Olumsuz düşüncelerime rağmen kendime sormaktan

vazgeçmeyeceğim. Gerçeğin ne olduğunu biliyorum, ne olursa olsun bu soruyu cevapsız bırakmaya niyetliyim. Aşk şefkat midir, ya da seks, çocuk, korkulardan arınma, ölümden kaçış... Kim bilir belki de farklı hazların adıdır. Ölünceye kadar sevilmek ister insan, şefkat arayışını da sürdürür. Evde yetiştirilen bir çiçeğin bile dili vardır, gösterilen ilgi oranında insana gülümser. Rahman'a gösterdiğim yakınlık sayesinde onu çözeceğimi sanıyorum. Duygusal ve sakin görünse de hassas konular gündeme gelince yüzünün rengi değişiyor.

Ayasofya Müzesi, Yerebatan Sarnıcı, Sultanahmet Camii derken saat ilerliyor. Yıllardır bu denli efor harcamamıştım, oysa isteyince olmaz denileni yapabiliyor insan. Yorulduğumu fark eden Rahman geziyi sonlayacak bir plan atıyor ortaya. "Amcazadem İstanbul'da yaşıyor müsaade ederseniz onu ziyarete gideceğim. Siz de dinlenmiş olursunuz, adresinizi yazıp verirseniz istediğiniz saatte gelirim." Rahman'la akşama görüşmek üzere ayrılıyoruz. Kafam karışık yanımdan geçen insanların farkında bile değilim, başka bir dünyadayım sanki. Arabamın anahtarını çeviremeden telefonum çalıyor, bu kez arayan Necat. "Belgin'ciğim nasılsın? Kitaplar beklentine cevap verebildi mi?" "Diğer gönderdiklerinle katmerli cevap vermiş oldun, hakkını nasıl ödeyeceğim?" "Yazarak." "Bazen mutluluğumu haykırmak istiyorum, bu duyguları tattıran bir dostumun olması ne güzel." "Yaptıklarım az bile yapılması gerekeni yaptım o kadar. Yalnız övgü dinlemek için aramadım Rahman'la alakalı konuşacaklarım var, onunla beraber Diyarbakır'a gidebileceğinizi bu nedenle güvenilir olup olmadığını öğrenmek istedi Caner." "Nasıl yani?" "Gerekeni söyledim, istersen!" Sözü ağzında tutuyorum. "Caner araştırma mı yapıyor? Bu görevi kim ona verdi? Rahman'ın güvenilir biri olup olmadığını tahmin edecek kadar sezgileri ve gözlemleri güçlü biriyim herhalde." "Sinirlenme öyle olmadığını söyleyen olmadı, kardeşinin kötü niyetinden ya da güvensizliğinden sorduğunu sanmıyorum, gitmeye niyetliyseniz sana da söyleyeceklerim olacak. Rahman'ın babası iki eşliymiş, şu anda yaşamıyorlar. Onların evinde kalma şansınız yok bilin istedim, son konuşmamızda halasında kalacağını söylemişti." "Zaten uygun olsaydı yine de onlarda kalmak istemeyeceğimi bilmeliydin, bırakalım bunları da ailesiyle alakalı başka bildiklerin varsa öğrenmek isterim."

"Celallenme hemen, kardeşleri Türkiye'nin çeşitli yerlerine yerleşmiş. En küçük üvey kardeşi ile ilgili sorunları var bu yüzden Diyarbakır'a gidiyor. Ne olursa olsun kefil olurum güvenilir bir arkadaştır." "Ne zaman İstanbul'a geliyorsun?" "Yakında."

Necat'la bir süre havadan sudan konuştuktan sonra telefonu kapatıyorum. Arabayla otoparktan çıkarken dünya kadar soru kafama takılıyor. Rahman'la alakalı bilinmezi Necat'tan öğrenebilecekken tek soru bile soramadım ona. Babasının iki eşli olması, hayatı sorgulamasının anahtarı mı olmuştu, bu kadarını bile başlangıç için önemsiyordum. Öte yandan Caner'in benimle ilgili meseleyi vazife edinmiş gibi sorgulaması utandırmıştı, kardeşim bile olsa bunu yapmaya hakkı yok hesabını soracağım ondan.

Sahil yolunu nasıl kat ettiğimin farkında bile değilim. Arabamı evin önüne park ederken kapıcıyla karşılaşıyorum. "Belgin Hanım iyi günler, apartmanın yıkılıp yeniden yapılması gündemde, iki gün sonra toplantı kararı alındı sizi de istiyorlar." "Apartmanın nesi var bir türlü anlamıyorum, yoksa aynı müteahhit mi sıkıştırıyor?" "Bilmiyorum, bana bir şey demediler."

Her zaman olduğu gibi ev sessiz, bir süreliğine kitap okurken kapı açılıyor gelen Caner. "Hangi sıfatla Necat'ı arayıp Rahman'ın güvenilir olup olmadığını soruyorsun, senden böyle bir talepte bulundum mu?" "Niye kızıyorsun ki Necat'la benim de dostluğumun olduğunu unutuyorsun, üstelik kendi güvenliğim için aradım." Kızgın ve durağan halim değişmeyince nedenini soruyor bu kez. "Celallenmeni gerektirecek ne oldu anlayamadım?" "Bildiğin gibi davranabilirsin, işlerime müdahale etmeyerek tabi, eskiden daha cesurdun ne oldu sana?" "Cesaretimi kaybetmediğimi bildiğin halde neden bu soruyu soruyorsun?" "Sanki oralarda bizi yiyeceklermiş gibi tedirginsin, şayet korkarak geleceksen gelme daha iyi." "Alt tarafı bir telefon açtım büyütmedin mi?"

Yüz yaşına da gelsem Caner'in himayem altında olduğunu asla unutmuyorum. Hal böyle olunca anlayan olmam gerektiğini hatırlatıyorum kendime. Sakinleştikten sonra yaşadıklarımın tümünü paylaşıyorum onunla. Süreç içinde edinilen bilgi korkuyu gidermekle kalmıyor aynı zamanda anlayışı da beraberinde getiriyor. Caner'in fikir değişimlerine dayalı ona karşı makul düşünmemden bu kanıya varıyorum.

Saat altıya doğru Rahman geliyor. Caner'le ilk kez karşılaşıyorlar. Tokalaştıktan sonra içeriye davet ediyoruz onu. Ayakkabılarını dışarıda çıkarma eğiliminde olduğunu görünce müdahale edip içeriye alıyorum. Salona geçiyoruz, inceden inceye evi süzüyor sonra da "Keşke benim de böyle bir ablam olsaydı." Hazırlıklıymış gibi anında cevabı konduruyor Caner. "Şanslıyım bulaşıkları yıkadığım için azar işittiğim için de şanslıyım, daha sayayım mı?" "Bensiz bir gün bile geçiremez, canım kardeşimdir o benim" diyerek üstüme gelmesini istemiyorum. Bunca zamandır neredeyse terapisti olduğum Caner, bu kez başka pencereden gördüklerini anlatıyor. "Şaka bir yana ablam olmadan düşünemiyorum, hayatla aramda köprü gibidir o." "Sizi kıskanmamak mümkün değil, kıymetini bilin, yaşam öylesine zor ki bazen insan kardeşleriyle bile görüşemiyor."

Hazırladıklarımıza ilaveten mahallemizdeki lokantaların birinden istekte bulunuyoruz. Bir süre sonra yemekler geldiğinde Rahman'ın telefonu çalıyor. Bizlere halası olduğunu söylerken, umut olacak sözler ediyor onlara. "Tasalanma muhakkak bir çözüm bulacağız." Bu sözden sonra uzun süre karşıdan gelen sözleri moralsiz dinliyor, ne olup bittiğini anlayamıyoruz tabi. Caner'le sofrayı hazırlarken izlemeye devam ediyorum onu. Bir ara delirmiş gibi sözler çıkıyor ağzından. O denli mutsuz ve çaresiz ki dokunsan ağlayacak, içli konuşuyor.

Lokantadan gelen yiyeceklerle masamızı donatıyoruz. Kısa sessizlik sonrası "Üvey kız kardeşimle ilgili sorunlarımız var bu nedenle Diyarbakır'a gidiyorum. Sakın moralsizliğimden etkilenmeyin" diyen Rahman'ın yüzündeki çaresizlik o denli belirgin ki dayanamıyorum ve ne tür sorunlar yaşadığını soruyorum. "Neresinden başlayacağımı bilmiyorum, babam ve analığım öldükten sonra sorumluluğunu halam üstlendi; ama neye yarar çocuğun psikolojisinden anlamıyorlar, sorun gittikçe derinleşmiş." Caner'in alaycı yaklaşımından eser kalmıyor, konuştukça aralarındaki samimiyet de artıyor. Müziğe ilgisinin büyük olduğunu anlatan Rahman, farklı sorular soruyor Caner'e. Yemek sonrası doğu kökenli insanları eleştiren ve onlardan korkan kardeşimin yerini dostluğunu pekiştirmek isteyen başka biri alıyor sanki.

Geçmişi çok eskilere dayanan bir okul değil Kültür Üniversitesi, paralı çıkınca daha önce var olan koleje ek olarak kurulmuş. Farid

Farjad'ın keman resitalinin olacağı konser salonu bu üniversitede bulunuyor. Arabamı önündeki otoparka bırakıyorum. Bizimle konsere girecek yüzlerce insan var çevrede.

Salon hınca hınç doluyor. Gözüm Rahman'ın üzerinde, rahat hareket etmeye çalışsa da kafasının karışık. Basit soruları bile rüyadan uyanır gibi cevaplıyor. Rahatlasın diye Farid Farjad'la alakalı sorular soruyorum, bunu kasten yaptığımı anlayınca daha önce gittikleri konserle ilgili ayrıntılara da giriyor.

Resital başlarken piyanonun başına oturan yardımcı müzisyenin ardından İran asıllı Amerikalı Farid Farjad sahnedeki yerini alıyor, sevgi gösterilerinde bulunuyor sonra da kemanıyla bütünleşiyor bu insan. Ustanın sihirli elleri iş başında, herkes enfes sese kilitleniyor. Doğu-batı, keder ve sevinçten yükselen tınılar kalplerdeki yerini alıyor. Tevazu ustanın çehresinde, ne diyebiliriz ki tüm duyguları yaşatan Farid'e sadece harikasın diyebiliyoruz ancak. Doğulu olmak acı çekmek midir diye hep sormuşumdur, hatta konuyla alakalı arkadaşlarımla tartıştığımız da olmuştur. Neden şimdi aklıma geldi bilmiyorum, Farid'in kemanıyla bu denli bütünleşmiş olması belki de bu sızının eseridir, bunu bilmem tabi ki mümkün değil; ama gördüklerim için tanrısal güç göstergesi terimini kullanabilirim. Kemandan çıkan nameler kulaklarımıza akarken Farid Farjad'ın ceketinin bir yanının uzayan rüküş görüntüsü bile sevimli geliyor. Bizler kır çiçeklerinin uçsuz bucaksız uzantısında ayaklarımız yerden kesilircesine uçuyoruz. Bunca resitale ve programlara gittiğim halde etkilendiğim sınırlı konserlerden biri oluyor. İnsanlar elleri parçalanırcasına alkışlıyorlar. Bölgesel tanımlamadan çıkıp dünya sanatçısı olduğunu kanıtlıyor Farid. Bir ara Rahman'a bakıyorum, gözleri kapalı ve ıslak, etkilendiği belli. Hayatın gerçek sesi duygudur, bunu onun gözyaşlarıyla bir kez daha anlıyorum.

Konsere ara verildiğinde yiyecek içecek servisinin yapıldığı bölüme geçiyoruz. Sessizliğini koruyan Rahman'a bizde kalması için bir teklifte bulunuyor Caner. Kabul etmekle etmemek arasında kalınca ısrarlara ben de katılıyorum, sonunda "Evet" diyor.

Romanlarımı yazarken okuyucuya gerçek hissi vermek temel hedefim olmuşken bilmediğim bir coğrafyayı masaya yatırmak ne denli doğru olacak diye şüphelerim var, kaldı ki konu olarak yazılacak ai-

lenin tepki verebileceği gerçeği de zihnimin bir köşesini sürekli yokluyor bu anlamda istemesem de bazen Caner'e hak veriyorum.

İnsanı yazmak, hayatın gizli saklısını açmak gibi geliyor. Asırlar boyu filozoflar sanatçılar, edebiyatçılar tarafından yazılıp çizilen insani meseleler ve aforizmalara karşın bilinmezlerin peşinden halen koşuluyorsa, insanın çözümlenmesinin derin bir mesele olduğu da ortaya çıkıyor ve merak başlıyor, neden, niçin, acaba, keşke gibi sözcükler işlemin içindeki yerini alıyor. Bu eksene dayalı düşüncelere sahip olsam da yerel bakış açısından uzak iyi bir iş ortaya koyacağıma olan inancımı korkularıma rağmen güçlendirmeye çalışıyorum.

Eve geldiğimizde pijamalarından birini Rahman'a veriyor Caner. Çalışma odamda bulunan kanepeyi yatak haline getiriyoruz, bu arada eşyalarım otelde kaldı diye yakınınca ona yardımcı olmaya çalışıyoruz.

Ölümlerin çoğunda aynı deyim kullanılır, zamansız gitti denir. Bazılarına göre yaşam süresi yazgıya dayanır, tesadüfen diyenlere nispet dönüşümün sürecini yaşıyoruz diyenlere de rastlanır. İnançlar ne olursa olsun her ölüm kalanlar için acı doludur, tıpkı benim ve kardeşimin duyduğu acı gibi. Babamın yaşlı olması hiç değiştirmedi, acıyı herkes gibi biz de derinden yaşadık. Anneme ne demeli babamın ardından bizi yalnız bırakması affedilir gibi değil. Yazar olmam bu sancıların eseri mi diye hep düşünüyorum, ne olursa olsun yazmak derin sorunlar yaşayacak olmamı belki de engelledi? Hayatı yazmak, yaşanan acıları, bilgileri, sevinçleri coşkuyla boşaltmak gibi geliyor.

Gecenin bir saati yatağımda oturmuş düşüncelere dalmışken geriye dönük resimleri inceliyorum. Birlikte olduğumuz süre içinde babamı ne kadar tanıyabildim? Evimizi Yeşilyurt'a taşırken çok güzel günlerimiz olacak demişti. Ah babacığım ah bizler ne olduğunu anlayamadan beraber yaşanacak günlerimiz bir anda yitip gitti. Dedemle babam arasındaki yaş farkı da çok değildi. Dedem erken evlenmiş ve ardından babam olmuş, iki yaşlı adam arka arkaya elveda dediler hayata.

Sabahın saat dokuzunda Caner ve Rahman salonda muhabbet ediyorlar. Üstümü değiştirdikten sonra yanlarına gidip "Kahvaltı sofrasını Caner mi hazırladı" diye soruyorum. Bu güne kadar ilk kez hazırlamış gibi yapıyorum, tepkisi gecikmiyor tabi. "Bu son bilesin, rezil etmeye devam edersen bir daha zor hazırlarım." Onu dinlememiş gibi yapıp

taciz etmeye devam ediyorum. "Bizde kalın ki bu hizmetler devam etsin." Bu sözden sonra mahcup tavırlarıyla meseleden sıyrılmanın yollarını arıyor Rahman. "Araya girmesem diyorum, sanki Caner Bey'e haksızlık ediyorsunuz."

Kahvaltı masasına oturuyoruz edebiyatı, hayatı konuşalım istiyor Rahman. "Masanızda Diyarbakır'a dair araştırma kitapları gördüm. Son yazacağınız romanla alakalı olabilir mi?" "Evet, sizlerin katkılarının sınırlı kalacağını biliyorum, ister istemez bu tür araştırmalara gireceğim." Bunları konuşurken alt katta oturan yaşlı komşumuzun sert bir cisimle uyaran tıklamasını duyuyoruz. Ne olduğunu soran Rahman'a yanıtı Caner veriyor. "Adam subay emeklisi, bizleri kendine bağlı askerler zannettiğinden olacak en küçük tıkırtıda bile sopayı tavana vurup uyarıyor." "Çocuklu aile değilsiniz ayağımızda takunya benzeri pabuç da yok, o zaman ne gürültüsüdür ki bu?" Caner'i sakinleştirmek ve Rahman'a yanıt vermek için devreye giriyorum. "Büyütmeye gerek yok ruhsal problemler yaşadığı belli uyku nedir bilmiyor, küçük bir ses duymak için adeta tetikte bekliyor." Oturduğu yerden mutfağa fırlıyor Caner, ocaktaki yumurtaların kaynadığını ve suyunun taştığını düşünmüş olmalı. Yerinden kalkıp koşması bardağı taşırmış olmalı ki alt kattan gelen tıklama sesi artıyor. Nemrut ihtiyarın misafirimize ayıp ettiğini düşünen Caner bu kez zıplamaya başlıyor, çok geçmeden kapı çalıyor gelen o. Elleri titreyen komşumuzu sakinleştirmeye çalışırken Rahman yanımıza geliyor. Hiç ummadığım şekilde adamın üzerine kükreyince şaşırtıyor. "Bir daha bu kapıya gelirsen kötü olur bilesin." "Tehdit mi ediyorsun?" "Hala konuşuyor yahu." Caner, Rahman'ı içeriye alırken yaşlı komşumuz korkudan basamakları ikişerli iniyor. Siyah saçları iri cüsseli görünümüyle Rahman'a daha fazla yanıt vermemeye çalışıyor, sonrasının bela getirebileceğini tahmin etmiş olabilir. Tekrar kahvaltı masasına döndüğümüzde onu gevşemiş daha az stresli buluyorum. "Üzerimdeki sıkıntıyı biraz da olsa attım sizi rahatsız etmez artık" diyen misafirim, evimde böyle davranılmayacağını bilmiyor olmalıydı.

Rahman'ın çıkışında çok şeyler gizli diye düşünüyorum, içinde saklı duran şiddet gerçeği de olabilir. Bu çıkışının hatalı olduğunu anlatmak için adamın genel durumunu paylaşıyorum onunla. "Ruhsal sıkıntıları-

nın olduğunu bildiğimiz için tepkilerini hoşgörü ile karşılıyoruz. Normalde benden çekinir ve çıkışlarına cevap vermez Caner, bugün sizden cesaret alarak zıpladı." "Ne yani o adamın hakkından gelemez miyim?" diyen Caner'e. "Şiddete oldum olası karşıyım, bildiğin halde saçmalıyorsun." Rahman yanlış mı doğru mu yaptım diye düşünedursun kahve yapmak için mutfağa giriyorum, ardımdan da Caner geliyor. " Ne yapacağınıza, ne zaman Diyarbakır'a gideceğimize karar verdiniz mi?" "Çok istekli görünüyorsun, kafana saksı düşmüş olmasın?"

Rahman'ın sürekli diken üstünde olması, çocukluktan kalan bir alışkanlık olsa gerek, azarlanacak ya da şiddete maruz kalacak gibi temkinli de denebilir buna. Sinir sistemini çökertecek şekilde gergin durmak, insanın kendine yapacağı en büyük kötülük. Uyarmak bana düşmez, kıyıdan kenardan imalı ikazlarıma rağmen bir türlü rahatlamıyor. Değişime ayak uydurmak istese de kökleri derinlerde olan psikolojik sorunları yüzünden her an saldırgan hale gelebiliyor.

Akşama tekrar gelip kalması için ısrarcı olan Caner'e bilet işini havale ediyoruz, böylece iki gün sonra Diyarbakır'a yolculuğumuz kesinleşmiş oluyor.

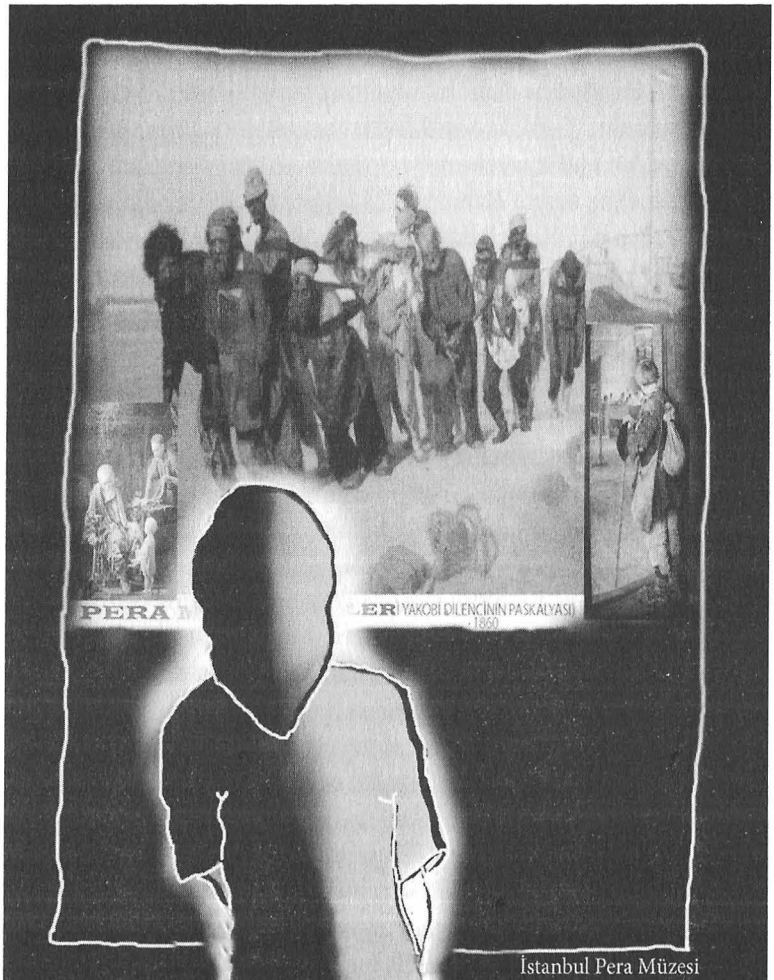
Evden çıktığımızda çöp birikintilerinden kâğıt toplayan yoksul bir adamı görüyoruz, yaklaşıp para vermek için gayret gösteriyor Rahman. Dilenci değilim bakışlarıyla, almamak için tepki veren adama hiç beklemediğim sözler ediyor. Sanki aynı işi yapıyorlarmış gibi rahat konuştuklarını görünce şaşırıyorum. Ne alaka diyorum içimden, bu yakınlığa kayıtsız kalmıyor adam, elindeki kâğıtları bir kenara bırakıp daha yakınına geliyor. "Bir şey danışabilir miyim?" "Tabi ki danışabilirsin" diyor Rahman. "Sekiz ay önce düştüm, ön dişim sallanıyor kendi kendime çekersem bir şey olur mu?" Her gün önümden geçen benzer insanların varlığından haberdar değilken ya da umursamaz hallerim olurken Rahman'ın iletişim kurma yöntemi hayrete düşürüyor. "Bir şey olmaz; ama bir dişçiye gidersen daha iyi olur" diyor adama. Eliyle boş ver dercesine umursamazlığını gösteren adamın Vanlı olduğunu da öğreniyoruz. Bir süre daha Kürtçe konuşuyorlar. Adamın yüzündeki derin çizgiler o bölgenin toprağının özgün renklerini taşıyor. Sohbet ederlerken sabırla bekliyorum onları, sonrasında cebinden çıkardığı parayı zorla da olsa kabul ettiriyor ona.

Yürürken beklediğim sözler dökülüyor Rahman'ın dudaklarından. "Tanrı'nın benimle olduğunu anlıyorum, sürekli kendini hatırlatması çok güzel." Bu söze ne denir bilmiyorum, bir an sessiz kaldıktan sonra sitem ediyorum. "Seninki hatırlatırken benimkinde neden tık yok?"

İstanbul'un kültür merkezi Beyoğlu'na doğru yol alırken müziğin sesini biraz daha açıyor Rahman. "Müziği yüksek sesli dinlemeyi seviyor olmalısın?" "Hayır kulaklarımda sorun var, bazen duyamıyorum ondan." "Madem duymak istiyorsun o zaman aklımdaki soruyu sorayım. Şöyle demiştin 'cezaevinde bile direnç göstermiş 'Allah, şah damarından daha yakındır insana' demiştin. Herkes için geçerliyse evdeki davranışın bir başkasının içindeki tanrısal güce karşı şiddet uygulamak anlamı taşımıyor mu?" "Bu sorunuza nasıl cevap verilir bilmiyorum ama Mevlana, Yunus Emre ya da Pir Sultan Abdal mı zannettiniz beni. Bu inançtan güç alsam da zaaflarımın olduğunu ve kendimle mücadele ettiğimi bilmelisiniz."

Taksim yokuşuna çıkarken arabamı TRT binasının yanındaki otoparka çekiyorum. İlk olarak Pera Müzesi'ne giriyoruz. Çarlık Rusya'sının 1880-1890 ressamlarının eserlerinin yanı sıra aynı zamanda başka bir katta Frida'nın eserleri de var. Tolstoy'un portresi ve diğer muhteşem çalışmaları gördükten sonra hayranlığımızı dışa vuruyoruz.

Müze gezisi bittikten bir süre sonra alt katta bulunan pastanesinde oturup hayata dair sözler ediyoruz, bu esnada telefonum çalıyor. Arayan babamın ilk evliliğinden olan ağabeyim Murat. Yıllardır görüşmediğimiz hatta varlığını bile unuttuğumuz bir insanın beni aramasının nedeni olmalı. "Belgin merhaba; müsaitsen konuşabilir miyiz?" Rahman'dan müsaade isteyip diğer köşeye geçtikten sonra ne istediğini soruyorum. "Caner'le birlikte bana vekâletname göndermeniz gerekiyor, zamanında babama para gönderip arsa aldırmıştım, şimdi sıkıştım satmam lazım." "Ne alaka?" "Tapu kaydı babamın üzerinde olduğu için vekâlet vermeniz gerekiyor." Şaşırıp öylece donup kalıyorum, yıllardır sormayan üvey ağabeyim nasıl olur da vekâletname ister diye hayıflanıyorum. "Sana dönsem olur mu? Şu anda müzedeyim rahat konuşamıyorum" diyorum ona. Mazeret bildirdiğim halde telefonu kapatmama müsaade etmiyor, emreder gibi bu işin yollarını anlatıyor. Bunca zamandır üvey dahi olsak arayıp sormayan üs-

İstanbul Pera Müzesi

telik düşmanca tavırlarının olduğunu bildiğimiz Murat'ın vekâlet istemesine ne denir bilmiyorum. Ona dair şüphelerimin olması son derece doğal, madem böyle bir durum var neden tapuyu kendi üzerine yaptı babam, bunca zaman neredeydin diye sormazlar mı be adam diyorum içimden.

Rahman'la uzun süre müzedeki eserler hakkında konuşuyoruz, Çarlık Rusya'sının yoksulluğunun yansıdığı çalışmalar dışında diğer

her bir resmi çok anlamlı buluyoruz. Bunları konuşurken durağan halde olmam ve renk vermem merakını artırıyor, ne oldu diyen bakışlar alırken daha fazla meraklanmasın diye konuştuklarımızı anlatıyorum ona. "Üvey kardeşim aradı, söyledikleriyle içinden çıkılmaz bir durum ortaya çıktı. Şimdi ne yapmalı diye soracağım sana." "Konuyu anlatırsanız fikrimi söylerim." "Haklısın meseleyi anlatmadan fikir sorulmaz, bu güne kadar tabu gibi gördüğümüz babamın ilk evliliğini hiç konuşmak istememiştik, gel gelelim hayat bir şekilde geçmişte yaşananları sorun olarak insanın önüne koyuyor. İlk eşinden üç çocuğunun olduğunu bu güne kadar sadece Murat'ın Bursa'da olduğunu biliyorduk. Onlarla hiç karşılaşmadık desem yeridir. Az önce arayan oydu. Yıllar önce babama para gönderip arsa aldırttığını, sıkıştığı için satmak istediğini ve vekâletname vermemiz gerektiğini söyledi." Gülüyor, bilmiş edalarıyla gerindikten sonra "Tabi ki o vekâletnameyi vermiyorsunuz. Bizim durumumuza benziyor. Bu tür evliliklerden olan çocuklar sürekli sorun yaşıyor, hatta aralarında husumet ve şüphe de oluşabiliyor. Kendi adıma söylemeliyim ki bir insanın babası evlendikten sonra güveni asla eskisi gibi olmuyor ona. Kaldı ki güven sorunu varsa babası dahi olsa arsa ya da ev alması için para göndermez. Madem parası var o zaman gider kendi üstüne yapar insan, kim bu palavraya inanır ki? Arsanın varlığını ya geç öğrendi ya da şimdilerde çok değerlendiği için sizi kandırmaya çalışıyor." "Yalan söylüyorsun vekâletname veremeyiz nasıl diyeceğiz ya doğru söylüyorsa, babamdan bu arsanın varlığını yaşarken hiç duymadık." Bir süre kaygılı durup sonra da kendi kendime konuşur gibi yapıyorum. "Caner'e söylesem işiyle alakalı sorunları varken asla inandırıcı bulmaz ve kendine mesele edinir; ama söylemekten başka da çarem yok." Geridiğimi gören Rahman "Kendinizi üzmenize gerek yok. Bunu isteme hakkına sahip değil, ilişkileriniz sıcak ve taze olsaydı olumlu bir çözüm getirirdiniz." "Anladığım kadarıyla telefonu yüzüne kapat diyorsun." "Kapat ya da başka şekilde söylersiniz orasına karışmam; ama yıllar sonra böyle bir istekte bulunmaya hakkı yok, duygusal davranmak yerine hakka dayalı tutum sergileyin bence."

Pera pastanesi, müzeyi gezip yorgun düşen misafirleri ağırlıyor bunun yanı sıra beni tanıyıp konuşmak isteyen okuyucularımla şenle-

nirken, aralarında bulunan gazeteci Sema Hanım yanımıza yaklaşıyor. "Belgin Hanım merhaba. Size rastladığım iyi oldu, son romanınızla alakalı konuşmak için randevu isteyecektim sizden." "Acele etmemeniz kaydıyla olur, on beş gün sonra arayın bu konuyu konuşalım." Bunları söylerken oturması için nezaket gösteriyor Rahman, daveti bekliyormuş gibi boş sandalyeye ilişiyor. "Ayrıca gazetemizin bir teklifi de olacak; ama şu an uygun değilsiniz sanırım." Hangi ruh halinde olduğumu bilmesine imkân yok, yalnızca Rahman'dan dolayı değil kendi içimde farklı sıkıntılar yaşarken ne cevap vereceğimi bilemiyorum buna rağmen "Müsaittim buyurun, gazetenizde yazmam için teklifte bulunmayacaksınız umarım?" "Hayır yıllardır bu tür tekliflere sıcak bakmadığınızı biliyoruz, sadece romanla alakalı olacak diyeceğim." "Nasıl yani yeni yazacağım romanla mı alakalı?" "Gazetemiz yeni bir yarışma düzenlerken jüride sizi görmek istiyor." "Uzunca bir süre bu işe odaklanmak lazım, kaldı ki dünya kadar dosyanın ince elenip değerlendirilmesi ağır sorumluluk gerektirdiği için genelde bu tür yarışmalara karşıyım." "Kabul etmezseniz işim zorlaşacak, ikna ederim diye söz verdim içeriye." Biz bunları konuşurken Rahman araya giriyor. "Sıkmayın canınızı iyi bir okuyucuyumdur yardımcı olurum" diyor.

Uzun yıllar geçmiş olmasına karşın Sema'yla dostluğumuz kesintiye uğramadı, Rahman'ın varlığından olsa gerek ölçülü hareket etmeye çalışıyor. Kahvesini yudumlarken burada olduğumu nereden öğrendiğini soruyorum ona. Şakayla karışık istihbaratının güçlü, tele kulak mekanizmasının ona çalıştığını öğrendikten sonra arayacağımı söyleyip uğurluyoruz onu.

Kasımpaşa'nın izbe bir yerinde eski bir komşularının ikamet ettiğini, uygun görürsem beraber ziyaretine gidebileceğimizi teklif ediyor Rahman. Tereddütsüz kabul ediyorum. Bu teklif can simidi gibi geliyor aslında, köyleri boşaltılmış ya da doğunun yoksul insanlarının yaşadığı yerler olarak düşünsem de detaylı bilgimin olmadığını söylüyorum. "Çocukken annelerini kendime çok yakın hissederdim, üç yıl önce adresimi nereden bulmuşsa mektup göndermişler bana, çok sıkıntılarım vardı ne cevap yazabildim ne de yardım edebildim onlara, inşallah geç kalmamışımdır." "Bunun özel bir nedeni var mı?" "Var, çocukluğumda radyomuz ve televizyonumuz olmadığı için bu kadın gelir masallar-

hikâyeler anlatırdı, akşamın olmasını sabırsızlıkla beklerdik. Hey gidi günler bakar mısın heyecanlandım şimdi iyi mi." "Heyecanlanman doğal, kaldı ki anlattıkların beni de heyecanlandırdı. Kadının çocukları yok mu, İstanbul'a nasıl gelebilmiş? Yoksulluğuna ve daha o zamanlar yaşlı olmasına rağmen bu gün için hayatta olması mümkün mü yığınla soru aklıma geliyor." "Bilmiyorum bu soruların hiç birinin cevabı yok, oraya gidince ancak öğrenebileceğiz." Sessiz kaldığımı görünce "Gelmek istemezseniz anlarım sakın kendinizi mecbur hissetmeyin."

Kasımpaşa'ya inmeden dar ara sokaklardan geçiyoruz. İki katlı yıkılmaya yüz tutmuş evler arası çamaşır iplerine asılı giysilerin görüntüleri yoksulluğu resmediyor. Şüpheyle bakanlara karşın sorduğumuz adrese götürecek kadar yardımsever görünenler de az değil. Televizyonda uyuşturucu ve benzer maddeler satılıyor diye yapılan baskınlarla gündeme gelen mahallelerden birindeyiz. Sorarak nihayet aradığımız adrese geliyoruz. Kırık kapılı binanın terk edilmiş izbe görüntüsü şaşırtıyor. İçeriye girip girmemek konusunda kararsız kalıyoruz. Bu nedenle iki bina ötede bulunan derme çatma bakkala girip adresi teyit etmeye çalışıyoruz. Ne için sorduğumuzu merak eden adama geçmişten gelen hukukunu anlatıyor Rahman. On yıldan beri orada olsalar da şimdilerde sadece Ünzile Hanım'ın olduğunu söyleyen bakkal, doksan yaşındaki annesinin geçen yıl öldüğünü de sözlerine ekliyor. Bunu duyan Rahman kalanların akıbetini öğrenmek istiyor. "Bildiğim kadarıyla Ünzile Hanım'ın bir de erkek kardeşi vardı" diyor. "O da ölmüş. Bir ara cezaevinde bıçaklandığını duyduk birkaç ay sonra da öldüğünü öğrendik. Ablası şimdilerde bizlerin yardımlarıyla hayatta kalabiliyor, sizler yardım ederseniz büyük sevaba girersiniz." "Bu bina kimin?" "Vakıflara ait, bugün yarın sokağa atılabilir." Yüzünün rengi değişiyor, bakkalın her sözü çocukluktan kalan güzel anılarını oluşturan insanların perişanlığını anlatıyor.

Yıkık binaya yöneliyoruz, önceki çekingenliğimizden eser yok. Duvarları sidikle kaplı koridordan geçip içeriye giriyoruz. Terk edilmiş koca binada elektrik yok, bayıltacak kadar iğrenç bir küf kokusu burnumuza geliyor. Bazen yoksulluk ve çaresizlikle alakalı konuları işlemediğim için okurlarım tarafından eleştirildiğim olur. Bu manzarayı gördükten sonra her zamankinden daha fazla anlıyorum onları.

"Kam o?" diye bir ses kulağımıza geliyor. Muhtemelen Kürtçe kim olduğumuzu soran sese "Rahman" diye cevap veriyor arkadaşım.

İnsanı hayvandan ayıran özellik zekâsının yanı sıra parmaklarıdır diye düşünüyorum. Öyle ki binlerce yıldır parmakları ve edindiği bilgi birikimiyle yol almış, onca başarının buluşun anahtarı olmuş bu iki unsur... Tanrısal güçle Ünzile Hanım'a dokunuyor Rahman, şefkat göstermeye çalışıyor ona. Kadının gözlerinden akan yaşlar sel olmuş gidiyor. Halsizliğine rağmen uzandığı yerden doğrulmaya çalışıyor. Yırtık dökük kırlentlerden birini sırt kısmına koyuyoruz. Varlığımı düşünerek Türkçe konuşmaya çalışıyor. "Anam Rahman'ı çok severdi hem de Halit'ten daha da fazla, neler geldi başımıza neler sorma kardaş." Ellerini sımsıkı tutan Rahman'a kurtarıcısı gibi bakarken "İstanbullarda ne işimiz vardı. Burada da rahat durmadı Halit, pis işlere bulaşınca her gün polis evimizi bastı, en son da uyuşturucudan hapse attılar onu. Anam üzüntüsünden sürünerek öldü. Ah Rahman ah! Öldüğü gün bile seni sordu, ne cevap vereceğimi bilemedim, yoksulluk fena be kardaş, bizim gibi fakir insanların yardımıyla ancak yaşayabiliyorum burada. Allah'a bir an önce canımı alsın diye dua ediyorum, ne yapayım başka çarem yok." Rahman o kadar doğal ve yapmacıktan uzak ki duygularını en saf şekilde ortaya koyuyor. "Annemin en büyük sırdaşıydı annen. O günler dün gibi gözlerimin önünde, en sonunda her birimizi acılarımızla birlikte bir yana savurdu kader."

Onlar birbirini mutlu edecek sıradan konulara girerken inceden inceye evi süzüyorum. Kadının yanındaki kanepede yüzüne bakılmayacak kadar kirli bakırdan bir tas, kırık dökük sürahi, doğuda kullanılan yerel ama çok eski bir keçe var yerde. Oda içindeki eşyalarla ilgilendiğimi gören Rahman bu kez Kürtçe konuşmaya başlıyor onunla. Kadının gözlerinden sicim gibi yaşlar akarken hüzün dolu kelimeler dudaklarından dökülüyor, şayet bu görüntüyle alakalı bir roman yazacak olsaydım kelimelerin yetersiz kalacağını bu derinliği asla yansıtamayacağımı bilirdim. Yazar olmak sorumluluklar yüklüyor, öğrenciyken ezilen insanları dert edindiğimi hatırlıyorum, oysa çok sular geçti o günlerin üzerinden.

Çaresizliğine rağmen bizlere çay ikram etmek istiyor Ünzile Hanım. Doksanlı yaşlarda annesinin öldüğünü onun kadar dayanıklı

olmadığını da itiraf ediyor. Çok acılar çektiğini bu nedenle çöktüğünü anlatırken ağzında birkaç dişinin kaldığını görüyoruz. Külliyetli bir para cebine koyuyor Rahman. Bundan sonra düzenli yiyecek getirileceğini taahhüt ettikten sonra ayrılıp bakkal dükkânına gidiyoruz. Bizi gören dükkân sahibi tezgâhın arkasından çıkıp yanımıza geliyor. Onunla yalnız görüşmek istediğini söylüyor Rahman. Adam dükkânını bir süreliğine çırağına bırakınca ben de uygun bir yerde bekliyorum onları. Çok geçmeden geri dönüp gerekli talimatları verdiğini söyleyen Rahman'la oradan ayrılıyoruz.

Adımlarımız hızlanıyor, çevredeki insanların yüz ifadelerini önemsiyorum, her biri farklı yazgı ve hikâyeler anlatıyor. Çaresizlik, hırçınlık, kızgınlık, öfke, şiddet en çıplak şekliyle açığa çıkacak gibi bekliyor... Diğer taraftan dehşet şekilde diri duran bir de yalnızlık var...

Gülhane'deki çınardan, Afrika'daki leopara ve İstanbul'daki Meral'e kadar alabildiğince yalnızlık yaşanıyor. Bu duygunun zihnimde yarattığı dizeler aklımın bir köşesini zorlarken unutmamak için kendi kendime mırıldanıyorum.

Kişinin doğasında
ruhunda
kalbinde, ulaşılmazda
kalabalıklarda
tepelerde, aşkın doruklarında
ince bir sızıda...

Söylenmesi gerektiği halde söylenemeyen,
var olan her şeyin içinde...

Bir ağacın gölgesindeki uykuda...

En sinkaflı küfürde...
kehribar tanelerinde
hararetli tezahüratta...

Şatafatlı yaşantıda...
Yalnızlık, dört duvar arasında...

Tıpkı Ünzile'nin yaşamında olduğu gibi... Dört duvar arasına bırakıyoruz onu...

Beyoğlu'na doğru yürürken iki gün boyunca kendine dair ilk kez özeleştiride bulunuyor Rahman. "Diyarbakır'a gitmek istemiyorum." Şaşkınlıktan ne diyeceğimi bilemiyorum. Suskunluğunu bozup açılması anlamına mı geliyor bu sözler, şayet öyleyse işini kolaylaştırmalıyım diyorum. "Böyle düşünmeni gerektirecek sorunlar yaşamış olsan da akrabaların ve seni seven insanların olduğunu beklendiğini unutmamalısın bence." Bu sözleri neye dayanarak ettiğimin farkında bile değilim, oysa vazgeçmesin diyen güçlü bir ses yükseliyor içimden.

Beyoğlu sokaklarından birinin mütevazı ve sessiz kafelerinden birindeyiz. Aramızdaki sessizliği iç çekerek bozuyor. "Sevgi sözcüğü çok önemli, hele de katıksız olanını bulmak çok zor, ne kadar severse sevsin iki insanın bir arada yaşaması bazen imkânsız hale gelebiliyor. Bizim gibi çetrefilli ve kalabalık ailelerin sorunları dehşet kâbuslar yüklüyor insana." "Biraz daha açık konuşsan diyorum, sıkıntılarını üstü kapalı dile getiriyorsun seni üzen ve zora sokan nedir? Annen baban yaşamıyor kardeşlerin başka şehirlerde, Diyarbakır'da birkaç akrabandan bu denli neden etkileniyorsun?" "Keşke içimi kemiren her ne varsa tümünü anlatabilseydim. Annem sağken babam evlendi. Aynı eve gelen başka bir kadın ve bunun müsebbibi halam. Annemin utancını anlatamam, o sıralar İspanya'dayım ve bizi defterinden çoktan silmiş babam."

Çay bardakları önümüze konunca suskunluğa gömülüp gözleri dalıyor. "Bizim oraları duymuşsunuzdur herkes birbirine tutunur ya da aşiretinden güç alarak yaşar. Bu yaşantı içinde bir insanın aşağılanmasının sınırı nedir diye sormayın; çünkü utandığım için cevabını veremem." Garsondan bir bardak su istedikten sonra devam ediyor. "Annem aklıma geldiği zaman çıldıracak gibi oluyorum, çocukluk arkadaşlarımın bugün yüzüne bakarken bile utanıyorum. Evlenmek kadar boşanmak da hayatın gerçeği, keşke babam yeniden evlenirken annemi sokağa atsaydı, aç açıkta kalacaktı ama belki de daha az acı çekecekti." "Bu saatten sonra muhasebesini yapman çok doğru değil, o günün şartlarını ve yaşantılarını günümüzün koşullarıyla yargılamaya kalkarsan işin içinden çıkamazsın." "Yargılamak istemiyorum,

hatta toprağın yedi kat altına gömmek istiyorum, bir daha hatırlamak ve Diyarbakır'a gitmek de istemiyorum." "Yavaş ol. Seni anlamaya çalışırken bir yandan büyük açmazlar çelişkiler yaşadığına tanıklık ediyorum. Bu saatten sonra oralara mecbur eden güç nedir peki?" "Üvey kardeşim büyük sorun oluşturmuş, yeterince para gönderdiğim halde sürekli gelmelisin diyen bir halam var. Zora sokup bela kapımızda diyor, ne yaparım bilmiyorum?" "Hiçbir şey yapmazsın olur biter." "Bu o kadar kolay değil. Babam ve üvey annem Bermal'i bırakıp diğer tarafa gittiler, miras bize kaldı anlayacağın." "İyi ya para gönderiyorsun onlar da bakıyorlar daha ne olsun." "Keşke o kadarla kalsa, bir süre sonra namus haysiyet meselesi haline getiriyorlar. Annemin çektiği acıları göz önüne getirince içimde taşıdığım tanrısal güç bile çaresiz kalıyor." "Kararlı olursan istemediğin bir işi kimse sana yaptırtamaz, böyle düşünmelisin. Diyarbakır'da bir araya geleceğiz, sorunun uzantılarını benimle paylaşırsan orada da yardımcı olmaya çalışırım." "Bunları dinlediğiniz için bile size minnettarım."

Hava bulutlu, arada bir çıkan güneşin ısısını hissediyoruz. Bir süre Barselona'daki konumundan ve işinden bahseden Rahman'la dostluğumuz daha da güçlü hale geliyor. Buna dayalı Diyarbakır'a gidene kadar bizde kalsın diye ısrarcı oluyorum. İtiraz etmiyor ve yeniden Beyazıt'taki oteline doğru harekete geçiyoruz. Geçmişte Baba-ı Ali denince akla ilk gelen gazeteler ve yayınevleriydi. O dönemle bugün arasında büyük farklar var, birçok gazete başka semtlerde konuşlandı. Bu gereksinim trafik ve mevcut binaların talebe cevap vermeyişinden olsa gerek. Halen birçokları inadına kalmaya devam ediyor. Yayınevimin burada olmasından rahatsızlık duymuyorum, trafik yüzünden işkence haline gelse de güzelim tarihi doku sıkıntıları unutturuyor insana.

Otopark dolu, arabamı kabul edemedikleri için görevli kendini acınacak halde ifade ediyor, hal böyle olunca park edemeden Rahman'ı oteline bırakırken, hazırlanmasını sonra da gelip alacağımı söylüyorum. Yer yokluğu yüzünden oyalanayım diye dar sokakları turluyorum, bir süre sonra hazırlanmış olduğunu düşünerek otele gidiyorum.

İnceden inceye onun dünyasına girmeyi başarsam da aklım üvey kardeşimin istediği vekâletname konusuna takılıyor. Caner'e nasıl derim diye düşünürken arayan o. Ertesi gün için yer ayırttığını ve iş-

lerinin bitmek üzere olduğunu söylüyor. AKM'le ilgili gelişmeyi sorduğumda ise başka bir boyut getiriyor yaşanmışa. "Sürülmemizin eli kulağında bu gezinin denk gelmesi iyi oldu, bu arada neredesin?" "Rahman'ı bekliyorum, gelir gelmez eve döneceğim."

Sahil yolu her zamanki gibi kalabalık, Bir süre sessizlik oluyor aramızda. Apartmanın önüne geldiğimizde kapıcı uyarıyor. "Belgin Hanım bir dakikanızı alabilir miyim, Mahmut Bey sizinle görüşecek." Sürekli selamlaştığımız komşumuzun neyi görüşeceğini merak ediyorum doğrusu. Yanılmıyorsam apartmanın yeniden inşa edilmesi ya da yapılacak toplantıyla alakalı konuları gündeme getirebilir. Az sonra seksen yaşlarında olan komşumuz geliyor. "Alıkoydum kusura bakmayın." Hal hatır sorduktan sonra asıl meseleye geliyor. "Beni kırmayacağınızı düşünerek bir ricada bulunacağım, bu akşamki toplantıya muhakkak gelmelisiniz." "Vekâletimin sizde olduğunu biliyorsunuz." "İnanın vekâletle olacak mesele değil rahmetli babanızla olan hukukuma dayalı zarar görmenizi istemiyorum. Çok önemli bir konuyu görüşeceğiz."

Yıllarca apartman meselesiyle uğraşıp duruyoruz, her defasında sıyrılmanın yolunu bulmuşken bu kez işimin zor olduğunu biliyorum. Çıkış yolu aramaya devam ederken kurtulamayacağımı anlıyor ve gerçek mazeretimi bilsin istiyorum. "Diyarbakır'dan misafirimiz var. Onun anlayışına sığınarak kısa bir süre için ancak gelebilirim." Sözlerimin bitmesini bile beklemeden Rahman'a dönüyor. "Nasıl yani siz Diyarbakırlı mısınız?" Bunca yıl İstanbul'da yaşamış olmasına rağmen aksanının doğulu olduğunu sürekli belli eden Mahmut Bey'in sevincini anlatmama imkân yok. Apartman toplantısı neredeyse ikinci konu haline geliyor. Bir süre kendi aralarında sohbet ederken "Bütün aileni tanıyorum. Salih Amcan, Muhammed Dayın hepsiyle geçmişten kalan hukukumuz var, duyduğum kadarıyla baban vefat etmiş." "Evet bayağı oldu, sizler gibi ben de oralardan uzaktayım, uzun süredir Barselona'da yaşıyorum." Mahmut Bey bu kez bana yöneliyor "Yalnız sizin değil benim de misafirim sayılır. Bu akşam hem onu hem de Caner'i istiyorum, şöyle acılı bir çiğköfte yedireceğim size." Kabul etmekten başka çaremiz kalmıyor. Kafamda kocaman bir mumun çevremi aydınlattığını söyleyebilirim. Kapısını zorladığım Rahman'ın

tüm ailesini tanıyan Mahmut Bey, birikimiyle ortaya çıkarılası bir maden gibi görünüyor. Toplantı saatini netleştirdikten sonra apartmana giriyoruz.

Evin kapısının ardındaki valiz şaşırtmıyor, yurt dışına çıkar gibi hazırlanmış Caner. Heyecanlı, sevinçli ve istekli olduğu zamanlar böyle davranır. Üstelik ilk kez bu denli cesur görüyorum onu. 'Korkularınızın üzerine gitmeden huzuru yakalayamazsınız' derdi babam. Askere giderken doğu illeri olmasın diye birçok insanı aracı koymuştu Caner, oysa torpili tutmamış şansı ve mesleği batıda kalmasının nedeni olmuştu. Öcü ve suçlu gibi gördüğü doğuyu şimdilerde Rahman'ın kimliğinde aklaştırırken kahkahayı basıyor. "Sizi de mi çevirdi?" "Niye güldüğünü biliyorum, ne olursa olsun özeleştiri yapmadan durmayacağım egoları, bencillikleri, hayatın içindeki eksiklikleri işlerken müşterek yaşamın olmazsa olmazı olan uyum sorununu anlatıp dururdum. Aynayı kendimize tutunca yanlış yaptığımız ortaya çıkıyor." Bendeki değişimin şaşkınlığını yaşayan Caner "Bu gün gariplikler birbirini izliyor, ne söylediğini anladım. Susmadan önce her şeye rağmen inşallah akşama gitmiyoruz?" "Gidiyoruz hem de hep beraber, Mahmut Bey çiğ köfte ikram edecek, acıyı çok sevdiğini söyleyen sen değil misin niye şikâyet ediyorsun?"

Sessizce mutfağa giderken "Çay demleyeceğim" diyor Caner. Tavırlarımı farklı yorumlamasını istemiyorum, bunu yaparken ne kadar dürüstüm diye kendimi sorguluyorum. Mahmut Bey'in Rahman'ın ailesini tanıyor olması toplantıya gidişime katkısı oldu mu bilmiyorum. Kafamın içindeki soru ve onların cevap bulduğu döngüler varken hiç istemediğim bir konuyu gündeme getiriyor Rahman. "Vekâletname işini konuşacak mısınız?" Bu uyarının zamanlaması doğru olsa da Caner'e nasıl söyleyeceğimi halen bilemiyorum; çünkü ilk sözü olumsuz olacak gibi geliyor, oysa şüphelerim son bulmadan olumlu yaklaşsa neye yarar." "Yakın akrabalardan birine sorsanız?" "Kadıköy'de bir iki uzak akrabamla telefonlaşıyoruz, onların ağzını arayıp net cevaplar bulursam o zaman kardeşime baskı yaparım." Bunları konuşurken çay tepsisiyle içeriye giriyor Caner. "Vekâlet işini mi konuşuyordunuz, boşuna yorulmayın Murat denen zat-ı muhterem beni de aradı. İşim var dedim telefonu yüzüne kapattım, canları ce-

henneme..." "Sana yakıştıramadım, doğru yapmadın bence." "Seni ne kadar sevdiğimi biliyorsun abla, nasılsınız bile demeden emreder gibi vekâlet istiyor, hangi hakla? Birinin nezaket kurallarını öğretmesi gerekmez mi?" Bizdeki gerilimin farkında olan Rahman, uyarmadan edemiyor. "Bırakın canım vekâlet isteyen düşünsün, aklıselim bir avukattan ya da babanızı bilen bir tanıdıktan destek arayıp öyle çözün."

Caner'le Rahman, sandığımdan fazla yakınlaşıyorlar, öyle ki evlilikle alakalı yığınla sorunun içinde buluyoruz kendimizi, konuya dair Rahman'dan "Evlenip boşandığınızı söylemiştiniz, neden ayrıldınız?" diye bir soru geliyor bana. "İki insan uyumsuzsa ayrılırlar ve bunun çeşitli nedenleri olur. Yaşantımın aleni konuşulmasını ve yazılmasını istemediğim için birçok gazetecinin röportaj teklifini sırf bu nedenden dolayı geri çevirmiştim." Caner muzipçe müdahale ediyor. "İnsan nedir biliyor musun?" "Söylersen ne olduğunu anlarız." "Gaz, salya, yağ, ter, kel, diş fırçası, klozet, gözyaşı, depresyondur. Hastalık, yokluk, saçmalık, sakınca, bela, karantinadır ha bir de sevgidir insan. Yalnızca sevgiyi ve olumlu görüntüyü alayım diğerleri kalsın denirse, zulüm, mecburiyet ve görüntüdür birliktelik; ama aşk değildir. Ablam evliliğini diğerlerini hesaplamadan sevgi üzerine kurmuştu. Gel gelelim ki gerçek kendini daha sonra gösterdi." Bir anlık ayrılığımızın gerçek nedenini söylese miydim diye düşünüyorum, istemediğim yerlere uzanır diye konuya nokta koymaya karar veriyorum. "Her zaman sevgi potasının içinde zorluklar eriyip gitmiyor, bütün sıkıntıları göğüsleyen sevgiler de yok değil hani." Kahkahayı patlatıyor Caner, "Haklısın abla" diyor. Aramızdaki atışmadan etkilenen Rahman'a"Sakın aldırma, evliliğimin bozulmasının asıl nedeni farklıydı, eşimin ailesiyle olan ilişkileri sosyal yaşantımı olumsuz etkilediği için anlaşarak evliliğimizi bitirdik. İsterseniz bu konuyu kapatalım ne dersiniz?" Daha sözümü bitirmeden "Ablamı boş verin, o zaten kalemiyle evliydi" diyor Caner.

Mahmut Bey'lerle bunca yıl komşuluk yaptığımız halde ilk kez evlerine gideceğiz. Apartman giriş çıkışlarımda kendimi saklı tuttuğumdan olsa gerek sürekli mesafeli ve saygılı davranıyorlar bana. Caner oflayıp puflasa da bizimle gelmeye mecbur kalırken, gelmem doğru olur mu diye sorular soran Rahman'la evlerinin önünde buluyoruz kendimizi. Mahmut Bey ve diğer komşular, bizleri karşılamak

için oturdukları yerden kapıya kadar geliyorlar. Salonda boş koltuk ve sandalye kalmıyor sıkı bir toplantı olacak gibi görünüyor.

Oğluna çiğköfteyi yoğurmaya başla anlamı taşıyan el hareketi yapıyor Mahmut Bey, toplantının farklı yanı Rahman'ın aramızda bulunması olabilir, apartman sakinleri inceden inceye onu süzüyor. Bunu fark eden Mahmut Bey "Rahman hemşerimdir, nereden nereye derler ya bizimki o misal. Babası ve amcalarıyla çok özel hukukumuz vardı, aradan onca yıl geçti ve sonunda hayatta kalmak için tek direnen ben oldum." "Allah uzun ömürler versin, daha çok gençsiniz." "Bu sözü duymayalı çok zaman oldu Rahman'cığım öyle desek de vücut sürekli yaşlandığını hatırlatıyor insana. Eskiden sabah kalktığımda beş on dakikada evden çıkabilirdim şimdilerde öyle mi ilacımı alayım şu kremimi süreyim derken en az bir saatim hazırlanmakla geçiyor."

Mahmut Bey'in eşi hoş geldiniz demek için salona giriyor. Mütevazı ve tutarlı davranışlar sergilerken sürekli eşini kontrol etmekten vazgeçmiyor. Babaerkil yapının uzantısı olan bu davranışı uzaktan kumanda mekanizmasının iyi çalıştığını gösteriyor. Bunca yıllık komşumuz olan ailenin zerre kadar değişim yaşamadığına tanıklık ediyorum. Nedenleri ne olabilir diye sorgularken küçük kitaplığın tamamında dini eserlerin varlığı dikkatimi çeken başka bir unsur oluyor. Başı örtülü annenin aksine saçları sarı boyalı bir kızları var. Salona girer girmez diğer komşulara üstünkörü hoş geldiniz dedikten sonra bütün dikkatini bende topluyor. Tutuk ve sessiz bir tutum beklerken sürpriz bir soru geliyor ondan. "Son romanınızda kadın konusunu farklı işlemişsiniz. Bambaşka yönleriyle ele almışsınız. Bunun bir nedeni var mı?" "O ayrıntıyı tespit edecek kadar dikkatlice okuduğunuz için teşekkürler. Pardon adınız neydi?" "Meral." "Öncelikle tebrik ederim, kitabımla alakalı yazı hazırlayan birçok eleştirmen bu ayrıntının farkına bile varamadılar. Gelelim sorunuzun cevabına, yazdığım romanlarda söylediğiniz türden eğilimlerim olduğu için aynı beklentiye girmiş olabilirsiniz; ama yalnızca o pencerenin görüntülerini vermek çok doğru olmayacağı için farklı bir bakış açısı denemek istedim. Bundan sonra yazacağım roman için de şaşırtacağım sizi; çünkü bu kez doğu hikâyesi anlatacağım." Bunları konuşurken bir başka komşumuz devreye giriyor. "Kitaplarınızı bizde okumak isteriz, nasıl bu-

lacağız?" Bakkalda bulabilirsiniz ya da nalburdan diyeceğim var ama susmayı tercih ediyorum, benim yerime gereken cevabı Meral veriyor. "Kitapçılarda..." Mahmut Bey'in haydi kaybol diyen bakışlarını alan Meral, kızgın şekilde 'Ne?' diye karşı soru soran bakışlar atıyor ona.

Çiğköfte kıvamına girmiş mi diye sesleniyor delikanlı, bizlerden izin isteyip yanına gidiyor Mahmut Bey. Evin havası soğan kokularıyla dolmuş, açlıktan tahammül ediyoruz buna. Biraz sonra salonda bulunan herkesin eline birer tabak, çatal tutuşturuluyor, üzerlerinde sarma dolma ve birçok meze var. İkramlar yaş ve konuma göre yapılıyor.

İstanbul insanı değiştirir derdi annem. Hayat kendi içinde devinirken süreç hızla ilerliyor ve bir anda yaşlandığını hissediyor insan. Yavaş da olsa adetler değişiyor. Beklentiler farklılaşıyor. Mahmut Bey'in kaş göz hareketinin hiçbirini tınlamıyor kızı, bu davranışı yıllar içinde ailenin geçmişiyle geleceğinin aynı eksende olmayacağını da anlatıyor.

Apartmanın yıkılıp yıkılmayacağı, katkı paylarının olup olmayacağına dair birçok sorun enine boyuna hararetli tartışmaların konusu olurken susmayı tercih ediyorum. Tek derdim var kapı önündeki beklentileri olan birkaç kedi ve apartmanın bahçesinde bulunan koca çınar ağacının ne olacağı endişesi. Henüz ortada bir şey yokken komik bulacakları sözler etmek istemiyorum. Bir ara aynı konular tekrarlanınca, bu kez Rahman'a ne zaman Diyarbakır'a gideceğimizi soruyor Mahmut Bey. Bu soruyu ben cevaplıyorum. "Ertesi gün gideceğiz, yoksa memleketinizi mi özlediniz?" "Ah ah! Ne demeli bilmiyorum, hem özledim hem de aklıma geldikçe hüzünleniyorum." "Haklısınız, geçmişin güzel ve kötü günleri hüzün yüklüyor insana." Mahmut Bey'de aniden hareketlenme oluyor. "Bakın ne diyecektim babadan kalma bir iki mülküm var, sizinle gelip onları satabilirim artık. Eskiden ben ölmeden o evi satamazsınız baba yadigârıdır derdim; ama artık bu duygunun anlamsızlığı ortada. Ben öldükten sonra çocuklar için satmak daha da zorlaşabilir, bu nedenle bir an önce bu meseleyi halletsem iyi olur." "Gelme kararınıza sevindik, hem yol arkadaşı da olursunuz bize." Sıkı sıkıya bunları konuşurken Meral Hanım, geziye dâhil olmak istediğini söylüyor. Mahmut Bey karşı çıksa da müdahale edip bize katılması konusunda ikna ediyorum onu. Caner'e uçak bilet işini

havale ederken, kendisine ve kızına dair bilet paralarını ödüyor Mahmut Bey. Eşi sürekli kocasını takip ediyor. Konuştuğumuz meseleler için henüz tek söz etmiş değil, Diyarbakır'daki evi satışa çıkarmış olmasını şaşkınlıkla izliyor. Belli ki mesele haline getirdikleri bir konuda süratli karar vermiş olmasını garipsemiş. Bizler türlü meseleleri konuşup tartışırken çaylarımız ellerimize tutuşturuluyor.

Mahmut Bey arada bir Rahman'ı süzmeden edemiyor ona karşı temkinli durduğu besbelli. Bunun bir nedeni olmalı, geçmişte ortak bir meselelerinin olabileceği şüphesini doğuruyor bende. Diyarbakır'a gelecek olmasının olumsuz yanları olur mu diye bir kuşku düşüyor içime.

Bardağım boşalınca yerimden kalkıp mutfağa yöneliyorum, müdahale etmek istiyorlar karşı çıkıyorum buna. Mahmut Bey'in eşi peşimden geliyor. Elimden bardağı alırken suçluluk duygusuyla günah çıkarıyorum. "Bunca yıllık komşuluğumuz var halen adınızı bilmiyorum, özür diliyorum." "Meşgulsünüz, bilmemeniz normaldir. Hatta toplantıya gelmeniz bile bizleri şaşırttı, bir o kadar da sevindirdi bilesiniz. Mahmut'un Diyarbakır için bir anda karar vermesine bile vesile oldunuz, bu konuda size teşekkür ederiz." "Eşiniz önceden düşünmüş olmalı, yoksa ani verilecek bir karar değil. Size sormak istediğim başka bir konu var Rahman Bey ve ailesi hakkında ne biliyorsunuz bunu merak ediyorum." "Diyarbakır'dan ailesini tanıyoruz, kavga gürültü eksik olmazdı onlarda." "Dahası var mı?" "Mahmut iyi tanır, sizlerin yanında görünce çok şaşırmış." "Tereddütlerinde haklı olabilir; ama aynı bölgede kapalı yaşayan aileler benzer yaşantılar içinde olabiliyor. Rahman neredeyse otuz yıldır yurt dışında yaşıyor, değişmiş olamaz mı?" "Onu bilmiyorum, epey cezaevinde kaldığını söyledi Mahmut." "Bizimle gelmesini kabullendiğine göre zararsız olduğuna kanaat getirmiş olmalı. Anladığım kadarıyla ailesiyle alakalı başka da bir bilgiye sahip değilsiniz." "Kulak dolgunluğu sözler var aklımda, oysa birinci ağızdan duyduğum konular değil." Teşekkür ettikten sonra komşumuzun adının Rabia olduğunu öğreniyorum.

Salonun bir köşesinde Rahman'la, Mahmut Bey Kürtçe konuşuyorlar. Derin konulara girdikleri belli, rahatsız olmasınlar diye diğer komşuların sohbetlerine yöneliyorum. Bütün bunlar olurken bir ara

Meral'in bakışlarının babasıyla sohbet eden Rahman'ın üzerinde olduğunu görüyorum.

Bu tür toplantılardan oldum olası haz etmeyen ve boğulan biri daha var salonda, kardeşim Caner. Küçük sözcüklerle "Ne zaman kalkacağız?" diye fısıldıyor kulağıma. Toplantının gündemi olan apartmanın yıkılıp yeniden yapılması konusu neredeyse sulanmış durumda. İkili sohbetlerin dışında gidip gelen çay servisleriyle tam bir curcuna yaşanıyor. Her anı gözlem altına almaya çalışıyorum. Rahman'ın arada bir hüzünlenip duygulandığı anlar oluyor. Hararetli, bazen de dağınık konuların konuşulduğu toplantı sona erdiğinde kendimizi pelte gibi eve atıyoruz.

Mahmut Bey'le derin meseleler konuştuklarını ve etkisinde kaldığını sandığımdan Rahman'ı sıkıştırıyorum. "Neden Kürtçe konuşma gereği duydunuz? Bize duyurmak istemediğimiz konu ne olabilir?" "Sandığınız gibi gizli bir mesele yok aramızda. Biz gurbettekiler hemşerimizi gördüğümüz zaman ana dilimizle konuşma şansını zar zor ancak yakalayabiliyoruz." Tam da bunu söylerken muzipçe dokunduruyor Caner. "Sanki başka konuları konuşurmuş gibi duruyordunuz. Mahmut Bey biraz asabi yapılı, bu denli yoğun konuşmaya tahammüllü olduğunu zannetmiyorum." "Babamı konuştuk, yanlışlarını ortaya koyunca mahcup şekilde önüme bakmak zorunda kaldım, bilmek istediğin buysa..." Bir an sessizlik olduktan sonra devam ediyor. "Yıllardır İstanbul'da yaşıyorlar, oralarda ne olup bittiğini tam olarak bilmeleri imkânsız. Dünyada olduğu gibi Diyarbakır'da da insanların eski alışkanlıkları kısmen değişiyor. Mahmut Bey değişimi anlamak istemediği sürece kendi doğrularına göre yorum yapmaya devam eder. Nasıl yorum yaptığıyla da zaten ilgilenmiyorum, kaldı ki ne kadar çok konuşulursa yanlış bilgiler o kadar sığ kalır. Bizim oraların yaşantısının içindeki doğruların ayıklanıp ortaya çıkarılması bazen zaman alabiliyor." "Bu saatten sonra Mahmut Bey'in almış olduklarını değiştirmek başlı başına mesele, en iyisi onu dinlemek ve haklısınız demek."

Rahman'ın hayatına dair her bilgi, yazacağım romanda malzeme olabilir. Bir romanın kısır bir konuyla hayat bulmayacağını biliyorum. Arzuladığım hedefe ulaşabilmek için mutlaka Güneydoğulu-hatta Diyarbakırlı gibi düşünebilmeliyim.

Yarın bir iki ahbabını ziyaret edeceğini söyleyen Rahman izin istiyor. O işleriyle uğraşırken bizde Diyarbakır öncesi ciddi bir hazırlık içine gireceğiz. Eve girdiğimizden beri Caner'in elinden telefon düşmüyor. Arkadaşlarının 'Diyarbakır'da ne işiniz var' dediklerini duyar gibi oluyorum. Her defasında engellemeye çalışsam da amacımın ne olduğunu anlatmak zorunda kalıyor onlara.

Gecenin bir yarısı banyonun ışığı açık, bir süre sönmesini beklesem de boşuna oysa Caner bu denli banyoda kalmaz. Bir an Rahman mı diye düşünüyorum. Işık sönmüyor, saplantı haline getirdiğim ne oldu düşüncesini yarım saat beklememe rağmen aklımdan atamayınca kalkıp banyoya giriyorum.

Uyku sersemi halim var, bir anda dehşete düşeceğim bir görüntü karşılıyor beni. Rahman'ın alnı kanamış şekilde banyonun bir köşesinde oturmuş boşluğa bakar durumu varken, sesimi duyan Caner yatağından fırladığı gibi soluğu yanımda alıyor. Olan biteni anlamaya çalışıyoruz, yarım saattir öylece oturuyor muydu diye düşünürken buzdolabında bulunan kolonyayı alıp geliyorum. Cüsseli bedenini zorlukla banyodan çıkarıp yatağa uzatıyoruz. Uykudan uyanmış gibi "Ne oldu?" diye soruyor. "Ne olduğunu sana sormak lazım?" "Ayağım kaydı bir anda dünya tersine döndü, düşerken kafamı lavaboya vurmuşum." "Gecenin bir saati banyonun ışığının açık olduğunu fark etmem iyi oldu, şu anda kendini nasıl hissediyorsun?"

Caner, endişeli bakışlarla olan biteni izliyor, başımıza bela mı aldık dercesine ürkek duruyor üstelik. Sanki endişelerimizi anlamış gibi "Gecenin bu vakti rahatsız etmiş olduğum için ne olur hakkınızı helal edin" diyor Rahman. Hepimizin başına gelebilecek sağlık sorunlarından birini yaşadığını, kafasını vurduğu için de bir süre uyumaması gerektiğini söyleyen Caner'in sözünü ciddiye alsam da yeterli olmayacağını bildiğimden "Yakın hastanelerden birine gitsek" diyorum." "Hayır çok iyiyim, illa uyumamı istemiyorsanız kitap okurum." Her ihtimale karşı yanında kalmak ve uyutmamak için mutfağa girip kahve cezvesini ocağa sürüyorum.

Rahman'ın ruhsal anlamda iyi olmadığını rahatlıkla söyleyebilirim. Kahve tepsisiyle odaya girdiğimde gözlerini tavana dikip baktığını görünce tespitim doğru diyorum kendi kendime.

Fincandaki son yudumu içen Rahman, yorganının uçlarını iyice altına alıyor. "Bunlar geçmişin kalıntıları sayılır, bazı sorunları beyninden bir türlü atamazken ve bunun verdiği yıpranmışlıkla yıllar sonra çıkacak sağlık sorunlarını bir anda karşısında bulabiliyor insan." "Ne düşündüğünü merak ettim." "Annem ölürken gözlerimin içine bakmıştı, gözbebeklerini hatırladığım anlarda delirecek kadar kötü hissediyorum. Bunun zamanı yok, insan dünyanın diğer ucuna da gitse bu duyguları beraberinde götürüyor. Sonra ne oluyor biliyor musunuz? İçimde taşıdığım ve yanımda olan Tanrı aklıma geliyor, çaresizliğimi anlatmaya çalışıyorum ona. Çaresizliğinin çaresi yok, ne annenle ne de babanla alakalı zamanı geriye çevirecek hiçbir mekanizman da yok diyor bana. Bunun ne anlama geldiğini saatler boyunca düşünüyorum..."

Sessizliğe bürünüyor Rahman, silkelensin diye inançlarını sorguluyorum bu kez. "Sana yakın olan Tanrı'nın çaresiz kaldığını mı söylemek istiyorsun?" "Ne düşündüğümü şimdilerde hiç bilmiyorum. Tanrının geçmişe dair elinden bir şey gelmiyorsa, bundan sonraki yaşantım için huzurlu olayım diye uzlaşmaya çalışıyorum onunla." "Dün güzel sözler etmiştin onları düşün, madem ölümlüyüz ve acı kaçınılmazsa yaşadığın kötü anların seni etkilemesine müsaade etme yoksa hayat zehir olur."

Günahsız olduğu halde annesinin çok çektiğini ancak çocuklarıyla hayat bulduğunu anlatan sözlerine ne denir bilmiyorum. Rahman belli ki bu sendromu üzerinde taşımaya devam ediyor. Babasının ikinci kez evlenip kuma getirmesinin acılarını yaşadığını anlatmaya çalışsa da bunun tam tersini bizler de yaşamamış mıydık? Babamın annemle sonradan evlenmiş olması önceki eşinden olan kardeşlerime aynı acıları tattırmış mıdır diye bu kez farklı bir pencere açılıyor önüme. Gecenin bu vakti zihinsel kurgular içinde olmak kahvenin uyarıcı etkisinden kat be kat daha güçlü. "Her geçen dakika seni daha iyi anlıyorum, sayende düşüncelerim farklı bir boyuta geçti" diyorum ona. Ne olduğunu sormaya bile gerek duymuyor, kendi derdine düşmüş Rahman'ın kalkıp beni irdelemesinin ne yeri ne de zamanı. Diğer odadan gazlı bez ve alkol getirip kafasından süzülen kanı temizleyip sarıyorum.

Sabahın erken saatlerinde salonun bir köşesinde Rahman kitap okuyor. Beni görünce oturduğu yerden kalkmak istiyor, buna müsaade

etmiyorum. Kafasındaki sargı bezini çıkarmış olmasından durumunun iyi olduğu belli. Bu gün hummalı bir hazırlık içine gireceğiz. Mahmut Bey ve kızına bilet alacak olan Caner, Rahman'ı da alıp evden beraber çıkıyorlar.

Merak yalnızca insana özgü bir duygu olmasa da düşünce dağarcığına ve gelişimine katkısı diğer canlılardan farklı olabilir. Çalışma odama girdiğimde yarı açık valizin yanında yarım okunmuş bir kitap var. Alıp inceliyorum, sayfaları çevirirken dikkatimi başka bir ayrıntı çekiyor. İçinde bulunan boş bir kartonun üzerine el yazısıyla yazılı bir şiir ayraç olarak kullanılmış.

Derin bir kuyu
gözyaşlarıyla dolar
diplerde neler var
bir bilinse...

Güneşte üşür insan
cenneti arar
adımlar kısa
bu kez son der...

Elleri titrer
gözleri açılır
aynı düşünceye takılır
tökezler...

ve
sonsuza koşar
oysa sonsuzluk açılımsızdır...

Şiiri anlamak için birkaç kez okuyorum. 'Oysa sonsuzluk açılımsızdır' sözünde mi bilinmeyeni aramak lazım diye bir kuşku düşüyor içime. Sonsuzluğun ilahi tüm bilinmezleri barındırdığı söyleniyor, bu sözlerle yaşanan korkuları mı dile getirmiş? Ne olursa olsun dürüst davranıp soracağım ona, kendisinin mi yoksa bir başkasının şiiri olduğunu da öğrenmiş olacağım.

Diyarbakır'da ne kadar kalacağımız henüz belli değil, bir süre sonra Caner sıkılıp İstanbul'a dönebilir. Düşünsel kurgular bunlar, akışın ne olacağını orada göreceğiz. Güneşin doğduğu şehirde ya üşüyeceğiz ya da kavrulacağız, bunu söylemek için henüz çok erken. Rahman'ın kitabını aldığım yere bırakıyorum.

Elimdeki poşetle aşağıya iniyorum. Gazete kâğıdının üzerine koyduğum kedi yiyeceğini bahçenin bir köşesinde gazetenin üzerine döktüğümü gören komşularımızdan Selçuk Bey yaklaşıyor. "Belgin Hanım hiç doğru yapmıyorsunuz." Başımı kaldırıp bakıyorum, didişmek işime gelmediği halde kızgınlığımı anlatan sertlikte "Neden?" diyorum ona. "Bu canavarlar apartman giriş çıkışlarında sürekli ayaklarımıza dolanıyor, alıştırdığınız için kovsak da gitmiyorlar." Şikâyetini temkinli ve ölçülü ifade etmeye çalışırken Rahman'ın dersini verdiği komşumuz aniden arkasında bitiyor, bu kez ikisini muhatap alır şekilde cevap veriyorum. "Bunlar dostumuz ve çaresizler, dışlarsak başkaları da aynısını yapar sonra da ölürler. Sizler şikâyet etmek yerine onları doyurmanın hazzını tadın bence." Selçuk Bey söylediklerimden dolayı tebessüm ederken, arkasında duran nemrut adam bir anda saçmalamaya başlıyor. "Efendim bizlere talimat verme hakkını kendinizde nasıl buluyorsunuz?" "Siz nasıl alırsanız alın, ben vicdanı ilgilendiren sözler ettim." Sonrasında tehdidin geleceğini düşünmüş olacak ki ardına bakmadan küçük sözler mırıldanıp apartmana yöneliyor, Selçuk Bey adamın gidişini gülerek izliyor.

DİYARBAKIR

İşime yarayabileceğini düşündüğüm ne varsa valizime yerleştiriyorum, erkenden uçacağız. Tatil için gittiği yurtdışı ve sahil kasabalarına alternatif olacak bir geziye çıkacak olması Caner'i heyecanlandırmış. Mahmut Bey ve Rahman'ın varlığı rahatlatmakla kalmamış meraklandırmış da olmalı.

Gideceğimiz saati bildirmek için evden çıkıp Meral'lere gidiyorum. Israrla içeriye davet ediyorlar, Rabia Hanım ne yapacağını bilemiyor. Geçen akşamki tutukluğunu kocasının baskılarına yoruyorum, oysa şimdi candan ve rahat hareket ediyor.

Meral kahve fincanını elimize tutuştururken bir yandan da sitem ediyor. "Siz olmasaydınız gelemezdim. Bunca yıldır baba memleketini görme isteğimizi her defasında tersleyerek yasakladı. Bazen özlemini açığa vurup oralara methiyeler düzerken gösterdiği tavrı eleştirmekten geri durmadım, bana mısın demedi babam." "Tehlikeli gördüğü için ya da başka bir sebepten gitmenizi istememiş olamaz mı?" Rabia Hanım bu kez devreye giriyor. "Babaları aksidir doğru bulup bulmamasının önemi yok, çocukluktan kalan alışkanlıklarını devam ettiriyor. Onca akrabalarımın oralarda olduğunu bildiği halde ne yazık ki son yıllarda bana bile müsaade etmiyor."

Diğer odalara gidip gelen annesinin yokluğunu kolluyor Meral, o anı yakaladığı an daha bir sokuluyor yanıma. "Neden Rahman Bey'le beraber gidiyorsunuz tekrar dönecek mi?" Hiç beklemediğim soru karşısında ne cevap vereceğimi bilemezken merakını az da olsa gidermeye çalışıyorum. "Ailesi ile ilgili sorunları yüzünden olsa gerek. Oralarda araştırma yapacağım için beraber gidiyoruz, bizimle gelmesinden rahatsızlık duymadın değil mi?" "Ondan değil sadece merak ettiğim için sordum, babamın yakınlık göstermesi şaşırttı kim olduğunu soramadım

bile." Meral'in Rahman'dan etkilendiği çok açık, arada bir salonun giriş kapısını kollaması bunu gösteriyor. Doğal sayılacak bu etkileşimin nasıl sonlanacağı konusunda fikir yürütmek için henüz erken.

Meral ve annesine yarın uçağa bineceğimiz saati bildirdikten sonra tam kalkacakken bu kez Rabia Hanım "Allah sizden razı olsun Meral'in sizinle gelmesine vesile oldunuz yoksa imkânı yok babası götürmezdi" diyor.

Bazen insanın yapmak istediğini korku engelliyor. Mahmut Bey biricik kızının arzusuna kayıtsız kalmamasına rağmen kafasındaki engele müdahale edemiyor olmalı. Meral'in onu dinlemiyor gibi görünmesine karşın halen baba baskısı altında olduğu da bir gerçek.

Kahvemi içer içmez müsaade isteyip kalkıyorum. Caner'le aynı anda eve giriyoruz, saat neredeyse beşi bulacak, misafirimizden henüz ses seda yok. Arasak mı diye aklımdan geçse de vazgeçiyorum çok geçmeden kapı çalıyor ve Rahman içeri giriyor. Elindeki poşetler dikkatimizi çekince onlara dair açıklama getiriyor. "İspanya'dan eli boş geldim beklentileri olur diye bir iki hediye aldım onlara." "Bize yok mu?" diyen Caner'e ters bakıyorum. Salona geçerken kapı çalıyor bu kez gelen Mahmut Bey. "Yarın sabah Ahmet bizi havaalanına götürecek saat altı gibi hazır olun. Diyarbakır'ı da aradım yeğenlerimden biri karşılayıp otele bırakacak." "Kız kardeşinizde kalmayacak mısınız?" "İlla bizde kalın diye ısrar ettikleri halde kimseyi rahatsız etmemeye kararlıyım. Arzu ederseniz bizimle birlikte aynı otelde kalabilirsiniz." İsabetli olacağını söylüyorum ona, bunun çeşitli nedenleri var elbette, plansız programsız gidişimize yön bulmak adına önemli bir adım olabilir. Eve davet ettiğim halde yorgun olduğunu söyleyerek müsaade istiyor Mahmut Bey.

Aşkı, özlemleri, üzüntü ve sevinçleri derinlemesine işleyen güçlü kalem olarak kendimi betimlediğim halde şu an çok garip ve çaresiz hissediyorum, Diyarbakır'a giderken neden bu denli heyecanlıyım. Güneşin doğduğu Mezopotamya toprakları aynı sıcaklıkla karşılayacak mı beni ve ben aynı masumiyet ve sevgiyle algılayacak mıyım gördüklerimi? Yalnızca benim kafam karışık değil, Rahman'ın durumuna bakılırsa beter hali var. Bu düşünceler içinde gidip gelen dünyamdan uyandıran telefonun sesi huzursuz etmeye yetiyor. Ahizeyi kaldırıp ku-

lağıma götürdüğümde üvey kardeşimin olduğunu anlıyorum. Ağız kısmını kapatıp Caner'e fısıldayarak "Murat telefonda" dediğim anda çıkışan Caner. "İstersen ben konuşayım haddini bildireyim" diyor. Müdahale etmesine fırsat vermeden mutfağa yöneliyorum. "Belgin merhaba, hallettiniz mi?" diye emrivaki yapan Murat'a "Zaman istiyorum, olumsuz cevap vermemi istemiyorsan bir süre beklemelisin, çok önemli bir yolculuğa çıkıyoruz döndüğümde kesin ararım seni." "Hayır demek mi istiyorsunuz?" "Beklemelisin." "Bunca zamandır birbirimizi kırıp dökmedik bundan sonra olsun istemiyorum, lütfen üzmeyin beni." En nefret ettiğim sözcükler tehdit içerikli olanlardır. Zavallı kardeşim istediklerini zoraki kabul ettirmeye çalışırken onu uyarmadan edemiyorum. "Elinden ne gelirse esirgeme sözü ağzımdan çıkar ve savcılığa tehdit ediliyoruz diye dilekçe verirsem bir daha telefon açma şansını yitirirsin, aynı babanın çocuklarıyız akıllı adamsın bunları iyi bilmen lazım." Arkamda duran Caner, telefonu elimden almaya çalışsa da müsaade etmiyorum. Murat sessizleşiyor, çaresiz bırakıyorum onu. Kısa sürede hata yaptığını anlamış olacak ki sözlerini yumuşatıyor. "Yanlış anlıyorsun, durumum çok kötü inan beklemek için zamanım yok." Caner'le Rahman'ın yüksek sesle konuşmaları onun tarafından duyulmuş olacak ki ardı ardına müdahale geliyor. "Tehdit falan etmiyorum, nereden çıkardınız bunu yahu."

Geriye çaresizliği kalıyor Murat'ın. Yakında seyahatten döneceğimizi ve arayacağımızı söyleyerek telefonu kapatıyorum. Caner'in elleri titriyor, iki ayrı anneden olmak çok zor. Bunu sözcüklerle ifade etmek de güç hele de miras için bir araya gelmek işi daha da zorlaştırıyor.

Erkenden çıkacağımız için gecenin bir saati valizlerimizi ve evi son kez kontrol edip saati kuruyorum. Sürekli gündeme gelen ve Türkiye'nin temel sorunlarının merkezi olan Diyarbakır'da neler yapabileceğimi düşünüyorum. Gider gitmez otele yerleşeceğiz sonrasının ne olacağını henüz bilmiyorum. Caner aklıma geldikçe kafam karışıyor hatta 'Buralarda ne işimiz var' deyip canımı sıkabilir.

Sabahın dördü, gözlerim kapalı olduğu halde uyuyabilmiş değilim. Diğer odadan gelen seslere bakılırsa aynı durumda olan başkaları da var. Uyandırma zili öttüğünde hiç uyumamışlar gibi Caner ve Rahman'ı ayakta buluyorum.

Yazar arkadaşlarımdan biri 'Müslümanlar için aynı dine inanmak, aileden olmak kadar önem taşıyor. Güneydoğu'da yaşayan halkın güç bulduğu en büyük değer dindir' demişti. İstanbul'a geldiğinden beri zerre kadar değişime uğramak istemeyen Mahmut Bey'i bir nebze de olsa değiştiren hiç kuşku yok ki doğa. İnsan yaşlanıp takatten düşünce öncesinde zayıf olan halkalar güç buluyor, kuşku yok ki Meral'in bulduğu güç budur. Apartmandan çıkarken babasının geç kalmasına oflayıp tepki vermesi hatta ona hissettirmesi bundan olabilir.

Geceden yağan yağmur havayı temizlemiş. Çevre sakin, insanlar henüz uykuda. Mahmut Bey'in oğlu valizlerimizi yerleştirirken zorla sığıyoruz arabaya. Baba kız ön koltuğa bizler de arka koltuğa oturuyoruz.

Atatürk Havaalanı bu saatlerde bile hareketli, valizlerimiz içeriye taşınırken Mahmut Bey'in oğlunu geri gönderiyoruz. Bugüne kadar yaptığım bütün yolculuklar hep planlı olurdu, hesapsız kitapsız yola çıkan gezgin gibi hissediyorum kendimi.

Uçağa binerken kendi yaşıtı bir adamla kucaklaşıyor Rahman, inanılmaz bir tesadüf olduğunu söyledikten sonra tanıştırmak için yanımıza geliyor. "Kadir ağabey çocukluk arkadaşımdır, o da benim gibi yıllardır yurt dışında yaşıyor. Kendisi Sivereklidir, cenaze için Diyarbakır'a gidiyor." Olgun görünümlü bu şahsın bakışlarında hüzün var, aynı ülkenin iki ayrı yüzü gibiyiz. Kendi aralarında Kürtçe konuştukları oluyor, anlamasam da her sözün içinde derin hüzünler ve mutsuzlukların olduğu çok açık. Sanki dünyanın tüm sorunlarını onlar taşıyormuş gibi duraganlar. Öncesinden tanıdığım aynı bölgenin erdemli insanlarının her ıstıraba yandığını ve buna dair çok güçlü ezgiler ürettiklerini unutmuş değilim. Hatta kim olduğumu öğrendikten sonra acının mayalarından geldiğini Yılmaz Güney'in şu sözleri ile anlatmaya çalışıyor Kadir Bey.

"Hayat bize mutlu olma şansı vermedi sevgili, biz kendimizden başka herkesin üzüntüsünü üzüntümüz, acısını acımız yaptık çünkü. Dünyanın öbür ucundaki bir insanın gözyaşı bile içimizi parçaladı. Kedilere ağladık, kuşların yasını tuttuk. Yüreğimizin zayıflığı kimi zaman hayat karşısında bizi zayıf yaptı. Aslında ne güzel şeydir insanın insana yanması sevgili... Ne güzel şeydir bilmediğin birinin der-

dine üzülebilmek ve çare aramak. Ben bütün hayatımda hep üzüldüm, hep yandım. Yaşamak ne güzeldir be sevgili...

Sevinerek, severek, sevilerek, düşünerek...

Ve o vazgeçilmez sancılarını duyarak hayatın...

Babam öldükten sonra cenazesini defnedip eve geldiğimizde çok kimseyi yanımızda bulamamıştık. Edebiyat sanat camiasından eş dost dışında acımızı derinden paylaşan çok az insan olmuştu, kaldı ki entelektüel çevrede cami ve mezarlık dışında taziye oturumlarının azaldığını biliyorum. Onu biraz daha konuşturunca ölenin yakın akrabası ya da medyatik kimliğinin olmadığı ortaya çıkıyor. İnsanı Hollanda'dan Diyarbakır'a taziye ziyaretine getirebilecek nasıl bir sevgi ve ahde vefadır bu merak ediyorum. Bir hikâyesi olmalı bunun, daha yolculuğa çıkmadan böyle bir resim göreceğimi sanmıyordum.

Kadir Bey'in yanında oturma isteğimi uçaktaki görevlilere bildiriyorum, anlayışla karşılıyorlar. Mahmut Bey'le Meral yan yana oturmuşken Caner'le Rahman sohbete dalmışlar bile. Uçak on bin fitin üzerine çıkıp camdan bulutlar görüldüğünde hikâyesini anlatsın diye biraz yokluyorum onu. Başlangıç olarak Diyarbakır'a neden gittiğimi detaylarıyla anlatıyorum. Kadir Bey'i rahat görünce, "Diyarbakır'a geliş nedeninizin hikâyesi mutlaka vardır, anlatmak isterseniz dinlerim" diye bir giriş yapıyorum. Tebessüm ederek önüne bakıyor. Cesaretlensin ve anlatsın diye moral vermeye devam ediyorum. "Uçağa binerken iyi bir insan olduğunuzu söyledi Rahman." "Sağ olsun ben de onu kardeşim kadar severim. Hayatımın bütün evrelerini bilir, hem bu saatten sonra saklayacak neyim olur ki? Dinlerseniz beni onore etmiş olursunuz." Görsün ve onay versin diye çantamda duran alıcıyı çıkarıyorum. "Mahsuru yoksa sizi dinlemekle kalmayacak söylediklerinizi kayıt altına da alacağım, bir nevi röportaj olacak." Ses kayıt cihazını koltuğun ara bölmesine koyduktan sonra dinlemeye koyuluyorum onu. Bütün hareketlerimi takip ediyor, hazır olduğumu anladığı an anlatmaya başlıyor. "Benim gibi yurtdışında yaşayan insanların kalbi iki yerde birden atıyor, biraz yaşadığı yerde biraz da doğduğu topraklarda. Bunu sözcüklerle anlatmak güç, hele de hüzün dolu yaşanmışlar beynin bir köşesine mıh gibi saplanıp kalmışsa... İşi gücü

bırakıp yollara düşüren neden budur işte." "Çok derin yaşadığınızı tahmin ediyorum, hüzünleri üzüntüleri tek nedene bağlamanın yanlış olacağını düşündüğüm için ayrıntı istedim sizden." "Rahman sorular sorabileceğinizi söylemişti ama en başından zor olanı sordunuz. Geçmişe çok eskilere giderek ancak size anlatabilirim bunları. Geçenlerde memleket özlemi ve bir iki dostla hasret gidermek için Türkiye'ye gelmeye karar vermiştim. Ne var ki olmadı planımı uygulamadan beklenmedik bir haberle sarsıldım. Çocukluk ve gençlik yıllarımda desteğini çok gördüğüm Mehmet Ağabey'in ölüm haberi bir kurşun gibi yüreğime oturdu. Yakın hissettiğim biriydi cenazesine gitmemek olmazdı, dolayısıyla on şubat gecesi acilen bilet ayarlayıp Diyarbakır'a uçtum. Cenazeye yetişememiştim, buna rağmen üç gün boyunca taziyede oturdum." "Anlayamadım şu anda da taziyeye gitmiyor musunuz, nasıl olurda?" Henüz soruyu bitiremeden sözü ağzımda tutuyor. "Mehmet Ağabeyin bir yakınını ölmüş, bu münasebetle gidiyorum." Şaşırdığımı görünce bu kez savunmaya geçiyor. "Siz hikâyesini istediniz ben de en başından anlatmaya çalıştım." "Haklısınız o bölüme açıklık getirmenizi istediğim için bu soruyu sordum."

Bir daha sözünü kesmeyeceğim diye karar aldıktan sonra dinlemeye devam ediyorum onu."Taziye bittikten sonra dördüncü gün Diyarbakır'dan Siverek'teki aile kabristanına gittiğimde son derece duygusal anlar yaşadım. 1979 yılında Siverek'ten ayrıldığımda aile mezarlığımızda sadece rahmetli dedem varken geçen zaman içinde tamı tamına on altı kişi koyun koyuna yatıyordu. Mezarlık ziyareti sonrası kalabalık bir aile gurubuyla köyde bulunan Mustafa Amcamı ziyarete gittik. Yüz yaşına merdiven dayayan bu yaşlı çınar, son altı ay içinde üç yakınını kaybetmenin şokunu yaşıyordu. İnanan ve iman eden bir insan olarak her şeyin Allah'tan geldiğini ve insanların buna boyun eğmekten başka çarelerinin olmadığını düşünse de genç insanların ölümünü kabullenemiyordu. Üst üste gelen bu ölümler yaşlı amcamın iki büklüm olan belini biraz daha bükmüş, gözlerindeki feri dizlerindeki güç ve takati tamamen bitirmişti." "Anlattıkların seni Hollanda'dan yollara düşürmedi herhalde?" "Tabi ki hayır, bunlar önemli sebepler değildi. Yaklaşık on yaş büyük olan Mehmet Ağabey'le ortak yığınla anım vardı. Ortaokul ve lise kaydı için babam ve annem olduğu

halde onu kendime veli seçmiş karnelerimi gururla götürüp ona imzalatmıştım. Düşünün bir kere sizin anneniz babanız olmayan bir insan, elinizden tutup okula yazdırdıktan sonra da bırakmayıp sahip çıkıyor. İnanın şu an duygularımı sözcüklere dökmemin imkânı yok. Ortaokula başladığım ilk gün çok önemsediği kol saatini çıkarıp hediye olarak vermişti bana. O yıllarda kolunda saati olan öğrenci neredeyse yok gibiydi. Mehmet Ağabey'in kolundan çıkarıp verdiği saati takmakla ortaokul birinci sınıfta ayrıcalıklı olmuştum. İleriki yıllarda sahip olduğum hiçbir saat onun yerini dolduramadı, öyle ki ne zaman Avrupa'da görkemli vitrinlerin önünden geçsem her defasında Nacar marka saman renkli saat aklıma gelir. İlk kez bir lokantada kebabı onunla yemiştim, bunda da ne var diyebilirsiniz gel gör ki o gece aldığım kebap kokusunu hayatım boyunca bir daha asla unutamadım."

Hostesler yiyecek içecek servisi yaparken arkaya dönüp Caner ve Rahman'ı kontrol ediyorum, koyu sohbete dalmışlar. Caner'in durağan ve temkinli duruşundan eser kalmamış. Mahmut Bey kendinden geçmiş şekilde uykuya dalmış. Tekrar Kadir Bey'e döndüğümde gözlerinin nemlendiğini görüyorum. "Nerede kalmıştık! Yıl 1966 Ramazan Amca'nın Sulu Camii civarında küçücük bir dükkânı vardı. İki bölümden oluşuyordu, birinci bölümünde sigara, üzüm, karpuz, kavun, peynir ve zeytinden oluşan az sayıda ürünler satılıyordu. İkinci bölümde ise uzunca bir masa etrafına Siverek'e özgü iskemleler dizilmişti. Şehre inen köylüler ihtiyaçlarını karşılayıp dönmeden önce bu dükkâna gelir, yarım ekmeğe üzüm ya da karpuz katık ederek açlıklarını gidermeye çalışırlardı. Yanı başındaki kahveyi mesken tutan kamyon şoförleri ve muavinleri özellikle sigara almak için amcamın dükkânın yanındaydılar hep. Hem seven hem de çekinen bu tayfa amcamı kızdırmak için olmadık işler yapar satışa sunulan üzümleri tırtıklar ve ağızlarına atarlardı. Bu sorumsuz hareketleri Ramazan Amca'mı çileden çıkarmaya yeterdi, sonrasında ağza alınmayacak küfürlerinin muhatabı olurdu bu tayfa. Zaten alışkınlardı, bu sözleri duyduklarında ödül almışçasına sevinip neşelenirlerdi. Oysa küfür ettiği halde bunu umursamayan şoför tayfası, onu daha da çileden çıkarırdı. Amcamın ne yapacağı belli olmazdı, bundan korkan şoförler bu kızgın anında toz olurdu."

Uçak arada bir hava boşluğuna düşer gibi olsa da yoluna devam ediyor. Bu durum Kadir Bey'in umurunda bile olmuyor. "Sene 1966 doğduğum köyde bir yakınımızın düğünü var. Günler öncesinden şehirdeki tüm akrabalar davet edilmiş. Üç gün üç gece sürecek düğüne Ramazan Amcam da mecburen gidecek. İşkolik, dükkân bağımlısı, şoförlerin birkaç üzüm tanesini yemelerine tahammülü olmayan amcamın dükkânını bırakıp düğüne gitmesi hiç de kolay değil. Sonuçta gelemem demesi de mümkün olmayacağı için mecburen dükkânına Mehmet Ağabey bakacak ve ben de ona yardım edecektim. Sabah ekmekleri fırından almak, tekel bayisine gidip tütün ve sigaraları getirmek, köylülerin yediği karpuz kavun kabuklarını masadan temizle- mek, dükkânın önüne konulan üzüm tepsisindeki üzüm tanelerini aşırmamaları için şoför-muavin takımına göz kulak olmak benim görevimdi."

"Amcam gider gitmez işe koyuluyoruz, sabahları erken kalkıp fırından ekmekleri dükkâna taşıyıp dolaba yerleştirdikten sonra, hükümet konağının karşısında bulunan tekel binasına gidiyorum. Alıp getirdiğim sigaraları düzgün şeklide rafa diziyorum. İlk günün akşamı dükkânı kapatırken kasadaki paraları dikkatlice sayıp deftere kaydediyoruz. Eve gideceğiz diye beklerken Mehmet Ağabey yönümüzü yakınlarda bulunan bir lokantaya çeviriyor. Hürriyet caddesinin köşesinde bulunan Uludağ Pastanesi'nin birkaç metre yukarısında bulunan ve tabelasında "Bahçıvan Lokantası" yazan bu yere daha önce hiç gitmemiştim. Aslında değil bu lokantaya hayatımda hiçbir lokantaya gitmişliğim yoktu, zira köyden kısa süre önce şehre taşınmış biri olarak lokantaya gitmek kebap yemek bize çok uzak işlerdi." Tam bu sözleri ederken yeniden sözünü kesiyorum."Kebap kokusu ile alakalı çeşitli hikâyeler duyduğum için sizi daha iyi anlıyorum." Yüzüme bakıp dudak büzdükten sonra duygulanmış gibi başını sağa sola çeviriyor. "Lokantanın kapısından adımımı içeriye attığım an kokudan sermest oluyorum. Hayatımda kebap kokusunu ilk kez bu mekânda genzime çekiyorum. Daha sonra ne zaman bir restorana girsem ve önüme konulan kebaba el uzatsam o koku ve havayı hatırlıyorum. Şimdi senin için dünyada unutulmayacak önemli mesellerin başında ne var derseniz yanıtım 'koku' olur. İçeri girer girmez masalardan birine buyur ediliyoruz. Lokanta sahibi ile Mehmet Ağabey biraz sohbet ederken diğer yandan bizler siparişi-

mizi veriyoruz. Kebaplarımız masamıza geldiğinde nasıl yeneceğini bilmediğim için bir süre garipçe bakınıyorum sağa sola. Acemiliğimin farkına varıyor, yol yordam göstermek için kolları sıvıyor Mehmet Ağabey. Kızgın kömürde közlenen domates, patlıcan, biberi sislerden sıyırdıktan sonra ince lavaş ekmeğinin arasına bir parça nar gibi kızaran eti bırakarak elindeki çatalla eziyor. Önceden kabuklarını sıyırdığı patlıcan ve domatesleri dizdikten sonra üstüne biberleri koyup tuz ekerek güzelce dürüm yapıyor bana. 'Evet, işte böyle yiyeceksin' diyor. Onun verdiği tarife uygun şekilde kebaba uzanıyorum, ne var ki uygulamada başarılı olduğum söylenemez. Hayatında ilk kez çatalı eline alan birinden ustalık bekleyemezsin."

Davulun sesini uzaktan değil tam da kulağımın dibinden duymak, benim için o denli anlamlı ki bir an geçmişte yaşadığı yoklukların şahidi gibi görüyorum kendimi.

"Kebap ziyafeti üç gece devam ettikten sonra dördüncü gece keyfimiz son buluyor, zira düğün sona ermiş ve Ramazan Amcam işinin başındaydı. Doğal olarak Mehmet Ağabey de kendi hayatına döndü tabi. İyi sınav verdiğim için Ramazan Amcam yanında kalabileceğimi ve çalışabileceğimi söylemiş olsa da ne var ki kebap ziyafeti Mehmet Ağabey'le birlikte uçup gitmişti. Ramazan Amcamla öğlenleri somun, üzüm ya da karpuz yiyerek karnımızı doyuruyor, akşamları da aç bir naçar eve dönüyorduk artık. Geriye kebap diye bir lezzetle tanışmış ve o günden sonra her para bulduğumda kendimi lokantalara atmışlığım kalıyordu."

"1970 yıllarında Mehmet Ağabey Siverek Belediyesi'nde memur olarak işe başladı. Zaman zaman yanına gidiş nedenim hoşsohbet oluşu ve insana verdiği değerdi. Bu tavrı hoşuma gidiyordu. O yıllarda çocukların çok değeri yoktu." "Şimdi var mı?" Yüzüme bakıyor, muhtemelen bu soruyu beklemediği için tebessüm ettikten sonra yanıtlıyor. "Halen çoğu ailelerde yok, oysa o büyük insanlarmış gibi önemserdi çocukları. Diğer akrabalarla karşılaştırdığımda aradaki sosyal farkı görüyordum. Ağabeyler ağırbaşlılık adına az konuşur, çevre ile ilişkilerini sınırlandırırken o olduğu gibi davranarak insanların sempatisini kazanırdı. Halkın gittiği kahvehanelere gitmekten çekinmezdi oysa büyükler tarafından hoş karşılanmazdı bu davranışı. Memur dediğin sabah

efendice işine gidecek akşam erkenden evine dönüp eş ve çocuklarıyla mangalda çay demleyecekti. Ne var ki onların tepkilerine rağmen ben Mehmet Ağabeyi hep sevdim. Sosyal bilimciler, sinemanın tiyatronun ve benzer görsel sanatların faydalarından bahsederken, kişinin hayal ve algılama becerilerini geliştirdiğini söylüyorlar. Şayet bu belirleme doğru ise ona daha çok borcum var. Şöyle ki; Siverek bünyesinde yürüttüğü memurluk görevi gereği yaz aylarında yazlık sinemalarda bilet denetim işini yapıyordu, bu işte çalışması dünyanın kapısını aralamıştı bana. Aile ortamında sinemaya gitmek en olmayacak işlerinden birisi gibi görülüyordu. 1950'lerde dört yıl boyunca İstanbul gibi büyük bir şehirde yaşayan ve o dönemde sinema ile tanışan babam, her nedense Siverek'te sinemaya gitmeyi bütün kötülüklerin anası olarak görüyor ve kati olarak bize yasaklıyordu. Böyle olunca bu özlemi ancak sinema önlerine konulan rengârenk afişlerden gündüzleri afiş panolarını çarşı Pazar gezdiren sinema çığırtkanlarından duyduğumuz, heyecanlı anlatımlarından gidermeye çalışıyorduk. Mehmet Ağabey geceleri sinema önünde bilet kontrol işine başlayınca dünyama yeni bir pencere açıldı, onun daveti üzerine akşam saatlerinde kendimi yazlık sinemanın önünde bulurdum. Güllabi bey camiinin biraz aşağısında bulunan Şeref sinemasında, şayet Yılmaz Güney'in filmi oynuyorsa seyirci her zamankinden birkaç misli fazla olurdu. Güçlü ampullerle aydınlatılmış sinemanın önü kalabalıktan geçilmezdi. Filmin başlama saatine epey zaman kalmasına rağmen insanlar kaldırıma kurulan tezgâhlardan çekirdeklerini alıp sinemaya girmek için sıraya dizilirdi. Can düşman Erol Taş, Bilal İnci ve Hayati Hamzaoğlu gibi zalimleri nasıl haklayacağına tanıklık etmek için büyük bir sabırsızlıkla birbirini ezerek içeriye girerdi ahali. Benim acele etmeme gerek yoktu; çünkü kapıda bekleyen Mehmet Ağabeyim vardı."

"Dört bir köşesine yerleştirilen hoparlörden yükselen müzik sesi kesilip ışıklar sönünce, güçlü bir alkışla beraber ıslık tufanı kopar ve mahalleyi inletirdi. Sivereklıler Yılmaz Güney'e destek ve dayanışmalarını bu şekilde ifade ettikten sonra heyecanlı müzik eşliğinde filmin ön yazılarına geçilir ve Mehmet Ağabey bir işaretle içeriye davet ederdi beni. Tabi yalnız olmazdım, muhakkak birkaç arkadaşım ya da kardeşim olurdu yanımda. Kendimi büyük aktör kadar havalı bulurdum ve

öylece kurulurken Yılmaz Güney zalimlere dar ederdi dünyayı. Film bittiğinde tüm yoksulluklar, kötülükler yok olmuş ve rahatlamış şekilde kendimizi dışarıya atardık. Bu mutluluk kısa sürerdi. Eve nasıl döneceğim diye karalar bağlardım o an, Mehmet Ağabey imdadıma yetişir eşlik edip evime getirdikten sonra annemle ayaküstü sohbet eder ve kendimi sessizce yatakta bulurdum. Sinemanın iç dünyama özellikle hayal dünyama kazandırdıklarını ona borçluyum."

Bir çocuğun inanılmaz çığlıkları var uçakta, altını kirletmiş acıkmış ya da gazı var kim bilir? Hostesler kadının yanına gidedursun Kadir Bey'e sorular soruyorum, o ise duygulu şekilde anlatmaya devam ediyor.

"1970 ortalarında Mehmet Ağabey görevle Diyarbakır askerlik şubesine atandı. Onun Diyarbakır'a gideceği haberi yüreğime bir yumruk gibi oturmuştu. Işığım yok olmasın, bitmesin diye durmadan dualar ettim. Çaresizce kabullenmekten başka yolu yoktu. Yardımcı olmak maksadıyla onunla Diyarbakır'a gitmeye karar verdim. Ev kiralayıp Siverek'ten ayrılmak için son hazırlıklara başladı. Bir sabah kamyon Ramazan Amca'nın kapısına dayandı, eşyalar kamyona yerleştirildi. Siverek hiç olmadığı kadar yeşildi o yıl, çarşı pazar yeşillik kokarken dedemin deyişiyle yeşilliğin piri-pancarın sultanı olan kenger ve ağbandır tahta oturmuş kral gibi alıcısını bekliyordu. Köylüler tabiatın bahşettiği zenginlikleri taşımakla meşgulken, böylesi güzel bir günde biz kamyonu yüklüyorduk. Mehmet Ağabey babası ile vedalaşmak için kamyonu Sulu Camiinin yönüne döndürdü. Ramazan Amcam erkenden dükkânını açmış, önündeyken kamyon yanaştı. Baba oğul sarmaş dolaş oldular, kamyonun üzerinden olanları izliyorum. Yaşlı adamın o anki hüznünü kelimelerle nasıl ifade edeceğimi bilemiyorum, Güneydoğu'da babalar asla erkek evlatlarının uzaklaşmasını, uzaklara gitmesini istemezler. Ramazan Amcam ne kadar kendini tutmak istese de gözlerinden akan iki damlaya engel olamıyor. Bir ara gözlerimiz kenetleniyor, anladığım kadarıyla Mehmet Ağabey'le benim de Diyarbakır'a gitmem biraz da olsa onu rahatlatmış. O an neden kamyondan inmediğime bunca yıl geçmiş olmasına karşın halen bir anlam vermiyorum, belki de eşyayı koruma ihtiyacı duyduğumdan kim bilir. Mehmet Ağabey babası ile konuşurken tanımadığım biri şoföre nereye

gittiğimizi soruyor. 'Diyarbakır'a' yanıtını alan şahıs 'Ben de gelmek istiyorum' diyor ve yanına geçip oturuyor. Vedalaşma safhası bitip kamyona dönen Mehmet Ağabey, yerinin bir başkası tarafından işgal edildiğini görünce şaşırıyor. Şoför, yanında oturan kişinin yakın akrabası olduğunu ve bizimle geleceğini söyleyerek Mehmet Ağabey'den kamyonun üzerine çıkmasını istiyor. Sorumsuz ve küstahça söylenmiş bu sözler, bizleri çileden çıkarmaya yetiyor. Yeterince gergin olduğumuzdan olsa gerek kamyonun üzerinden atladığım gibi adamın yakasına yapışıyorum, Yılmaz Güney filmlerinden öğrendiğim ne kadar küfür varsa yüzüne bir bir haykırıyorum. Adamın üzerine yürüdüğümü gören çevre esnafı ve Ramazan Amca'm üstümüze üşüşüyorlar. Kamyon şoförü neye uğradığını şaşırıyor, ' Tamam, tamam' deyip güya akrabası denilen şahsı kamyondan indiriyor. O günün koşullarıyla zorlanıp kamyonun sırtında rüzgârı yiyerek Diyarbakır'a varıyoruz. Geniş ve dar sokaklardaki meraklı ba- kışları alarak Bağlar semtinde bir evin önünde duruyoruz. Çevre komşular kamyondan inen eşyaların cins ve miktarına bakıp mahalleye gelenlerin durumları hakkında bilgi sahibi olmaya çalışıyor. Eşyaları indirirken bakkala gidip kendini tanıtıyor Mehmet Ağabey. Yeni müşteri edinen bakkal, mahallenin faziletinden bahsetmeyi ihmal etmeyip onu rahatlatmaya çalışıyor. İşim bittikten sonra yeniden Siverek'e dönüyorum." "Peki, Mehmet Bey Diyarbakır'a yerleştikten sonra ilişkiniz kesildi mi?" "Nasıl kesilsin çok sevdiğimi aynı zamanda ufkumu açan bir pencere olduğunu söylemiştim, kardeş-ağabey yakınlığımız devam etti. Artık Diyarbakır'a gitmek benim için hiç de zor sayılmazdı. Rahman'la o yıllarda tanıştık. Mehmet Ağabey neredeyse akraba delisiydi. Şöyle derdi; 'ölümlü dünyada herkes birbirini sağken sormalı, değer vermeli kıymet bilmeliydi.' Son yıllarında insanlara verdiklerini geri alamayacağını bu nedenle beklentiler içine girmesinin doğru olmadığını sürekli söyledim ona. Değişen dünya koşullarının insanlar üzerinde yarattığı olumlu ya da olumsuz etkilerinden söz ederek, beklentileri konusunda zorlayıcı olmamasını telkin ediyordum; fakat o açıklamaya çalıştığım hayatın gerçeklerini görmek istememişti. Akrabalık, dostluk, arkadaşlık, sevgi, vefa ve daha birçok insani değer hakkında bildiği ve inandıklarına ilişkin düşüncelerini her defasında ısrarla tekrarlamaya devam etmişti."

Yol arkadaşım anlatadursun Mahmut Bey uyandığında neredeyse Ankara semalarına geliyoruz. Geriye baktığımda bu kez Caner ve Rahman'ı uyurken görüyorum. Kadir Bey'in günümüze gelmesini beklerken, anlattığı konun içindeki insani meselelerin onu nasıl etkilediğini de çözmeye çalışıyorum. Yazacağım romana faydası olabilir, bu nedenle yurt dışına nasıl çıktığını soruyorum ona. "Arada bir Diyarbakır'a gidip onlarda kalırken, Rahman'la dostluğumun temelini o zamanlar atmıştım. Son gidişimde yurt dışına gitmeye karar vermiş ve o geceyi evlerinde geçirmiştim. Kolay değil Siverek gibi dünyaya kapalı bir yerden çıkacaktım, nereye ve ne zamana kadar sorusu cevapsızdı. Hedefim belirsiz, sırtımda yirmi yıllık alışkanlıklar küfesiyle bilinmeze okyanuslara yelken açacaktım, beynimde yanlış ve doğru sentezinin çaresizliğini de yüklenmiştim tabi. Son gecede benim için anne şefkatiyle kaygılanıyordu Mehmet Ağabey. Faydası olur diye hayat terekesinde bulunan bütün bildiklerini cömertçe önüme dökmüştü. Ben yurt dışına çıktıktan sonra onun tayini Niğde-Aksaray'a çıkmış olsa da ağabey kardeş ilişkimiz son bulmadı. Mektup ve telefonla iletişime devam ettik. Yaşadığı toplumda ve çevrede para denen nesnenin gücü ve kudretinden o kadar etkilenmiş olacak ki her telefon açtığımda ve her mektup aldığımda para kazanmayı biriktirmeyi ihmal etmememi tembihlerdi. O dönemin havası içinde para konusunda bu kadar ısrarcı olmasını anlamakta zorlanır kendisine duyduğum saygıdan olacak bu konuyu tartışmaktan çekinirdim. Şu an geriye dönüp baktığımda ne demek istediğini biraz daha iyi anlıyorum. Yıllar böylesi duygu seliyle geçerken 1996 yılında onu Hollanda'ya davet ettim. Bu inceliğim için teşekkür etti ve gelmeyi kabul etti. Yaşamı boyunca akrabalarından ve yakın dostlarından aldığı ilk davet oluyordu, ne kadar duygulandığını tahmin edin. Amsterdam Havaalanına ineceği gün kalabalık bir grupla onu karşılamaya gittik. Benim hangi duygular içinde olduğumu yanımdakilerin anlamasına imkân yoktu. Çok değer verdiğim ve söylemlerinden feyiz aldığım Mehmet Ağabeyimi tam on altı yıldır görememiştim. Uçak havaalanına indikten birkaç dakika sonra çıkış kapısının önünde mahşeri bir kalabalık oluştu. Ailem kalabalığının ön sıralarında çoktan yerini almıştı.

"Bir süre sonra beklediğim misafir gözüküyor, aynı zamanda gözleri tanıdık yüzler aramaya başlıyor. Öte yandan bizimkiler el sallayarak durduğumuz yeri göstermeye çalışıyorlar ona. Onları gördüğü halde ısrarla bir başkasını aramaya devam ediyor. Aradığı kişi elbette ki benim. Ne var ki beni görmesi bulması imkânsız, zira o kapıdan çıkmadan önce Sait beni köşeye çekmiş, "Birazcık ayrı dur geldiğinde seni tanıyıp tanımayacağını merak ediyorum" demiş ve ben birkaç metre ötede durmuştum. Çocuklar el öpmek için sıraya girmişlerdi. Eskiden beri el öptürmeye meraklı olan ağabeyim, etrafı süzmeye devam ediyor. El öpme faslı bitince bu kez Sait'e dönüp 'Kadir?' diye soruyor. Sadece bir sözcük 'Kadir!' Ne kadar anlamlı değil mi?" Başımı öne doğru sallayarak onay veriyorum ona. O kadar duygulanmış ki geçmiş yılların özlemini, sevgilerini, acılarını, tek bir kelimede toplamış, derinden etkilenmesini doğal karşılıyorum artık. "Çıkmadın mı karşısına?" "Gel gör ki iki üç adım ötede durduğum halde beni tanımamıştı, sormuş olmasına rağmen etrafına bakınmaya devam ediyordu. Bir an göz göze geliyoruz, bu kez kesin tanıyacak diyorum. Yok, tanıyacağı yok. Sait ondaki huzursuzluğu görünce açıklama getiriyor. '"Son anda dışarıdan bir misafirimiz geldiği için Kadir gelemedi" diyor. Mehmet Ağabey'in morali bozuluyor tabi, 'Ya öyle mi' diyerek beni aramaktan vazgeçiyor bu kez. Gençlerden biri valizini yerden kaldırıp taşırken Sait hatıra fotoğrafı çekmek için harekete geçiyor. Sağına soluna yerleşen çocuklarla çok güzel bir kare oluşturuyorlar. Fotoğrafı çekecek birisini ararken birkaç adım ötede duran bana geliyor. "Kardeş fotoğrafımızı çeker misin" diyor. Gurubun karşısına geçip üst üste fotoğraflarını çekiyorum. Herkes anlamlı gülerken hâlâ ne olup bittiğinin farkında değil, fotoğraf makinesini onlara çevirip göz göze geldiğimiz halde yine beni tanıyamıyor ardından dış kapıya yöneliyorlar. Arkalarından öylece bakakalıyorum, sonra peşlerinden koşup Mehmet Ağabey'in omzuna dokunuyorum. Şaşkın şekilde yüzüme bakıyor, bizimkilerin gülüştüklerini görünce oyuna geldiğini anlıyor ve kucaklaşırken ikimizin de gözyaşları sel oluyor tabi.

"Hollanda, Almanya ve Belçika'yı bir baştan bir başa geziyoruz. Hayatında ilk davet, ilk gezi ve ilk kez dolu dolu bir ay yaşatıp mutlu ediyoruz onu. Avrupa'da gördüğü farklılıklar, bugüne kadar inandığı

ve öğrendikleri konusunda tekrardan düşünmeye itiyor onu. Bürüksel, Frankfurt, Köln, Rotterdam ve Amsterdam'da gördükleri, yaşadıkları zihninde yüreğinde sarsıcı depremler yaratıyor.

"Keyifle geçen bir ayın sonunda buruk şekilde Amsterdam Havaalanından Türkiye'ye geri yolculuyorduk onu. Ziyareti boyunca bizimle paylaştığı çok konu oldu. Fedakârlıktan, vefasızlığa, engin sevgiden taş yürekli insanların sevgisizliğine kadar neleri konuşmadık ki. Geldiğinin ilk gecesi hayatımın en anlamlı hediyesini aldım ondan. 1963 yılında bizzat kendisi tarafından köyde çekilen başıkabak-yalın ayak fotoğrafımı getirdiğinde dünyalar benim olmuştu.

"Mehmet Ağabey'le 2010 yılı içinde üç kez görüşme imkânım olmuştu. Emekli olduktan sonra çok alıştığı sevdiği Diyarbakır'a geri dönmüş diye haber aldım. İlk telefon görüşmemizi mart ayında gerçekleştirdik, hastalandığını öğrendiğimde muhakkak görmem gerekir diyerek Diyarbakır'da yattığı hastanede ziyarete gittim onu. Durumu iyi değildi oldukça kilo vermişti. Doktorların kesin olarak sigarayı yasaklamalarına rağmen içmeye devam etmişti. İştahı yerinde değildi, kurallara uymuyordu, beni görünce gözleri parladı. Kendisini ziyaret etmek maksadıyla geldiğimi söylediğimde inanmak istememişti.

"İkinci görüşmemiz 2010 yılının eylül ayına denk gelmişti. Yakın akrabalarımdan birinin vefatı nedeniyle Siverek'teki taziyeye gittiğimde onu da gördüm. İki gün boyunca yan yana oturduk. Taziyenin son günü Diyarbakır'a döneceğini söyleyerek benimle vedalaştı. Giderayak Diyarbakır'a uğrayıp uğramayacağımı sorunca Gaziantep üzerinden döneceğim. Tam vedalaşacağımız sırada bir elinde sigara diğer elini öpmem için uzattı, oysa onunla yürek yüreğe kucaklaşmak istemiştim. O yoluna ben de Urfa'ya doğru yola koyulurken bunun son görüşmemiz olacağını nereden bilebilirdim. Sonradan anladım ki; her vedalaşmaya son vedalaşma diye bakılmalı.

"Ekim ayında beni aradı, yakın akrabaların birinin yazlığında kaldığını havasının kendisine iyi geldiğini söyledi. Hal hatır sorduktan sonra gelecek yıl aynı yazlıkta bir araya gelmenin planlarını yaptık onunla. Ne var ki sonrası konuşmamızda sesinin iyi gelmediğini anladım. Aile mezarlarını ziyaret ettiğini onlar için havaya el açtığından

tam on gün sonra bu kez kendi ruhuna el kaldırılacağını hiç ama hiç düşünmemişti. Ah Ağabey ah! Ruhun bir daha şad olsun."

Bir insanı binlerce kilometre öteden harekete geçiren duygunun içinde vefa, sevgi gibi nice erdemler var. Yazacağım doğu hikâyesi için Kadir Bey'in anlattıklarının gerçek manada kurgulanıp kurgulanamayacağını henüz bilmiyorum; ama batının kalıplaşmış ve maddeye dayanan değerlerini önemsemediğini sözleriyle ve davranışlarıyla pekiştirmiş oldu, bu bile başlı başına önemli sayılır.

Üç ayrı bölümünde oturuyoruz. Arada bir birbirimizi kontrol etmekten vazgeçmiyoruz. Yeterince kendinden bahsettiğini düşünmüş olacak ki uçağın penceresinden bakıp havanın açmış olduğunu gösteriyor Kadir Bey. Geriye dönüşün gerçek yolculuk olduğunu söylerken sözü çocuklarına getiriyor. "Erkek evlat doğuda önemseniyor olsa da batıda da bazen işe yarayabiliyor. Oğlum sayesinde ikide bir Diyarbakır'a gelme şansını ancak yakalayabiliyorum." "Hep başkalarından bahsettiniz, kendi anne babanız?" "Annemi sözcüklerle nasıl anlatırım bilmiyorum. Toprağına, değerlerine sımsıkı sarılı inançlı ve sevgi doluydu. Rahman'a da anlatmıştım, bütün hayatı boyunca tek değeri vardı o da sevgi, annemin sermayesi buydu. Ah hayat ah! Acıları sevinçleri tüm duyguları derinlemesine yaşatıyor insana. Onu ne çok özlüyorum bir bilseniz."

Diyarbakır Havaalanı'na iniş için alçalacağını anons ediyor pilot. Yarı askeri olmakla birlikte düzenli ve küçük bir alan Diyarbakır Havaalanı, uçak iner inmez Mahmut Bey'in yakınlarını karşımızda buluyoruz. Rahman'ın gelişini duyan akrabalarından gelenler de var. Yol arkadaşım Kadir Bey, bizden ayrılırken kitaplarımı okuyacağına dair söz veriyor. Rahman'ı almaya gelen yakınlarının davetini şimdilik geri çeviriyoruz. O gidedursun biz de Mahmut Bey'in peşine takılıp gelen akrabalarının arabasıyla Diyarbakır'ın önemli otellerinden birine doğru yol alıyoruz.

Türkiye'nin diğer şehirlerinden farksız bir Diyarbakır var karşımızda. Başlangıçta gözüme çarpan en belirgin tablo yoksulluğu anlatıyor. Yerel giysili kadınlar var çevrede, bazıları kucaklarında su dolu bidonlarla karşıdan karşıya geçiyor, görünen o ki yakın zamanda koca bir volkan önümde patlayacak, bunun sinyallerini alıyorum. Arabayı

otelin önüne park eden yeğeni sitem ediyor, annesinin bu duruma bozulduğunu söylese de oralı olmayan Mahmut Bey, akşama doğru ziyaretlerine geleceğini söylüyor ona.

Odalara yerleşiyoruz. Saat henüz on buçuk, bir planımız yok, bir süre sonra lobiye indiğimizde Diyarbakır'ın yerel gazetelerinden birinin muhabirini buluyorum karşımda. Havaalanında ya da oteldeki görevlilerin birinden haber almış olabilir. Röportaj talebini kısa olmak koşuluyla kabul ediyorum. Tenha bir köşeye geçip oturuyoruz. Mahcup ve saygılı davranan muhabirden ilk soru geliyor. "Hangi amaçla Diyarbakır'a geldiniz?" "Araştırma amaçlı olsa da Diyarbakırlı okuyucularımdan çok sayıda e-posta aldım. Sorguladığım birçok konu var, batıda devasa kitap fuarlarının buraya zoraki taşındığını bilmek yeterince acı verirken neden gündeme getirilmediğinin bireysel sorumluluğunu duyuyorum. Bu nedenle buradayım." Kendimi suçlar şekilde konuştuğumu anlayan muhabir, tavır değiştiriyor. "Batılı bir yazardan bunları duymak çok güzel, söylediklerinize dayanarak sık sık göreceğiz anlamını çıkarabilir miyiz?" "Takdir edersiniz ki üretmek için araştırmak, yazmak için de kapanmak gerekiyor. Ne kadar yoğun olursam olayım bundan sonra gelmek için koşulları zorlayacağım." "Diyarbakır'ın ve Güneydoğu'nun siyasi ve sosyal sorunları var bunlarla alakalı düşüncelerinizi alabilir miyim?" "İnsanı yazmak ve ruh halini anlatmak kolay değil, her türlü acı beni incitir temel felsefem insanın mutluluğudur. Ben edebiyatçıyım. Siyasi meseleler hacimli ve değişkendir, yazacağım konunun duygu harmanı içinde betimlenmesinin ustasıyım. Bu nedenle edebiyatla ilgili konuşalım isterseniz?" Yüzündeki tebessümün ne ifade ettiği belli, hazırlıklıymış gibi bir diğer soruya geçiyor bu kez. "Kadın haklarını konu alan romanlarınız var. Derinden ihlal edilen haklarla alakalı bir araştırmayı burada da yapacak mısınız?" "Kadın konusunu işlesem de geniş ve derinlemesine ele alındığında romanlarımın insan eksenli olduğunu anlaşılır. Kaldı ki doğulu kadınların kendi doğası içinde sosyal bir yapıya sahip oldukları halde mutlu olamayıp büyük acılar ve sıkıntılar çektiklerini biliyorum. Sorduğunuz soruya gelelim, tabi ki kayda değer bir konu bulursam neden yazmayayım."

Mahmut Bey asansörden inip yanımıza gelince gazeteci hanımla tanıştırıyorum onu. Önce çekimser ve saklı duruyor, sonra da yanı-

mızdaki koltuğa otururken muhabiri süzüp sorusunun olacağını ima ediyor. Gazeteci hanım şaşkın. "Buyurun" diyor. "Burada olduğumuzu nereden öğrendiniz, bir de merak ediyorum Belgin Hanım'ın hangi romanını okudunuz?" Afallamış ve zora düşmüş halde ne diyeceğini bilemiyor bir an. Muhatabının kolay yutulur bir lokma olmadığını anlamış olacak ki bu kez savunmaya geçiyor muhabir. "Bizler kaynaklarımız ifşa etmeyiz, ikinci sorunuza gelince Belgin Hanım'ın kitaplarının içeriğiyle ilgili söyleşi yapmıyoruz."

Gazeteci kızın diğer sorularını cevaplayıp memnun ettikten ve adının Aysel olduğunu öğrenip telefon numarasını aldıktan sonra göndeririyorum. Mahmut Bey görevliden iki çay istiyor. Meral ve Caner henüz aşağı inmiş değiller. Yalnız olduğumuzu fırsat bilip şu soruyu alıyorum ondan. "Rahman kendi ailesinden bahsetti mi?" "Neden sordunuz bilmiyorum ama ailesini çok merak ettiğim halde ne yazık ki detaya girmedi, tabular yaşıyormuşçasına gergindi, bunun nedenini asıl ben size soracaktım." "Kendini çok iyi yetiştirmiş olabilir, efendiliğini duymuş da olabilirim, gel gör ki ailesi için iyi konuşamayacağım, daha annesi sağken babası kadıncağızın üzerine kuma getirmiş. Yeni eşinden bir de kızı olmuş, sonra da vefat etmişler. Bu aile kadına kıza önem vermez, bence içlerine çok girmeyin." "Çok mu tehlikeliler?" "Bir şey olacağından değil; ama yıpranmanızı istemem." "Haklı olabilirsiniz, tahmin edersiniz ki ne zamanım ne de koşullarım daha fazlasına müsait. Yazar olduğumu ve araştırmalara dayalı metinler yazdığımı unutuyorsunuz. Sözlerinizle meraklandırdınız beni, yazacağım konunun tam da onların ailesiyle alakalı olacağını düşünüyorum artık. Diğer yandan şunu bilmelisiniz ki edebiyat yalnızca hayatın tozpembe ve mutlu yanlarını anlatmıyor." Çayından bir yudum alırken çelişse bile sözlerime onay veriyor. "O anlamda hak veriyorum, çocukluğumun, gençliğimin geçtiği buralarda öyle olaylara tanıklık ettim ki tek tek anlatsam bitiremem. Bölgede yaşayan insanlar doğunun İstanbul'u ya da Paris'i gibi yakıştırmalarda bulunurdu Diyarbakır için. Zaman içinde göç ve çaresizlik bu şehrin kaderi olup çıktı. Varoşlarda yoksul insanların, kadınların çaresizliklerine şahit oldunuz. Nasıl anlatılır bilinmez ama her geçen gün sorunlar katmerleşiyor, yanlışlar devam ettikçe de daha da artacak bu yoksulluk." "Bildiğim kadarıyla

yıllarca gelip gitmemişsiniz, sizin de sorumluluğunuz yok mu?" "Bak güzel kızım bu handikabı kıracak bireysel güçler yok olmaya mahkûm oldu. Öncesi bu türden çaba gösteren bazı tanıdıkların yatırımları heba olup gitti. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra Atatürk Diyarbakır'a gelmiş, bölge insanı inanılmaz tezahüratta bulunmuştu ona. Diğer yandan kurtuluş ve gelişimin önü açılacak diye beklentiye de girilmişti. Sonraları nedendir bilinmez ama bu çabalar kesildi." "Sahi biraz Atatürk'ün Diyarbakır'a gelişinden bahseder misiniz?" "Yaşananları rahmetli babam anlatırken heyecanlanırdı. Nasıl heyecanlanmasın ki; Halk, Atatürk'ün getireceği yeniliklerle hayata ve ülkeye coşkuyla bağlanacak ve bölgeyi ayağa kaldıracak günlerin gelmesini beklermiş. Belediye meclisi 1926 yılında toplanıp, Atatürk'ün Diyarbakır'ın fahri hemşeriliğini kabul etmesi kararını oybirliğiyle aldıktan sonra telgraf çekilerek bildirilmiş. O zamanlar duyduğu memnuniyeti belirten Atatürk, kısa zamanda Diyarbakır'a geleceğini müjdelemiş. Demiryolu yapımı ve ardından trenle gelişi için inanılmaz karşılama törenleri yapılmış. Günler geceler boyunca yol kenarlarına dizilen halk, çevre il ve ilçelerden gelen insanlarla bayram yerine döndürmüş buraları. Atatürk köşkü, Ticaret Odasının hazırladığı taklar, bayraklar ve peygamber kıymeti gösterilerek neredeyse kutsanmış o yıllarda. Şimdi söyleyeceklerime inanamayacaksınız ama o günlerde Diyarbakır'da satılan bayrak sayısı on beş bin. Kitaplardan, gazetelerden, oradan buradan buldukları Atatürk fotoğraflarını çerçeveletip asmışlar. İlk geldiği Maden İstasyonunu çevreleyen halkın tezahüratı ta Diyarbakır'a kadar sürmüş. Celal Bayar, Umum Müfettişi, ilk bayan tayyarecimiz Sabiha Gökçen hanımefendi daha sayılamayacak siyasetçi ve bürokrat da yanındaymış. Halkevi, Orduevi, Vali Konağı daha birçok yerleri ziyaret etmiş Atatürk." "Güzel diyorsunuz da o zamanlar böylesi görkemli coşkuyu taşıyan halk süreç içinde neden mutsuz ve yalnızlaştı, başlangıçta Atatürk'ten duyulan samimiyeti sonrası siyasetçilerinden alamadı mı?" "Bunun çeşitli nedenleri tabi ki var. Bu ülkenin kurucusunu fahri hemşeri ilan edip kutsayan on beş bin bayrak satın alıp gelişini bayram havasında kutlayan bölge insanlarının sıkıntıları ne yazık ki unutuldu. Eğitim ve diğer sorunların çözümü adına köklü neticeler almak için çalışılmadı. Dolayısıyla aşiretler, çok eşlilik, cehalet,

yoksulluk ve buna dayalı olarak kültürel yozluk bitmedi. Bakın yakınlarda seçimlere gidilecek bölge adaylarını inceleyin, ağalar ve aşiret reislerinin çokluğunu görünce ne söylemek istediğimi anlarsınız. Buraya gereken ilgiyi göstermediniz diye suçlayan sözler etmiştiniz, cevabını bildiğiniz halde sormanızı yadırgadım." "Yadırgamanıza gerek yok, ne söylemek istediğinizi anlamış olsam da insanlar bu soruyu sormaktan asla vazgeçmeyecekler bunu unutmayın."

Otel çalışanları hissettirmeden bizi izliyor. Tanımadıkları belli, muhabirle yaptığım röportajdan dolayı önemli biri olabileceğimi düşünmüş olmalılar. Mahmut Bey'le derin sohbete dalmışken asansörden ilk çıkan Caner oluyor. Rahman'a İstanbul'daki müzeleri gezdirdiğimi oysa onun bizi bırakıp gittiğinden yakınıyor. Yarın için konuşmuşluğumuzdan haberi yok sanırım. Mahmut Bey şaşkın şekilde bizleri izlerken o da bilsin diye ayrıntıya giriyorum. "Diyarbakır'ın tarihi çok eski, burada yaşamış ve tarihe mal olmuş birçok medeniyet var, arzu ederseniz öğle sonrası Ulu Camii ve Meryem Ana Kilisesi'ni görmeye gidelim sonrasında Rahman'la, Arkeoloji Müzesi, Ziya Gökalp Müzesi ve Cahit Sıtkı Tarancı Kültür Müzesine de gideriz." "Ulu Camiini o kutsal mekânı Meral de görsün istiyorum" diyen Mahmut Bey, dindar bir kişilik sergilerken geçmişe dair burukluğunu ortaya dökmekten de kaçınmıyor. "Diyarbakır'la alakalı bayağı araştırma yapmışsınız, Cahit Sıtkı ve Ziya Gökalp müzelerini bugüne kadar ben bile görmedim. Ah ah babamız elimizden tutacak ve bizi müzelere götürecek, hayatta olmazdı bu."

Meral'in adı geçer geçmez asansörden çıkıyor. İstanbul'dakinden farklı mutaassıp kıyafetler var üzerinde, babasının baskıları neticesinde böyle giyinmiştir diye düşünüyorum. Bunları konuşurken kız kardeşinden telefon alan Mahmut Bey sıkıntısını belli etmeye çalışıyor, sonunda adımıza karar verip akşama evlerine gidebileceğimizi bile söylüyor. Buralarda yakın bir akrabanız varsa ve siz otelde kalıyorsanız ayıplanırsınız, bunun ayrıntılarını anlattıktan sonra adımıza neden karar verdiğine de açıklık getiriyor. "Yeğenim annesine sizden bahsetmiş, ısrarlarını duymuş olsaydınız bavulunuzu toplayıp onlara gitmek mecburiyetinde kalırdınız" diyor.

Mahmut Bey'in eksenine girdiğimizi düşünürken, Caner aklımdakini okumuş gibi mırıldanıyor. "Plansız programsız yola çıktık, Bel-

gin'e güvendiğim için bir bildiği vardır diyerek kabul ettim inşallah pişman olmayız."

Taksi çevirip yola çıkıyoruz. Başlangıç olarak nereye gitmek istediğimizi soruyor Mahmut Bey, kararsız kaldığımızı görünce en yakınımızda bulunan Meryem Ana Kilise'sine götürmesini istiyor taksiciden. Tarihinin çok eskilere dayandığını hatta Hıristiyanlık öncesi güneşe tapanların mabedi olduğuna kadar birçok detayı anlatıyor.

İstasyon caddesinden Melik Ahmet caddesine oradan Lale Bey Mahallesi'nde bulunan kiliseye varıyoruz. Ara sokaklar tam anlamıyla yoksulluğu anlatıyor. Yalınayak çocukların varlığına rağmen çevrede sessizlik var. Yıkık dökük evlerin arasındaki dini mabedin görüntüsüne hayran kalıyorum. Binlerce yıl öncesinden günümüze akan kilisenin duvarları kuvars taşlarıyla örülü. Bir süre sağa sola bakındıktan sonra yardımcı olmak için biri yanımıza yaklaşıyor. Fotoğraf çekmenin yasak olduğunu hatırlatsa da Meral'in dikkate aldığı yok. Az ileride oturanın kilisenin görevlisi olduğunu öğrenince yanına gidiyorum. Özellikle son yıllarda dünyada dinsel fanatizm yaşanırken Müslüman ağırlıklı bir bölgede ne tür sıkıntılarının olduğunu bilmek istiyorum. Tanımadığı için tereddüt ediyor, kendimi anlatınca oturmamız için davet ediyor bu kez. Mahmut Bey acabalar içinde olsa da hayır diyemiyor bu isteğime. Temiz ve pak yüzlü görevliyle yakınlık kurmaya çalışıyorum. "Dinsel sorumluluk ve görev dışında bunca yıllık mabedi beklemek gerçekten derinlikler kazandırır, bence çok şanslısınız" diye bir giriş yapıyorum, cevap şaşırtıyor. "Haklısınız ama bu derinliklerin kuşkusuz bedeli var. İçinde bulunduğumuz koşulların neler olduğunu bilseniz belki de öyle düşünmezsiniz?" Ne tür zorluklar içinde olduklarını öğrenmek için bir süre İstanbul'daki Hıristiyan dünyasından bahsederken "Anlatırsanız dinleriz sizi" diyorum. Bu söz üzerine konuşmaya başlıyor görevli. "Fener Rum Patriği Bartholomeos'un 'Türkiye'de kendimi çarmıha gerilmiş gibi hissediyorum' dediğini anımsarsınız. İnsan bir yerde sıkıntı çekiyorsa ancak o zaman böyle diyebilir. Buralardan Avrupa'ya giden Hıristiyanlar bakan olabiliyor hani biz olabiliyor muyuz?" Tam da bunu söylerken Mahmut Bey devreye giriyor. "Haklı olabilirsiniz; ama oralarda da çok kolay değil, Avrupa'nın ırkçı olduğunu, camilerin kundaklandığını unutmuş

değiliz, sizin ne tür sıkıntılar çektiğinizi inkâr etmiyoruz ama bu gerçeği de unutmamak lazım." Bir an duran görevli onu süzüyor. Ne yapmak istediğini çözmeye çalışsa da umursamadan bana dönüp devam ediyor. "Danimarka'daki karikatür krizinden ve İsviçre'deki minare olayından sonra tehdit edilip yirmi gün dışarıya çıkamadık. Biz buraya sonradan gelenlerden değiliz, aynı bölgenin inanmış insanı olmakla beraber suçumuz olmadığı halde böyle davranılmasının verdiği zorlukları sözcüklerle anlatmak mümkün değil, ancak yaşamak lazım."

İnsanın, insanı anlamak istememesinin anlatıldığı bir pencere açılmış durumda. Görevlinin ağzından çıkan her sözcük moral bozukluğu, umutsuzluk ve çaresizlik içeriyor. Diyarbakır'ın Sur ilçesindeki bir kilisede birçok aile çocuklarıyla birlikte bir arada yaşıyorlarmış. Bir kısmının Midyat'tan gelenler olduğunu öğrendikten sonra aklıma gelen diğer soruları iletmeye çalışıyorum. "Günleriniz nasıl geçiyor bunu hep merak etmişimdir, kilisenin içinde olduğunuz halde dini kıyafet yerine bizler gibi giyinmişsiniz bir nedeni var mı?" "Bağ bahçe işimiz yok. Sabah saat altı buçukta kalkıp ibadete başlıyoruz, sonra kitap okuyup sizin gibi gelen konukları gezdiriyoruz. Gelelim sivil kıyafete, bakın beyefendi anladı." Mahmut Bey'i işaret ederek "Sadece ben değil bölgedeki birçok din adamı sivil giyiniyor; çünkü çarşıya çıktığın zaman tuhaf bakıyorlar, dalga geçip laf atabiliyor insanlar." "Mardinli olduğunuzu söylediniz, burada bulunmanız bir görevlendirilme mi?" "Bizi Antakya patriği görevlendiriyor ve kendisi Şam'da yaşıyor. Hıristiyanlığı ilk biz kabul ettiğimizden Patrik bizim için bir nevi Papa gibidir. Bazen farklı nedenlerden dolayı yer değiştirebiliyor. Biri vefat edince yerine bir diğeri geliyor. Şu gördüğünüz ibadethane binli yıllarda Patrikhane olmuş. Antakya'dan Malatya'ya oradan da buraya gelmiş. Nasıl ki Süryaniler buradan gitti, patrik de öyle, yönetim siyasi baskılar falan devamı uzar gider. Biz bu zenginlik Türkiye'de olsun istiyoruz ama acaba Türkiye istiyor mu bunu?" Mahmut Bey devreye girip manalı şekilde "Sizce?" diyor. "Bilmiyorum, istiyor mu?" Karşı soruyu ne amaçla sorduğunu anlıyoruz.

"Şiddete maruz kaldığınızda ne yapıyorsunuz, güvenlik sorununu nasıl hallediyorsunuz?" "Allah'ın evinin güvenliğini yine ona havale ediyoruz. Kameralar var ama özel güvenlik yok. Öte yandan saldırı-

larda insanlara dinini öğretmek gerekçe gösteriliyor oysa bizim misyonerlikle ilgimiz yok çok eski inancız, misyonerler Hıristiyanlığı sonradan kabul eden kişilerdir." Anlattıklarına dayalı bu kez Caner'den bir soru geliyor ona. "Gerçekten yasal olarak insanlara dinini öğretmek suç mu?" "Tabi ki öğretilebilir ama burası Türkiye, kanunda var, uygulamaya gelindiğinde insanlar kızıyorlar hatta nefret ediyorlar, insanlar diyorum aklınıza gelen herkesi dâhil edebilirsiniz buna. Kısacası hiç kimsenin hoşuna gitmiyor bu durum."

Her din, cennetin yolu benden geçer dediği için din adamları çırpınır durur. İnsanları cehenneme göndermemek için bildiklerini öğretmeye çalışırlar, bunların yaptığı da başka bir şey değil aslında. Görevlinin mazlum kırılgan duruşunu sessizce izledikten sonra sosyal bir soru yöneltiyorum bu kez. "Kilise çevresinde Müslüman komşularınız ile aranız nasıl, gidip geliyor musunuz?" "Aramız iyi sadece evlerine gidip gelmiyoruz. İnsanlar çok değişti artık eskisi gibi değil, bazı şeyler aşıldı." "Güven sorununu aşabildiniz mi, korkuyor musunuz?" "Güvenmiyoruz, hem bir suçumuz olmadığı sürece niye korkalım ki? Sadece üzülüyoruz niye cemaatimiz yok diye. İnsan kendini yalnız hissediyor. Yok derken bu insanlar göç ettiler. Onlarla konuştuğumuzda, geçmişte bizi taşlayıp kavga ediyor, sonra da hakaret edip gâvur diyorlardı gibi sözler ediyorlar, buradan giden Süryani'lerden ve Hıristiyanlardan bunu çok duydum."

Bahar olmasına rağmen güneşin ısısı etkili, görevli konuşmalarını sürdürürken telefonum çalıyor diğer ucunda Rahman var. Kilisede olduğumuzu söyleyince kendini tutamayıp gülüyor ve ardından şah damarından daha yakın olan tanrıyı orada arayıp aramadığımızı soruyor. Yarın görüşebileceğimizi bugün için program yaptığımızı söyleyerek telefonu kapatıyorum. Ben konuşurken görevli sözlerine devam etmiş ve Mahmut Bey'den aldığı soruyu yanıtlamaya koyulmuş bile. "Biraz siyasi boyutu var, bu konuda konuşmak istemiyorum yanlış anlaşılabilir. Zamanında olmuş şeyler bunlar, siz de biliyorsunuz ki insanlar Amerika, İsveç ve Almanya'ya gittiler, orada daha rahatlar. Bizler ise Avrupa'ya göre yüzde yirmi rahatız. Adam buradan gitmiş Milli Eğitim Bakanı olmuş. İsveç'te Milli Eğitim Bakanı Süryani ve Midyat'tan gitmiş. Mesela ben askerliğimi yaptığım zaman onbaşı olamadım.

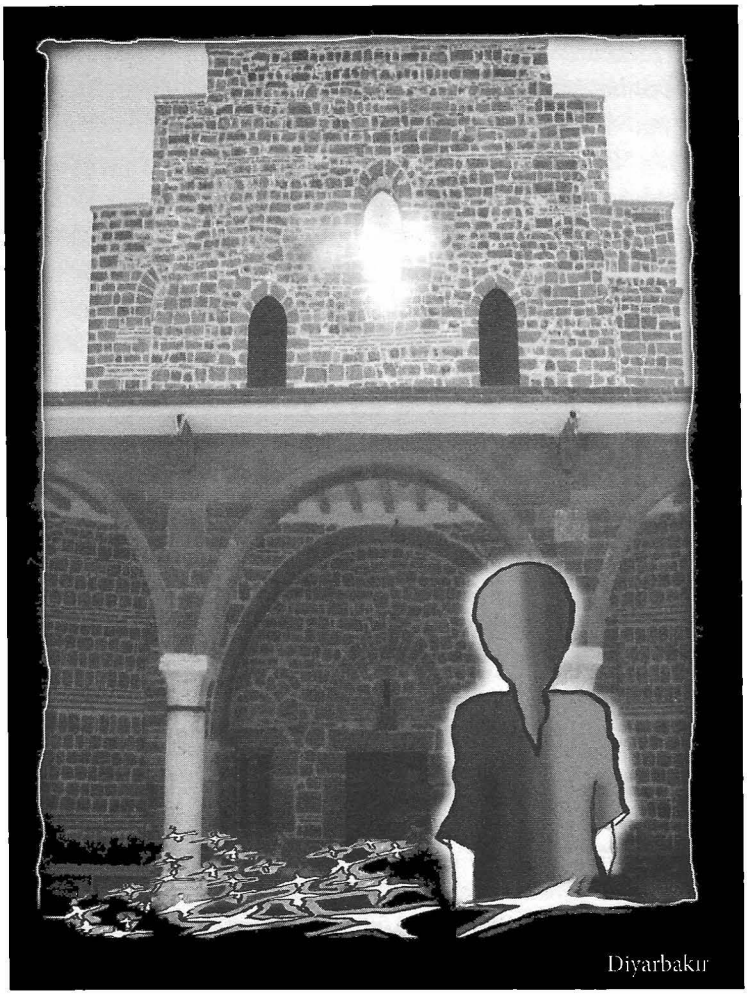
'Niye?' diye sorduğumda 'Sen Hıristiyansın olmaz' dedi çavuş, ben de e olmazsa olmasın canın sağ olsun dedim." Biraz kızgın ve kırgın duruyor. Hem yanındaymışız hem de öteki sıfatını taşıyormuşuz gibi davranıyor. "Nasıl geçiniyorsunuz, devlet diyanet işleri sizlere yardım ediyor mu?" "Geçimizi kiliseye gelen bağışlarla yapıyoruz. Az sayıda Süryaniler her Pazar kiliseye gelip kazandığının yüzde onunu verir, bizim cemaat bu konuda çok duyarlıdır. Böyle de olsa en büyük sıkıntımız cemaat, maalesef çok azaldı." "Peki devlet?" "Devlet, belediye, bakanlık bize yardım etmiyor, onarım yaptığımız zaman bir kuruş bile bulamayacağımızı bildiğimiz için kimseye el açmaya gerek bile duymuyoruz, biliyoruz ki vermezler. "İbadethaneniz tarihi nesne gibi algılanıyor bu sizi rahatsız etmiyor mu?" "Mecburuz başka şansımız yok, turist geldiği zaman ancak yardım edebiliyor." Görevlinin Avrupa'ya göçenlere sağlanan imtiyazlardan söz etmesini göz önüne alarak "Avrupa'da yaşamak ister miydiniz?" diye yeni bir soru yöneltiyorum ona. "Bazen düşünüyorum neresi olursa, Almanya ya da başka bir Avrupa ülkesi olabilirdi. Hiç olmazsa çocuklarımız okur iş edinir ve iyi bir yaşam sürerdik. Biz dünyayı kurtaracak değiliz ki giden gitti zaten." Bir süre durduktan sonra "İnanın fırsatım olsa giderdim. Şöyle bir düşünün Türkiye'de üç sene öncesine kadar kilise yapmak yasaktı. Buranın en yerli halkısınız ve bir kilise yapamıyorsunuz. Allah için yapılan bir ibadethaneye kimsenin karışmaya hakkı yok. Herkes dininin gereğini yapabilmeli. Sürekli gerilmek kaderimizde var, İsviçre'de minare olayı olduğu zaman üç kişi kapıyı çalıp içeriye girdi. 'Sorumlu sen misin çan kulesi var mı burada?' dediler. 'Var' dedim. 'Onu yıkacaksınız. Cuma gününe kadar yıkmazsanız görürsünüz' dediler. Şok olduk, onlar gittikten sonra polisi aradık. Mobese kamera görüntülerinden yakalayıp şikâyetçi olup olmadığımızı sordular. Biz olmadık tabi görevimiz ayrıdır, şikâyetçi olsak onlar gibi yapmış olurduk oysa vazifemiz bağışlamaktır. Şiddet değil, hoşgörüden barıştan yana olmalıyız."

Kilisenin bütün birimlerini geziyoruz. Caner İstanbul'da yaşadığı sorunlar yüzünden üzerindeki gerginliği tamamen atmış olacak ki kilisenin başka bölümleriyle ilgilendiğini de görüyorum. Görevli bizi gezdirirken, Kelzılam adlı kapıların arkasındaki ahşap sürgülerle ne denli

korunağa ihtiyacının olduğunu vurgulamadan edemiyor. Kilisenin içinde Hz. İsa tasvirli tarihi tablolar bunca zaman nasıl korunmuş şaşıyorum. Bunları gördükten sonra başka bir odaya geçiyoruz. Bu odalardan birinin içinde kuyu var, görevli yaşadığı bir anısını bizlerle paylaşıyor. "Bir sabah aşağıya bir kova sarkıttım sert bir cisme çarpınca meraklandım, sonra bir çengelle aşağıdaki nesneyi yukarıya çektim, ne çıktı bilin bakalım?" Cevap vermeye bile zamanımız olmadan yine kendisi yanıtlıyor. "Anahtarları üzerinde olmak üzere kova içinde asmalı kilitler çıktı. Muhtemelen birileri kaynanasının dilini kilitlemiş ya da büyü yapmak için kuyuya atmış. Her birini tek tek açıp çöpe attım."

Kilisenin içini bir süre daha gezerken karşı cephesinde mabedin üst bölümünde görülen tek duvar üzerindeki ikisi kapalı biri açık olan pencerenin ne anlama geldiğini sorduğumuzda onunla ilgili de şunları söylüyor görevli. "Güneş o pencereden doğuyor ve burada güneşe tapanlar secde edip ibadet ediyorlarmış..."

Mahmut Bey'le yalnız kalınca dert yanmaya başlıyor. "Akşama gideceğimiz ev babamdan kalan bir hatıra, uzun zamandan beri kız kardeşim ailesiyle birlikte oturuyor. Bizim buraya bir daha dönmeye niyetimiz olmadığı için ailem satmamı istiyor, gel gör ki baba yadigârı bu evi parayla satarım düşüncesi yiyip bitirecek beni. Yabancı bir, alırsa hemen yıktırıp yerine apartman diker, diğer taraftan kız kardeşimin mali durumu hissemi almaya yeterli gelir mi o da meçhul." "Yıllardır kardeşim kullanıyor dediniz, kira ya da başka bir faydası olmuyor mu size?" "Ne gezer, sağ olsun yöreye mahsus erzak gönderiyorlar o kadar. Sırf o huzursuz olmasın diye bunca yıldır Diyarbakır'a gelmedim. Korkunun ecele faydası yok, her şey güllük gülistanlıkken bu işlerin hallolması gerekir aksi takdirde sonradan büyük sorunlar yaşanabilir." Bu sözleri duyduktan sonra kendi üvey kardeşimle olan konu aklıma geliyor. Bir an moralimin bozulduğunu ve rengimin kaçtığını sanıyorum, mümkün olduğunca Mahmut Bey'e hissettirmek istemiyorum bunu. O kadar kaptırmış ki durumumun farkında bile değil. "Şayet üç aşağı beş yukarı bir teklif gelirse baba yadigârı olan bu evi kız kardeşime vereceğim. Çermik ilçesindeki tarlamın ne olacağına ise henüz karar vermedim, arzu ederseniz oraya giderken siz de bizimle gelin?" diyen Mahmut Bey'e evet ya da hayır bile demiyorum.

Diyarbakır

Bunları konuşurken kilisenin görevlisi son kalan bölümleri de göstermiş oluyor. Anlamak-sevmek-bağışlamak insanlığa anlam katsa da bazen şiddet-hırs-kin ve nefret diğer duygulara kendini ilintileyebiliyor. Diyarbakır'ın ara sokaklarında ilerlerken Caner konuyla alakalı şu sözleri ediyor. "Kimlik ne olursa olsun bütün dinlere mensup insanların kafataslarını açıp içini yıkadıktan sonra tekrar kapatmak lazım işte o zaman anlayış-huzur-paylaşım kendiliğinden gelir; çünkü din-

lerin temelinde olan iyilik yap düşüncesi hep es geçiliyor." Bazen insanlık için olmadık çözümler bulup güldürebiliyor Caner. Mahmut Bey onun muzip yanını bilmiyor olabilir, bu nedenle derinlik katıyorum meseleye. "Kızdığı zaman hep değişimden söz eder. Oysa farklı kimlikler, dinler ve yaşamlar renkliliktir. Böyle olduğu için bizler her defasında değişik konuları işleyebiliyoruz." Abla kardeş küçük çapta atışırken, koca çınar tecrübelerine dayalı şu sözleri ediyor. "Hem Çermik'te hem de Diyarbakır'da evlerimiz vardı. Babam Çermik'teki evimizde güvercin beslerdi. Çarşıdan almış olduğu güvercinleri eve getirir sonra da kanatlarını yolardı, önceleri anlam veremezdim neden böyle yaptığını çok sonraları anladım. Şayet yeni aldığı güvercinleri olduğu gibi uçurmuş olsaydı muhakkak geldikleri yere geri dönerlerdi, uçamayacakları için yeniden kanatlanıncaya kadar mevcut duruma alışır sonra da kovsan bile gitmezlerdi. Bunu niye anlattım söyleyeyim. İnsanlara hak-hukuk-sevgi ve anlayışı aşılamadan sadece akıllı ve anlayışlı ol diyerek doğru yöne çekemezsiniz tıpkı güvercinlerde olduğu gibi. Yeni satın alınan güvercine 'Sana para saydım başka yere sakın uçup gitmeyesin' diyebilir mi insan?"

Mahmut Bey anlatadursun binlerce yıldır bir arada mutlu yaşanmış sözlerinin içinde türlü türlü sıkıntıların var olduğunun şahidiyim artık. Sorunları kıyısından kenarından değil tam da merkezinde görmek gerekiyor, aksi takdirde yüzeysel çözümler avuntudan öteye gitmiyor.

Yaşı gereği ağır ve yavaş hareketlerle yürüyen Mahmut Bey sonunda bildiği restoranlardan birine götürüyor bizi. Mönüdeki yemeklerin tümünün ayrıntılarına girip kullanılan etlerin nereden geldiğine kadar türlü türlü sorular yöneltiyor garsona.

Restorandan üçte ayrıldık, başının çok ağrıdığını bahane edip otele dönmek istediğini söyleyen Caner'i taksiye bindirip gönderdik. Diyarbakır Ulu Cami'nin yolunu tuttuk. Meryem Ana Kilisesi'ndeki gibi bu camide de bazalt taşları kullanılmış. Bölgesel mimarinin tüm özelliklerini taşıyan muhteşem mabet hakkında bildiklerini sıralıyor Mahmut Bey. Caminin içinde iki yüz küsur tek parça taş sütunun olduğunu bu sağlamlıkta başka da bir yapı tanımadığını ifade ederken, sözlerini şöyle sürdürüyor. "Burası dünyanın dört bir yanından gelen araştırmacıların iştahını kabartmış. Çok eski bir imamdan öğrendiğim kadarıyla birçok

ilim adamının hazırladığı teze kaynaklık etmiş ve bu yapı sayesinde profesör olmuşlar." Anlattıklarının içine Evliya Çelebi'nin yazdığı tarihi bilgileri çocukluk anılarıyla besleyip bizlere aktarırken Meral'e bakıyor. Anlamış olacak ki çantasından çıkardığı örtüyü başına geçiriyor Meral. Hemcinsime yapılan uyarıdan ben de nasiplenmeli miyim diye rahatsız oluyorum, ziyareti kısa tutup oradan ayrılıyoruz.

Bir süre sonra otele dönüyoruz. Lobide oturmak istediğimi söylüyorum, bunu fırsat bilen Meral babasını odasına gönderip yanıma ilişiyor, belli ki konuşmak istiyor benimle. Mahmut Bey'in baskılarına rağmen camiden çıkar çıkmaz başındaki örtüyü çıkarmış ve çantasına koymuştu, ondan yana şikâyetlerinin olduğunu anlatabilir. Başlangıçta babasının dini konularda hassas olduğunu söyleyen Meral moralsiz duruyor. Teskin etmek ne derece yararlı olacak bilmiyorum; ama bir çıkış yolu aramadığı da ortada, senli benli olduktan sonra bu kez kendiliğinden çözülüyor. "Bugüne kadar evlenemeyişimin çeşitli nedenleri vardı, türlü bahanelerle hayatı kaçırdım." "O nasıl söz daha çok gençsin, bu şekilde konuşmayı hiç yakıştıramadım, evlilik tek başına hayatın kendisi değil öyle bir derdin mi var yoksa?" "Siz kararlarınızı kendiniz alabiliyorsunuz oysa benim durumum çok farklı, kendimi ne kadar özgür kabul edersem edeyim bunun sınırlı olduğunu az önce camide gördünüz. Babanızla aynı evde yaşıyorsanız, ayaklarınızı uzatarak istediğiniz televizyon programını izleme şansından yoksunsunuz. Aynı banyoyu kullanmak aynı masaya oturmak arada bir azarlanmak ne kadar zor tahmin edin. İnsanlar flört ediyor sonra da evleniyorlar. Bunun için sürece ihtiyaçları var, bırakın o süreci babama kalırsa bir yere gittiğimde gidiş dönüş saatini asla şaşırmayacakmışım. Kahredici bir durum daha var, sürekli masum olduğunu ispatlama çabaları içinde olmak insanın sinirlerini ne eder bir düşünün." "Oysa hiç de umursar görünmüyordun; ama anlattıklarında haklısın, Diyarbakır'a gelip araştırma yapmama gerek yokmuş buralardaki kadar olmasa da örtülü şekilde baskı altında olduğunu görmek zor değil artık. Sadece baba olarak kabul et sonra da doğru bildiğini yap. Tepki verirse umursama bence."

Yatağa uzanmış tavana bakarken, edindiğim izlenimleri ve bilgileri tartmaya çalışıyorum. Bu yolculuğun lokal konularla mı kalacağını yoksa güçlü betimlenebilecek bir temayla mı biteceğini henüz bilmi-

yorum. Bir gerçek var ki şu ana kadar uçakta tanıştığım Kadir Bey'in göstermiş olduğu vefa, aynı zamanda kilise görevlisinin iyiliğe olan inancını güçlü birer not olarak cebimde tutuyorum. Yarın Diyarbakır'a yol alacağız, Mahmut Bey'in gelip gelmeyeceği belli değil; ama Meral'in gelmek isteyeceğini düşünerek ısrarcı olacağım bu konuda.

Saat neredeyse altı, aşağıya indiğimde baba kız beni bekliyorlar. Peşimden Caner de iniyor, yola çıkıyoruz, kız kardeşinin evine giderken dert yanmaya başlıyor Mahmut Bey. "Çocukluğumda şu apartmanların hiçbiri yoktu. Komşuluk ilişkileri sıcak, kadir kıymet bilinirdi. Apartmanlar yükseldikçe insanlar balık istifi gibi üst üste yaşamak zorunda kalıyor, yakın oldukları halde yalnızlaşıyorlar da. Çocukluğumun geçtiği sokakları tanıyamaz oldum. Allah sizi inandırsın evi bile zor çıkaracağım." Şoförden arabayı Ofis semtine çekmesini istiyor. Bakışlarındaki hüznü görmek mümkün, benim olduğu kadar Meral'in de gözleri babasının üzerinde. Tek tük kalan eski bir iki evin apartman yapılması için yıkıldığını görüyoruz. Mahmut Bey öylesine mahzun ki vurulan her kazma geçmişine, anılarına vurulmuş bir darbe gibi görünüyor. Manzaranın kıyısından kenarından konuşurken taksici yıkımların teknik olarak doğru yapılmadığını, sabahın erken saatlerinde taşeronların mahalleyi toz ve gürültü içinde bıraktıklarından dert yanıyor.

Şoför ve Mahmut Bey, mutsuzluğunu sürekli ortaya döküyor. Sonunda istediğimiz yere varıyoruz, apartmanların arasında kalan bu ev eskilere dayanan tarihi görünümü, mimari yapısı ve konumu itibarıyla dikkat çekiyor. Arabadan inip tokmağına dokunuyoruz, kapı açılır açılmaz içeride kim var kim yok karşımızda duruyor. İki genç kızın dışında orta yaşlı bıyıkları dudaklarının üzerine kadar inmiş sigaradan sararmış olan bir bey, üç farklı yaşta erkek, ihtiyar bir kadın ve Mahmut Bey'in kız kardeşi olmak üzere yedi sekiz kişi bizleri karşılıyor. Ev bakımsızlıktan yıkık dökük duruyor, uzun süreden beri el sürülmediği belli. İki kardeş sarmaş dolaş hasret giderirken kadının gözlerinden sicim gibi yaşlar akıyor. Özlemden, yalnızlıktan, umutlarını yaşama sevincini tümden Mahmut Bey'e bağlamış olduğundan olabilir. Evin tarihi ihtişamına rağmen ailenin varlıklı olmadığı da ortada, eski püskü koltuk ve kanepeler, yerde sökük bir halı, duvarlar kabarmış olsa da sevginin sıcaklığı tüm yoksulluğun üzerini örtmüş görü-

nüyor. Özlem gideren halası bu kez Meral'i kucaklarken onların bu halini görüp duygulanıyoruz. Kucaklaşma faslı bittikten sonra etrafımızı saran herkesin adlarını tek tek öğreniyorum.

Evin üç tarafı odalarla çevrili, bulunduğumuz odanın tavanından inen kablonun ucunda bir lamba var. Yaşanan sıcak atmosferin yalnızca sevgiye dayalı olmadığını düşünüyorum; çünkü ev ahalisinin gülüşlerinin ardında garip bir endişe de var. Mahmut Bey apartman toplantısında 'Diyarbakır'daki mal varlığımı satmayı düşünüyorum bu nedenle sizinle gelmeliyim' gibi sözler etmişti, gelişini buna yorumlamış olabilirler. Uzun süre Diyarbakır'daki değişimi anlatan kız kardeşi genel hatlarıyla yeni yapılan apartmanların varlığından şikâyet etmeyi de ihmal etmiyor, üstü örtülü bir sinyal olabilir ona.

Yemek masası Diyarbakır'a özgü dolma ve benzeri yiyeceklerle donatılmış. Oturduğumuz sandalyelerin minderleri çökük, karşı duvarda şahmeran resminin olduğu bir halı asılı. Mahmut Bey'in bakışlarını bir an yakalıyorum, aynı anda kız kardeşi de görmüş olacak ki kocasına söz geçiremediğinden yakınıyor. "Ne dediysem dinlemedi bu resmin önünde namaz kılınmaz diye defalarca söyledim 'o zaman başka yerde kılın' diyor. Mutlaka onu çıkaracağım oradan." Kişisel yaşantılarına müdahale etmek istemediğinden olacak ki şu sözleri ediyor Mahmut Bey. "Rahatsız olmuyorsanız çıkarmanıza gerek yok, kocan haklı siz de namazınızı başka odada kılarsınız olur biter" diyor. Mahmut Bey kızına gösterdiği baskıyı kız kardeşine göstermiyor, sadece istem dışı da olsa ima eden bakışlar atıyor ona. Söz dönüp dolaşıp eve geldiğinde konuşmalar daha da ciddileşiyor. Rahime Hanım'ın eşi konuyla alakalı şu sözleri ediyor. "Geçenlerde tarihi eser niteliği taşıdığını bu nedenle koruma altına alacaklarını söyledi gelenler. Bir şey söylemedik, konudan haberiniz var sanırım?" Gizli bir memnuniyet içindeyken 'evi nasıl olsa mütahide veremezsiniz inşaat izni alması mümkün değil' demeye getiriyor adam. Mahmut Bey'in yüzünde üzüntüden eser yok hatta ne yapmak istediğini açık şekilde ortaya koymaktan da çekinmiyor. "Sizler ailemsiniz bu evde istediğiniz kadar kalabilirsiniz satın almak istiyorsanız yardımcı da olurum; ama bir şartla. Ola ki ileride satmak amacıyla almayı düşünüyorsanız böyle bir teşebbüste bulunmayın; çünkü baba yadigârı bu evin ne yıkılma-

sına ne de satılmasına gönlüm razı gelmez." Yaşlı adam sararmış dişlerini gösterip bu kez müşteri olmaya çalışıyor. "Valla bize satarsanız parasız almış kadar seviniriz. Rahime de baba yadigârı diyor, içiniz rahat olsun satmayı asla düşünmeyiz." Sigarasından derin bir nefes çektikten sonra "Zaten ev koruma altına alındığı için yıkılıp yapılma şansı yok, çok para etmez ki insan satmayı düşünsün." Evi almış gibi tüm olasılıkları sıralarken özellikle olumsuz olanları ön plana çıkarıp ucuza kapatmaya çalışıyor. Basından bu tür evlerin çok değer kazandığını duymuştum, içimden vay uyanık adam diyorum.

Mahmut Bey adamın anlattığı ayrıntıları önemsemiyor bile. Öldükten sonra kız kardeşiyle çocuklarının karşı karşıya gelmesini istemediğinden olacak ki satış kararını almış olsun. Öte yandan çocuklarının baba yadigârı diye Diyarbakır'daki bu eve yerleşmeleri olacak iş gibi görünmüyor. Bütün detaylar konuşulduktan sonra fiyat konusuna sıra geldiğinde adamcağızın ne diyeceğini merakla bekliyorum. "Babadan kalan bir iki tarlayı sattım, yıllarca biriktirdiğimi de üzerine koyduktan sonra fiyatı konusunda araştırma yapıp evin ederini öğrendim. Allah'tan biriktirdiğim kadarmış" der demez rakamı Mahmut Bey'e fısıldıyor. Belli ki bizlere duyurmak istemiyor, bunu yaptıktan sonra odanın içinde bir süre sessizlik oluyor. Mahmut Bey karar vermek için yarına kadar müsaade istiyor onlardan.

Ev sahibi Rahime Hanım sürekli Meral'i meşgul etmeye çalışsa da o babasını izlemeye ve ne konuştuklarını dinlemeye çalışıyor. Mahmut Bey'in hemen karar verememesinin nedeni belli. Bir yandan kız kardeşi ve ailesinin diğer taraftan mali yönüyle kendi çocukları ve eşinin baskısı altında, iki tarafı da memnun etmek gibi bir mecburiyeti var.

Yemekten sonra elimize birer bardak çay tutuşturuluyor. Asıl ilginç olan evde onca genç olmasına karşın tek bir kitap gözüme ilişmiyor. Bir yazarın bu görüntü karşısında dehşete düşmemesi imkânsız, sesli düşünerek sorguluyorum onları. Söylediklerimden etkilenen kızların yüzünün kızardığını ve derin bir mahcubiyetle babalarına baktıklarını görüyorum, yanılmıyorsam buradaki gençlerin hiçbiri okula gitmemiş. Sorduğum her soruya babaları cevap veriyor. "Okuyup da ne olacaklar, ilkokul beşe kadar okudular nasıl olsa şimdilerde okuyan okumayan herkes işsiz" diyor. Bu sözü eder etmez düşüncelerini değiştiremeye-

ceğimi bildiğim halde kızgınlığımı belli ediyorum. "Okumayı yalnızca meslek olarak mı düşünüyorsunuz? Hayatı anlayıp hak hukuku bilip insanca yaşamanın yollarını görmek; kendini-eşini sevmek, daha şayamayacağım nedenleri var. Yazık değil mi bu çocuklara?" Fazla ileri gittiğimi düşünen Caner'in imalı bir bakışlarını alırken diğer yandan beni destekler şekilde sözler ediyor Mahmut Bey. "Haklısınız gel gör ki treni kaçırdılar. Rahime'ye defalarca söyledim, baksana bir kulağından girmiş diğerinden çıkmış." Çocuklara dönüp "Anlatın bakalım nerede çalışıyorsunuz?" Gençler ezik büzük neler yaptıklarını anlatırken Meral'in gözleri fal taşı gibi açılıyor, muhtemelen haline şükrediyordur. Cehaletin suçlusu ve mağdurlarının söyleyecekleri tek söz yok, görünen o ki tek dertleri bu evi ucuza kapatmak. Caner'in mesleğini soran adam tenor olduğunu öğrenince başlangıçta ne tür bir iş olduğunu anlamıyor sonradan Mahmut Bey gerekli açıklamayı yapıyor ona. "Şarkıcı" diyor.

Bir süre konuştuktan ve neden otelde kalıyorsunuz gibi sitemli sözleri duyduktan sonra tekrar geleceğimizi söyleyerek ayrılıyoruz. İki güne kadar Diyarbakır'ın Çermik kazasına gideceğini oradaki tarlayı satışa çıkaracağını anlatan Mahmut Bey'e eşlik edebileceğimi söylüyorum. Memnuniyetle kabul ediyor, hatta çocukluğunun geçtiği yerleri göstermek istediğinden de bahsediyor. Otele döndüğümüzde saat on, ertesi gün için kahvaltıda program yapacağımızı söyleyerek odamıza çekiliyoruz.

Kadın şiddete maruz kalıyor, eziliyor, boşanmış olanı bile eski eşinden kurtulamıyor, ölümle burun buruna yaşıyor. Toplumun büyük kesiminde erkeğin gereksinimine hizmet eden bir köle gibi görülüyor. Korku tüm canlılığıyla yaşıyor. Buna dayalı olarak tanrının gazabından ve insanın şah damarından daha yakın olan tanrısal gücünden korkuluyor. Şimdiye kadar gezip gördüğümüz her anın içinde korku faktörünün olduğuna şahit olduk. Sanatı, edebiyatı, insanın kendi içindeki güzelliklerin açığa çıkarılmasını bile engelliyor bu duygu. Coğrafyanın en büyük gerçeğinin korku olduğuna ne yazık ki şahit oluyorum.

Diyarbakır'da bulunmamın gerçek sebebinin ne olduğunu düşünürken zorlu sürece girdiğimin farkındayım. Kolay olmayacak, Caner'in dediği gibi zoru seven yapım asla durağan hale getiremeyecek beni.

MÜZELER

Sabahın ilk saatlerinde zorlanmadan kalkıp aşağıya iniyorum. Otelin kahvaltı salonunda Mahmut Bey elinden telefonu düşürmüyor, sağı solu ararken ahde vefa örneği gösteren eski arkadaşları ve dostlarının davetini alıyor. Böyle olunca "Meral bizimle takılsın birkaç müzeye gideceğiz" diye izin istiyorum ondan. Bir an tereddüt geçirse de kabul ediyor. Kahvaltısını eder etmez bizden ayrılıyor, ardından Rahman'ı yanımızda buluyoruz.

Hareketli bir çarşısının içindeyiz, farklı bir Diyarbakır var önümüzde. Rengârenk tatlıcılar ve mağazalarla birlikte yoksulluğun var olduğu koca bir şehir görünümünde. Olumlu olumsuz tüm görüntülere karşın insanları sıcak ve yardımsever... Rahman'ın öncülüğünde çarşı pazar gezerken yığınla çocuk etrafımızı sarıyor, ellerinde mendil paketleri ve tartı aletiyle ticaret yapmaya çalışıyorlar. Bu çocuklar bizim, biraz aşağı mahalleden Diyarbakır'da doğmuşlar diyorum içimden. Zar zor konuşabiliyoruz onlarla; çünkü çok az Türkçe biliyorlar. Vatan-Millet-Sakarya gibi sözlerin ne olduğunu bilmiyorlar. Okula gitmiyorlar, kitaba para verilir mi diye sorulduğunda babam öldürür diyorlar ve akşama kadar kazandıkları 3-5 TL'yi ancak eve götürüyorlar. Birileri arada bir üç beş kuruş avuçlarına basıyor. Karadenizli, Egeli ya da Trakyalılar gibi sürülecek ekilecek toprakları da yok. Vatan dendiğinde tencere-kapı-pencere zannediyorlar, Sakarya dendiğinde sakız olmadığını zar zor anlatabiliyor insan.

Bunlar bizim... Böyle büyüyorlar... Arabanın altında kalacakmış gibi caddelerde, her an uyuşturucu batağına düşecek kadar çaresiz ve suç işleyecekmiş gibi masum duruyorlar... İstanbul'dan ya da batıdan baktığımızda kızdığımız oluyor onlara... Bazen empati yapmak için aynı pencereden bakmak da gerekebiliyor. Onları daha iyi anlayabil-

mek için yanlarına oturuyorum. Rahman ve Meral şaşırmış gibi bakıyorlar. Fotoğraf makinemi uzatıp "Bizi çekin" diyorum. O zaman fotoğraf başka görünüyor. Enseye tokat yiyecekmişçesine korkabiliyor insan. Baba cahil akşama para bekliyor... Polis, jandarma araçları geçiyor önümüzden... Gelecek hak getire, umut ölmüş... Elindeki teraziyi sımsıkı tutuyor yanımdaki çocuk ya da üç beş mendil paketini... Bir de onları kaybetmek var sonrasında... Ya kaybederse diye aklımdan geçiyor... Yoldan geçenlerden İstanbul-Ankara-İzmir-Paris ya da başka şehirleri de duyabiliyor insan, pasaport vize deniyor, kaset, oy, özgürlük, dil, ibadet, sevgi, düşmanlık... Önemli olan sadece bir lira... Eve götürecek bir liranın dışında çocukluk rafa kalkmış durumda...

Eksik büyüyorlar, kendi dillerinden akan acılı ezgileri dinliyorlar, hatta kendi aralarında da mırıldanıyorlar bunu... Korkuyorlar... Her şeyden, polisten, askerden, babadan, amcadan güçlü olandan korkuyorlar... Bunlar bizim çocuklarımız... Empati yapmak gerekiyor... O zaman çaresizlik, yoksulluk, umutsuzluk, daha net görünüyor oradan... Bazen on çocuk niye yapmışlar bir de bunları sokağa salmışlar diye kızıyordum. Bazen kapkaça, tinere, bunların varlığına bile... Oysa onlar öyle canlar ki; saf temiz ve misafirperver duruyorlar... Neleri varsa önümüzde... Gözleri parlıyor tümünün ve sevgiye o kadar açlar ki...

Fotoğrafımızı çeken Rahman, cebinden çıkardığı bozuk paraları çocuklara dağıtıyor. Yanımızdan geçen Diyarbakırlı bir adam "Yapmayın bunları böyle alıştırmayın" diye uyarmadan edemiyor bizi, hayat deyip Diyarbakır'ın en masum uzantılarını geride bırakıp uzaklaşıyoruz.

İlk olarak Ziya Gökalp Müzesine gidiyoruz. Bunca yıldır niçin buraya gelmediğimi sorguluyorum. Yazdığım metinlerin anlaşılır olması dili düzgün kullanmak adına verilmiş çabalarım varken neden sorusu sürekli beynimi zorluyor. Sivil mimarlık örneklerinden biri olan ev 1808 yılında inşa edilmiş, malzeme olarak yine siyah bazalt taşları kullanılmış. Bölgenin yapı özelliğini taşıyan bu mekânda yine haremlik selamlık var. Havuz kenarı, oturmalık alanlarda bulunan divan ve orta avluda bulunan sandalye ve masalar dikkatimizi ilk çekenler olurken, süs öğesi olarak mahalli tabirle 'ciz' veya 'kehal' adı verilen beyaz renkli bezemelerin özelliklerini anlatıyor Rahman. Hatta kapı üzerlerinde bulunan Arapça yazılı kitabelerin neleri içerdiğine kadar

ayrıntılara giriyor. Ünlü düşünür Ziya Gökalp'ın 1876 yılında doğduğu bu ev 1953'te varislerinden satın alınarak 23 Mart 1956 tarihinde müze-ev olarak ziyarete açılmış. Müzede yazara ait eşyaların yanı sıra yörenin etnografik eserlerini görme imkânı da buluyoruz.

Gezdiğimiz her noktaya dair gördüklerimizi fotoğraf makinesiyle kareliyorum. Müze gezisi sonrası Meral'le Rahman iyiden iyiye yakınlaşıyorlar. Yanımızda kur yapılmasından rahatsızlık duymuyoruz, ancak genç kızın alışkın olmamasından kaynaklanan utangaçlığı var. Bir ara yalnız kalınca şöyle bir soru alıyorum Rahman'dan. "Meral'den hoşlanıyorum ama ailesinin bu işe ne diyeceğini bilmiyorum." İstanbul'daki konuşmalarında evliliğe sıcak bakmadığından bahsetmişti, aşk bu olsa gerek, kararını etkileyen güçlü duygunun rengiydi yaşadıkları, bu nedenle cesaretlendirecek sözler etmeye çalışıyorum. "Ailece birbirinizi tanıyorsunuz durumun da ortada, olmaması için bir neden yok bence." "Geçmişte yaşadıklarımdan dolayı imajım parlak görülmeyebilir, her şeye rağmen bundan sonra sağlam bir limanda demirlemek ve sevgiyi tatmak istiyorum." Rahman, aklına takılan soruların verdiği rahatsızlıklardan bahsederken Diyarbakır cezaevinde yattığını, babasının annesinin üzerine kuma getirdiğinden bahsediyor olmalı. "İstersen daha açık konuşalım, madem bundan sonrası için de seni rahatsız eden bazı olumsuzlukların var neden benimle paylaşmıyorsun? Evlilik teklifini etmeden önce kendi ailenin uzantıları olan yakınlarına misafir olsak bu işler daha da kolaylaşmaz mı?" Birden hırslı ve kararlı sözler ediyor. "Çok iyi olur; ama benim yaşantımla akrabalarımın ilgileri asla olmayacak bu bilinsin istiyorum." "Bırak olduğu gibi kabullensinler, aksi takdirde yanlış yapmış olursun. Madem öyle o zaman neden şu anda Diyarbakır'dasın demezler mi?" "Bu sıralar ciddi hatalar yapabilirim yardımcı olmanızı istiyorum, sizinle konuşacağım önemli bir meselem daha var; ama Caner Bey ve Meral'in yanında olmaz." "Öğle yemeği sırasında restoran dışına çıkıp konuşalım mı ne dersin?" "Yanlış anlamazlar mı?" "Hayır, niye yanlış anlasınlar." "Rahatladım, unutmadan sizden halama bahsedince davet etmem için ısrarcı oldu bilesiniz."

Meral yanımıza geldiğinde yeniden yola koyuluyoruz, Rahman'a karşı ilgili olmanın yanı sıra ince bir tedirginlik de var bakışlarında.

Öğle yemeği için Diyarbakır ve Mardin'e özgü yemeklerin yapıldığı bir lokantaya gidiyoruz. İçeriye girerken Kadir Bey'in uçakta anlattığı kokular burnuma geliyor. Yemek sonrası Caner'in tatlı söylemesini fırsat bilip kişisel alışverişlerimin olacağını söylüyorum. Yakın mağazalardan birine gitmek için izin istiyorum onlardan. Çevreyi iyi bildiğini söyleyerek eşlik edeceğini söylüyor Rahman. Anlasın diye göz kırpıyorum Caner'e, Meral ne olup bittiğinin farkında bile değil.

Lokantadan çıkar çıkmaz yakındaki kahvehanelerden birinde oturuyoruz. Eveleyip gevelemeden konuya giriyor. "İşin içinden bir türlü çıkamıyorum. Rahmetli babam öldükten sonra bile rahat vermedi, geride bir kız çocuğu ve belalı akrabalarını bıraktı, diğer yandan kendi hayatımı düzene koyma çabalarım var, kâbus gibi her şey üstüme üstüme geliyor." "Kızın annesinin öldüğünü söylemiştin, onu sahiplenecek kimseniz yok mu nerede kalıyor bu yavrucak?" "Dayıları var; ama onlardan biri babamdan kalan eve çöreklenmiş. Bu ev yeğenimize kaldı diye çevreye gözdağı veriyor, küçücük çocuk umurlarında bile değil, bu yetmezmiş gibi bir de annesinin ölümüne onların sebep olduğu söyleniyor." "Nasıl yani?" "Bizim buralarda genç bir kadın yaşlı eşi öldükten sonra dul kaldı diye çeşitli baskılara maruz kalabilir, zaman zaman yaşanan bir durumdur. Ne yazık ki bu baskılar üvey annemi intihara götürmüş. Üstelik bunu yapan yüzsüzler namus kavramını ön plana çıkarıp bir de çocuğa sahip çıkıyorlar, diğer bir amaçları babamdan kalan eve konmak tabi. Halam ve çocukları bilenmişler, bunların yanına koymayalım diye. Her an patlayacak bir bomba gibi duruyorlar. Ah hâlâ ah, önce hata yap sonra ayıkla pirincin taşını. Cahilliğiyle babama iyilik yaptığını sandığı için ona kızmak istemiyorum, daha annem sağken babamı evlendiren de o. Anlat diyordun anlattım şimdi çık çıkabilirsen işin içinden." "Bütün bunları niye yalnızca sen sırtlıyorsun?" "İçlerinden en aklı başında ve ekonomik durumu düzgün olan benim, diğer kardeşlerim başka şehirlerde yaşıyor. Her kafadan bir ses çıkıyor, hariçten mahkemeye verelim asalım kesselim diye atıp tutuyorlar." Yüzümün düştüğünü görünce çaresizlikten işi muzipliğe bile döküyor. "İstanbul'da söylediğim sözler vardı ya onlara dayalı çıkış yolu aramaya çalışıyorum; ama nasıl? Bu insanların hiç birinin sakinleşecek durumu yok, herkes bir diğerini suçluyor ve

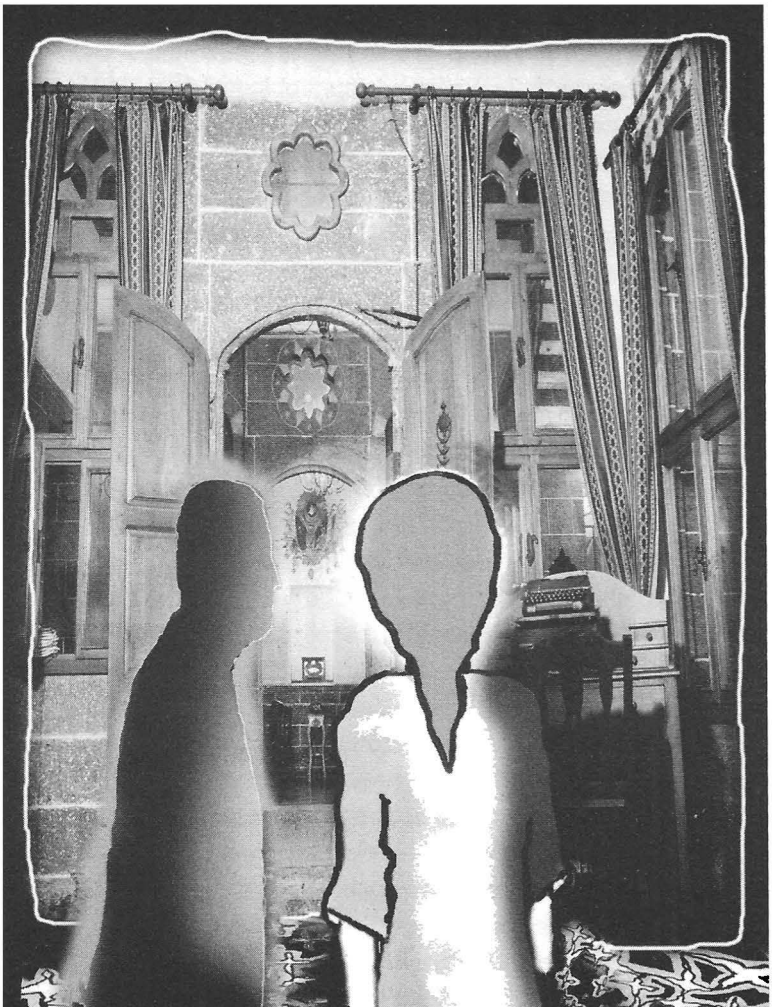
demediklerini bırakmıyorlar. Ola ki bu girdabın içine düşersem boğulacağımı biliyorum, şimdi de bakalım ne yapmalıyım?"

Olgun, cesur ya da bilge biri bile bu problemin nasıl çözüleceğini kolay kolay bilemez ya da zorlanır. Yüzüne bakarken neredeyse kendi çaresizliğimi önüne koyuyorum. Oysa hayat hikâyesini öğrenmek için ne büyük gayret göstermiştim diyorum kendi kendime. Daha ilk günden ortada kalan çocuğun varlığını duyduğumdan beri gizli şoka girmiş gibi hissediyorum. Nedenini bilmesem de öncelikle rahatlaması için kendimden örnek veriyorum. "Bursa'daki kardeşim arayıp vekâlet istediğinde canımın ne kadar sıkıldığını hatırla, oysa bu sorun çok farklı, paradan puldan daha önemli bir mesele var ortada. Üvey dahi olsa küçük kız kardeşin!" Bu söz üzerine iç çekerek mutsuzluğunu anlatıyor. "Haklısın çocuğu bile delirtmişler..."

Rahman'la uzun süre oturup konuşuyoruz. Sürekli çalan telefonumu meşgule düşürüyorum, Caner olabilir. Kafam o denli karışık ki ne diyeceğimi bilemeden anlattıklarını sadece hafızama kaydediyorum. Bir an onu üvey kardeşim Murat'ın yerine koyup, kendimi de delirmiş küçük kız kardeşinin yerinde görünce göz kapaklarım olabildiğince açılıyor, öyle ki ne oldu diye uyarı bile alıyorum ondan. Kendimi toparladıktan sonra beklentisine ne cevap vereceğim diye düşünüyorum. "Şimdilik yorum yapmak istemiyorum, akşam halana yemeğe gidelim onlarla tanışmak istiyorum" der demez yine kendi kendime karar değiştirip "Yemeği boş ver akşam çayına gidelim" "Asla kabul etmezler, bizleri bekliyorlar arayıp geleceğimizi söylerken ne olur itiraz istemiyorum."

Diyarbakır'a kadar uzanmamın nedeni Rahman'ın küçük kardeşi olabilir mi diye bir soru aklıma takılsa da bunu önemsemiyorum. Gizli bir güç sürekli meselenin içine itiyor beni. "Meral'i hiç konuşamadık onunla ilgili söylenecek fazla sözüm yok, şimdilik dikkatli gidin sonrasında konu kendiliğinden olgunlaşır." "Düşüncelerimiz paralellik gösteriyor, bu sıkıntıları yaşarken sorunlara sorun ilave etmek hiç doğru olmaz. Akşama yemek sonrası konuşuruz bunları."

Lokantaya döndüğümüzde hesabı ödemiş çıkış noktasında sandalyeye oturmuş olarak buluyoruz Caner'i. Sitem edince dünya kadar

yer gezdiğimizi aradığımı bulamadığımı söylüyorum. İnandırıcı gelmiyor; ama kabullenmekten başka da çaresi yok.

Karmaşık yaşamlar içindeki müdahaleler, sesli baskılar, üzüntüler, sonrası çıkış için düşünülen şiddet, bu denli içinden çıkılmaz bir yapıyı oluşturan iç bozukluklar, alışkanlıklar, gelenek görenek aymazları ve kurbanları, şayet işlenecekse her birini ayrı ayrı ele alması gerekir diye

düşünüyorum artık; ama bunun nasıl olacağıyla alakalı henüz bir metot geliştirebilmiş değilim.

Yeniden yollardayız, bu kez Camii Kebir Mahallesinde bulunan Cahit Sıtkı Tarancı müzesine gideceğiz. Burası neredeyse iki yüz yıllık bir yapı. Siyah kesme bazalt taşlarından yapılmış olan binanın pencere demirlerindeki işçiliğini muazzam buluyorum. Dar bir koridor geçişinden sonra ortasında avlusu olan bir yapı var önümüzde. Cahit Sıtkı Tarancı'nın şiirlerinde sürekli ölümü ve korkuyu tema yaptığını, hüznü yaşattığını konuşuyoruz. Otuz beş yaş şiirini özellikle hatırlatıyor Caner. Genç yaşta hayata veda eden şairi anarken onunla ilgili detaylara da giriyorum. "Yitik aşklar, mutlu sevdalar, yalnızlık, yaşadığı bohem hayatın buruklukları, çocukluk özlemini şiirlerine konu yapmış bir şair olduğunu düşünüyorum. Burada olduğuma gerçekten inanamıyorum. Bir şairi anlayabilmek için onun çocukluğunun nerelerde geçtiğini, hangi koşullarda büyüdüğünü bilmek gerekiyor. O zaman okunan dizeler çok daha anlamlı oluyor." Bu sözleri ederken Ziya Gökalp müze-evine girerkenki duyduğum suçluluk hissini yeniden duyuyorum.

Henüz Rahman'ın üzerindeki karamsar bulutlar dağılmış değil, ama müze-evine girerken yüzü gülmeye başlıyor. Burayla alakalı yeterli bilgiye sahip olduğundan bilmediğimiz ayrıntılara da giriyor. Müze-evden çıkarken o kadar keyiflenmiş ki Caner, şaire ait şu dizeler dökülüyor dudaklarından.

Abbas

Haydi Abbas, vakit tamam;
Akşam diyordun işte oldu akşam.
Kur bakalım çilingir soframızı;
Dinsin artık bu kalb ağrısı.
Şu ağacın gölgesinde olsun;
Tam kenarında havuzun.
Aya haber sal çıksın bu gece;
Görünsün şöyle gönlümce.
Bas kırbacı sihirli seccadeye,
Göster hükmettiğini mesafeye
Ve zamana...

Haber yok dediğim anda Meral'in telefonu çalıyor, arayan Mahmut Bey. Akşama Rahman'ın davetini iletiyorum, mümkün olmadığını söylese de kabul etmiyorum, programını bir başka güne ertelemesini istiyorum ondan, ısrarlarıma daha fazla dayanamıyor ve buluşmak üzere sözleşiyoruz.

Diyarbakır'ın meydanlarından birindeyiz, seyyar satıcıların fazlalığı işsizliğin hangi boyutlarda olduğunu gözler önüne seriyor. Köyleri boşaltılmış insanların çaresizliğini anlatan Rahman, ekonomik ve kültürel sorunlar yaşandığından söz ediyor. Kendisinin çok şanslı olduğunu buna rağmen geçmişten kalan iç ezikliğinden bir türlü kurtulamadığını söylerken, neden ruhsal anlamda gidip geldiğini anlayabiliyorum artık. Çaresizliğin İstanbul'a uzantılarını düşünüyorum sonra da Sultanahmet'teki işportacıların durumu aklıma geliyor. Oysa şu an etiyle kemiğiyle insanlarımız olduğunu bilerek sorumluluk da duyuyorum.

Öğle yediğim yemekleri henüz hazmedebilmiş değilim. Bir süre randevulaştığımız yerdeki dükkânları gezerken eli boş gitmeyelim diye Rahman'ın halasına tatlı alıyoruz.

Mahmut Bey gelir gelmez yola çıkarken içimdeki huzursuzluğu tarif etmeme imkân yok. Ön koltukta oturmuş olan Rahman, arada bir geriye dönüp bizleri kontrol ediyor, bunu yaparken yüzünün neden renkten renge girdiğini düşünüyorum, düşüncelerim dönüp dolaşıp aynı noktaya geliyor yaşayan en büyük duygu korku diyorum içimden.

Derme çatma sokaklardan geçtikten sonra halasının oturduğu evin sokağına giriyoruz. Kapının tokmağına dokunur dokunmaz çocuklardan biri bağırarak geldiğimizi haber veriyor içeriye. Bir anda kalabalık aile fotoğrafının içinde buluyoruz kendimizi. Bütün gözler üzerimizde, çevremizde bulunan insanlarla tanıştıran Rahman'a küçük kardeşini sormak istiyorum, sonra da vazgeçiyorum bu düşünceden. Oysa aileyle ilgilendiğim yok, aradığım sadece üvey kardeşi Bermal.

Sıvası dökülmüş, briket duvarları açığa çıkmış odalardan birindeyiz. Sandalye, sedir ve tüm donanım düzensiz şekilde sağda solda duruyor. Çocukları tek tek tanımaya çalışıyorum. Rahman'ın halasının yanı sıra başka akrabalarının çocukları da var aralarında. Gözlerim sağı solu aralıksız tarıyor, içimdeki ses kulakları sağır edercesine nerede o diye bağırıyor, ne yazık ki aradığımı halen görmüş değilim.

Yemek hazırlıkları sürüyor. Hal hatır sormalar tanışma fasılları derken başka odada bulunan bir çocuğun çığlığı oturduğumuz yere kadar geliyor. Ne oldu diye irkiliyorum. Rahman'ın gözlerindeki endişeyi tam da o anda görebiliyorum, daha fazla durmaya niyetim yok. "Neydi o?" diye soruyorum onlara. Çocuklardan biri "Bermal" diyor. Niçin buraya gelmiyor diye sorduğumda bir an sessizlik oluyor, halası hiç konuşmazken Rahman gergin şekilde Mahmut Bey'e bakıyor, muhtemelen bu durumu bilsin istemiyor. "Bermal'i görmek istiyorum" diyorum onlara. Gönülsüz olsalar bile kırılmayayım diye alıp getiriyorlar. Hayatımın anlamı dediğim kalem şu an elimde olsa her halde kırar atardım, bu görüntüyü sözcüklerle anlatmak imkânsız. Kanadı kırık kuş, seken çaresiz bir ceylan, yüreği serçe kadar küçük bu çocuğun karşısında ne diyeceğimi bilemiyorum, kendimi onun yerinde görüyorum. Ellerim, hatta bütün vücudum titriyor. Hangi duygular içinde olduğumu bilmeyen Mahmut Bey, Kürtçe çocuğun genel durumunu soruyor, sonra bize tercüme ediyor. "Cin çarpmış." Utanıp diğer odaya geçiyor Rahman. Çocuğun tavırları garip, gözleri yerinden fırlayacakmış gibi açık, kucağıma alıyorum onu. Caner şaşkınlıktan ne diyeceğini bilemiyor. Rahman'ın halasıyla sohbet edeceğimi söylüyorum, tercüme etmesini istiyorum Mahmut Bey'den. Kadın sözlerimi anlıyor. "Tercümeye gerek yok Türkçeyi az çok biliyorum" diyor. "Bu çocuğa cin çarpması de neyin nesi?" Bermal'in iniltileri ayyuka çıkıyor. Bu sesleri duyan Rahman'ın eniştesi diğer odadan yanımıza geliyor, neden ağlamasına müsaade ettiklerini soruyor. Böyle konuştuğu için içimden kızıyorum ona. Çocuğun gözlerindeki korku o kadar büyük ki güneşin doğduğu yerde yalnızlıktan, çaresizlikten titreyip üşüdüğünü düşünüyorum. Caner ve Mahmut Bey derinden etkilendiğimi anlayıp aynı hüznü yaşıyorlar. Sımsıkı tutuyorum kaçmak isteyen aynı zamanda sarmala beni ne olur diyen sıcaklığını da hissediyorum.

Rahman'ın halası bendeki samimiyeti ve içtenliği görünce kendiliğinden çözülüyor. "Bacım, anası kendini astı bu çocuk onu gördükten sonra bir daha da iflah olmadı. Hocalara gösterdik ayrıca doktora da götürdük ilaç yazdı işe yaramadı, verdiği ilaçları ne yaptıysak içiremedik ona." Bunu söylerken çocuklardan biri "Bermal deli olmuş odaya kilitleyince ancak susuyor" diyor.

Yaşlı babası öldükten sonra baskılara maruz kalan annesi küçük yavrusunu bırakacak kadar gözlerini karartıp kendini asabilmiş. Çocuğun feryatlarını az bile buluyorum, ben olsaydım Diyarbakır'ı inletecek kadar ayyuka çıkarırdım sesimi. Oda içindeki yüzlere bakıp suçlu arama telaşım boşuna. Bu görüntü hayatın en büyük gerçeğinin acı olduğunu bir kez daha hatırlatıyor. Şah damarımdan daha yakın dediğim tanrı'ya şu anda ne yapabileceğimi sorduğum halde henüz bir yanıt alabilmiş değilim. Dipsiz kuyudan gelen feryadı işitmek ya da o feryadın yanında olmak ellerini tutmak neye yarar. Bir şeyler yapılmalı diye defalarca aklımdan geçirdiğim halde çaresizlik her yanımı sarmış. Rahman'ın faili gibi gördüğü halasının bile bir kurban olduğu çok açık. Öğretildiği gibi hareket etmiş olsa da ne yazık ki olaylar istediği şekilde gelişmemiş.

Bermal acı çekerken arada bir susuyor, sonra yeniden iç çeker hale geliyor. Rahman'ın çözüm için buraya çağrıldığını biliyorum, asıl bu çocuğa nasıl yardımcı olacağımı düşünüyorum artık. Rahatsız etmesin diye kucağımdan almak istiyorlar, müsaade etmiyorum uzun süre çocuğummuş gibi saçlarını okşayıp seviyorum. Üzüntüden yüz hatları çökmüş. Billur gibi masmavi gözleri ön plana çıkmış, desenli pazenden bir elbise var üzerinde. El parmaklarının kansızlıktan ve zayıflıktan sadece kemikleri kalmış. Okula gitmek istemediği için zorlamadıklarını söyleyen halasını dinlerken ancak gözlerimle konuşmalarını takip edebiliyorum.

Yemek için sofraya buyur ediliyoruz. Boğazımdan geçmeyeceğini bildiğim halde kırılmasınlar diye oturuyorum. Âdemoğlu günahkâr, çocuklar neden acı çekiyor, günahları nedir diye yüzlerce soru aklımdan geçiyor. Tabağıma konan yemekleri görmüyorum bile. Sofrada on beşe yakın insan var. Mahmut Bey konuyla alakalı 'vah vah' gibi acınası sözler etse de meseleye derinlik katamıyor.

Düzensiz kötü beslenen, çaresiz ve yoksul yaşayan ailenin yanı sıra kötü durumda olan bir kız çocuğu var önümde ve ben tüm olumsuzluklara karşın çare bulmak zorunda hissediyorum kendimi.

Caner, yemeklerin çok yağlı olduğunu söyleyince Mahmut Bey "Misafire değer verildiğinin göstergesidir" diyor. Bermal'e yemek yedirmeye çalışırken halası bundan rahatsızlık duyuyor. Gösterdiğim ilgi alaka sayesinde hareketlendiğini görmek diğer yandan Rahman'ı şaşırtıyor.

Aileyle ilgili detaylara ulaşırken kadının dokuz çocuğunun olduğunu öğreniyoruz. Mahmut Bey'in tedirginliği yüzünden okunuyor. Babasından kalan evin Bermal'in dayıları tarafından gasp edilmeye getirildiğini söyleyen Rahman, her an şiddetin içine girebileceklerini işaret edince önceki söylemlerinde haklı çıkıyor Mahmut Bey.

Sarı saçları maviş gözleri olan bu çocuğun diğer çocuklardan farklı olmasının nedenini öğreniyorum. Bölgede benzer görünümde insanların var olduğunu söyleyen halası, Bermal'in tıpkı annesine benzediğini de anlatıyor. Bunca çocuk arasında sahipsizlikten ve ilgisizlikten harcanabileceğini düşünüyorum. 'Hadi kalk rahatsızlık verme' diyen halasının bakışlarını yakalıyorum bu kez, çaresizliğimi bilerek Bermal'in gitmesine şimdilik müsaade ediyorum.

Evden ayrılırken yüzümdeki hüzün ve mutsuzluk Mahmut Bey'in dikkatinden kaçmamış olacak ki "İyi insanlar olsalar bile her an tehlikeye ve belaya davetiye çıkarır durumları var. İnanın siz kırılmayın diye geldim." Şiddet, kötülük, yokluk, nefret gibi tüm olumsuzlukları anlatırken onu duymuyorum bile, aklımdaki düşüncenin Bermal olduğunu bilmesi imkânsız. Bendeki değişimin farkına varan bir tek Caner var. "Yüzde yüz kendine konu yapacak meseleler buldun, ne zaman seni düşünceli görsem kafanda bir şeylerin döndüğünü anlıyorum." Dediğinde bu sözlerin bile ne kadar yüzeysel kaldığını nereden bilecek sevgili kardeşim.

Küçük otel odasının tavanına bakarken onca insanın yaşadığı evin karanlık odasında annesiz babasız bir çocuk olarak hayal ediyorum kendimi. Karabasanlar çöküyor, bütün hayat damarlarım kesilmiş annemin ipte sallanan cansız bedenini gözlerimin önüne getiriyorum. Kana susamış, para için yapmayacakları olmayan dayılarım aklıma geliyor ve ben güneşte beynimin eridiğini, bedenimin titrediğini hayal ederek dehşete düşüyorum. Banyoya girdiğimde bu ruh halinden kurtulmak için neredeyse yarım saat duşun altından çıkmıyorum. Davetler, röportajlar, övgüler, sayamayacağım etkinliklerin içinde bulunmak, temiz giyinmek, iyi koşullarda okumak, hiçbirinin önemi yok. Bermal'in görüntüsü bütün edinimlerimi önemsizleştirdi bir anda. Duştan çıktıktan sonra iki büklüm yatağın üzerine atıyorum kendimi. Rahman'a ne diyeceğimi nasıl yol göstereceğimi halen bilmiyorum. Sözler kifayetsiz, gecenin

bu vakti giyinip lobiye iniyorum. Sıkıntıdan kurtulmam lazım; ama nasıl? Otelde bulunan bilgisayarlardan e-posta olarak neler gelmiş diye bakmak istesem de son anda bu kararımdan bile vazgeçiyorum.

Bu denli etkilenmiş olmamı neye yorumlayacağım? İkinci anneden olmama mı? Mutsuz bir evlik geçirmiş olmak dehşet şekilde sarsar, yoksa nedeni o mu? Çocuk özlemi ya da ebeveyn yokluğu mu? İnsan olmak belki de çektiğim acının gerçek sebebidir diyorum. Görevli şaşkın şekilde beni izliyor, internete girmek istediğim halde vazgeçmemi kuşkusuz yadırgıyordur. Odama çıkıyorum, diğer yandan Rahman'ın beklentilerinin olacağını düşündükçe gözüme bir türlü uyku girmiyor...

Çermik

ÇERMİK VE COMER BELASI

Sabahın erken saatlerinde bile sıcaklık hissediliyor. Yatağımdan kalktığım anda Mahmut Bey'in Çermik için yaptığı teklif aklıma gelince huzursuz oluyorum. Oysa bu gün için Rahman'a gezebileceğimizi ve konuşabileceğimizi söylemiştim. Giyinir giyinmez aşağıya iniyorum. Kahvaltı salonunda benden başka kimse yok. Erken olduğunu düşünüp beraberimde getirdiğim kitaplardan birini okurken bile mutsuzum. Dün geceki fırtınanın enkazı olduğu gibi zihnimde duruyor. Rahman'ı arayıp buluşamayacağımızı söylerken "Çermik'e mi?" diyor. Aile olarak aynı yerden geldiklerini kendilerinin ve Mahmut Bey'in henüz Çermik'le bağlantılarının kesilmediğinden uzun uzadıya bahsediyor. Bütün bunları konuşurken söz dönüp dolaşıp Bermal'e geliyor. Bu konunun hayati öneminin olduğunu üstüne basa basa söylüyorum. Her türlü çözümün bir şekilde ona yük getirteceğinin farkında, sorumluluklarının olduğunu sonunda o da itiraf ediyor.

Hayat acımasız. Her eylemin olumsuz yanlarının faturaları birilerine kesiliyor. Savaşlar çıkıyor birileri zengin olurken yoksulluk çoğalıyor. Çok çocuk yaparak önceki doğanların iyi yetişmesini birileri engelliyor. Hayatı boyunca kötülükleri düzeltmek için birçok insan kendinden özveride bulunuyor. Rahman'ın benzer faturaları üstlenmesini artık doğal karşılıyorum. Onunla yarın sabah sözleştikten sonra telefonu kapatıyorum. Diyarbakır'a geliş nedenim olan konu bulma arayışını neredeyse dondurmuş durumdayım. Süratle gelişen olaylar ve buradaki yaşanmışları görüp özümseme telaşı içinde buluyorum kendimi. Bunları düşünürken omzuma inen elin Caner'e ait olduğunu görüyorum. Şaşkın ve mizansen yüz ifadesiyle "Görünüşe bakılırsa erkenden gelmişsin" diyor. "İyi bildin dün gece doğru dürüst uyuyamadım, bu gün ne yapacağımız konusunda bir fikrin var mı?" "Hayır,

nereye giderseniz gidin sizinle gelebilirim." Onu bu denli teslim görünce Çermik işini anlatıyorum, umursamıyor bile sıkıntı ve stresten uzaklaşmak adına Diyarbakır'a geldiğini gerisinin umurunda olmadığını söylüyor. Buraya dair taşıdığı imajın yerini rehavete bıraktığını ve güven duygusu yarattığını yüz ifadesiyle ortaya koyuyor.

Bizler kahvaltı ederken baba kız yanımıza geliyor bu kez. Meral iki büklüm duruyor yediği yemeklerden zehirlenmiş olmalı. İyiyim dese de bu şekilde bizimle gelmesinin doğru olmayacağına karar veriyoruz. Bunu fırsat bilen Caner Diyarbakır'ı yalnız başıma gezeceğim diyor. Sonuç olarak Mahmut Bey, kız kardeşi ve yeğeniyle yola koyuluyoruz.

Çermik, Diyarbakır'ın kuzey batısında kalan küçük bir kasaba, burası ile ilgili bir fikrim yok. İstanbul'un Veli Efendi Hipodrom'undaki birçok at bakıcısının buralı olduğunu duymuştum. Diyarbakır'dan çıkar çıkmaz çevrede, rengârenk elbiseli, başlarında poşulu kadınların yanı sıra aynı zamanda şalvarlı bıyıklı ceketli erkeklere de rastlıyoruz. Mahmut Bey'e bu sıcakta neden bu kadar sıkı giyindiklerini soruyorum, önce gülüyor sonra da kendi ceketini göstererek açıklama getiriyor. "Buranın sıcakları insanı bayıltabilir, başlardaki örtülerin nedeni sıcaktan korunmak için. Ceket meselesine gelince, biraz olgunluk saygı ve güç gösterisi de diyebiliriz." Bu sözleri ederken yanımda oturan kız kardeşi söze karışıyor. "Yok bacım ondan değil silahlarını saklıyorlar" dediği anda kahkahayı patlatıyor Mahmut Bey, "Tabi o düşünceyle ceket giymiyorum" diyor.

Yolun her iki tarafında gelincikler ve sarıçiçekler göz alabildiğince uzanıyor. Bu manzara karşısında dalıp gidiyoruz. Çevreden gelen güzel kokular için anlatacaklarının olduğunu söylüyor Mahmut Bey. Yetişen otlar ve yabani bitkilerin şifa taşıdığını da belirtiyor. Meral'in tam da hastalanacak zamanı bulduğunu söylerken demediğini bırakmıyor ona. Deyim yerindeyse kız kardeşinin yanında güç gösterisi sergiliyor. Yola devam ediyoruz, arabanın motor sesinin dışında ortalığı inleten cırcır böceklerini duyuyoruz.

Yol boyunca hayvanlarını otlatan çobanlar ve onların çocukları var. Meleşen kuzuların sesleri bizlere kadar ulaşıyor. İlçeye geldiğimizde şaşkınlığımı gizleyemiyorum, şirin kasabanın kuzey batısında bulunan dağın bir efsanesi olduğunu söyleyen Mahmut Bey devamını da geti-

riyor. "İnanışa göre vaktiyle bir gelin alayı buradan geçerken çocuklardan biri altını pislemiş, annesi başka malzeme bulamadığı için yavrusunun pisliğini bir yufka ile temizlemeye kalkışınca tanrının gazabına uğramışlar, bütün alay gelinle birlikte taş kesmiş. Buradan görünen yığınlar sizce de insan dizinini andırmıyor mu?" diye bir soru sorunca "Bu anlattıklarınız ekmeğin kutsallığına işaret eden bir masala benziyor" dediğimde arabada bulunan kardeşinin şaşkın bakışlarını alıyorum, bunu gören Mahmut Bey sözlerimi tasdikler şekilde konuşuyor. "Haklısınız bu tür hikâyelerin turizme yararından başka bir önemi yok; ama hâlâ yüzde yüz doğru olduğuna inanan insanlarımız var." Kardeşinin sözlerinden sonra kadının bakışlarındaki anormallik kayboluyor.

Kulaktan kulağa anlatıla gelen destanlar, öyküler, deyişler elbette o kültürün bugüne değin beslendiği kaynakları, değer yargılarını, paradigmalarını gösteriyor. Eski gelenek örf ve adetlerden taviz vermeyi, yeni yaşam koşullarına uyum sağlamak değil de bozulmak olarak algılayan ciddi bir kesim var. Muhafazakâr bir evin penceresinden komşunun oğluna utangaç bakışlar atan kızını tokatlayan baba, terbiye etmedi diye karısına da iki tokat atmayı görev biliyor. Bir "suç" vuku bulmuş ise ceza sadece o suçu işleyene değil sözde bağlantılı olanlara da yansıyor. Bu durum insan zihninin kullandığı en ilkel suç-ceza bağıntısıdır diye düşünüyorum. Binlerce yıl ne kurbanlar verilmiş. Varlığı bile sevgi ile özdeş tanrı kavramını alıp kendi ilkel suç-ceza bağıntısında soyutlayarak nasıl bir sonuç çıkarılıyor hayret. Çocuğunun altı pişik olmasın, yara bere içinde acıdan kıvranmasın diye tek bulabildiği yumuşak bir şey ile altını silmesi; kutsal nimete hakarettir diye tanrı hem anneyi hem de konudan bihaber olan bütün bir kervanın yolcularını oracıkta taş kesiyor. Bu ilahi bir suç-ceza ilişkisi değil, ilkel insan zihninin suç-ceza algılamasıdır. Ve ne üzücüdür ki bu anlayış hâlâ bir şekli ile devam ediyor. Kan davaları bunun örneklerinden olsa gerek. Bütün bir ailenin, öyle ki bebeğinden gelinine yaşlısına topluca katledildiği haberlerini hâlâ duyarken çıldıracak kadar kötü hissediyorum.

Suçlu aramak anlamsız, bir başkasının suçu yüzünden bir başkası cezalandırılıyor, böyle inandırılmış insanlar. Binlerce yıl ne kurbanlar verilmiş bu uğurda. Şah damarımdan yakın tanrım; ne olur şiddet bitsin acı bitsin...

Sevdalar yürüsün
davullar çalsın
bulutlar açılsın
güneş vursun başaklara
kadın çocuğunu kaldırsın gökyüzüne...

Tanrım
ne olur yaşat yavrumu desin
tepeden çocuklar aksın
sular seller gibi gevşesin herkes...

Suç yok
suçlu yok...

Bu emanet senin
altı pişmesin
sevdalara yürüsün yarattığın...

Şah damarımdan daha yakın tanrım desin
bir daha desin
bir daha
bir daha...

Gözlerini kapatsın,
arınsın cehennem korkusundan
iki damla yaş gelsin gözünden
tanrı sevgidir desin
tanrı sevgidir
sevmek odur
hem de ölesiye sevmektir desin, taş kesse de...

Çermik'in merkezindeyiz. Birkaç eczanesi, hükümet konağı, belediye binası olan bu şehrin her yerine yürüyüş mesafesiyle ulaşabiliyor insan. Mahmut Bey işlerini halledinceye kadar akrabalarına ait bir evde misafir ediliyoruz. Hanımlar başımızdan ayrılmıyor. Elime tutuşturdukları ayran maşrapasını başıma dikerken telefonum çalıyor. Diğer ucunda Caner var. "Diyarbakır'ı gezerken bil bakalım ne gördüm?" Tanımadığı bilmediği bir şehirde ancak İstanbul'dan tanıdık

birine rastlamış olabilir diye düşünürken, falcı olmadığımı söylüyorum ona. "Rahman ve Meral pastanede oturuyorlar." Koca şehirde böyle bir tesadüfün olacağını düşünmek saflık olur diye kızmadan edemiyorum ona. "Yoksa takip mi ettin?" "Şaşırdın mı niye takip edeyim, otele yakın yerlerde turlarken gördüm onları, tamamen tesadüf."

Mahmut Bey, işlerini bitirip yakınlarda bulunan bir köye gideceğimizi oradan da Diyarbakır'a döneceğimizi söylediğinde, yanımızda bulunan akrabalarının sitem dolu sözlerini duyuyoruz. Belli ki daha da kalmamızı istiyorlar. Bunun mümkün olmadığını söylüyoruz sonra da öğle yemeğini yedikten sonra bizi uğurluyorlar.

Bahsedilen köye doğru yol alırken mesleği çobanlık olan biri refakat etmek üzere bizimle geliyor. Kısa yolculuk sonrası köye ulaşıyoruz. Elli altmış haneli taş duvarlardan yapılmış toprak sıvayla kaplı evler var önümüzde. Arabayı park eder etmez yaşlı bir adam Mahmut Bey'le kucaklaşıp hasret gideriyor. Çevremizde bulunan gençlerin hiçbiri onu tanımıyor. Herkes ne olup bittiğini anlamaya çalışırken sıcakta kalmayalım diye içeri buyur ediliyoruz. Uzun süre kendilerini kaptırmış Kürtçe konuşurlarken bana bakıp bu kez Türkçe konuşmaya çalışıyorlar. Yaşlı adama, oğlunun nerede olduğunu soruyor Mahmut Bey. Cevap vermeden önce kahkahayı patlatıp sonra da "Koyunların yanından başka nerede olacak ki?" diyor adaşı. Gazeteci ya da hükümet görevlisi olduğumu düşünen bir başka adam köye dair isteklerde bulunuyor benden. Bir süre sohbet ettikten sonra koyunların olduğu yere gitmeye karar veriyoruz.

Oradan ayrılıp yan yola girdiğimizde neredeyse bütün yediklerimi çıkaracak kadar kötü hissediyorum. Vakit bayağı ilerlemiş, saat neredeyse üç. Gideceğimiz yere az kaldığı söylendiğinde telefonum çalıyor, arayan Rahman. "Rahatsız etmek istemezdim ama önemli bir gelişme oldu, dayıları Bermal'i alıp götürmüş." Dehşete kapıldığımı gören Mahmut Bey ne olup bittiğini soruyor, bir an ne diyeceğimi bilemiyorum. Rahman'a beklemesini söyledikten sonra telefonu ancak kapatabiliyorum. Olan biteni anlatınca haklıydım dercesine başını sağa sola çevirmesine ne denir bilmiyorum; ama bir gerçek var ki şu anda bir yanım kanıyor ve ben beter şekilde acı çekiyorum.

Bir an önce Diyarbakır'a dönsek diye içimden geçirirken beş yüze yakın koyun ve kuzuların bulunduğu sürünün önüne geliyoruz. Yemyeşil örtünün üzerinde bembeyaz gelincik gibi duran koyun ve kuzuların görüntüsü bile içimdeki fırtınanın önüne geçemiyor. Arabadan iner inmez görkemli bir köpeğin bize karşı ne tavır alacağını çobanlardan biri belirliyor. Mağrur, aynı zamanda kendinden emin duran köpek doğanın bahşettiği asalet, sadakat ve cesaretin tümünü toplamış gibi duruyor. Kuzulardan birine daha elimle dokunur dokunmaz harekete geçtiğini görünce son anda bunu yapmaktan vazgeçiyorum.

Mahmut Bey aradığı insanla hasret giderip birlikte yanıma geliyorlar. Başlangıçta sürüyü bekleyen çoban ve çocuklarıyla tanıştırdıktan sonra köpekten korkmamam konusunda uyarıyor beni. Mutsuzluğum tatlarını kaçırmasın diye aklıma gelen birkaç soruyu yöneltiyorum onlara. Öncesinden konu arayışı içinde olduğumu bilen Mahmut Bey köpeğin hikâyesini anlatsın diye adamı zorluyor. Hikâyesinin uzun olduğunu söylediğinde usulca çantamdan ses kayıt cihazını çıkarıp düğmesine basıyorum. Köpek kendisinden bahsettiğimizi anlamış gibi tüm görkemiyle sürünün etrafında turlayıp boy gösteriyor. Adının Cuma olduğunu öğrendiğim adam bir elinde bulunan özel sargı sigarasının dumanını içine çekerken, diğer yandan köpeğe dair bildiklerini anlatmaya başlıyor.

"Valla bacım insanı rezil eden de vezir eden de kadındır. Siz sakın üzerinize alınmayın; ama ne yazık ki böyledir." Bu sözlerin altından ne çıkacak nereye getirecek diye merak ediyorum, dahasını anlatsın diye başımla onay veriyorum. "Şimdi diyeceksin ki durup dururken neden bunu söyledi, anlatınca hak vereceksin. Akrabamız olan Halil Nadir'in dağ gibi üç oğlu bir de narin mi narin bir kızı vardı. Köydeki diğer insanlar gibi o da hayvancılıkla uğraşırken marifetleri bütün yörede dilden dile dolaşırdı. Hayvancılık dedin mi o akla gelirdi. Kapısında en az üç sürüden oluşan yüzlerce küçükbaş hayvanı bulunurdu. O kadar engin ve tecrübeliydi ki kapasitesini anlatmama imkân yok, diğer yandan beslediği büyük baş hayvanları da katarsak ne dediğim daha iyi anlaşılır."

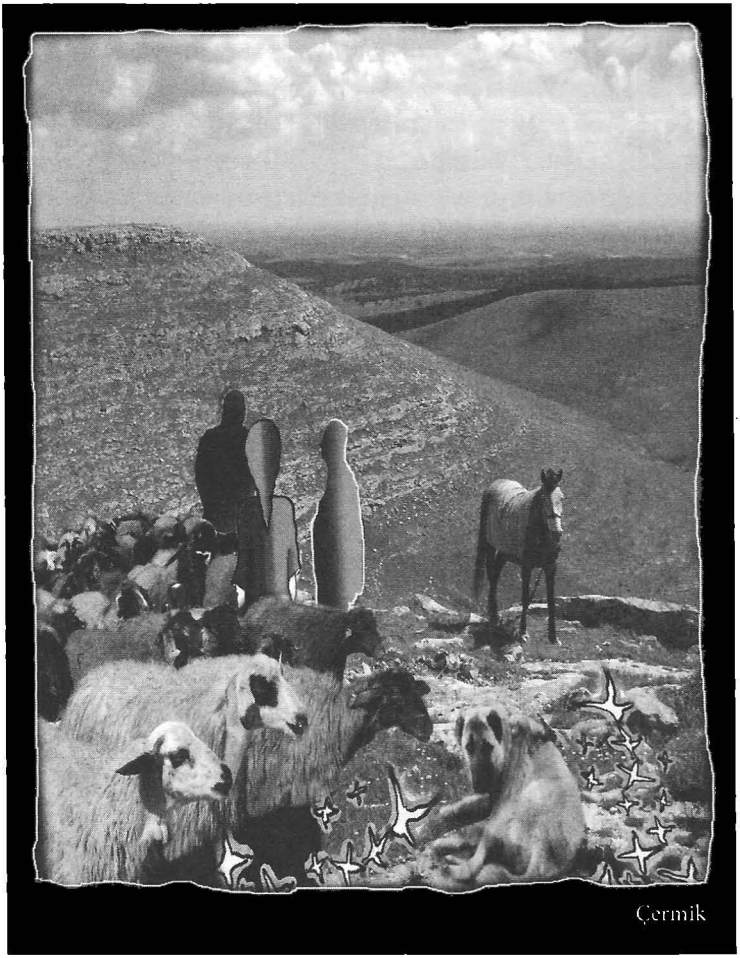
Gökyüzündeki bulutlar ve çimlerin üzerinde meleyen kuzuların dışında ortalığı yalayan rüzgârın sesini ancak duyabiliyoruz. Mahmut Bey elindeki çoban sopasıyla çimleri sağa sola yatırırken anlatılanları

dinle ona hak vereceksin der gibi duruyor. İçinde bulunduğumuz koşullar çok uygun, bu demektir ki anlatacağı her mesele daha düzgün kaydedilecek.

"Yörenin en asil atları onun kapsında bağlı olurdu. Kime sorulursa sorulsun Halil Nadir yörenin efsane ismiydi o dönemlerde. Kuzeyden güneye, doğudan batıya gelen- giden yolcular onun kapısında konaklar yer içer dinlenir ve yollarına devam ederdi. Şu gördüğünüz bütün hayvanların dilinden o anlardı, himayesinde bakılan hayvanlar anında anlaşılırdı. Başkasının kapısında beslenen toklular seksen-doksan kiloyu zor bulurken onun tokluları yüz, yüz yirmi kiloyu kadar rahatlıkla çıkabilirdi. Bu nedenle Siverek-Halep hattında hayvan ticaretiyle uğraşan büyük tüccarlar her yıl Halil Nadir'in sürüsünü dört gözle pazarda beklerdi. Bu başarıyı yakalamasında sürünün olmazsa olmazı olan deneyimli çobanların ve sadık köpeklerinin rolü belirleyiciydi. Üstelik kapısındaki çoban ve köpekler aile bireyleri kadar kadir-kıymet de görürdü. Başkaları cüzi paralar karşılığında sağdan soldan getirdikleri sıradan çobanlarla yetinirken o bölgenin en deneyimli çobanlarını arar bulur ve normalin üstünde paralar ödeyerek sürülerini onlara emanet ederdi. Bunun bir bedeli olurdu tabi, çobanlara iki misli fazladan para vermekle kalmaz satıldığında ulaştıkları kiloya göre prim de vaat ederdi. Harcayacakları emek ve gösterecekleri dikkat karşılığında ceplerine iyi kazançlar gireceğini bilen çobanlar sürü ile bütünleşir, böylelikle hem o hem de kapısındaki çalışanları emeklerinin karşılığını fazlasıyla alırdı. Halil Nadir'e göre kapında tutuğun çobanların gönül rızasını kazanmadığın müddetçe hayvancılıktan istenilen verimi almak mümkün değildi."

Mahmut Bey onu tasdikler şekilde "Ah ah bu memlekette güzelim hayvancılığı bitirdiler, o kadar çok hayvan vardı ki Suriye'ye, İran'a kaçak hayvan gönderen memleketim şimdilerde ne hallere düştü. Sebebi ne olursa olsun o günleri anmadan edemiyor insan, şu gördüğünüz otlaklarda hayvanların çokluğundan yeşil otları göremezdiniz." Söyledikleriyle ilgilenmediğimi bilsin diye sessiz kalmayı yeğlerken devam edin işaretimi gören Cuma Bey kaldığı yerden devam ediyor.

"Halil Nadir'in en az çobanlar kadar önem verdiği ve üzerinde titrediği diğer bir konu ise sürünün güvenliğini sağlayan çoban köpek-

leriydi. Her biri birkaç koyun-kuzu karşılığında Bingöl-Erzurum yöresinden getirilmiş bu köpeklerin, becerilerinin işlendiği birer seceresi de vardı. Hangi anne-babadan doğmuş, atalarının hangi tarihte nerede kaç kurt parçaladığı, ne gibi yararlılıklar gösterdiği tek tek bilinirmiş. Hayvancıkla uğraşanlar için buralarda asil ve sadık köpekler hayırlı birer evlat kadar değer taşır "

"Bu soylu köpekler Halil Nadir'in kapısında çok farklı bir muamele görürdü. Mesela birçok insan sofradaki artıklarla köpeklerinin

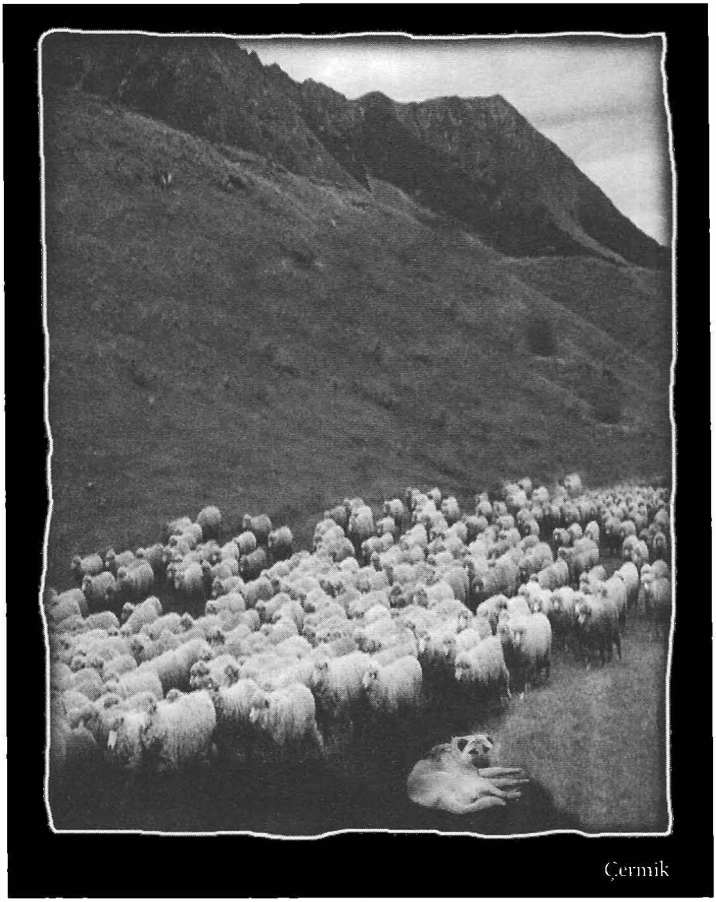
karınlarını doyururken o öğütmek için her defasında değirmene iki buğday yükü gönderirdi. Bunlardan birisini çoluk-çocuğa, diğerini misafir ve çobanlar için, kalanını da kapısında beslediği sadık köpekler için öğütürken buğdayın içine arpa, mercimek, darı gibi değişik tahıl çeşitlerinden katıp elde edilen unun besleyici özeliğini de artırırdı. Herkes birkaç günde bir ekmek pişirirken onun evinde neredeyse her gün ekmek pişerdi.

"Halil Bey'in gelinleri sabahın köründe önce ev halkı için sonra da köpekler için özel olarak ekmek pişirirdi, bu konuda onun ne kadar hassas olduğunu bilirlerdi. Kendisi aç kalmaya rıza gösterir fakat yüzlerce hayvanını emanet ettiği köpeklerinin aç kalmasına asla müsaade etmezdi. Köpeklerin ekmeği geciktiğinde küplere binerdi. Ona göre kapısında tuttuğu ağzı var dilleri yok bu hayvanların günahından yine kendisi sorumluydu.

"Bütün köpeklerinin içinde biri var ki ona ayrı değer verirdi. Kendisine teslim edilmiş değerli bir emanet olarak kabul ederdi onu. Kotan ismini verdiği bu köpek altı yaşına daha yeni basmıştı. Kış aylarında bölgeye gelen Bingöllü Koçerlerden iki koyun karşılığında rica-minnet zorla almıştı onu. Bingöllü bu Koçerler hatır-kıymet diyerek bu yavru köpeği verdiklerinde onun seceresini ve nasıl bir anne ve babadan geldiğini tek tek anlatmışlardı.

"Kotan asil bir hayvandı, elbette bunun bir nedeni vardı, anne ve babası asil bir damardan geliyordu. Yedi ceddine kadar olan soyu sopu bir bir bilinirdi. Kotanın babasının ismi Beraz, dedesinin ismi Comer'di. Koçerler onu Halil Bey'e verirken ninesi ve dedesi ile ilgili Bingöl yaylalarında halen anlatılan ilginç konusunu en ince ayrıntılarına kadar anlatmışlardı."

"Yıllar önce Koçerlerin Bingöl dağlarında dem-devran sürdüğü bir dönemde, sürüler cenneti aratmayan yaylalarda gönüllerince otlanıp yayılırken, dağlarda kurt ve ayılar gezinse da usta ve sadık çoban köpekleri sayesinde korku yaşamamışlar. Altı yüz kuzudan oluşan dev sürülerinin koruması bizim Kotanın dedesi olan Comer'e ve diğer biriki köpeğe bırakılmış. Comer komutasında birkaç köpeğin sağladığı güvenlik sayesinde sürü sahiplerinin en ufak kaygısı yokmuş. Deneyimli çobanlar sadık köpekler sayesinde geceleri korkusuzca uyuyorlarmış.

Çermik

Yörede gezinen en deneyimli kurtlar bile Comer'in korkusundan sürüye yaklaşmayı göze alamıyorlarmış. Yıllarca dağları kendilerine yurt edinen, gece karanlığında sürüye nasıl yaklaşılır, köpekler nasıl yanıltılır, dikkatler başka yöne nasıl çekilir ve saldırı grubu hamle yapıp en besili kuzuları sürüden nasıl ayırır bütün bu konularda uzmanlaşmış yaşlı kurtlar bile Comerin yüreklere saldığı korku karşısında çaresiz kalırmış. Taktik ve tecrübeleri hiçbiri işe yaramazken deyim yerindeyse kurtların açlıktan nefesleri kokarmış. Comer gece-gündüz, yaz-kış demeden kendisine emanet edilen sürüye uçan kuşu bile yaklaştırmazmış.

"Durumun bu şekilde yürümeyeceğini gören kurtlar, meseleye kesin çözüm bulmak için günlerce düşünüp tartışırken, çözüme ilişkin bir karara varmak için toplanmışlar. Herkes kafasında ne var ne yok, kim ne biliyorsa bir bir ortaya koymuş. Uzun süren bu konuşmalardan sonra çözüm konusunda ortak bir karara varmışlar. Elinden el-aman ettikleri Comere hak ettiği dersi vermek için çok sinsi bir tuzak hazırlamış ve sonra da kendi aralarından dişi bir kurdu görevlendirmişler. Comerle gönül ilişkisine girecek ve onu tuzağa çekecek. Kurtlar konseyinden görev alan dişi kurt zaman kaybetmeden yola koyulmuş, dişiliğini kullanarak bir yolunu bulup bizim Comerle gönül ilişkisine girmiş bile. Güç ve kuvvetine güvenen zavallı Comerin hazırlanan sinsi tezgâhtan haberi yok. Dişi kurdun bir-iki cilvesine tav olup onun arkasına takılarak arada bir sürüden uzaklaşır olmuş. Comerin güvenini kazanmak isteyen dişi kurt, bu oyuna bir müddet devam etmiş. Yıllardan beri bu dağlarda onunla kader birliği yapan Çobanlar son dönemlerde içine girdiği garip ve tuhaf hareketlerine bir anlam verememişler.

"Zaman akıp giderken kurtların sabırsızlıkla beklediği o hesaplaşma günü gelir çatar. Tezgâh-tuzak kurulur. Dişi kurt harekete geçer. Comer gecenin bir vakti önceleri birkaç defa gidip-geldiği buluşma noktasına doğru yola koyulur. Dişi kurt onu cilvelerle karşılar, ne var ki Comer bu defa aradığını bulamaz. Dişi kurt önceki buluşmalardan farklı davranarak onu peşine takar ve oradan uzaklaşmayı başarır. Comer meseleye anlam verecek durumda değildir, hazırlanan tuzağı anlayamaz. Dişi kurt önde o peşi sıra arkasından epeyce yol aldıktan sonra dört bir yanı dağlarla çevrili kuytu bir yere varırlar. Muradına ermenin sabırsızlığıyla dişi kurda yanaşan Comer, birden karşısında kalabalık bir kurt sürüsü görür. Oynanan oyunun farkına varsa da olan olmuş biten bitmiştir ve dört bir yanı kurtlar tarafından çevrilmiştir artık. Önce kaçmayı düşünür; fakat soy-sopunu hatırlayınca kaçmaktan vazgeçer, zira seceresinde düşmandan kaçmış tek bir köpek yoktur. Dolayısıyla erkekliğe halel getirmemek adına dişe diş direnmekten başka bir yol bulamaz. Ve saldırı başlar... Comerin sağa sola yaptığı birkaç usta saldırı kaderini değiştirmeye yetmez. Yıllarca kin besleyen kurtlar onu bir top gibi oradan oraya savurup durur. Dişi kurt verilen onurlu görevi başarıyla yerine getirmenin gururunu taşıyarak alaycı

bakışlarla onu izler. Onlarca kurdun arasında kalan Comerin durumu içler acısıdır. Hiç bir hamle onu kurtların ölümcül darbelerinden koruyamaz; fakat yine de direnmeye ve bir şeyler yapmaya devam eder. Bir ara şiddetli bir darbeye maruz kalır, kafasına bir pençe yiyince bayılacak gibi olan Comerin gözleri kararır. Başının üzerinde yıldızlar uçuşur, bu esnada gözleri az ilerde taşın üzerinden olup-biteni izleyen dişi kurda takılır. Kendisini bu hain tuzağa çektiği için büyük öfke duyar ve içinden onu parçalamak gelir. Kin ve nefretini enerjiye dönüştürüp dişi kurda doğru bir hamle yapmaya yeltenirken kafasına ikinci bir pençe iner ve o an kaçmaktan başka çaresinin olmadığını ilk kez anlar. Neredeyse tükenme noktasına gelir, hayatta kalmayı başarmak için enerjisini bacaklarına verir, tabana kuvvet deyip çevik bir hareketle aralarından sıyrılmayı başarır. Kurtlar ellerinden kaçırdıklarını fark ettiklerinde olay yerinden epeyce uzaklaşmıştır. Gece karanlığında avını ellerinden kaçırmanın hırçınlığıyla sağa sola koşturan kurtların yapacağı fazla da bir şeyleri kalmaz.

"Birkaç dinlenmeden sonra yarı baygın şekilde sahiplerinin kapısına atar kendini. Yara-bere içindeki durumunu gören aile üzüntüden delirecek gibi olur. Yayladakiler yerde cansız gibi yatan bedenine üşüşürler. Sahiplerinden birkaçı bu manzaraya daha fazla dayanamayıp hıçkırıklara boğulur. Her gün kendi elleriyle ekmek veren bir çocuk yana düşen başını kucağına alarak herkesi ağlatır. Yıllarca kapılarında sadakatten ayrılmayan sadık köpeğin bu hallere düşmesi herkese acı verir.

"Komşu yaylada yaşayan yaşlı bir adama haber uçurulur. Bu tür durumlarda yapılacak olanlar konusunda deneyim sahibi olan Saliho isimli şahıs anında olay mahalline gelir. Comer'in içinde bulunduğu içler acısı durum seksen yaşına merdiven dayamış Saliho'nun yüreğini dağlar. Ona göre Comer'in yaşama şansı neredeyse yok gibidir; fakat yine de elinden geleni yapmayı kabullenir ve zaman geçirmeden kolları sıvar. Çantasında bulunan çoğu kendi imalatı olan ilaçlardan bir karışım hazırlayarak yaralarına sürer. İlaçların etkisiyle canı yanan Comer'in inlemeye bile mecali yoktur, o denli kendini koyuvermiş ki arada bir gözlerini açıp kapamasa herkes onu ölmüş bilecek. Saliho işini bitirip evininin yolunu tutar, gidiş gelişi birkaç gün devam eder.

Ev halkı el birliğiyle onunla ilgilenir, özel hazırlanan lapa türü şeyler yedirilerek canlanması için elden gelen yapılır.

"Comer ancak iki hafta sonra ayağa kalkar. Uğradığı o korkunç saldırı öylesine korkutmuştur ki onu, rüzgârın sürüklediği bir kenger dikeni, yakından geçen bir kedi, havada uçuşan kuşun kanat sesi bile ürkmesine kâfi gelir. En ufak bir hışırtıda büyük bir korku ile üstü kapalı bir korunağa atar kendini. Bütün yaşamını dağlarda-ovalarda çobanlık yaparak geçiren köyün en yaşlı insanı Hemo dayı, bu korku hezeyanının belki de bir ömür devam edebileceğini söyleyerek sahiplerinin üzüntüsüne tuz biber eker.

"Comer dört-beş ay boyunca evden uzaklaşmaya cesaret edemez. Aylar sonra çobanlar dağa götürmek için onunla ilgilenmeye çalışırlar, ne var ki çok kötü biçimde korkutulmuştur. Dağa doğru adım atmak ölüme yaklaşmak kadar zor gelir ona. O gitmemek için direnirken çobanlar normal yaşama kazandırmak için bütün güçleriyle çabalarlar. Mücadele sonunda meyvesini verir, büyük uğraşlardan sonra dağa götürmeyi başarırlar. Aylar sonra Comer'i yanlarında gören sürüdeki hayvanlar, etrafında çember oluşturup meraklı gözlerle onu süzerken, kuzulardan biri yaklaşıp dostça koklamak ister; fakat o korkuya kapılarak çobanlardan birisinin arkasına sığınır oysa eskiden yaramaz kuzularla Comer arasında yaşanan kovalamacalar çobanları güldürürmüş.

"Çobanlar haftalarca onu yanlarından ayırmazlar. Sürüyü korumakla görevli diğer köpekler geceleri etrafında dolanıp dururken, o ev ahalisinden iki adım uzaklaşmayı bile göze alamaz. Onların ayaklarının dibinde uzanıp, bir ses duyduğunda korku ile nerdeyse kucaklarına atılır.

"Comer'e verdikleri dersin, onu ne duruma getirdiğini gayet iyi tahmin eden kurtlar geceleri korkusuzca sürünün etrafında dolanıp durur. Onların dolandığını hisseden diğer köpekler varlıklarını hissettirmek için havladıklarında, bizim Comer'in içine düştüğü o korkunç korkaklık anlaşılır gibi değil. Üstünden bir türlü atamadığı bu ürkeklik, diğer köpekleri de etkiler. Yıllarca omuz omuza dağ-tepe her türlü belayı def eden en iyi arkadaşlarının kurtlar tarafından bu hale sokulması ister istemez diğer köpeklerde de korkuya yol açar. Dolayısıyla kurtlar sürüye yaklaştığında köpeklerin yaptığı tek iş onlara buradayız

mesajı vermek için bol bol havlamak olur. Oysa eskiden olsa havlamakla kalmaz onları inlerine kadar kovalarlardı.

"Sis ve yağmurun etkili olduğu karanlık bir gecede kurt sürüsü dört bir yandan sürüye dalar. Çobanlar büyük bir şamata ile köpekleri yüreklendirmeye çalışırlar. İki köpekten biri elinden geleni yaparken kurt korkusu yüreğine çöken Comer, büyük bir korkuyla çobanların arkasına sığınır. Onu yüreklendirmek ve kurtlara karşı harekete geçirmek için bildik ne kadar taktik varsa hepsini denerler. Ne var ki hiçbir çaba harekete geçiremez onu, yerinden kıpırdamaması ve diğer iki köpeğin yetersiz kalması sonucunda kurtlar birkaç kuzuyu parçalayıp amaçlarına ulaşırlar.

"Bu olaydan sonra çobanlar Comer'i boşu boşuna dağ bayır dolaştırmamaya karar verirler. Ev halkından bazıları hiçbir işe yaramayan bu köpeği köyden uzaklaştırmayı önerse de ailenin ileri gelenleri eski günlerin hatırına bir süre daha tutmaya karar verirler. Comer, önüne atılan bir-iki parça ekmeği midesine indirerek haline şükreder. Zamanın çoğunu duvar gölgesinde tembel tembel uyuyarak geçirir. Durumundan razı olsa da sahipleri asil ve fedakâr bu köpeğin hazin durumunu bir türlü içlerine sindiremezler.

"Derken günün birinde köye gezgin bir çerçi (satıcı) gelir. Yükünü bir duvarın gölgesine yığan adam, birkaç adım ilerde gölgede yatan Comer'i görünce meraklanır ve günün bu saatinde köyde ne aradığını sorar. Köylülerden biri köpeğin başından geçen hadiseyi bütün ayrıntılarıyla bir bir anlatır. Çerci olan biteni dinledikten sonra dikkatlice inceler onu. Engin tecrübelerine dayalı, onun sıradan bir köpek olmadığını anlar. Eski yaşamına kazandırmak için sahiplerine bir öneride bulunur. Ona göre ne yapıp edip başka yerden dişi bir köpek bulunmalı ve onunla birlikte dağa götürülmeli. Dişi köpek hatırına Comer dağa gitmezlik etmez, onun yanında korkmayı ve geri kaçmayı onuruna yediremeyecek ve zamanla kendine gelecek, çözüm bu der.

"Comer'in sahipleri, çerçinin önerisine kulak verip Erzincan yöresinde dişi bir köpek bulur. Yabancı bir yerden getirilen bu köpeği sahiplerinin kapısında gören Comer de bir hareketlenme ve canlanma gözlenir. Çobanlardan biri birkaç gün sonra her ikisini de yanına alarak dağ yolunu tutar. Dişi köpek hatırına Comer dağa gitmeye razı olur.

Kendisini beğendirmek için cesur olmak zorundadır; fakat bu o kadar da kolay değildir. Azgın kurtların pençesinden ve ölümün kıyısından dönen Comer'in korku yüreğine öylesine sinmiştir ki hemen söküp atması pek kolay olmaz, kaldı ki bunun kolay olmadığını Çerçi de söylemiştir.

"Bir iki hafta boyunca ev sahiplerinin çabalarıyla hayra alamet bazı gelişmeler görülür onda. Çalı çırpı arasından aniden havalanan kuşlardan artık korkmaz. Yanı başında duran dişi köpek onun cesaret kaynağı olur. Ne var ki kayalıklar arasında dolanan bir tilki ya da daldan dala atlayan küçücük bir sincaptan bile korkmaya devam eder. Küçük avlar peşinde olan bir tilki gördüğünde gayri ihtiyari birkaç adım geriye kaçar. Bu hareketine anlam veremeyen dişi köpek ayıplamak istercesine öne fırlar ve kayalıklar arasında gördüğü tilkinin hakkından gelmeye çalışır. Dişi köpeğin yaptığı hamleden utanan Comer'in gururu incinince ister istemez peşine takılıp tilkiyi kovalamaya başlar. Canını kurtarmak için bir kaya deliğine sığınan zavallı tilki, kendini emniyete alırken Comer de korkulacak bir şey olmadığı düşüncesiyle kaybolan güvenini kısmen de olsa kazanmış olur.

"Küçük hayvanlar üzerinde denenen bu alıştırmalar bir süre devam eder. Bir gece vakti Comer'in sinmesinden cesaretlenen kurtlar, tekrar saldırı girişiminde bulunurlar. İki ayrı koldan sürüye dalan kurtları ilk fark eden o olur. Ne var ki kurtların korkusundan tam kurtulmadığını düşünmüş olacak ki bir müddet ne yapacağına karar veremez. Saldırıya geçmek yerine hafif bir hırlama ile yanında uzanan dişi köpeği uyarır. Aldığı uyarılarla hareketlenen dişi köpek, kurt kokusunu alır ve güçlü bir havlama ile saldırıya geçer. Dişi köpeğin kurtlara yaptığı saldırıyı, onlarla olan boğuşmasını ve çobanların ellerindeki sopalarla dişi köpeğin imdadına koşmaları, diğer bir çobanın kurtları korkutmak için elindeki çifte ile havaya ateş açması Comer'in gurur ve karizmasını yerle bir eder. Yanı başında var gücü ile kurtlara direnen ve zor duruma düşüren dişi köpeğin bu korkusuz tavrı beynine bir balyoz gibi iner. Utancından yerin yedi kat dibine girer, benliğini saran utanca daha fazla dayanamaz ve eski günlerin atikliği, korkusuzluğuyla boğuşma alanına atlar. Onun katıldığını gören dişi köpek daha da cesaretlenerek adeta canavarlaşır. Bu görüntü onu biraz daha cesaretlendirir, kurtlar

çareyi kaçmakta bulur. Bu kaçış onu tamamen o eski günlerine döndürür ve büyük bir hırsla onları kovalar. İncinen yüreğinde harlanan intikam ateşiyle zapt edilmez duruma gelir. Kovaladığı kurtlardan bir ikisini usta hamlelerle yere yuvarlayan Comer, arkasından yetişen dişi köpeğin yardımı ile onlara unutamayacakları anlar yaşatır.

"Sürüye zarar verilmemesi ve Comer'in eski günlerine dönmesi çobanları ve sürü sahibini memnun ederken, geceleri duyduğu güvenle uzun uzun havlaması çevrede gezinen kurtların yüreğine korku salmaya devam eder. O yıl dişi köpek ondan döl kaparak, bir batımda üç yavru birden doğurur. İşte bu yavrulardan birisi Halil Bey'in kapısında beşinci yılını dolduran Kotan'dır. Erzincan yöresinden ödünç alınan dişi köpek bir yıl sonra sahiplerine geri verilir. Dişi köpekten elde edilen üç yavru köpekten ikisi Bingöl'de diğeri de köyde kurtların korkulu rüyası olur.

"Ömrünün sonuna kadar büyük bir sadakatle sahibinin kapısında hizmet gören Comer dişiliğini kullanarak onu tuzağa çeken, dişi kurdu da içine yuvarlandığı korku cehenneminden kurtaran dişi köpeği de bir gün olsun unutmaz. Birisi onu bitirmeye götürürken, diğeri tükenmenin eşiğinden kurtarır, işte bunun için rezil ya da vezir eder sözünü ettim size."

Tebessüm ederek ona baksam neye yarar. Aklımdaki devasa sorunun beynimin bir yerlerini yokladığını bilmek yeterince huzursuz ederken nasıl keyiflenebilirim. Comer'in korkularına benzer duygular yaşayan Bermal'in çerçi misali benden çözüm beklediğini biliyorum. Rahatsız ve mutsuz olduğum konuları bir kenara bırakıp Kotan adlı köpeği sevmekten kendimi alamıyorum. Neredeyse bir aslan büyüklüğüne erişmiş devasa hayvanın asaletine şahit olmak apayrı hazlar yüklüyor insana.

Cuma Bey, dinlemek istediğimiz takdirde yanındaki çobanın güzel türküler söylediğini iletiyor, Kürtçe ezgide bulunan hüzün, yemyeşil otları yalayıp gökyüzüyle kucaklaştıktan sonra kulaklarımıza akıyor. Hava kararmaya yüz tutunca tekrar yola koyuluyoruz.

Hayatını İstanbul'da sürdürmüş olmasına karşın çocukluğuna dayalı mutsuzluklarını sürekli gündeme getiriyor Mahmut Bey. Bir yandan onu dinlerken diğer yandan aklım başka yerde, Bermal'in dayılarının evlerine el koymaları ve akabinde yeğenlerini namus meselesi haline getirmeleri olacak iş gibi görünmüyor. Yanında akrabaları

olmasına karşın şöyle bir soru yöneltiyorum ona. "Rahman'dan uzak durun bulaşmayın demenize rağmen ben bu işin müdahili olmaya karar verdim. Yalnız, sizin tecrübelerinize dayanarak gördüğünüz yanlışlara düşmemek ve doğru işler yapmak adına hangi yolu izlemeliyim?" Bir süre sessiz kalmayı tercih ediyor, belli ki bu durum onu da huzursuz etmiş, sıkıntılı şekilde ellerini birbirine sürterken "Bakın Belgin Hanım, akıl vermek haddime değil; ama tekrar söylüyorum bana kalırsa hiç bulaşmayın." "Nasıl yani çocuğu o karmaşık ve acımasız insanların kucağına mı bırakalım?" "Kendi çocuğunuzdan bahseder gibisiniz, çok istiyorsanız siz alın bakın, böyle bir sorumluluğu ve belayı göğüsleyebilecek misiniz? Akrabalarının kimler olduğunu defalarca söyledim, bırakın Rahman çözsün, kendi aralarında muhakkak bir formül bulacaklardır." "Başka çıkış yolu yok diyorsunuz; ama ne yazık ki bir mal gibi görülüyor bu çocuk."

Sert tartışmamız Mahmut Bey'in kız kardeşinin dikkatini çekmiş olacak ki o da müdahale ediyor. "Bacım burada onun gibi çok çocuk var, zamanla alışıyorlar, sen kendini fazla üzme." Elimi elinin üzerine koyup "Merak etmeyin üzmem" diyorum. Diyarbakır'a yaklaştıkça içimdeki huzursuzluk artıyor söylediklerini çok da umursamıyor olsam da mutlu sayılmam. Bir süre sonra arabanın içinde sessizliğe bürünüyoruz.

Mahmut Bey, yeğeninden bizi otele bırakmasını istiyor. Kız kardeşinin ısrarla 'bize gidelim' davetini de kabul etmiyoruz. Onu dinlemediğimi ve yanlışlar içinde olduğumu düşünen Mahmut Bey'e iyi geceler dedikten sonra odama girmeden önce dönüp dönmediğine bakmak için Caner'in kapısını çalıyorum. Yüzünde aynı muzip ifade! "Hafiye gibi Meral'i niye takip ettin?" diye suçluyorum onu. "Şaşırdın mı niye takip edecekmişim başka işim mi yok." Savunma sonrasında toparlanması uzun sürmüyor, bir an suçluluk duygusundan sıyrılıp "Belaya sürüklendiğimizi söyleyen sesler duyuyorum içimden, bence bir iki gün daha kalıp dönelim." Aklıma geleni yapmaktan asla vazgeçmeyeceğimi bilen kardeşime ne demeliyim, korkularının depreştiğini önceki düşüncelerine geri döndüğünü söylediğimde tepkisi çok net oluyor. "Diyarbakır'a dair olumsuz imajları kafamdan sildim bu birincisi; ama bulaşınca tekrar canlanacağını anladım bu da ikincisi.

Küçük kızın adı neydi unuttum?" "Bermal." "Hah Bermal! Kafayı ona taktığını biliyorum, dayılarının tehlikeli olabileceğini duymuştuk, bu tedirgin etmiyor mu seni?" "Başka?" "Bir diğer konu Rahman'ın durumu, Mahmut Bey yarın öbür gün kızıyla gizli görüştüklerini öğrenirse sorumlu olduğumuzu düşünmez mi?"

Bütün olumsuzlukları cımbızla ayıklayıp önüme koyan Caner'i pataklamak geliyor içimden, bunu ona söylemekten de çekinmiyorum. "Moral bozmaktan başka bir şey yapmıyorsun, şayet sıkıldıysan çekip gidebilirsin. Gelelim Meral'le Rahman'a umurumda değiller, o çocuk çok daha önemli." "Yeni yazacağın romandan daha da mı önemli?" "Evet yeni yazacağım romandan daha da önemli. Şunu kafana iyice sok, müdahale etmez ve çözüm üretmezsem bundan sonra asla kendimle barışık olamam." "İnanamıyorum, resmen sorunun içine giriyorsun, hani konu arayışından başka bir durum yaşanmayacaktı?" Caner'in duyduğu endişelerin neler olduğunu bilecek durumdayım. Korkmalı mıyım, kendime sorduğum bu sorunun cevabını bile vermek istemiyorum.

Telefonuma gelen çağrılar ve mesajlar oldukça fazla, olumlu cevaplar veremeyeceğimi düşünerek kapatıyorum. Yarın Rahman'la ne konuşacağıma karar verdikten sonra gecenin ilerleyen saatinde ancak yatağa girebiliyorum.

Ertesi günün erken saatleri... Sönmeyen güneş başka parlıyor burada, sabahın ilk ışıklarını alan odamdan kuş seslerini duyuyorum. Çocukken bu seslerle uyanırdık; ama son yıllarda yoğun nüfus ve trafik gürültüsünden doğanın gerçek seslerini unutur olduk. Diyarbakır, sabahın erken saatlerinde uyanmış. Sıcak hava yüzünden uyumanın imkânı yok, içimdeki huzursuzluk zaten buna müsaade etmiyor.

Pencereyi açıp gökyüzüne bakıyorum
az da olsa bulutlar var
güneş tüm görkemiyle varlık gösteriyor
yaşamak deniyor adına...
Bulutlar savrulacak
günahlarım döküldükçe yükseleceğim
gücümü tanrı belirleyecek

her şeyden yakın
hatta şah damarımdan da yakın bildiğim...

O zaman olacak
yeniden yağacak yağmurlar
daha Bermal inecek avuçlarıma...

Giyindikten sonra lobiye indiğimde bizim ahaliyi kahvaltı yapmış beklerken buluyorum, oturmadan Rahman da geliyor, yüzü asık ve moralsiz duruyor, işler ters gitmiş olmalı. Sorun yaşayıp yaşamadığını soruyorum. Mahmut bey'e bakıyor içindeki sıkıntının nedenini söyleyip söylememekte tereddüt etse de çaresizce anlatmak durumunda kalıyor. "Dayıları gelip Bermal'i alırken halam müdahale etmiş; ama dinlememişler, bu zorbalık karşısında yeğenlerim bilenmiş. Anlayacağınız sıkıntılı durumlar yaşanıyor ailemde, keyfinizi kaçırmak istemem, program yaptınız mı?" Bu sözden sonra kötü hissediyorum, Bermal değil de ben zorbaların elindeymişim gibi hayal ediyorum bu kez.

Rahman'ın bu denli açık olmasının nedeni var. Meral'le ciddi gelişme kaydederlerse sorunlarını gizlemesinin zarar vereceğini düşünmüş de olabilir. Samimi olduğunu hissettiren sözleri Mahmut Bey'in hoşuna gidiyor. Olumlu havayı yakalar yakalamaz henüz programımız yok diyorum. Tapu devri gerçekleştireceğini bu nedenle gitmesi gerektiğini söyleyen Mahmut Bey, "Keyfinize bakın" diyor. O gidedursun öncesinde babasının burada bulunan mal varlığını ucuz fiyatlarla yakınlarına devredeceğini söyleyen Meral, halinden hiç de şikâyetçi görünmüyor. Nedeni Rahman'a duyduğu sevgi olabilir.

Diyarbakır Arkeoloji Müzesine gitme kararı alıyoruz. Otelden çıkar çıkmaz Rahman'ın yüzünün kireç gibi olduğunu görüp çevredeki kafelerden birine dalıyoruz. Kendini fazlasıyla germiş ve üzmüş olmalı. Garsondan bir bardak su istiyoruz. Onu iyi gördüğüm anda söyleyip söylememekte tereddüt etsem de aldığım kararı duysunlar istiyorum. "Bermal'i İstanbul'a götürüp eğitim, konaklama ve tüm giderlerini karşılayacağım." Rahman birden canlanıyor. Diğer taraftan Caner'in gözleri fal taşı gibi açılırken Meral'den beklemediğim bir çıkış geliyor. "Siz değil Rahman Bey himayesine alıp Barselona'ya götürsün." Meral'in bu teklifi, ikili planlarının rafa kaldırıldığını mı

anlatıyor henüz bunu bilmiyoruz; ama bir gerçek var ki konu çetrefilli ve olduğu gibi duruyor.

Rahman bir şeyinin olmadığını, stres ve yorgunluktan basit baş dönmesi yaşadığını anlatsa da asıl derdinin başka olduğunu kendine geldikten sonra anlıyoruz. Meral'den onay aldıktan sonra aralarındaki yakınlaşmanın detaylarını anlatıyor bu kez. "Sizleri yakın hissettiğimiz için evlenmeye karar verdiğimizi bilin istedik, bundan sonra huzurlu ve mutlu yaşamak hakkımız diye düşünüyoruz. Şimdilik büyük sorun olarak düşündüğüm Bermal'le alakalı söyledikleriniz mutlu etti. Dayılarından kardeşimi alacak sonra da Mahmut Amca'yı ikna edip Meral'le evlenmemize onay vermesini sağlayacağım." Saydıklarının her birini gözlerimin önüne getirdiğimde dehşete kapılıyorum, hele de dayılarının despot ve gaddar olduğunu öğrendiğimden bu yana, çaresizlikle beraber çocuğu kurtarmak için her zamankinden daha fazla hırslanıyorum. Temeldeki dayanağım ve gücüm, tanrının tüm bedenlerde gizli durduğunu ve açığa çıkarılmasının iradeye dayandığı gerçeğine tutunmuş olmam. Hal böyle olunca Mahmut Bey ve diğer muhatap kişilerin mutlaka çözüleceğine dair inancım da artıyor.

Bermal'in bende kalmasının zorluklarını bilecek kadar aklımın yerinde olduğunu öte yandan kızgınlığımın ne tür delilikler yaptırdığını da bilmeli Caner. Rahman'ı harekete geçiren çıkışım olumlu bir gelişme sayılır, bundan cesaret alarak her konuda yardımcı olacağımı söylüyorum onlara. Roman kurgular gibi sorunların üzerine gidilmeli düşüncesiyle bu sözleri ederken sonuca gitmek için elimizde ne malzeme var ona bakıyorum. Kaç dayısı var, en çok müdahale edeni kim, adları, adresleri, telefon numaraları, ekonomik durumları ve diğer bilgilerin tümünü istiyorum Rahman'dan. Yalnız bu kadar da değil babasından geriye kalan evin maddi değerinin ne olduğunu da bilmek istiyorum. Pür dikkat gözlerini açan Caner "Bilirkişi ya da hafiye gibisin, hızlı gitmiyor musun?" Bu kez Rahman söze karışıyor. "Daha fazla rahatsız olmanızı asla istemem." "Kardeşime bakmayın yardımcı olmazsanız bu işin üzerine yalnız giderim, ne kadar inatçı olduğumu Caner anlatsın size." Muzip gülüşüyle sözlerimi onaylarken ne düşündüğünü önemsemiyorum bile. "Konsoloslukta çalışan bir arkadaşım var, yardımı olur mu bilmiyorum ama İspanya'ya gidinceye kadar

Bermal bende kalmalı, sevgiye çok ihtiyacı var anlamaya çalışın." "Dayılarını ikna etmiş gibi konuşuyorsun zorluk çıkarır ya da işi başka noktaya götürmeye kalkışırlarsa bütün bu konuşmaların ne anlamı kalır?" Caner uyarmaya çalışsa da nafile, çözümü zorlaştıran sözlerden nefret ediyorum. İnandığım ve yapmak istediğim her işin bir an önce bitmesini isteyen ruh halim var, bunca yıldır anlamalıydı diyorum içimden. Buz kesmiş bakışlarıyla bir süre öylece duruyor Rahman. Meral'in yanımızda olduğunu unutmuş olacak ki içindeki farklı düşüncesini açığa çıkarmaktan bile çekinmiyor. "Otuz sene önce bu sorunları yaşasaydım çıldırmış olabilirdim, o günler çok gerilerde kaldı ki yine de kızgınlığımı engelleyemediğim durumlar oluyor, anlayacağınız sürekli ya sabır çekiyorum." Şartlar ne yazık ki belanın içine çeker gibi gelişiyor. Bir yandan içindeki sevgiyi açığa çıkarırken diğer yandan duyduklarına dair gözlerindeki endişeyi dışa vuruyor Meral, hal böyle olunca Rahman'ı uyarmadan edemiyorum. "Mutlaka kışkırtanlar olacaktır, bunlar akrabaların da olabilir, etkilenmemeye çalışmalısın." "Dediğiniz gibi oluyor, sürekli yalnız olmadığımı hatırlatan yeğenlerimin coşkulu çıkışlarını engellemeye çalışırken diğer yandan bu işi aklıselim nasıl sonlarım onu düşünüyorum."

Meşgule düşürüp aramadığım yığınla numara var, bunlardan bir tanesi otelin lobisinde röportaj yapan gazeteci kıza ait. Zamanım yok diye onu uyarmıştım ani bir kararla arıyorum. Daha ağzımı açmadan neden çağrı attığına açıklık getiriyor. "Müsait olur da mezun olduğum liseye konuk olursanız çok sevinirim, az önce müdür beyin yanındaydım, öğrencilerle söyleşi yapmanız konusunda ısrarcı oldular bilesiniz." Oldum olası eğitimi önemsemişim, bir insana faydalı olmak temel prensibim olmuşken teklife evet demekten başka şansım yok. Ne zaman olacağını bildirmek için süre istiyorum, telefonu kapatır kapatmaz bundan sonrası için Aysel Hanım'ın bana nasıl faydalı olabileceğini düşünüyorum bu kez.

Elazığ Caddesine paralel Yenişehir Mahallesi'nde bulunan Diyarbakır Arkeoloji Müzesi'ndeyiz. Neolitik Çağ'dan itibaren Eski Tunç, Urartu, Asur, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Akkoyunlu ve Osmanlı devirlerine ait eserler kronolojik olarak sergilenmiş. Bunca medeniyeti ve binlerce yıllık geçmişi olan bölgenin halen kendi içinde

sıkıntılar yaşaması şaşkına çeviriyor. İnsanı zora sokan alışkanlıklar, töre denilen yaptırımlar yenidünyanın asla kabullenemeyeceği durumlardır. Halen çağdaş dünyayı yok sayan insanların varlığına şahitlik etmek, bir yazar için büyük malzemeler içerebilir; ama insan olarak bedellerine şahit olmak son derece üzücü.

Müzeyle ilgili detayları kendi aramızda tartışırken cep telefonu çalıyor arayan halası, sitemlerine karşı mazeret bildirip özür dilemek zorunda kalıyor Meral, tam da o anda müdahale edip bu ziyarete beraber gideceğimizi ima ediyorum. Evlerinin adresini isteyen Meral'e halasının itirazı gecikmiyor, bulunduğumuz yeri tarif ettikten bir süre sonra havaalanından almaya gelen delikanlıyı yanımızda buluyoruz. Oldubitti karşısında, Rahman ve Caner'le birkaç saat sonra aynı yerde tekrar bir araya gelmek üzere sözleşiyoruz.

Halasının evindeyiz. Rahime Hanım kutsal bir emanetmiş gibi Meral'in etrafında dört dönüyor, belli ki yere göğe sığdıramıyor onu. Ne yapıp edip onunla yalnız kalmak niyetindeyim bu yüzden Meral'i meşgul etmeye çalışıyorum. Evdeki kızlardan biri diğer odada bulunan çeyizine dair hazırlanmışlarını Meral'e göstermek istiyor. Bunu fırsat bilip Rahime Hanım'ı gözlemeye çalışıyorum, biraz yakın davranınca açılması uzun sürmüyor. Bir süre sohbet ediyoruz, hiç beklemediğim şekilde önemli bir konuda görüşebilir miyiz diyor, etrafı kolladıktan sonra "Bizim yeğenlerden Cemal tıbbı yeni bitirdi, annesi ısrarla Meral'i istiyor." Yüzüne şaşkın bakarken durmaya niyetli görünmüyor. "İmkânı yok söyleyemem ağabeyim kıyamet koparır, kızını Diyarbakır'a vermez dedim; ama umudunu yitirmek istemiyorlar. Ağızlarını ara diye tutturdular. Siz Meral'e yakınsınız gönül ilişkisinin olup olmadığını biliyor musunuz?" "Koskoca Tıp Fakültesini bitirmiş olan Cemal'e neden kız arayışına giriyor annesi anlayamadım?" Şaşırmış şekilde yüzüme bakıyor. "Yok bacım, burada öyle değil, sizin dediğiniz gibi yapanlar da var; ama bizler halen anne-babayla o işleri hallediyoruz." Anne babayla nasıl halledildiğini kayıt altına almak için hissettirmeden çantamda duran ses kayıt cihazına dokunuyorum ve evliliğe giden yolun tüm ayrıntılarını anlatması için ricada bulunuyorum ondan. "Bunları yazacak mısın?" "Sizi katmadan tabi ki yazacağım." " Yarı utangaç davranıp "O zaman en başından anlatayım.

Zamanı gelen oğlu evlendirmeye karar veren ailesi, uygun bir eş aramaya başlar. Tabi bu uzun bir süreçtir ve kolay değildir. Önce kızın ailesinin kendilerine hünküf olması şartı vardır." "Hünküf?" "Denk olması demek, bir evi idare edecek nitelikte çalışkan, düzenli, görgülü, namuslu, büyüklerine saygılı olması şartı aranır." Meral diğer odadaki işini bitirmiş olmalı ki yanımıza geliyor, Rahime Hanım konuşulanları o da duysun istiyor. "E kolay değil erkek tarafı oğullarının beğeneceği güzellikte olmasını da önemser. Bizim zamanımızda daha da katı kurallar vardı, kızla oğlanın önce görüşüp tanışması evlilik konusunda anlaşması bahis konusu bile değildi. Bazı gençler alacağı kızı kapı veya içeride saklanılan bir dolabın anahtar deliğinden, damdan gözetlemek suretiyle görme mutluluğuna ererdi. Aksi halde anne babanın beğeneceği kızı görmeden almak zorunluluğu vardı." Bu kez Meral'i muhatap alıp "Babana sor bakalım anneni nasıl görebildi?" "Babamın azarını işitmemi mi istiyorsun?" "Haklısın, ne kadar değişmiş olsa da eski ağabeyimdir o benim."

"Oğlan tarafının temsilcileri kız evlerini ziyaret edip gelin arardı ki buna dünür gezme, gidenlere de görücü denirdi." Meral kahkahayı basıyor. "Ne yani kızın kaderini tanımadığı bir kadın mı belirliyor?" Sessiz kalsın diye Meral'e işaret ediyorum. "Öyle ezbere değil tabi ki görücü belirlemiyor ama vesile oluyor, beğenilen ve oğullarına alınması kararlaştırılan kızı ailesinden istenmeye gidilmeden önce diğer tarafın fikrini öğrenmek üzere hatırı sayılır yaşlı bir kadın kız evine gönderiliyor. Bu hanım, kızın annesine münasip bir dille meseleyi anlatıyor, uygun bulunursa bu kez oğlan evi üç gün sonra gelip cevap alacağını söyleyerek oradan ayrılıyor. Her şeyin bir usulü adabı vardı al gülüm ver gülüm gibi basit değildi bu işler." "Niye üç gün bekleniyor ki?" "Kız tarafına oğlan hakkında bilgi edinme ve düşünme payı bırakmak için tabi."

Aklımdaki detaylar çoğalırken Meral'i inceden inceye süzüyor Rahime Hanım, oysa benim durmaya niyetim yok. "Kız tarafının hakları yok mu?" "Var tabi ki onlar da oğlanda bazı vasıflar arar. Kendi ailelerine denk mi, kızlarını refah içinde geçindirebilecek bir iş veya geliri var mı, kumar veya içki düşkünü mü? Hoş görülmeyen alışkanlıkları, aşırı hasisliği veya müsrifliği var mıdır? Kaynana olacak annesi, gö-

rümce olacak kız kardeşlerinin durumları nedir? Bu evlilikte kızları huzurlu bir yaşama kavuşacak mı?" Meral aniden atılıyor, "Pes valla yeter ama ne oluyoruz yahu." Rahime Hanım bu söz üzerine onunla alakalı tasarrufunun bittiğini anlatan yüz ifadesi taşıyor artık. Konuşmaya başlarken ona talip olan çocuğun mesleki kariyerinden bahsedip evinin geçim probleminin olmayacağını bunun da evlilik için en temel neden sayılacağını düşünmüş olmalıydı. Oysa Meral için bunun çok da önemli olmadığı ortaya çıkıyor. "Kızım istemiyorsan devamını anlatmayayım?" Bunu der demez anında müdahale ediyorum ona. "Olur mu anlattıklarınız benim için çok önemli lütfen devam edin." "Bizim çocuklara da bazen söz geçiremiyoruz. Devir değişiyor bacım nerede kalmıştık?" "Kız tarafında" "Uygun bulmuşlarsa üç gün sonra gelen kadına evet cevabı verirler. Bunun üzerine oğlanın babası yakın akrabaları hatırı sayılır birkaç dosttan ibaret erkek topluluğuyla önceden belirlenmiş gün ve saatte kız evine gidilir. Kız tarafı da hazırlıklıdır, yakın akrabaları ve babası bu toplantıda muhakkak bulunur. Hal hatır sormaya müteakip oğlanın babası ya da bu işi yüklenen biri konuyu açarak hayırlı bir iş için geldiklerini söyler, isteme faslından sonra kızın babası 'Allah mesut bahtiyar etsin' deyince bu defa 'kesi-biçi' yapılır." "O da nedir kim kimi kesip biçiyor?" Muzipçe sorduğum soruyu kahkaha ile karşılayıp yanıtlıyor. "İlahi Belgin Hanım öyle değil, söz kesme ve kıza verilecek başlık konusudur o. Söz kesildikten sonra dua okunur saadet temenni edildikten sonra ancak oradan kalkılır. Sonraki bir hafta içinde kız tarafına şeker ve şerbet törenle gönderilir. Üç gün sonra oğlan tarafı şerbet içimine davet edilir sonrasında da başlık ve nişan gönderilir. Artık kız evinde çeyiz hazırlığı başlamıştır. Gelen başlık miktarına, kız tarafı gücü nispetinde takviye yapıp hazırlığa girişir. Diğer yandan mağazalar gezilir kumaşlar beğenilir. Elbiseler için terziler ölçüler alırken, atlastan yatakların yapılmasına, yünlü, pamuklu allı mavili yorganlar, rengârenk ve işlemeli yastıkların dikim işine girişilir. Gümüş çekmece, gümüş kupa, rafdanlık, el aynası hamam tası, takunya, çeyiz rahle, çay ve yemek takımları yığınla eşyalar olur bunlar arasında." "Bunca çeyizi alan kız çok şanslı olmalı siz de aldınız mı?" Varlıklı olmadıklarını gördüğüm halde bir an bunu söylediğim için pişmanlık duyuyorum. Kadıncağızın gözleri nemle-

niyor, sonra da geçmişe dair sitem ediyor. "Bunlar bizim Diyarbakır'ın zengin adetleridir, bir kilim bir yataktı benim çeyizim, ne yazık ki şartlarımız iyi değildi. Mahmut Ağabeyim İstanbul'a gittiğinde ne tür sıkıntılar yaşadığını iyi bilirim. Allah rast getirdi yoksa yokluk öyle kolay değil. Usul erkânı biz de biliyorduk, şimdi derdimle canınızı sıkmayayım bu işin güzel yanlarını anlatayım sana." Elimle omzunu sıvazlıyorum, çocuklar gibi şefkat aradığı belli. Bir süre kendi derdini kısa sözcüklerle anlattıktan sonra önemli bir görevi misyon edinmiş gibi devam ediyor. "İki taraf çeyizi hazırladıklarında düğün tarihi belirlenir ve bir hafta önce kız evine mum ve kına gönderilir. Bu da masraflı ve meşakkatli bir iştir. Çeyiz serilir, bütün eşyalar bir ya da birkaç odada sergilenir. Üç gün süreyle yakın akrabalar ve görmek isteyen konu komşu sunuma gelir. Sonrasında damat evinden gönderilen birkaç erkek, kız evine çeyiz kaldırmaya gider, pazartesi olur bu gidiş. Çeyiz kaldırma sırasında damat tarafının erkeklerinden biri eşyalardan bir fincan çalmaya gayret eder, kız tarafı bu âdeti bildiğinden dikkatli davranır. Çeyiz eşyası teker teker belirlenip deftere yazılır, imzalandıktan sonra kızın babasına verilir sonrasında merasimle damadın evine gönderilir. Düğün hazırlığı başlamıştır artık, uygun bir ya da birkaç kadın tutularak düğüne gelmeleri için davetiye gönderilir, bu kadınlara 'indekçi' de denir." "Yorulduysanız burada bırakabiliriz." Renkten renge girmesi ve utanmasını göz önüne alarak bu teklifi yapmak durumunda kalıyorum, kabul etmiyor az kaldığını söyleyerek devam ediyor sözlerine.

"Düğün hazırlığı yapılırken kız evinde kına gecesi çalışmaları başlar. Gelinin gideceğinden bir gün önce çarşamba gecesi kına gecesi olur. O gece için çalgıcı kadınlar temin edilir. Yemişler, çörekler yenir, stranlar, maniler, mayalar söylenir, eğlenceler, oyunlar oynanır, sonra da bildiğiniz gibi kına yakılır. Gelin, giyinme ve süslenme odasından kolunda iki genç hanım olduğu halde çıkar, önlerinde çıkan başka bir hanım, içine dikilmiş mumların yandığı kına dolu bir tepsi tutarak yürür. Büyüklerin elleri öpülür, avluda bir tur attırılıp dolaştırılır. Çalgıcı kadınlar onları karşılayarak 'Mübareki' denen şu türküyü söylemeye başlar."

Alını alını
Giymiş gümüş nalını
Asılzadenin gelini
Gelininiz mübarek olsun
Annesinden ayrılan
Babasından ayrılan
Müşkül hal olur
Evlenince yediği
Şeker, bal olur.

Rahime Hanım anlata dursun burun kıvırıp söylene söylene diğer odaya giden Meral "İnsan bu şekilde maskara olacağına evlenmez daha iyi" diyor. Yanında anlatmakla hata mı ettim diye düşünmüş olabilir, çünkü biraz da olsa bozuluyor kadıncağız. Geçmişin adetlerini önüme sermişken Meral'in yanımızdan gidişinden bir süre sonra kısa kesmeyi uygun görüyor. Geleneklere dayalı adetleri yaşayamamış olmanın burukluğunu taşırken yeğeninin tutumunu garipsiyor kuşkusuz. Anlatılanların renkli yanlarının olmasına karşın bölgede kadına karşı şiddetin de var olduğunu görmemek saflık olur. Bunu onunla konuşmayı şimdilik uygun bulmuyorum. Al gülüm ver gülüm şeklinde gelişen bu adetler iki insanın özgürlüğünün ne kadar sınırlandığını anlatıyor, bu anlamda Meral'i anlıyorum. Kurgulanacak bir romanda bu malzemelerin işime yarayabileceğini de pek ala biliyorum. İnsan yaşananı sorgularken, değişimi yer ve zaman belirliyor. Meral, halası gibi yaşamış olsaydı ve burada doğsaydı belki de onun gibi düşünecekti, aralarındaki düşünce farklılığı siyah-beyaz kadar birbirinden uzak görünüyor.

Söz dönüp dolaşıp ev meselesine geldiğinde önce bir iç çekiyor Rahime Hanım. "Allah razı olsun Mahmut'tan siz gelinceye kadar dua ediyordum. Dünyanın bin bir türlü hali var, babamdan kalan bu evde ölmek isterim, sağ olsun anlayış gösterdi de satın aldık ondan." "Desenize el değiştirmemiş oldu, yabancıya gitmemiş olması çok önemli ağabeyiniz bunu çok istiyordu." "Haklısınız, zaten yabancıya satılmamasını bize de şart koştu." Bir süre sessiz kaldıktan sonra farklı bir soru geliyor. "Rahman'ın kız kardeşiyle ilgili meselesi ne oldu?" "Henüz bir şey olmadı ama çocuğun harcanmaması için uğraşacağım." "Dikkat edin belalı bir dayısı var, pisliğin teki diyorlar." "Kötü

düşünmemek lazım, yakında onu da yola getireceğiz." Rahime Hanım'la yığınla meseleyi konuştuktan ve evin diğer odalarını gezdikten sonra döneceğimizi söylüyoruz. Gitmeyin kalın ısrarlarını kabul etmeyince bizi getiren delikanlı tekrar aldığı yere bırakıyor.

Diyarbakır'ın ana caddelerinden birindeyiz. Rahman kısmen de olsa rahatlamış. "Telefon numaralarını buldum. Bu işle alakalı iki dayısı var, geriye kalan akrabaları ise müdahil değiller." "Bermal nerede?" "Çermik'e götürmüşler, bizden uzaklaştırıp bir nevi kaçırmak istemişler. Tek dertleri babadan kalan ev bazen lanet okuyorum evine de malına mülküne de diye. Bizim buralarda onur hasiyet çok önemlidir, taviz verdiğin zaman itibarın sıfıra düşer, birçok mesele şiddet yoluyla çözülmeye çalışılıyorsa sırf bu nedendendir." "Buralarda yaşamıyorsun onların anladığı amaçla da yapmıyorsun, bir insanın çaresizliği söz konusu, buna dayalı çabaların var tek ışık sensin anlamaları lazım." "Gel de onlara anlat." "Hiç kuşkun olmasın ki anlayacaklar; çünkü babandan kalan evle ilgilendiğin yok, bu önemli bir faktör değil mi?" "Çok kötü anılarım var o evde. Bermal dâhil diğer kardeşlerimin benden farkı yok, aynı acıları ve burukluğu bir şekilde hepimiz yaşadık." "Madem öyle kardeşine karşılık o evde kalmalarına şimdilik müsaade edin, illa tapuyu vermeniz gerekmiyor." Sert ve kararlı bir çıkış yapıyor "Asla dayıları kabul etmez, o kadar şartlanmışlar ki Bermal'le evi bütünlemişler, sıkıntı burada zaten." Bu sözleri ettikten sonra yeniden düşüncelere dalıp kendi kendine konuşur gibi yapıyor. "O zavallıya şefkat ve umut olmalıyım, dünyanın en kötü babasına karşı dünyanın en iyi evladı olma şansını yakaladım." İç burukluğunun ve buna dayalı insani yaklaşımlarının güçlü olduğunu görmek umutlandırıyor bu nedenle yarın sabah Bermal'in Resul adlı dayısıyla konuşacağımı söylüyorum ona. "Varsayalım dayılarından birinin evde oturması karşılığı Bermal'i vermeyi kabullendiler, kardeşlerin ve akrabaların buna ne diyecek?" Hazırlıklıymış gibi cevap geliyor. "Ev için vekâlet verebileceklerini söyleseler de tabi ki kızgınlıkları var. Bir an önce satılsın ve hissemize düşen parayı alalım istiyorlar." "Desene ekonomik durumları iyi değil?" "Kimsenin kimseye muhtaç durumu yok, böyle durumlarda insanlar hassas oluyor, adına ölüm hak miras helal deniyor." "Özel bir sorum olacak, çok kötü anı-

ların olsa bile o ev senin için ne ifade ediyor?" "İşin gerçeğini söylemek gerekirse, içimdeki burukluğu ve düğümleri çözebileceğim tek yer. Kendimle hesaplaşacağım yığınla mesele var orada, sonuçta duygusuz bir insan değilim." "Öyle demek istemedim biraz önce nefret ettiğini söylediğin için bu soruyu sordum." "Bazen nefret ettiği bir mekânı bile görmek isteyebilir insan." "Barselona'da ticaretle uğraştığını söylemiştin, birikimin var mı?" "Sizden gizleyecek değilim, kardeşlerimi memnun edecek ve onlardan evi satın alacak kadar var. Bunun için mi sordunuz?" "Hayır, henüz ne soracağımı tam olarak bilmiyorum." "Özür dilerim tamamen bu işe odaklandığım için böyle düşünmüş olmalıyım. Evi kardeşlerimden satın almakla bitseydi çoktan devre dışı bırakmıştım onları, ortada Bermal'in dayıları var." Durumunun hiç de kolay olmadığını her fırsatta dile getiren Rahman, bunca yıllık birikimlerinin çarçur harcanmasının kendisini zora sokacağını söylemekten de kaçınmıyor.

Doğruyu bulmak, kırmadan dökmeden düze çıkmak, uzak yakın akrabalara sevgiyi aşılamak hiç de kolay değil. Çözüme dönük her söz şüphe dolu bir duvara çarpınca işler daha da zorlaşıyor, bu nedenle mutsuzluğa saplanmadan mola istiyorum, sonra da komutan edasıyla talimatlarım ardı ardına geliyor ona. "Kimseyi bulaştırmadan eve dönüyorsun. Bir süre sonra dünyanın en güzel işini yapmış olacağımız, şimdilik Bermal'in bulunduğu adresi öğrenmeye çalış."

Hayatı zehreden en güçlü duygunun korku olduğuna inanıyorum. Rahman ve Meral konuşma anında endişeli şekilde bakışıyorlar. Bir yandan umut yüklenirken diğer yandan ne olacağını bilmemek sıkıntıya sokuyor, bir süre daha oyalandıktan sonra saatin ilerlediğini düşünerek yeniden otele dönüyoruz.

Acı bitip tükenmiyor. İnsanlar ölümlü, anne şefkatinin yerini alacak başka bir duygu yok. Kin, nefret, kıskançlık, küfür, savaş, yokluk, tüm canlılığıyla yaşıyor. Organ nakilleri, aya gidişler, nükleer santraller, görünmez uçaklar, hatta yüz nakilleri bile yapılıyor, buna rağmen bir de yalnızlık duygusu var, o çözümsüz dururken kalkmış önümde duran dağ gibi bir yumağı ucundan çözmeye çalışıyorum. Bütün bu karmaşık ilişkileri çözmeye çalıştıkça odamdaki duvarlar üstüme üstüme geliyor. Bermal'i düşündükçe kendim olmaktan çıkıyorum. Ben-

deki ötekinin iyi olmadığı ortada, kusacak kadar kötü hissediyorum. Caner'e haber vereyim mi diye kararsızım. Binlerce yıllık geçmişi olan şehirde çaresiz durmak delirtiyor. En az roman yazmak kadar önemsediğim bu çocuğu dipsiz kuyudan nasıl çıkaracağım diyorum. Hayata coşkuyla bakan, yaşama sevinciyle dolu bir kızı hayal ediyorum, diğer olasılıklar aklıma geldikçe dehşete düşüp kahrediyorum.

Gecenin bir vakti yediklerimin tümünü çıkardıktan sonra ancak nefes alabiliyorum. Üzüntüler, ne olacak bundan sonrası ile ilgili düşünceler yüzünden gerilmiş olmalıyım. Stresli olduğum geceler ister koyunları sayayım ister sandalın üzerinde sessizliği hayal edeyim zihnim bana mısın demiyor, neredeyse uyumamak için kendimi zorluyorum.

Sabahın ilk ışıklarını oldum olası severim, geceden kalan düşünsel kasvet son bulur. Odama girdiğinden beri hiç uyumamışım gibi yataktan kalkıyorum. Kahvaltı salonuna inip Caner'den bağımsız takılmasını isteyince uyarmadan edemiyor. "Rahman'la konuştum, ne yapmak istediğini biliyorum." Onun sürekli aynı sözleri etmesi çıldırtacak, kimsenin hak hukukuna dokunmadıktan sonra insanın başı niye belaya girer anlamıyorum, bunu ona tekrar etmekten gına geldi.

Kahvaltı sonrası bir süre oyalandıktan sonra Bermal'in dayısı Resul Bey'i arayıp görüşme için talepte bulunuyorum, bunu isterken kelimeleri özellikle dikkatli seçiyorum. Neden aradığımı hangi konuda görüşmek istediğimi tedirgin ve tehditkâr soruyor. Kendimi tanıtıp önemli olduğunu söyleyince ancak kabul ediyor. Rahman'dan aldığım adresteki evde buluşmak üzere sözleşiyoruz onunla. Otelden çıkarken ilginç bir gelişme daha oluyor, röportaj yapan gazeteci Aysel Hanım'la karşılaşıyoruz. İkimiz de şaşkınız, son konuşmamızda mezun olduğu lisede söyleşi için söz almıştı benden. "Bunun bir rastlantı olduğuna inanayım mı?" diyorum ona, güldüğü için hangi amaçla geldiğini anlıyorum tabi. Bütün cesaretimi toplamış ve yola koyulmuşken onu da yanıma almaya karar veriyorum. Peşinde olduğum sorunu bilsin diye yeniden otelin lobisine dönüyoruz. Olan biteni ve konuyla alakalı yaşanmışların tümünü döküyorum önüne. Önce şaşırıyor. Ünlü bir yazar, olmadık işin içine girecek ve çözüm arayacak inandırıcı gelmiyor ona. Bana eşlik etmesini istediğim için şaşkınlığı daha da artıyor. Bununla kalmayıp gördüklerini yayınlamayacak ve mahremiyete uyulacak diye

koyduğum kuralları üstüne üstlük kabul ediyor. Aysel Hanım'ı beraberimde götürmemin diğer bir nedeni yalnızca karşı taraftan çekindiğimden değil, meselenin yargıya intikal edebileceğini başka uzantılarının da olabileceğini onlara anlatmak.

Taksicinin eline adresi tutuşturuyoruz. Yol boyunca telkinlerine kulak kabartıyorum, bir planımın olmadığını, sevgiye dair doğru işler yapmaya çalıştığımı söylüyorum, bütün söylediklerime rağmen sürekli şüpheyle bakıyor Aysel Hanım.

Evin önüne geldiğimizde en az on çocuk sarıyor çevremizi, kapı açık içeriye giriyoruz. Başındaki tülbentle yüzünü örtmeye çalışan bir kadın karşılıyor. Sorduğumuz soruya cevap verecek kadar Türkçe bilmiyor. Kocasının nerede olduğunu soran Aysel Hanım'a odalardan birini gösterip içeriye davet ediyor bizi.

Rahman'ın çocukluğunun geçtiği, sonrasında iki ayrı kadının aynı erkeği paylaştığı, kıskançlıkların yaşandığı ve Bermal'in annesinin kendini astığı evdeyiz. Avlunun orta yerinde küçük bir havuz var. Orayı geçer geçmez iki katlı bölümün alt odasına giriyoruz. Üç ya da dört genç dışında, kırk beş yaşlarında başında poşusu elinde tespih ve şalvarıyla kasvetli duruşu olan bir başka bey oturuyor odada. "Hoş gelmişsen bacım" dedikten sonra oturacağımız yeri işaret ediyor. Hayra gelmediğimizi tahmin etmiş olmalı, temkinli biraz da gücünü gösterir şekilde duruyor. Oturuyoruz, direk konuya giriyor. "Dün söylemediniz sebeb-i ziyaretiniz ne ola ki?" "Ben yazarım ve hayırlı bir iş için buradayız. Sizi ilgilendiren yanı tümüyle Bermal'le alakalı, onu istiyorum sizden." "Şaşırdınız mı? Yanlış duymuyorsam yeğenimi istiyorsunuz, buna müsaade etmeyeceğimizi söylemediler mi?" Sertleşiyor, her an bizleri kovabilir diye düşünürken çay yapsın diye eşine işaret ediyor, bu arada gençlerden bazılarının gözlerindeki kıvılcımları oturduğumuz yerden alabiliyoruz, siyah-beyaz dışındaki olasılıklar ya da çözümler odadakiler tarafından şiddetle hallolacak meseleler gibi algılanmış.

Aysel Hanım Kürtçe konuşmaya başlıyor onunla, daha da sertleştiğini görünce susmasını istiyorum ve devamını ben getiriyorum. "İsterseniz en başından alalım, Bermal yeğeniniz olabilir, oturduğunuz ev ona babasından da kalmış olabilir; ama o bir insan. Geleceği söz konusu, okuması, sağlıklı bir psikolojiyle büyümesi lazım isterseniz

yalnız konuşalım ne dersiniz?" Bunu yaparken sert bakan gençlerin odadan çıkarılmasını istiyorum. Bu istek misafir bir hanımdan geldiği için itiraz edemiyor. "Odayı boşaltın" diyor çocuklarına. Gençler çıkar çıkmaz tutumu da değişiyor, onların yanında güç gösterisine ihtiyaç duymuş olabilir. "Sizi Rahman mı gönderdi?" "Ne fark eder?" "Defalarca haber gönderdim işin doğrusunu kimse duymak istemiyor. Babası ölmeden önce evim Bermal'indir çocuk sana emanet dedi. Bütün bu sözleri Rahman'ın halasının yanında söyledi. Onunla yüz yüze de gelebiliriz, neden her kafadan bir ses çıkıyor hâlâ anlamadım." "Benim söyleyeceğim onunla alakalı değil." "Halası denilen o kadın ortalığı karıştırıyor olmasın?" Biraz durduktan sonra yeniden sertleşiyor. "İlla maraza çıksın istiyorlarsa varız, kavga diyorlarsa kavga da ederiz, korkacağımızı mı zannediyorlar bunlar." Ceketini yana savurarak silahının olduğunu göstermeye çalışıyor bize.

Çaresizlerin ve kendini sorumlu hissedenlerin bilerek ya da bilmeyerek her koşulda ölümü göze alabileceklerini belli eden insanların arasındayım. "Siz psikoloji nedir bilir misiniz?" Ne söylemek istediğimi anlamasa da anlatmaya kararlıyım. "Bermal'e babasından bir ev kaldı şöyle oldu böyle oldu bunlarla ilgilendiğim yok, derdim çocukla, onun geleceğini nasıl şekillendireceğiniz konusunda karar verebildiniz mi?" "Aç açıkta bırakacak halimiz yok, büyütüp evlendireceğiz, dayısıyız her halde. Hem Bermal'in derdini onlar mı üstlenmiş? Rahman Avrupa'da yaşıyor, halasının derdi başından aşkın bıraksınlar bu martavalları, çocuğun ekmeği bizde." Kızgınlıktan çıldıracak gibi de olsam sözlerime dikkat etmeye çalışıyorum. "Siz benim ne dediğimi anlamıyorsunuz ya da ben tam olarak size izah edemiyorum. Bu çocuk kapınızda bir parça ekmekle doyurulacak koyun ya da köpek değil, bu bir insan üstelik ağır travma yaşayan bir hasta. Tedavi olduktan sonra muhakkak iyi bir eğitim alması lazım, bu kafayla belli ki onu yetiştiremeyeceksiniz."

Resul Bey gözlerini açmış gergin duruyor, ne yapmak istediğini kestirmek güç, bu nedenle kendimi biraz da olsa frenliyorum. "Sizi suçlamak için söylemiyorum, imkânlarınız uygun olmadığı için koşullu olarak bu imkânları sunan Rahman'a ya da bana müsaade edeceksiniz. Yeğeniniz sağlıklı şekilde yetişecek."

Aysel Hanım yeniden Kürtçe konuşmaya başlıyor bu kez daha ılımlı ses tonları var, ne konuştuklarını anlamasam da en azından yüz ifadeleri umut veriyor. Bir süre sonra konuşmasına ara verip bana dönüyor. "Yalnız başıma karar veremem, Zübeyir Ağabey'im ne derse uymak zorundayım. Bu sıralar Halep'e gitmiş olabilir, zaten Bermal de burada değil Çermik'te onlarda kalıyor." Kısmen ikna olduğunu ve yumuşadığını anlayınca neden bunu yapmak istediğimi anlatmaya çalışıyorum. "Hayatı heba olmasın, geleceği kararmasın demeniz lazım, siz onun ne kadar dayısıysanız Rahman da ağabeyidir ve bilin ki en az sizin kadar onu seviyor. Gelelim ev konusuna, bu çocuk büyüyüp karar verme yaşına gelinceye kadar burada oturun, bununla ilgili size yardımcı olacağım." Dizginleri ele geçirdiğimi düşünerek "Ağabeyin Çermik'teyse görüşmem gerektiğini söyle ona." "Hemen aramamı mı istiyorsunuz?" "Hayır, biz gittikten sonra ararsınız, ayrıca Çermik'teki evinin açık adresini de istiyorum sizden."

Evin hanımı çay tepsisiyle iki büklüm oturduğumuz odaya giriyor, yüzünde mahcup bir ifade var, her an azarlanacak korkusunu taşıyıp sunum yaparken bile kocasını kontrol ediyor. Oysa Resul Bey onu görmüyor bile, bulduğu kâğıt kalemle kargacık burgacık Zübeyir Bey'in Çermik'teki evinin olduğu yeri çizerek gösteriyor. Belli ki adresi bilmiyor.

Özel konuşacağız diye odadan çıkardığım gençlerin tekrar yanımıza dönmelerini istiyorum. İçlerinden biri on altı ya da on yedi yaşlarında, duruşunun yetişkin erkeklere taş çıkartacak kadar beylik olduğunu görünce hangi okulda okuduğunu soruyorum. Resul Bey gülüyor. "Ne okulu bir tane de bebesi var, çobandır o" diyor.

Oradan ayrılırken bütün detayları konuşmuş ve kısmen yol almış olarak kabul ediyorum kendimi. Öte yandan aynı ülkede yaşayan bir kadının duruşuyla alakalı düşüncelerimi Aysel Hanım'la paylaşmak istiyorum. Evdeki kadın olan bitene olumlu ya da olumsuz tepki göstermedi, çok şaşırdım doğrusu." "Diyarbakır'daki hanımların böyle olduğunu düşünmüyorsunuzdur umarım?" Anlık tepkiye karşı durup yüzüne bakıyorum. "Tabi ki düşünmüyorum; ama şahit olduğum bu görüntü tek başına bile önemli sayılır." "Adamın despot ve cahil olduğunu gördünüz, siz Resul Bey'le Türkçe konuşurken Kürtçe sordu-

ğum soruyu bile 'bilmiyorum ki' diye yanıtladı kadın. İşimizin ne kadar zor olduğunu bir düşünün, avazımız çıktığı kadar bağırıyoruz duyan yok. Özellikle yarının anneleri olacak kadınların dilleri yüzünden buralarda okula gönderilmediklerini ve cahil bırakıldığını batıda atıp tutanlar göremiyorlar. Şayet sorunun temelinde dil olduğu bilinse belki çözüm bulunabilir." "Söylediklerinize katılıyorum, batıdan bakıp yorum yapmak her zaman doğru reçete yazdırmıyor insana. Şaşkınım ne diyeceğimi inan bilmiyorum, herkes bir başkasından korkarken aynı zamanda bir diğerinden cesaret de alabiliyor. Kadını hizmet eden ve gerektiği zamanlarda ihtiyaç duyulan konumda tutmak insanca yaşamaya vurulan en önemli darbedir ki Bermal'in altında kalmasına asla müsaade etmeyeceğim." "Bu konuda sizi destekliyorum ama gazeteci olduğumu unutmayın, mesailerimin boşa gitmesine izin vermeyeceksiniz değil mi?" "Sanırım mezun olduğun okulda söyleşi yapacaktık" diyerek konuyu noktalıyorum.

Otele döndüğümüzde saat bire gelmiş, yakın restoranlardan birinde yemek yer yemez Aysel Hanım'la vedalaşıyoruz. Bir süre odamda dinlendikten sonra ani kararla tekrar onu arıyorum. İki saat sonrası okullarını ziyaret edeceğimi söylüyorum. Kısa süre sonra Aysel Hanım'la birlikte Diyarbakır'ın önemli liselerinden birine hareket ediyoruz.

Okulun sokağındayız öğrencilerin seslerini alabiliyoruz. Ana kapıdan girerken birçoğu tanıyor, yüzlerindeki ifadeye bakılırsa kitaplarımı okuyanlar da var aralarında. Bazı öğrenciler ürkek, çekingen ve uzak duruyor, çeşitli sebepleri olabilir hatta aralarında bana karşı tavır alanların haklı olabileceklerini de düşünüyorum, tam olarak bunun nedenini bilmem mümkün değil. Yıllarca ezikliğin ve yalnızlığın pençesinde kıvranıp durmuşlar ya babaları ya da çok yakınları hayata dair ciddi sorunlar yaşamış, buna tanıklık ederek psikolojilerini bir şekilde etkilemiş de olabilirler.

Geldiğimiz Müdür Bey'e haber verildikten sonra görkemli şekilde içeriye alınıyoruz. Aysel Hanım'ın gözlerindeki ışıltı o kadar büyük ki varlığını ispatlamanın gururunu taşıyor. Müdür odasında bir süre ağırlandıktan sonra öğretmenler odasına oradan da amfiye geçiyoruz. Herkes heyecanlı, burayı ziyaret eden ilk yazar olabilirim. Öğrencilerin uzattıkları kitapları imzaladıktan sonra amfideki ayrılmış bölüme ge-

çiyoruz. Sayısız panel, söyleşi ve röportajlara katılmış bir yazar olsam da en az onlar kadar heyecanlıyım. Başlangıçta kitaplarımla alakalı sorular alıyorum sonra da bölgenin sorunlarıyla ilgili siyasal konulara da girmek istiyorlar. Müdür ve öğretmenler gerginler, müdahale edeceklerini anladığım anda elimle işaret edip oturmalarını istiyorum, sonra da sorumlu bir edebiyatçı olarak yanıtlamaya çalışıyorum isteklerini. "İhmal, yokluk, geri kalmışlık, dil sorunu, kimlik bunalımları, sağlık sorunları, kültürel sorunlarınızın olduğunu biliyorum buna karşın asla umudunuzu yitirmeyin, çaresiz değilsiniz. Önünüzde sizi engelleyen duvarlar Diyarbakır surları kadar kalın, hatta çelikten daha sağlam olabilir; ama siz buralı gibi değil kendinizi dünyalı gibi kabul etmelisiniz, sorunlarınızı ancak iyi yetişerek çözebilirsiniz. Burada bulunmakla ne kadar mutlu olduğumu bilemezsiniz, birinizi kitap okumaya teşvik ettiğimi düşünürsem dünyanın en mutlu insanı gibi göreceğim kendimi. Sanata, bilgiye ve sevgiye önem vermelisiniz, başarıya götüren anahtar sözcükler bunlar." Benzer sözler ederken kuşkusuz Bermal'i aklıma getiriyorum hatta onların arasındaymış gibi algılıyorum. Okul müdürü ve öğretmenlerin ısrarlarına rağmen söyleşi sonrası dönmek zorunda olduğumu söylüyorum onlara.

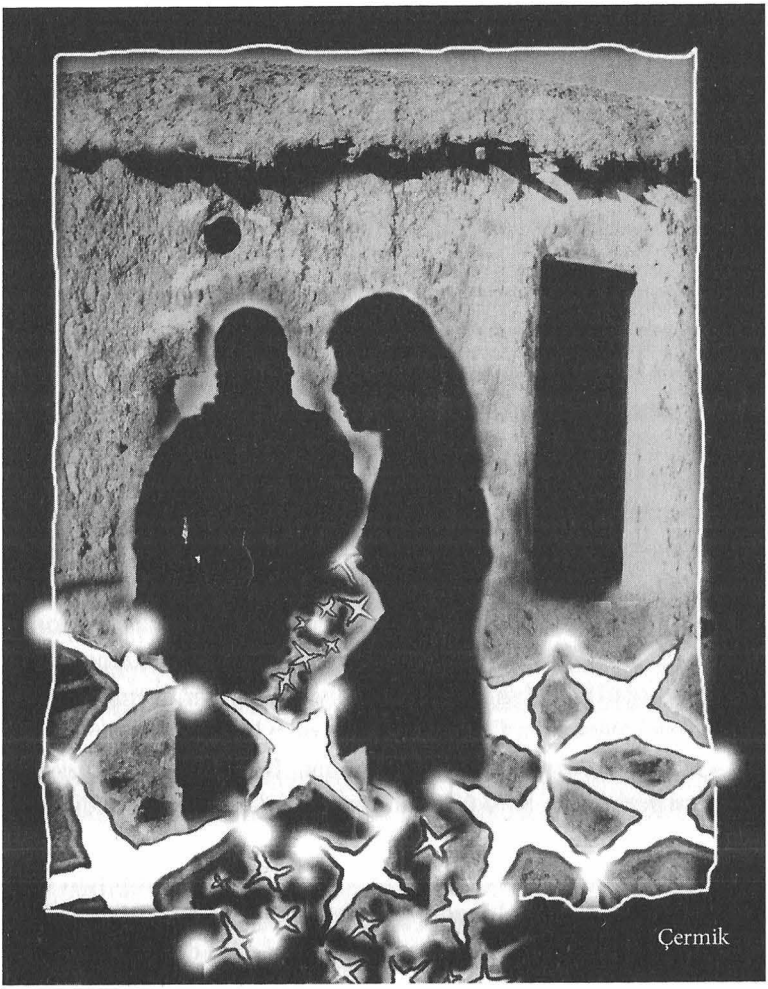
Caner otelin lobisinden dışarıya bakıyor. Beni beklediğini ve tedirgin olduğunu sanıyorum. Öte yandan Mahmut Bey, Meral ve Rahman çaylarını yudumluyorlar. Yanlarına gittiğimde gelişmeleri kısmen de olsa paylaşıyorum, sonra da Rahman'la yalnız konuşmak istediğimi söylüyorum. Konunun ne olduğunu bilmiyorlar, ne oldu sorusu yüzlerinden okunsa da daha fazla bilgi vermek niyetinde değilim. Diğer bölüme geçtikten sonra Rahman'ın yön bulması için aklımdan geçen planı paylaşıyorum. "Dayısı Zübeyir Bey, onu Çermik'e götürmüş, işin aslı yoksul olan bu insanlar ipin ucunu yakalamış olsalar da kendilerince haklı nedenleri var. Güya baban ölürken kız kardeşinin yani halanın yanında evi Bermal'e bıraktığını söylemiş." Rahman aynı sözleri duyunca yeniden öfkesini dışa vuruyor. "Bırakacağı mala mülke eve daha ne varsa tümüne lanet olsun, derdimin para olmadığını hâlâ anlayamıyorlar." "Anlayıp anlamamalarını boş ver öncelikle evin maddi değerini tespit et, sonra kardeşlerine düşen miktarları gönder ve hisselerini üzerine al. Sizin haklarınızı savunmak gibi bir dertlerinin olma-

ması gerektiğini yeğenlerine telkin et. Bermal büyüyünceye kadar evi Resul Bey'e emanet ettiğini herkes bilsin, sorun bitince çocuğu onların elinden almak kolay olur." Rahman derin derin nefes alıyor, bunları yapmak için sürece ihtiyacı var, bunu düşünmüş olacak ki sıkıntısını dışa vuruyor. "Bermal'in bendeki etkileri büyük oldu yoksa çoktan çekip gitmiş kimin kimle ne hesabı varsa görsün demiştim. Gel gör ki duygularımın böyle şekilleneceğini asla düşünemezdim neredeyse vazgeçilmez bir parçammış gibi görmeye başladım onu."

Yurt dışı uzantısında sorunlar yaşanabileceğini düşündüğüm anda aklımdakini okumuş gibi "Barselona'da yığınla işlerim var benimle kalabilmesi için prosedürlerin yerine getirilmesi lazım" diyor Rahman. Olumsuzlukları yok etsem de dur durak bilmiyor bir süre sessiz kaldıktan sonra bu kez kardeşleriyle alakalı yakınmaya başlıyor. "Evin mali değerini on kez tespit ettirmişler, mirasın ne olduğunu bilirsiniz bu konuda kimseyi kınamaya hakkım yok; ama bu işi çözecek olanın kim olduğuyla ilgili bir fikirleri yok, sadece söyleniyorlar. Ne yapalım kaderimizde var, bütün sorumluluğu üstlenip dediğinizi yapacağım, Bermal'in hissesi dışındaki pay sahibi kardeşlerimin vekâletini alıp banka hesaplarına paralarını da yatıracağım." "Çok sevindim buraya kadar olan kısmını hemen istiyorum, bundan sonrasının da kolay olmayacağını bilmelisin, yarın Çermik yolcusuyum şimdilik başka da soru sormanı istemiyorum." Yeniden bizimkilerin yanına dönüyoruz.

Mahmut Bey'in keyfi yerinde, Rahman'la muhabbetlerine bakılırsa baba oğul sıcaklığında sohbet ediyorlar. Onlar geçmişe dönük meseleleri konuşurken Caner sürekli ne olup bittiğini öğrenmek istiyor, detaylı anlatacağımı söylüyorum ona. Bütün gün Diyarbakır'ın çevresini gezip, Gazi Köşkü ve surların tarihi dokusunu incelediklerini anlatırken lobide günü sonlandırıyoruz.

Odalarımıza çekilirken peşimden gelen Caner'e yarın için Çermik'e gideceğimizi söylüyorum, hayretini gizleyemiyor. Olan biteni en başından anlatınca tepkisi gecikmiyor tabi. "Bu denli ileriye gideceğini ummazdım, baksana ne söylersem söyleyeyim ok yaydan çıkmış görünüyor, seninle gelmemi ister misin?" "Bunun kararını sen vereceksin illa gel ya da gelme demem; ama önemli bir iş için gittiğimizi bilmelisin."

Çermik

ÇERMİK

Kahvaltı sonrası, bizimle Çermik'e gelsin diye Resul Bey'i aradığımda uzun süre sessiz kalıyor, ısrarcı oluyorum. "Aklı başında sağduyulu bir insansınız, size ihtiyacımız var, sabah gidip akşam döneceğiz bu nedenle beni kırmayacağınızı umuyorum." Yumuşuyor, erken dönmesi gerektiğini söylemesi üzerine gidiş-geliş masraflarını karşılayacağımı bilsin istiyorum. Kürtçeyi iyi konuşan Aysel Hanım'ı da arıyorum kısa süre sonra onu da aramıza alıyoruz.

Çermik'e doğru yola koyuluyoruz, gergin ve sıkıntılı yolculuktan sonra istediğimiz yerdeyiz. Gün aşırı ikinci kez aynı şehirdeyim. Dar sokaklardan geçerken taş ve topraktan üstleri direklerle kaplı evlerde nasıl yaşadıklarını sorguluyorum, Resul Bey geriye dönüp bizleri kontrol ediyor, kendimizi ne kadar dokunulmaz olarak düşünsek de bu topraklarda çaresiz iki kadınız.

Yıkık dökük virane bir evin önüne geliyoruz. Tahta kapının önünde birkaç tavuk ve sümükleri ağızlarına kadar inmiş, saçlarına hiç tarak değmemiş, yalınayak dolaşan üç dört çocuk çevremizi sarıyor. Yoksulluk, yokluk canlı yaşıyor, içimdeki ses suskun, bu çocukların durumu ne olacak diye sorular ardı ardına beynimi zorluyor. Arabadan indiğimizde sağdan soldan çevremizi sarıyorlar. Kürtçe ve Zazaca konuştuklarını söylüyor Aysel Hanım. Bu noktada işlerin daha da karışık olduğu belli... Çermik ilçesinin bu sokağında üç dil birden konuşuluyor. Üç dil ve yoksulluk...

Çocuklardan birinin kafasına tokadı patlatıp Kürtçe bir şeyler soruyor Resul Bey, muhtemelen ağabeyinin nerede olduğunu öğrenmek istiyor. İçimdeki öteki sabırsız, bir an önce Bermal'i buralardan uzaklaştırmak istesem de kolay olmadığını biliyorum. Etraftakilere bozuk atıktan sonra, bizi eve davet ediyor Resul Bey. Odalara giden avlunun zemini toprak, sadece geçiş güzergâhı taşlarla döşeli. Kadınlar başka

ülkenin askerlerinin baskınına uğramışçasına ürkek ve utangaç duruyor. Ev oldukça büyük, gözlerim sağda solda Bermal'i aradığı halde onu görebilmiş değilim. Yaşlı bir kadının çenesinde ve alnında dak var, bizleri merakla süzerken aynı zamanda Resul Bey'e elini öptürmek için uzatıyor. Annesi olmalı, işaretle kim olduğumuzu soruyor, sandığımdan da farklı bir durum var ortada. Aysel Hanım konuşmaları olduğu gibi tercüme edince dehşete düşüyorum. "Bunları niye getirdin? Bu evden kimse alamaz onu, Zübeyir duyarsa ortalığı dağıtır - zaten o da çekip gitti Halep'e - hemen gidin buradan." Daha sayılamayacak panik halleri sergilerken her sözün arkasından oğlunun gücünü ve yapabileceklerini sıralamaktan da çekinmiyor. Korkmadığımı onunla baş başa görüşmek istediğimi söylüyorum, sözümü anında aktarıyor Meral. Yaşlı kadın sinirli şekilde eliyle 'hadi oradan' dercesine hareket çekse de pes etmeye niyetli değilim. Peşini bırakmıyorum, girdiğimiz odalardan birinde sayamayacağım kadar çocuk var. Hepsinin gözleri açık ve şaşkınlar. Ne olup bittiğini bilmiyorlar. Devletin polisi ya da memuru gibi algılamış olabilirler. Bermal'in nerede olduğunu sormaya bile zaman bulamıyorum. Davetsiz oturuyoruz, benden kaçtıkça yaklaşıp yanına sokuluyorum. Yokluk ve çaresizlik odanın her yerinde hissediliyor. Kadının elleri nasırlı, daha sıkarken fark etmiştim. Yaşı gereği kısmen otoriteyi eline geçirmiş, her şeyden önce o bir anne. Kendini asmış bir kızın annesi, acıların en büyüğünü yaşamış olmalı diyorum içimden.

Onu yumuşatmanın yollarını arıyor Aysel Hanım. Bir süre Kürtçe konuştuktan sonra Türkçe de konuşabildiğini görüyoruz. "Sizin başka işiniz yok mu? Herhalde o masumun babasından kalan eve göz koymuşsunuz günah değil mi?" Olduğum yerde donup kalıyorum. Hayatım boyunca bu denli sert şekilde suçlandığımı hatırlamıyorum. Bir an soluksuz kalıyorum. Siyah ve beyaz diğer tüm renklere kapalı bir kadın var karşımda, inanılması güç bir durum bu. İnsanı yazmak, ruhsal durumunu ortaya koymak, hemcinslerimin mağduriyetini farklı platformlarda savunmak bunca yıllık gayem olduğu halde şu anki suçlamalara ne tür yanıt vereceğimi bilmemek delirtecek.

Resul Bey suskun, odanın bir köşesinden bizleri izliyor. Müdahale etmediğine göre söylediklerimi kısmen de olsa kabullenmiş olmalı,

buna rağmen hâlâ korkularının var olduğunu anlatan yüz ifadesini taşımaya devam ediyor.

İçeride bulunan çocukların çıkarılmasını istiyorum, kafalarına vura vura dışarıya atıyorlar. Çocuklarla beraber Resul Bey de çıkıyor, Aysel Hanım, yaşlı kadın ve ben kalıyoruz içeride. Öncelikle kim olduğumu, nereden geldiğimi, mali durumumun ne olduğunu, hangi koşullarda yaşadığımı bilsin diye tek tek anlatıyorum, temkinli dursa da para pulla işimin olmadığına kanaat getirince bu kez sorular sormaya başlıyor. Neredeyse yarım saatimiz bu şekilde geçiyor, arada bir çocuklardan biri odaya girip çıksa da umursamıyorum artık. Ayrıntılarla bu denli zaman geçirmiş olmamıza karşın henüz konu bir türlü Bermal'e gelmiyor, süreç böyle işlerken kızının intiharından sonra neler hissettiğini bilme isteğimi de engelleyemiyorum. "Bermal'in annesini özlüyor musunuz?" diye can alıcı bir soru soruyorum ona, dehşete düşüp iç çekerek ağlıyor bu kez. Sormasa mıydım diye suçluluk duyuyorum, gittikçe dozu artan serzenişleri öyle bir hal alıyor ki saçını başını yolmaya kadar gidiyor. Ağzından dökülenlerin neler olduğunu anlayamadığım halde acısını paylaşmak adına hüzünleniyorum. Olan biteni seyredip üzüntümüze ortak olan Aysel Hanım benim davranışlarıma bir anlam veremezken, kadının söylediklerini Türkçeye çevirmeyi de ihmal etmiyor. "Onun yerine keşke ben ölseydim... Küçüğüm, kuzum, anasının delisi... Çekip alamadım el kapısından, kurtaramadım yavrumu... Cehennemler az bana... Yavrumu toprak aldı benden... Herkes suçlu, isyanım kendime, isyanım kardeşlerine, dahası Allah'a..." Başındaki örtüyü bir yana savurup saçlarını darmadağın ettikten sonra tomarla çekip koparıyor. Birimizin volkanı içinde, diğerinin dışa vurmuş etrafa savrulmuş gibi duruyor. Odaya kimseler girmesin diye dua ediyorum, çaresizim, ne diyeceğimi bilemiyorum ona. Daha da sokuluyorum yanına, ellerine dokunuyorum. Suçlu kim? Kimi suçlamak lazım? Devleti mi? Aileyi mi? Kardeşlerini mi? Yoksa Rahman'ın babasını mı? Defalarca sorduğum sorunun net cevabını veremiyorum... Üç-dört dilin arasına sıkışmış bu insanların asla düzenli bir yol tutturamadıklarını, birçok adet ve geleneğin içinde doğru yön bulamadıklarını acılar yaşayarak heba olduklarının şahidiyim artık. Bize kötü davranan kadın zavallı halde kucağımda duruyor. Tanrının gücü bu diyorum, insan in-

sanın anahtarıdır sözünün doğruluğu, anahtar düzgün çevrilmiş sonrasında kapı açılmış olsa da görünürde sadece koca bir enkaz var...

Mahmut Bey tehlikeli aile demişti, kendi kendine zarar verecek kadar tehlikeli... Sonuç olarak hayatın en büyük tokadını bu kadın ve kızı yemiş. Ağlayıp sızlasa da sorgulamayı bitirmek niyetinde değilim, üstüne gitmekten vazgeçmiyorum. "Bir başka kadının üzerine kızını, gözbebeğini, kendinden olan bir parçanı kuma olarak verdin, böyle bir hatayı yaptıktan sonra neden sahip çıkmadın ona? İntihar etmesine neden seyirci kaldın?" Aysel Hanım şaşkınlıkla bakmaya devam ediyor, delirdiğimi düşünmüş olmalı oysa umursadığım yok, bunu ölümcül istiyorum, kimsenin anlamasını da beklemiyorum. Birilerine açılmak istiyormuş gibi olup biteni en başından anlatmaya başlıyor. "Kardeşlerine bu kızı vermeyelim, çocuk ruhlu dedim dinlemediler. Onu verdiğimizde evliliğin ne olduğunu bile bilmiyordu ceylanım. Kuma gitmesini hiç istememiştim, adamın eski eşi sahip çıkar rahat eder dediler, mecbur kaldım verdim yoksa..."

Yoksa kıyar mıydım
bulutlara atar mıydım
alın der miydim onu
uzanır mıydım alabildiğince
ağlar mıydım peşi sıra...

Bulutlar bir daha vermediler
bir daha uzanamadım
ah kadın ah
ne yaptın sen
ne yaptığını bir bilsen...

Beni benden iyi bilen tanrım
çekilen nedir
nedir bu hüzün bulutları
yıkıyor en sağlam duvarları
bulutlar sarıyor sonrasında
ne yaptığını bir bilsen
şah damarımdan daha yakınım,
yoksa alın der miydim bulutlara...

Kaşları aşağıya doğru düşmüş, gözlerindeki çaresizlik ve acı neredeyse üzerimize akıyor. Ne olur bu suçluluktan kurtulayım ve birileri beni aklasın diye beklentiye girmiş, bu nedenle kendisinde olanları telaşla dökmeye başlıyor. "Kuması kısa sürede vefat etti, ardından kocası ve çocuğuyla yalnız başına kaldı kızım. Burası İstanbul değil, hele de kadın gençse kardeşleri asla yalnız kalmasına müsaade etmez. Evlenmeden önce çok dayak yerdi ceylanım, ağabeylerinin huyunu bildiği halde tutturdu 'kızımla evimde oturacağım' diye... Kıyamet koptu, adımızı mı çıkaracaksın diye Bermal'in yanında demediklerini bırakmadılar ona. Akşamları yatağa girmek bile istemiyorum, kızım bir türlü gözümün önünden gitmiyor. Sabaha kadar oturup dua ediyorum, aksi takdirde bir gün bile dayanamam bu acıya." Yeniden gözyaşlarına boğuluyor. Kızının vebalini taşıyorlar diye bu kez oğullarına demediğini bırakmıyor, ne derse desin zamanı geriye sarmanın imkânı yok.

Bir anne, gelenek töre dahi olsa kızının heba olmasını harcanmasını yüreğine asla kabullendiremiyor. Yavrusunu kaptırmış, elleriyle uzansa da geriye getirmiyor bulutlar. O anne çaresiz ağlıyor, dönüş yok biliyor. Yağmurlar yağacak ve umut doğacak diye gözlerime bakıyor. Neredeyse yaşadığı acılara ortak olacağım, onu anladığım için daha da içleniyor, ağıt yakarcasına sesini yükseltirken soluksuz kaldığı anlarda kelimler ancak dudaklarından dökülebiliyor.

Tepsideki ayran dolu bardaklarla bir kadın odaya giriyor, sekerek yürüyor, ayaklarından biri sakat. Aysel Hanım oturduğu yerden kalkıp yardım etmeye çalışıyor ona. Bir süre sonra Zübeyir Bey'in hanımı olduğunu öğreniyoruz. Tepsiyi bırakır bırakmaz yine aynı utangaçlıkla odadan çıkıyor.

Neredeyse bir saate yakın süreyi geride bıraktığımız halde henüz Bermal'i görebilmiş değiliz. Duygudaşlığımıza ve samimi olduğumuza kanaat getirdikten sonra Bermal'i görmenin ve alıp götürmemin zamanının geldiğini söylüyorum ona. Başlangıçta tepki vermiyor. Sessizliği kızının ölümünden oğullarını sorumlu tutuğu için olabilir; ama buna rağmen mümkün olmadığını söylüyor. "Kızımdan tek yadigâr Bermal'dir, onun varlığıyla bir nebze de olsa nefes alabiliyorum. Zübeyir'e bu kız olmadan yaşayamam dedim, siz ceylanımı alıp giderseniz ben ne yaparım sonra?" Kendini acındırmaya çalışıyor durumunun

sağlıklı olmadığı ortada, illa moral bulsun diye Berınal'in istikbaliyle nasıl oynar diye işkillenince burada kalması durumunda aynen kızına duyduğu vicdan azabını ileride onun için de duyacağını anlatmaya çalışıyorum. İçten içe hak verse de kararsız kalıyor, durumundan faydalanıp daha fazla beklemek istemiyorum. Berınal'i getirmelerini istiyorum onlardan. Bunun mümkün olmadığını diğer odada hasta yattığını söylemeleri üzerine oturduğum yerden kalkıp yanına gidiyorum.

Yere serili bir döşek, üzerinde derme çatma bir yorgan, badanası yer yer dökülmüş duvarlar, küf kokusuna benzer garip bir hava ve yatağın içinde yok denecek kadar süzülmüş küçük Bermal... Ürkmüş... Bir serçe misali yarı baygın gözlerle bakıyor. Hayata dair bütün doğrularımı gözden geçirmek istiyorum. Masayı yumruklamak, sorumlusunu bulmak, dahası delirmemek için kendimi zor tutuyorum. Neden bunu yapmak istediğimi bilmiyorum. Yaşamın acı olduğu ve sorumlusunun kim olduğu da umurumda değil artık. Neler geçiyor aklımdan, bir an onun annesi olduğumu düşünüyorum, öyle olsaydım ve bu halde onu görseydim ne yapardım bilmiyorum? Dipsiz kuyularda zincire vurulsam, katran karası bataklara gömülsem, yansam, en kızgın ateşlerde acı çeksem yine canlı kalmak isterdim, sırf onu mutlu görebilmek için... Öylesine içten bakıyor ki olduğum yerde kalakalıyorum, beni nereye koyacak belli değil, bir umut gibi görse de annesinin yerine mi yoksa kurtarıcısı gibi mi görecek bunu da bilmiyorum...

Bir bulut yaklaşıyor
elini uzatıyor, aldı alacak Bermal'i
daha sıkı tutuyorum
bulut ağlayacak
varsın ağlasın
umurumda değil
kimseyi istemiyorum yanında...

Odadan çıksın diye yanı başındaki kadına işaret ediyorum, önce tereddüt ediyor. Çıkar çıkmaz Bermal'in sırtını yastıkla besleyip doğrultuyorum. Anne şefkatiyle kucaklıyorum onu. Halasının evinde de aynı şekilde kucaklamıştım, bu kez çok daha derin bağlar var aramızda. Tanıyor, gözlerindeki ışıltı bunu söylüyor. "Benim için mi geldin." "Evet bir tanem senin için geldim."

Kalabalığın içinde soluksuz kalmışız. Güneşin doğduğu yerde üşüyen Bermal'i daha sıkı kucaklıyorum. Başına kondurduğum birkaç öpücüğe karşılık vermek istediği halde, içindeki ezilmişlik ve korku yüzünden öylece kalakalıyor... Neden yemek yemediğini sormaya bile gerek duymuyorum, nasıl yesin diyorum içimden... Çevresinde

farklı hesaplar içinde olan insanlara dayı, hala, anneanne, nasıl desin... Rahman daha en başından ondan bahsederken kendimi onun yerine koymuş ve şu ana kadar delirmemeye çalışmıştım. Bir süre kafasını okşarken yemek getirmeleri için işaret ediyorum.

Dışarıda sadece çocuk sesleri var, onunla yalnız kalınca kulağına fısıldarcasına umut yüklüyorum. "Yakında İstanbul'a gideceğiz, kitapların olacak, denizi göreceksin, martılar sana selam duracak, bisikletin, güzel arkadaşların olacak." Bir çocuğu mutlu edecek, yaşama sevinci olacak ne kadar vaat varsa tümünü etmeyi vazife edinirken tutunacak bir dal bulamazsa, çok yaşamayacağını da biliyorum. Ellerini sımsıkı tutmuşum, yeni doğmuş çocuklarınki kadar küçücük duruyorlar. Bu ruh halini taşırken ayağı sakat kadın elindeki tepsiyle yanımıza geliyor. "Bacım ne yaptıysak yemiyor. Zübeyir'e de söyledim bu kız güzellikle de dayakla da yola gelmiyor, eriyip gidecek zavallı; ama ne yapacağımızı da şaşırdık valla." Söyleyecek söz yok, cehalet, şiddet, kadının çaresizliği sessiz kalmayı tercih ediyorum. Küçük lokmaları büyük özen ve sabırla yediriyorum ona. Kadın hayretini gizleyemiyor, onca çabalarına karşın bana mısın demeyen Bermal'e hayret ve umutla bakıyor. Bütün bunlar olurken Zübeyir Bey'in Halep'e neden gittiğini soruyorum. Utanırcasına başını öne eğiyor. "Gelin getirmeye gitti." "Kime?" "Bize." "Zübeyir Bey sizinle evli değil miydi?" "Evet." "Senin üzerine kuma gelecek öyle mi? Allah Allah! Nasıl müsaade ediyorsunuz anlamıyorum?" "Soran yok ki müsaade edelim. Boş ver bacım nasıl olsa dinimiz müsaade etmiş." "Benim bildiğim müsaade etmek yerine yasaklamış. İlk eşin rızasını almadan ikinci kez evlilik helal değil demiş. Şimdi soruyorum senin üzerine kuma getirmesine gönül rızasıyla nasıl evet diyorsun?"

Yaşlı kadın oturduğumuz yere kadar geliyor, gelininin söyleyecekleri olsa da dilini yutmuş gibi sessizliğe gömülüyor bir anda. Etrafı süzdükten sonra zar zor eğilip yatağın yanına ilişiyor. Kafası karmakarışık, yarı kızgınlıkla Bermal'e yemek yiyip yemediğini soruyor, başıyla onay verince bu kez memnuniyetini ifade ediyor. "Sayenizde yedi valla böyle giderse bu kız ölür demiştim." Şuursuz lafların devamı gelmesin diye sözü ağzında tutuyorum. "Onunla güzel günlerimiz olacak, okuyacak doktor olup anneannesine bakacak daha neler

yapacak Bermal." Yüzünde gülücükler açıyor, kuruyacak bir fidanın köküne su gider gibi sözlerim...

Bermal'in benimle neden gelmesi gerektiğini anlatırken diğer yandan onu hayata bağlamak adına yığınla sözler ediyorum. Arada bir Kürtçe konuşup gülüştükleri oluyor, bu kargaşa içinde onu hazırlasınlar istiyorum. Kadın kolumdan tutuğu gibi odadan dışarıya çıkarıyor beni, peşimden Aysel Hanım da geliyor. "Şaşırdınız mı, bizim ölüm fermanımızı mı imzalayacaksınız? Valla anne falan dinlemez önüne geleni parçalar Zübeyir."

Kurduğumuz samimiyet bir anda uçup gitti dediğim anda, fazlaca sert davrandığını düşünen kadın bu kez beklentilerini sıralamaktan geri durmuyor. "O kadar güzel sözler ettiniz ki yüreğimi dağlar onsuz otururum yeter ki yavrum okuyup doktor olsun, lakin oğullarımın işine de karışmak istemem bu yaştan sonra onlarla uğraşamam valla." "Siz uğraşın demiyorum ki ben halledeceğim, Bermal büyüyünceye kadar Resul Bey o evde oturabilir. Rahman'a da kabul ettirdim böylece sorun ortadan kalktı. Rahman Bermal'i kendi kızıymış gibi yetiştirecek ben kefil oluyorum buna. Düşünsenize Resul Bey'in evde oturmasına müsaade eden bir insan neden bu kızın sorumluluğunu almak istesin, kaldı ki bu sorumluluğu gönülden isteyen Rahman." Her konuşmamın sonunda ikna oldum olmasına ama gel gör ki önümüzde engel var demeye getiriyor kadın. Bu fırsatı kaçırmanın doğru olmadığını düşünmüş olacak ki "Zübeyir kim bilir nerelerdedir" diyor, sonra da odadan dışarıya çıkıp oğluna sesleniyor. "Resul Resul..." Elinde sigarası ve kasvetli görünümüyle Resul Bey yanımıza gelirken ters giden bir durum var mı diye şüpheyle bizlere bakmayı da ihmal etmiyor. "Torunumu Rahman'a vereceksiniz yoksa hakkımı helal etmem size." Eveleyip gevelemeden yaşının olgunluğuyla direktif veriyor anneanne. Şaşkınlığını üzerinden atan Resul Bey, ağabeyi gerçeğini annesine izah etmeye çalışıyor. Ne konuştuklarını anlamıyorum, hararetli şekilde Kürtçe konuşurken Meral Hanım konuştuklarını Türkçeye çeviriyor. "Halep'e gitmiş. On-on beş gün orada kalacakmış, daha üç gün önce telefonla konuşmuşlar." "Halep'te kaldığı adresi biliyor musunuz?" Bu soruyu Resul Bey'e sorduğum halde gözleri yerinden fırlayacakmış gibi bakıyor Aysel Hanım. Nasıl yani demeye bile fırsat bırakmadan

devamını getiriyorum. "Evet, oraya görüşmeye gideceğim." Geliniyle Kürtçe konuşan anneanne odalardan birine girip Zübeyir Bey'in Halep'te kaldığı adresin yazılı olduğu kâğıdı getiriyor.

Saat ilerlediği için döneceğimizi düşünerek Bermal'i yeniden kucaklıyorum. Kısa süre sonra yanında olacağımı söylerken diğer yandan her yıl onunla ziyarete geleceğimizi bu nedenle üzülmemesi gerektiğini anneanneye de anlatmaya çalışıyorum. Adının Mihriban olduğunu öğrendiğim kadın, acılarını paylaştığımı şu sözlerle ifade ediyor. "Kapımız her zaman sana açıktır. Söz ver bir daha geleceksin diye, vallahi içimi serinlettin." Söz gelmekle kalmayacak İstanbul'a da götüreceğim seni." "Ne işim olur oralarda." "İş için değil gezmeye."

Resul Bey'in tutumunda büyük değişiklik var. Annesinin rıza göstermesi onu rahatlatmış bu nedenle Çermik'e gelirkenki suskunluğumuz yok, böyle de olsa ağabeyinin huysuz ve ahlaksız olduğunu, ikna etmeden Bermal'in alınmasına asla rıza gösteremeyeceklerini söylemişlerdi. Şimdilik Bermal'i almayışımız doğru oldu, kendisinden habersiz iş yapıldığını düşünen Zübeyir Bey yüzünden iki aile belanın içine girebilirdi.

Arabanın arka koltuğuna oturmuş kasetçalardan Kürtçe şarkılar dinliyoruz. Aklım karmakarışık, Caner'i arayıp dönüş yolunda olduğumuzu söylüyorum. Bunu yaparken Halep'e gideceğimi nasıl söylerim diye de bir sıkıntı düşüyor içime. Düne kadar güvensiz bulduğumuz ülkeye bir hanım olarak gitmemi tasvip etmez; ama bu çocuğu aklıma getirdikçe dünyanın öbür ucuna gidilmesi de gerekse kimse tutamaz beni diyorum.

Diyarbakır'a yaklaştığımız sırada yol kenarında bulunan kuzularla resmimi çekmek istiyor Aysel Hanım. Arabadan inip isteğini yerine getirirken "Siz de bizimle gelin" diye emrivakide bulunuyorum Resul Bey'e. "Halep'e mi?" "Evet Halep'e." "Beni karıştırmasanız?" "Yol yordam biliyorsunuz işimiz kolaylaşır, ağabeyinizden yana düşünüyorsanız gelmeniz gelmemenizden daha hayırlı olur." Rengi kaçıyor, belli ki Zübeyir Bey'den çekiniyor. Ne olursa olsun gelmesi ağabeyinin ikna olması için önemli sayılır. Ürkek, kararsız ve şaşkın yüzüme bakarken ne evet ne de hayır diyor sadece "Bakalım" demekle yetiniyor. Bunları konuşurken kendisinin dâhil edilip edilmeyeceğini öğ-

renmek istiyor Aysel Hanım, sonunda onun da bize katılmasının doğru olacağına karar veriyoruz.

Resul Bey'i evine bıraktıktan sonra otele dönüyoruz. Lobide Aysel Hanım'la bir süre sohbet ediyoruz. Genç gazeteci bölgede yaşamın zor olduğundan bahsederken asıl meselenin çok daha derin olduğunu söylüyor. "Güneydoğuda doğmuş ve yaşlanmış bir kadının halen İstanbul, İzmir, Ankara ya da Bursa gibi şehirleri görmemiş olması ne hazin. Dikkat ederseniz İstanbul'a götüreceğim dediğiniz anda Mihriban Hanım panikledi ve ne işim var oralarda dedi. Cumhuriyet kurulduktan sonra bölgenin sorunları tümüyle unutuldu, dil sorunu yüzünden birçok insan cahil kaldı ve bugün batının şikâyet ettiği ağalık, marabalık, aşiret, tarikat gibi guruplaşmalar güç kazandı. İnsanın medeniyete erişmesinin önündeki engel ne olursa olsun kalkmalı aksi takdirde cehalet o toplumun sonunu getirebilir" diyor.

İşte bu noktada geçmişi suçlu bulmak, bundan sonrasının ne olması konusunda bir adım olabilir. Bunca zamandır neden-nasıl sorularına kısır cevaplar ancak bulabiliyordum; ama içine girip olan biteni görünce düşüncelerim her günün sonunda daha bir derinlik kazanıyor.

Aysel Hanım'a yemek teklif ettiğim halde kabul etmiyor, yeterince meşgul ettiğimi düşünerek yolculuyorum onu. Otelin görevlileri bisküvi ve çay ikramında bulunurken bizim ahali kapıdan içeriye giriyor. Beni yalnız gören Rahman'ın rengi kaçıyor, Bermal'i neden getirmediğimi sorguluyor olabilir, daha fazla merak etmesinler diye kısmen olup biteni paylaşıyorum onunla. Halep sözü ağzımdan çıktığı anda söz birliği etmişçesine tümünün itirazı başlıyor. Mahmut Bey tebessüm edip "Halep bizde değil, biliyorsunuz değil mi?" "Pasaporta ihtiyacımın olduğunu biliyorum. Caner'e iş çıktı İstanbul'dan pasaportlarımızı alır gelir." "Beni katma, bu gün gurubumla görüştüm iki gün sonra bir araya geleceğiz, illa pasaportum dersen yarın sabah gider gönderirim." Caner'in bu sözleri kızgınlıkla mı yoksa kendi gelişmelerine dayalı mı söylediğini sonrasında anlayacağım. "Bizimle Halep'e gelmeyeceksen acele tarafından kargo edersin olur biter" diyorum ona. Abla-kardeş konuşurken rahatsızlık vermiş olabileceğini düşünen Rahman "İterseniz kendinizi daha fazla yormayın Zübeyir Bey'le ben gider konuşurum." "Siz mutlu olun diye yapmıyorum bunu." Kimseden ses çıkmı-

yor, dikkatleri üzerimden atmak için "Diğer işleri hallettin mi?" diye soruyorum Rahman'a. "Kardeşlerimin banka hesaplarına havale çıkardım, veraset intikali, emlak vergileri daha yığınla işler beni bekliyor, ne yazık ki bugüne kadar konuşmaktan başka kimse bir iş yapmamış."

Yediğim bisküviler olduğu gibi mideme yapışık dururken Mahmut Bey davetli olduğumuzu söylüyor, bir anda kız kardeşinin evinde buluyoruz kendimizi. Geçen gelişimizdeki kaygıları yok, daha rahat davranıyorlar. Sultan sofrasına buyur edilmiş gibi hissediyoruz. Rahman'ın varlığını başlangıçta yadırgıyorlar, sonrasında çocukları seven sempatik davranışlarını görünce on karşı tutumları da değişiyor.

Yer sofrasına oturuyoruz, pilav üstü bademli kıyma, bumbar dolması, etli ekşi yemeği ve Çermik yolu boyunca şahit olduğumuz yabani bitkiler var sofrada. İlk kez gördüğümüz insanlarla neredeyse tıklım tıklım doluyor oda. Geldiğimizi duyan duymayan uzak yakınlarından kim varsa yanımızda. Yemekler yendikten sonra yeterince yorgun olduğumu söyleyerek kalkmak istiyorum, bunu fırsat bilen Mahmut Bey de bizimle birlikte hareket ediyor.

İnsanların özel hayatları yok dendiğinde buraları çok hatırlayacağım, birbirine dayanarak ayakta kalıyorlar, kişisel karar verme yetileri uçup gitmiş. Hele de önemli bir meselede icazet gerekiyorsa aşiretse ağanın, geniş aile ise en büyüklerinin iznine ihtiyaç duyuluyor. Bir kızın kendi başına koca bulması bu görüntü içinde asla söz konusu değil. Bermal'in hayatının sorumsuz bir dayının ağzından çıkacak iki çift söze bağlı olması ne hazin. Evden çıktıktan sonra boyuna bunu düşünüyorum.

Otele dönüyoruz. Mahmut Bey problemlerini halletmiş olacak ki "Kırılmazsanız yarın Meral'le İstanbul'a dönelim diyoruz, hatta Caner Bey'in uçağında yer bulabilirsek iyi olur" diyor. Otelin kapısından içeriye girerken bizlere kulak kabartmış olan Rahman "Birazdan hallederim" dedikten kısa bir süre sonra biletleri alıp dönüyor. Ödediği paraları Mahmut Bey'in tüm ısrarlarına rağmen kabul etmeyince bu jestin ne ifade ettiğini hepimiz anlıyoruz tabi, sonunda yarın döneceklerini düşünerek vedalaşıp odamıza çekiliyoruz.

Caner'le baş başa kaldığımızda sürpriz sözler duyuyorum ondan. "Diyarbakır'ın bu denli uğurlu geleceğini tahmin etmezdim. İstan-

bul'da önemli gelişmeler olmuş." "Birbirimize çok benzediğimizi düşünüyorum, bazı değerler senin için ne kadar anlam taşıyorsa benim için de kural değişmiyor, hangi duyguları taşıdığımı bilseydin sakın halletmeden dönme derdin." "Haklı olabilirsin ama Suriye'ye gitmek de ne oluyor, sorunlu bir yer olduğunu pek ala biliyorsun, hatta birçok insanın nüfus cüzdanın olmadığını duymuştum." "İnsanlar tarih boyunca başkalarını yok sayma ayıbını hep yaşamışlar, bu nedenle mağdur olandan zarar gelmez ilkesini önemsiyorum. Yıllar yılı sindirilmiş ve zavallı hale getirilmiş bu insanlardan bana zarar gelirse kimsesizlerin kurbanı oldu dersin olur biter." Elim telefonuma giderken aklıma gelmiş olan meseleyi de paylaşmak istiyorum Caner'le. "Murat onlarca kez çağrı bırakmış seni de aradı mı?" "Evet mesaj yazmış 'kendimizi el âleme rezil etmeyelim ne olur halledelim bu işi' diyor. Kararı sana bırakıyorum, böyle bir durum varsa malında mülkünde gözümüz olamaz; ama değilse kesinlikle hakkımı isterim bilesin."

Önceki konuşmalarımızda Aysel Hanım'ın ve Resul Bey'in pasaportlarının var olduğunu öğrenmiştim, bu nedenle benimkini de göndermesi konusunda aceleci davranmasını istiyorum Caner'den. Erkenden havaalanına gideceğini düşünerek son kez vedalaşıyoruz. Neredeyse gecenin yarısı olacak, yatağa girdiğim halde gözüme bir damla uyku girmeyince sandalyeyi çekip masanın başına geçiyorum. Diyarbakır'a geldiğimden beri aldığım ses kayıtlarını tekrar tekrar dinliyorum. Daracık odada dört dönüyorum, yarın yola çıkacak olmamızın gerginliği var üzerimde. Zübeyir Bey'i gözümde canlandırmaya çalışıyorum. Canavar ya da acımasız biri olabilir mi diye aklımı zorluyorum, geç saatlerde aşırı yorgunluktan ancak son buluyor bu düşünceler.

ŞANLIURFA

Gün doğuyor, bulutlar öbek öbek gökyüzünde... Güneşin ilk ışıkları bulutların arasından yeryüzüne akıyor... Çevresindeki karartı maviye dönüyor usulca... Sıcaklık her dakika daha da hissettiriyor kendini... Burası Diyarbakır ve biz hazırız...

Benimle gelenlerin İstanbul'a dönmüş olması burukluk yaratıyor. Yalnız hissediyorum. Bunları düşünürken Rahman geliyor "Havaalanına bırakıp geldim inşallah geç kalmamışımdır." Cevap bile veremeden bu kez Aysel Hanım'ı buluyoruz karşımızda, onu getiren taksiciyle gidiş pazarlığını yaptıktan sonra çantalarımızı arabaya yerleştiriyoruz. Halep'e giden otobüsler Hatay'dan kalkıyormuş. Bunları yaparken aynı zamanda Resul Bey'i de arıyorum, hazır olup olmadığını soruyorum. Cevap şaşırtıyor. "Dün gece yola çıkmışlar muhtemelen bugün Şanlıurfa'ya gelmiş olmaları lazım, anlayacağınız Halep'e gitmemize gerek kalmadı." Şaşırıp kalıyorum, oysa Rahman'ın ve Aysel Hanım'ın yüzü gülmeye başlıyor. Caner'i arayıp pasaportumu göndermesine gerek kalmadığını söylüyorum. Resul Bey'i de yanımıza alıp Şanlıurfa'ya doğru yola koyuluyoruz.

Rahman'la karşılaştığında Resul Bey'in ona nasıl davranacağını merak etmiştim. Aralarında husumet yokmuş ve birbirini anlıyorlarmış gibi sarılmaları şaşırtmıştı. Oysa bu yakınlaşmanın ince bir çizgide olduğunu şu anki tavırları gösteriyor. Asla konuya girmiyorlar, hatta Bermal'in durumunu sorarken bile ölçülü davranamaya gayret gösteriyor Rahman.

İlk durağımız Siverek, Yılmaz Güney'in kökeninin dayandığı kültürel zenginlikleri olan bir şehir olduğunu aklıma getiriyorum. Kısa bir geziden sonra rotamızı Şanlıurfa'ya doğru çeviriyoruz. Sağlı sollu

fıstık ağaçlarıyla dolu yolu sonlayıp gizemli şehre giriyoruz. Bölgenin namus anlayışı, kadına bakış açısı, hurafeleri, insan haklarına aykırı gelenekleri daha sayamayacağım problemleri varken kitap okuma seferberliğini teşvik eden bilbortlardaki afişler anlamlı geliyor. Şanlıurfa'ya girerken gururla, geliştiklerini, yeni apartmanların sayılarının hızla artığını söyleyen şoföre boş boş bakıyorum.

Bölgeyi ve şehri iyi bilen Resul Bey'in direktifleriyle hareket edeceğimiz için sessiz kalıyoruz. Rahman son derece gergin, rahatlasın diye öneride bulunuyorum. "Zübeyir Bey'le görüştükten sonra ortaya çıksan daha iyi olur." Bunu söylediğime inanamıyorum; ama bunu istiyormuş gibi anında onaylıyor sözlerimi. "Ben de aynısını düşünüyordum aranızda konuşun, kardeşimi hangi koşullar içinde yetiştirmek istediğimi izah edin" diyor. Bunu yüksek sesle söylemeye çalışmasının nedeni duyulsun istiyor. Diğer yandan bizi dinleyen aynı anda telefonla konuşan Resul Bey konuştuklarını aktarmak için yanımıza geliyor. Ağabeyinin düğünde olduğunu yarın buraya geleceğini söy- lediğinde tepkim gecikmiyor. "Bir de düğün yaptığını mı söylemek istiyorsun?" "Yakın bir köyde yapılıyor, kız tarafı bu şartı koymuş, ağabeyim yarın Urfa'ya geldiğinde beni arayacak" diyor. Sinirden kendimi yiyecek durumdayım, Çermik'teki karısının beklediğini düşünerek Zübeyir Bey'in kafasını kırmak geçiyor içimden; ama Bermal'i bu acımasızlıktan kurtarana dek makul hareket edeceğim diyorum.

Şanlıurfa'da hangi otelde kalacağımızı tartışırken son anda telefonuma kaydettiğim bir okurum aklıma geliyor. Şayet buraya gelirseniz konuğum olun dediğini hatırlıyorum. Bunu dillendirince Rahman, başka işlerinin olduğunu bizden ayrı hareket edeceğini söylüyor. Bu istek Resul Bey'i de memnun etmişe benziyor, daha sözünü bitirmeden onu onaylıyor. "İyi olur" diyor.

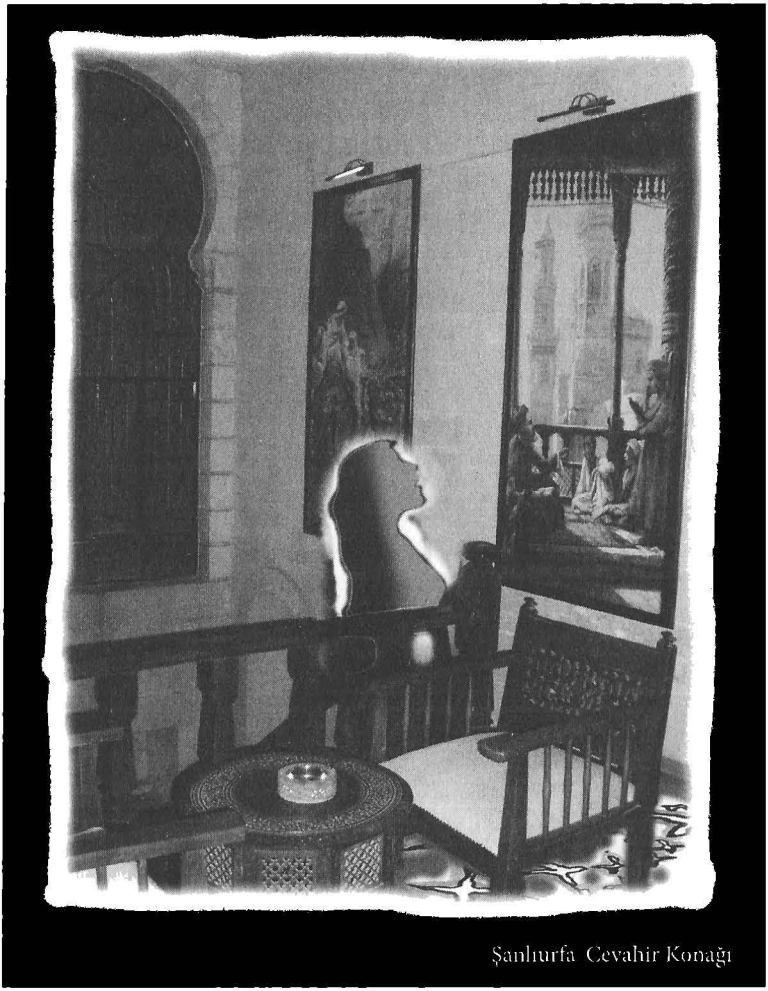
Bir süre düşündükten sonra okurumu arıyorum. Tarif ettiği yer Cevahir Konağı. Bizi oraya götürmesini istiyorum taksiciden. Tarihi binanın önünde duruyoruz. İşletmecisi olan okurum Asuman Hanım ve otel personeli kapıda karşılıyorlar bizi. Gösterdikleri ilgi alaka Resul Bey'in de dikkatinden kaçmıyor. Bu saatten sonra aykırı hareket etmenin onlara bir şeyler kazandırmayacağını anlasın diye samimi ve coşkulu ilgiden memnun bile kalıyorum.

Düşmanlık, dostluk, samimiyet, insanlık, barbarlık bu kavramlar bölgede hâlâ yaşıyor. Muhatabın ne vermek istediğini anında alabiliyor insan. Şanlıurfa baharın bu güzel gününde bütün güzelliğini ortaya koymuş. İçimden Caner, Bermal ve Meral belki de annemle babam daha birçok insan yanımda olsaydı diye geçiyor, görüntülerdeki eski evler ve tarihi binalar güneşin ışıltılarında hayranlık uyandırıyor.

Öncesinde Manastır olarak kullanılan yapının şimdilerde konuk evi olarak işletildiğini öğreniyoruz. İçeriye girer girmez kalan ayrıntıları da anlatmaya başlıyor Asuman Hanım. "Uzun yıllar Valilik konukevi olarak kullanılan bu manastıra yeterince ilgi gösterilmediğini düşünerek hayıflandık. 2005 yılında dualarımız kabul oldu ve burası özelleştirildi. Yüreğime güvenip tek başıma savaşarak bu işe başladım ve burayı devraldım. Önceki mesleğimi bile bu uğurda bıraktım, anlayacağınız benimkisi bir sevdaydı." Bu sözleri duyunca işte aradığım ve gelecekte bölgede görmek istediğim bir sima diyorum. Urfa'nın gülen yüzü dediğim Asuman Hanım'ın kendine olan güvenine dayalı duruşundan bu kanıya varıyorum tabi. Akla gelen tüm kalıpların dışına çıkmak ve bu uğurda savaşıp örnek oluşturmak sanıldığı kadar kolay değil bölgede.

Konuk evinin tam ortasında bulunan avlusuna oturuyoruz, mekâna olan hayranlığımızın boşuna olmadığını şu sözlerle anlatmaya çalışıyor Asuman Hanım. "Kolları sıvayıp işe restoranla başladım, bizim buralarda lokanta kültürü kebap ve lahmacuna indirgenmiş, oysa ailemden gördüklerimi de katarak eski tatları canlandırmaya çalıştım. Mönümde taze balık bile var. Pazar günleri brunch başlattım. Burası öncesinde metruk bir bahçeydi şimdiki haliyle mukayese edilmez" diyor. Konuyla alakalı yığınla meseleyi dinlerken bu yapının eski Urfa'nın avlulu taş konaklarının en güzel örneklerinden biri olduğunu da öğreniyoruz. Selahattin-i Eyyubi Camii olarak restore edilen daha önce kilise olarak kullanılan binanın tam karşısında bulunan bu manastırda vaktiyle bir papaz yaşarmış. Her noktasında yakın tarihin izlerini koklamak inanılmaz geliyor.

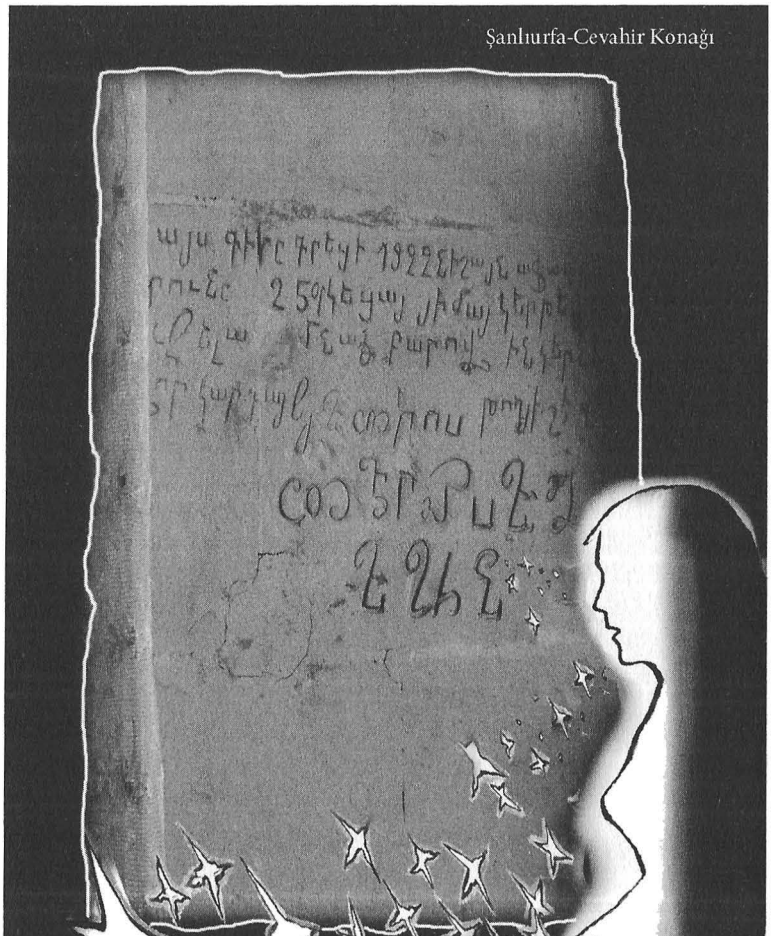
Yol yorgunu olduğumuzu bu nedenle bir süreliğine odamıza çekilmek istediğimizi söylüyoruz. Doksan yıl önce papazın kaldığı oda bana verilirken, buranın çok özel olduğunu kıymetli misafirler geldi-

Şanlıurfa Cevahir Konağı

ğinde açtıklarını da ekliyorlar tabi. Resepsiyondaki görevliye masrafların tarafımdan karşılanacağını sesli olarak söylemem üzerine Aysel Hanım ve Asuman Hanım itiraz ediyor, sonuç değişmiyor tabi...

Merdivenler ve binanın iç görüntüsü şaşırtıyor. Neredeyse beş metreyi bulan oda yükseklikleri rahat uyuyabilirsin mesajı veriyor, kendimi yorgunluktan bir anda yatağın üzerinde buluyorum. Seneler önce bir papazın bu odada kaldığını düşünmek derinlere iterken aynı za-

Şanlıurfa-Cevahir Konağı

manda ne olup bitiğine dair merak da uyandırıyor. Odanın her karışını incelemeye koyuluyorum, iki penceresi ve önünde sahanlığı olan bölümleri var. Dışarıyı görebilmem için tülün tamamını aralıyorum. Üst avlunun yanı sıra eski evlerin görüntüleri var, sahanlığın sol duvar taşlarına kazınmış İbranice bir yazı dikkatimi çekiyor. Ne olduğunu anlamak için dinlenmeyi bir kenara bırakıp aşağı iniyorum. Resepsiyon görevlisine o yazının ne anlama geldiğini sorduğumda verdiği yanıt daha da şaşırtıyor. "Burada yaşayan papaz ayrılmak durumunda kalınca

adını ve bulunduğu yılları oraya kazımış, sonra da kim bilir bir daha ne zaman dönerim diye de eklemiş, bu anlamda önemi büyük siz nasıl gördünüz?" Papazın hikâyesinin başlı başına roman konusu haline gelebileceğini aklıma getirince delirecek kadar heyecanlanıyorum.

Yeniden odamdayım, bir süre dinlendikten sonra aşağıya iniyorum. Saat neredeyse ikiye geliyor. Yarına kadar zamanımızın olduğunu bilerek Şanlıurfa'yı gezmeye karar veriyoruz. Asuman Hanım'dan izin isteyip tarihi şehrin ünlü restoranlarından birine gidiyoruz. Bunları yaparken Resul Bey'i sürekli gözlüyorum.

Tanıtmak, anlatmak, sevdirmek karşıdaki kişinin doğru hareket etmesi için önemli adımlar olabilir, bu imkânları vermeden böyle yaşamasına imkân tanımadan beklenti içine girmek saçmalık gibi geliyor. Muhatabım ister Resul Bey ister Zübeyir Bey olsun kızmak yerine önce onları anlamalı ve sonra da derdimi doğru anlatıp ikna etmeliyim diye sürekli telkinde bulunuyorum kendime.

Gideceğimiz yerde daha nelerle karşılaşacağız diye meraklanırken, Aysel Hanım'dan ilk insanların yaşadığı Göbeklitepe'ye dair ilginç sözler duyuyoruz. Yemek yendikten sonra zamanımızın müsait olduğunu düşünerek tarihi kalıntıyı gezmeye karar veriyoruz. Rahman'ı arayıp bize katılmasını istiyorum. Kısa süre sonra belirlediğimiz yere geliyor. Aysel Hanım Göbeklitepe'ye nasıl gidileceğini taksiciye tarif ederken adamın yüzündeki ifade bizleri sorgular türden. Sadece taşların olduğunu başka bir şey olmadığını söylediğinde şaşkınlığım bir kat daha artıyor. Tarihi bir kalıntıyı sadece taş olarak dillendirmesini neye yorumlayayım bilmiyorum.

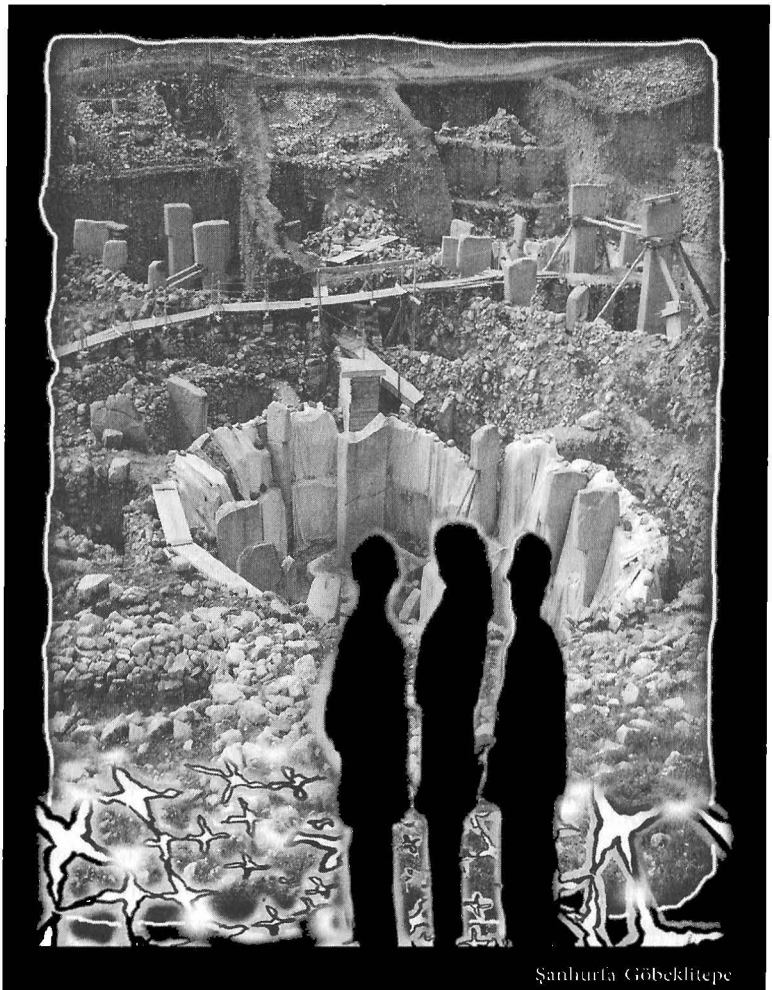
Urfa'nın dışına çıktıktan sonra yan yola sapıyoruz. Çevremizde tek bir ağaç yok, küçük çaplı vadimsi bir tepeliğe geliyoruz. Belli ki etrafta kazılar yapılmış. Görünürde sadece taş var; ama yakınlaşınca nasıl oldukları konusunda dehşete düşüyoruz. Taşların üzerine işlenen figürler on iki bin yıllık. Buranın bir tapınak olduğunu söyleyen Aysel Hanım ilaveler de yapıyor. "Uygarlık tarihi ile ilgilenen her insanı heyecanlandıracak Neolitik çağın bulguları ortaya çıktı; ama bu kazılar Almanlar tarafından yürütülüyor, muhtemelen ödenekler de dışarıdan karşılanıyor. İnsanoğlu avcı-toplayıcı yaşam tarzından yerleşik hayata, çiftçi-üretici düzenine geçmek üzereyken bu geçiş döneminde müte-

vazı ve basit bir yaşam tarzıyla yetinilmemiş olduklarını aksine görkemli bir evre yaşadıklarını burası ispatlıyor" diyor.

Yer, zaman
hayat
korku
acı
suç
ceza
bulutlar...

İnsanoğlu
çocuk
yaşlı
yağmur
gözyaşı
günah
hata
yol
ekin
hayvan
barınak
ve ölüm
geride kalan sadece Göbeklitepe...

Aysel Hanım anlata dursun on iki bin yıl önce taş oymacılığıyla yapılmış figürlerden o döneme ait bazı ipuçları sezinlenebiliyor. Bir şeylere inanma ihtiyaçlarına dayalı yapılmış olan bu tapınağı incelerken, misafirine burayı tanıttan iki öğretmeni görüyoruz. İçlerinden biri beni tanıyıp yanıma geliyor. "Belgin Hanım hoş geldiniz sizi Şanlıurfa'da görmek çok güzel." "Teşekkür ederim Şanlıurfalı mısınız?" "Evet buralıyım, görsünler diye misafirlerimizi getirdik. Bütün ezberleri bozan bu kalıntının önemli özellikleri var size anlattılar mı bilmiyorum ama yazıyı keşfeden Sümer Medeniyetinden ve Mısır'daki piramitlerden altı bin, şimdiki zamandan tam on iki bin yıl önce bir uygarlık yaşamış burada. O dönemde insanoğlu avcı ve toplayıcılıktan tarıma yöneliyor sonra da yerleşik hayata geçip bir medeniyet ve kültür oluşturuyor. Bu görünen tapınaklar bildiklerinizi yeniden gözden

Şanlıurfa Göbeklitepe

geçirin diyor; çünkü ortada bilindik bir yerleşim şekli yok, sadece tapınaklar ve inanç sistemi var. On iki bin yıl önce ibadet ediyor insanlar..." Hayret ettiğimizi ve hayranlıkla onu dinlediğimizi gören öğretmen devamını da getiriyor. "On iki bin yıl önce birtakım insanlar tapınak yapmış denebilir; ama altmış tonluk taşların taşınması, dikilip bir düzene konması üstünün işlenmesi sizi de şaşırtmadı mı?" "Ne di-

yeceğimi bilemiyorum, şaşırmak kelimesi son derece önemsiz, küçük dilimi yutmak üzereyim." "Amerika Arkeoloji Ensütüsü'nün bu kazılarından çıkan bulguları tanıması on senelerini almış. Bir yığın popülist yaklaşımlar da olmuş. Örneğin Almanya'da Âdem'le Havva'nın yaşadığı yer bulundu diye haberler yapılmış, oysa buranın böyle popülist ve iddialı yaklaşımlara ihtiyacı yok. Şurada gördüğünüz D Tapınağı'nda bir takım semboller var boğa turna yılan gibi... Alman araştırmacılar daha çok sembolik anlatım ve mitolojik dili çözme üzerine yoğunlaşmışlar. On iki bin yıl önce ibadete önem veren varoluşunun kozmik bağlarının peşinde olan bir insan topluluğu var, o yüzden manevi yolculuğun önemli bir durağı sayılır burası." Bir ara sözlerini şu soruyla kesiyor Rahman. "Çok güzel diyorsunuz da burası terk edilmiş gibi duruyor, anlattıklarınıza bakılırsa daha çok iş var burada." "Aynen öyle bu güne kadar sadece yüzde yirmisi çıkarıldı, kalan kısmı toprağın altında duruyor." Bunları konuşurken az ileride bulunan arkadaşlarının yanına giden öğretmen, kısa süre sonra tekrar yanımıza geliyor. "Ne olur misafirimiz olun, örgencilerimiz ve öğretmenlerimiz gelişinizle mutlu olacaklar."

Çocuklara yararlı olmak denilince akan sular durur, bunu bilerek ve zamanımızın uygun olduğunu düşünerek daveti kabul ediyorum.

Kazı alanı bölgeyi tanıyan bir köylü tarafından korunuyor. Onunla uzun uzadıya Kürtçe sohbet ediyor Aysel Hanım, yanı başlarında bulunan üç çocuktan biri kız. Muhtemelen on onbir yaşlarında görünen bu kızı ot toplarken görüyoruz. Okula gidip gitmediğini sorduğumda babasından aldığım yanıt çok daha ilginç. "Git diyoruz gitmiyor." Bu sözün ne anlama geldiğini bilmek güç değil. Bölgenin kırsallındaki genel anlayış kız çocuklarının okula gitmesinin gereksizliğine kendini inandırmış.

Fotoğraf makinesiyle her alanı çektikten sonra çocuklarının yanında çobanlık yapan babalarına yükleniyorum. "Seninle karşı yola bakıyoruz, bir araba duruyor elinde çantasıyla kızın çıkıyor içinden. Sonra gelip 'baba ben doktor oldum Şanlıurfa devlet hastanesine tayinim çıktı' diyor. Mutlu olmaz mısın?" Şoka girmiş gibi derin bir hüzün kaplıyor yüzünü, kulaklarına kadar kızardığını ve üzüldüğünü anladığımdan kendi kendime suçlu kim diyorum, baba mı? Her biriyle

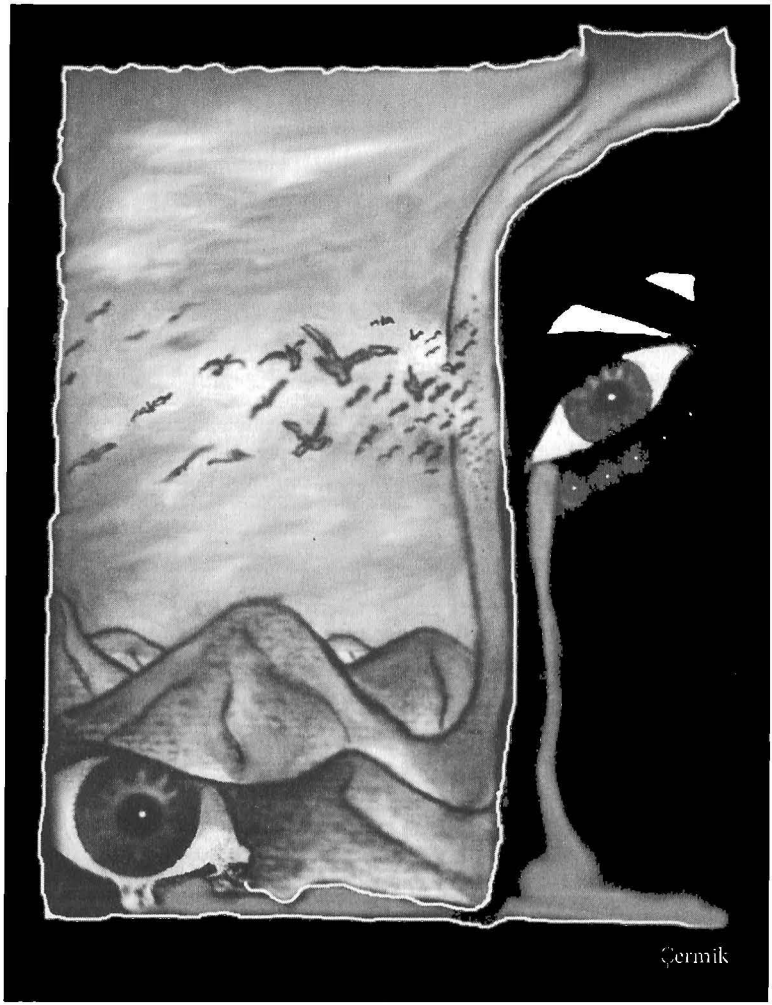
tek tek el sıkışınca küçük kızın güneşte esmerleşen simsiyah ve küçücük ellerinin çatladığını görüp üzüntüden kahrediyorum.

Öğretmenlerle bir süre sohbet ettikten sonra Anadolu lisesinin öğrencileriyle buluşmak üzere yola koyuluyoruz. Asıl meselem Bermal olduğu halde başka bir akışın içinde buluyorum kendimi.

Şanlıurfa'nın eski adının Edessa olduğunu söyleyen Aysel Hanım, konuya dair anlatacaklarım var derken bu topraklarda yaşananlar hangi kitaba sığar demeye getiriyor. "Kötü anlamda mı yoksa tarihsel mi?" diye karşı soruyu konduruyorum. "Bunca yıl geçmiş olmasına karşın hâlâ insanlar cahil bırakılıyorsa ne denir buna bilmiyorum. Kaç dini misafir etmiş bir bölgede çaresiz olmak zor geliyor. Hıristiyanlık gelmeden önce bütün Mezopotamya halkı aya güneşe, yıldız ve gezegenlere, kendilerinin çıkarmış oldukları birçok objeye tanrılık isnat etmişler. Örneğin o dönemlere ait inanç motiflerini ve yazılarını Urfa'nın atmış kilometre güney doğusundaki antik Soğmatar kentinde görmek mümkün." "Şimdi oraya gideceğimizi söylemeyeceksin her halde?" "Hayır, sadece efsanenin kalan kısmıyla bağlayacağım için anlattım."

Aysel Hanım Hıristiyanlığı kabul etmiş ilk kralın Urfa'da yaşadığını sonrasında buna dayalı bir muskanın efsanesini anlata dursun gruptakileri güldürmeden edemiyorum. "Ne zamandan beridir kimseler böyle bir muska vermedi yoksa Edessa'nın kıymetli misafirlerinden değil miyiz?" "Siz yarınlara eser bırakarak muskasız korunaklı yaşamayı hak ediyorsunuz, koruyucu gücünüz kendi içinizde" diyen Aysel Hanım'ın övgü dolu sözlerinin ardı arkası kesilmiyor. Bunları konuşurken Resul Bey'den tek söz çıkmıyor belli ki anlatılanlar umurunda değil. Yüzündeki çizgiler birçok yaşanmışın izleri gibi duruyor. Babadan dededen gördüklerine inanılmış ve bunca yıl öyle hareket edilmiş. Doğruyu yanlışı analiz etmek yerine geçmişin kalıntılarını ve mirasını yüklenmek buralarda gelenekselleşmiş. Bu yüzden kendi adıma dokunmak yerine, sadece kurtarmak düşüncesini güçlendirirken, kurtulacak olanların bunların çocukları olamayacağını ne yazık ki biliyorum. Benzer yaşantıda olan insanların çoğu yokluktan ya da başka sebeplerden okumayı ve okutmayı gereksiz kabul etmişler.

Anadolu Kız Lisesinin bahçesine girdiğimizde tanıyan hatta kitaplarımı okuduklarını söyleyen kız öğrenciler tarafından kuşatılıyorum.

Bir yazar için bunun ne kadar önemli olduğunu sözcükler ifade edemez. Yarının annesi olacak bu insanların kendilerinden gördükleri bir yazarı örnek alacaklarını düşünerek dikkatli davranıyorum. Müdür Bey okulun bütün sınıflarını ve bölümlerini tek tek gezdiriyor. Sonra da öğretmenler odasında ağırlamak istiyor beni. Zamanımızın sınırlı olduğunu bilerek söyleşinin yapılacağı bölüme geçmek istediğimi söy-

lüyorum, sonunda coşkulu öğrenci topluluğuyla bir araya geliyoruz.

Şu anda uğraştığım sorunun büyüklüğünü düşünüp, bölgenin duvarlarının çok güçlü olduğunu, yıkmakla zaman kaybetmemelerini öğütlüyorum öğrencilere. Sevgi dolu bakıyorlar, içlerindeki öteki sürekli canlı kalsın istiyorum. Yaratıcılığın onunla harekete geçeceğini anlatıyorum onlara. Okuldan ayrıldığımızda 'dur gitme ya da tekrar gel' diyen sessiz çığlıkları da duyabiliyorum. Tıpkı içimden gökyüzüne savrulan isyan çığlıkları gibi...

Duvarlar, kilitli taştan
toprak kaplamış her yanı
on iki bin yıllık bulutlar var
bir yağsa
sonra ağlasa
rahatlasa
her yanı paklasa
duyulur mu Bermal'in sesi...

Şehrin merkezine doğru hareket ediyoruz, Bermal'e dair endişelerim yeniden depreşince Resul Bey'den durumunu sorsun diye ricada bulunuyorum. Bir süre telefonla konuştuktan sonra sinirleniyor, halen doğru dürüst yemek yemediğini öğreniyoruz. Bu sözleri duyduğumda suçluluk duyuyorum. Dönüp seni alacağım demiş olmam inandırıcı gelmemiş olabilir mi diye bir kuşku düşüyor içime.

Balıklı Göl'ün çevresinde bir süre geziniyoruz. Halil İbrahim Peygamber'in hazin sonunu ve göldeki balıkların kutsanış öykülerini gururla anlatan çocuklar var çevremizde ve bu çocukların neredeyse yarısının adı Halil İbrahim.

Kaldığımız konağın en güzel yanı Şanlıurfa'nın merkezinde olması. Balıklı Göl'ün arka tarafında kalan bu konak kısa yürüme mesafesinde bulunuyor. Oraya yönelirken istemeyerek de olsa ayrılması gerektiğini söylüyor Rahman, itiraz etmeden onu gönderiyoruz.

Akşama doğru Resul Bey'deki gerilim gittikçe artıyor. Belli ki ağabeyi ile ilgili endişeleri doruğa çıkmış, bunu sözleriyle belli etmekten de kaçınmıyor. "Kurbanın olayım beni katmayın, elçi olduğumu ve

çok ısrar ettiğiniz için geldiğimi söyleyin." "Merak etme sorun yaşamayacaksın söz verdim sana." Bir insanın yaşı kaç olursa olsun büyüğünün yanında hiçe sayılan bir anlayış hâkim burada. Bir süre Konağın bahçe kısmında oturup sohbet ederken siyasilerin çoğunun aşiret liderleri olduklarını da öğreniyorum, ağalık bölgede canlı yaşıyor.

Konağın işletmecisi olan Asuman Hanım geleneksel sıra gecesi teklifinde bulunurken buna sıcak bakmayan Resul Bey önüne bakıp sessizce odasına çekiliyor. O gidince konağın otantik odasında buluyoruz kendimizi. Müzisyenler yerlerini almışlar, Diyarbakır'daki yer sofralarından sonra ilk kez bağdaş kurup oturacağım. Ikına sıkıla ayaklarımı bodur masaların birinin altına doğru uzatıyorum. Tesadüf bu ya bir süre sonra misafirleriyle beraber söyleşi yaptığım okulun öğretmenleri de geliyor. İçlerinden biri yanıma oturuyor, belli ki konuşmak istiyor benimle. Sohbet anında kadim şehrin müzik mantalitesini şu sözlerle betimliyor. "Akşamdan seher, seherden güneşin ilk ışıltılarına kadar gök kubbeye perde perde saldığı sesleri günün ilk ışıklarıyla başka bir renge büründürerek ve bunu sürdüren Şanlıurfalı için hayatın müziğin tanımı farklıdır. Bu nedenle Urfa'nın Anadolu halk musikisinin beşiği olduğunu söylemek yanlış olmaz."

ZÜBEYİR BEY'LE BULUŞMA

Kahvaltı yaptığımız bahçeye indiğimde Resul Bey'den ses seda yok, odasında olduğunu tahmin ediyorum. Masa hazırlığı bittiği halde inmediğini görünce görevlilerden uyandırmalarını istiyorum. Resepsiyondaki görevli, gecenin bir saatinde kapının önüne oturup arka arkaya sigara içtiğini sonra da erkenden çıkıp gittiğini söylüyor. Bir an endişeye kapılıyorum, içimdeki sıkıntıyı tarif etmeme imkân yok. Huzursuzluğumun farkına varan Aysel Hanım "İster misin çekip gitmiş olsun" diyerek endişelendiriyor beni. Aklıma getirmek istemediğim bu ihtimalli düşünüp karabasanlar çökecekken otelin kapısından içeriye giriyor Resul Bey. Yaptığına ne denir bilmiyorum diken üstünde durumumuz varken kaybolmak da neyin nesi deme şansım bile yok. Kahvaltıya davet edip nasıl bir yol izleyeceğimizi soruyorum. Aldığım yanıt dizlerimin bağını çözecek ve beni olduğum yerde donduracak türden. "Ağabeyimin sizden haberi yok, şimdiye kadar çok az ayrıntıya girerek misafirimizin olduğunu söyleyebildim. Onunla Gümrük Han'ında buluşacağız, orada bekleyecek bizi. İsterseniz hemen konuya girmeyin sadece tanışmak istediğinizi söylemiştim."

Kendini güçlü sanıp hayatı betimleyen bir yazarın da korkuları vardır elbet. Bütün olanlara karşın kararlı şekilde gidelim diyorum onlara. Resul Bey çaresizce boynunu büküp söylediklerime itaat ediyor ve biz Gümrük Hanına doğru yola koyuluyoruz.

Sabahın erken saatleri olmasına karşın dükkânların çoğu açık, esnaf müşteri bekliyor. Gümrük Hanı'nın her iki yanında poşu yüzük ve tespih türü hediyelik eşya satıcılarının olduğu dar alandan geçip içeriye giriyoruz. Avluya konuşlanmış masaları çevreleyen sandalyelerin neredeyse tümü dolu. Resul Bey gözleriyle etrafı tarıyor. Bakış-

ları o kadar temkinli ve gergin ki içinde bulunduğu ruhsal durumu sayfalar dolusu kaleme alabilirim. Onur-namus-haysiyet-gelenek-töre ve daha birçok kavramla korku ilintili duruyor, bunlardan birini ihlal ettiği için ağabeyi tarafından suçlanıp azarlanabilir.

Gümrük Han'ının bir köşesinde kasvetli gruptan bizleri görüp ayrılan elli yaşlarında şalvarlı bir adam, başka bir masaya geçiyor. Resul Bey onu görünce işaretle yön belirleyip takip etmemizi istiyor. Suçlu ya da mahcup bir edayla süklüm püklüm denileni yapıyoruz. Bizlere hoş geldin bile demeden, onunla yüksek sesle Kürtçe konuşmaya başlıyor Zübeyir Bey. Gözlerinden ateş saçmak deyimi bu görüntü için söylenmiş denebilir. Bir an ne olduğunu anlayamadan bir eli havaya kalkarken diğeri belindeki silahı gösteriyor. Resul Bey'in suratında patlayacak diye düşünüp aynı anda ani bir refleksle havada yakalıyorum elini. Hanın içinde bulunanlar olup bitene anlam vermeden bizi izliyorlar. Durmaya niyetim yok, müdahalemi tamamlayan sözler ediyorum bu kez. "Ne yaptığınızı sanıyorsunuz? Yakışıyor mu size?" Kaşlarım neredeyse birbirine değecek kadar çatık. Sinirliyim, ne cevap vereceğini bilemeden nefretle yüzüme bakıyor. Beni muhatap aldığı bile yok, yeniden Resul Bey'e dönüyor. "Bu kadınları niye getirdin başka işin yok mu senin? Rahman erkek değil mi? Neden kendi gelmiyor da kadın kısmından medet umuyor?"

Yalnızca film sahnelerinde dehşete düşülmüyor, deyim yerindeyse dehşetin tam da ortasına düşmüş durumdayım. Bunca kalabalığın içinde tanıyıp yardımıma gelecek tek bir Allahın kulu yok. Kendimi toparlamam uzun sürmüyor, aralarındaki konuşmaya anında müdahil oluyorum. "Burası dağ başı mı daha fazla çileden çıkarmadan benimle gelin." Bu sözü çok sert ediyorum, Aysel Hanım'ı ve Resul Bey'i Gümrük Hanının ortasında bırakıp, kolundan tutuğum gibi çay ocağına sürerken tepkisi gecikmiyor. "Bizden ne istiyorsunuz? Anam da aradı, yok efendim Bermal'i götüreceğiz demişsiniz. Kimin evinden kız kaldırıyorsunuz yahu? Bu görülmüş bir şey mi maskara mı edeceksiniz bizi? Halası ve çocukları pisliğin tekiler evde gözleri var başka da bir şey değil. Rahman desen Avrupa'da yaşıyor, bizim de şerefimiz haysiyetimiz var kimsenin bununla oynamasına asla müsaade etmeyiz." "Bitti mi? Şayet bitti ise kibar ol ve karşında İstanbul'dan

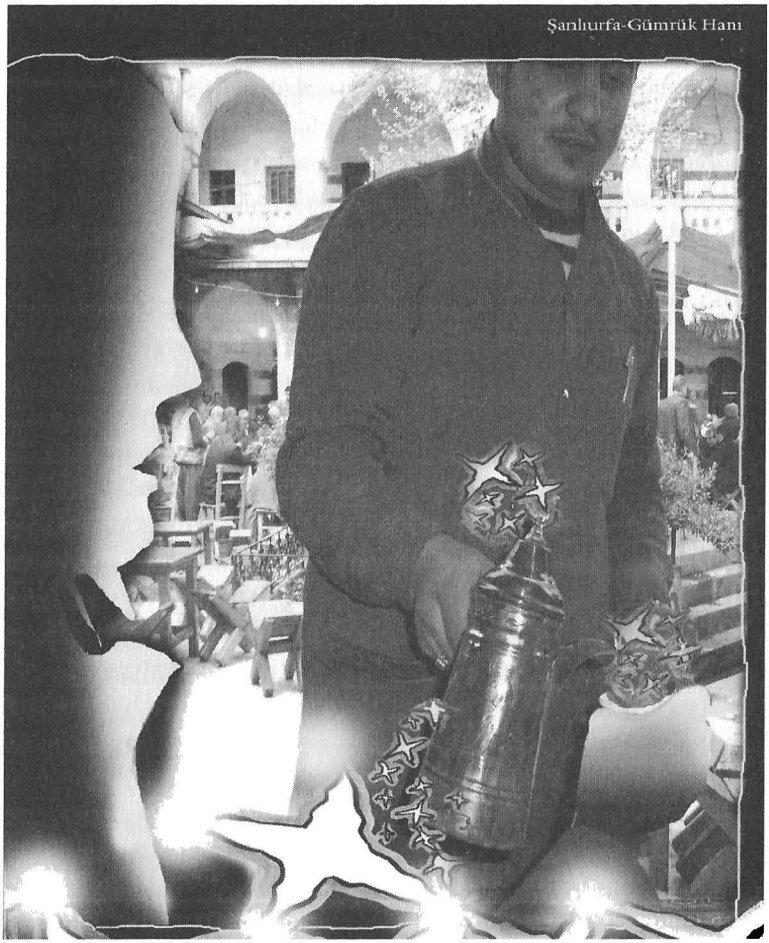
Şanlıurfa Gümrük Hanı

gelmiş bir misafirinin olduğunu unutma." Kısa suskunluk sonrası tuhaf şekilde yüzüme bakarken "İki çay söyle bize" diyorum. Duraksayan Zübeyir Bey'in kızgınlığına bu kez şüpheler karışıyor. Kısmen rahatlamış olsa da tereddütlerini ardı ardına sıralıyor. "Buraları bilmezsiniz sahipsiz kalıp rezil oldunuz mu kimsenin kapısını çalamazsınız. Bu çocuğa babasından bir ev kalmış. Hem kardeşleri hem de halasının çocukları buna göz koymuşlar Allah'ıma kitabıma kim ge-

lirse gelsin yere serecektim yahu. Bacım kusura bakma seni de kandırıp kullanmışlar." Bu sözüne öfkelenip haddini bildirmek var ama kendime hâkim olup makul cevap veriyorum. "Bunca yıl geçmiş olmasına karşın bugüne kadar asla kendimi kullandırmadım, kaldı ki bundan sonra da kullandırmam. İstersen konuya sohbet eder gibi girelim. O gelecek bu gidecek şunu vururum, namus-haysiyeti bırakalım bunları. Bildiğin bin bir türlü iğrençlikleri kalkıp savunma; çünkü bölgede benzer yanlışlar yapılmaya devam ediliyor. Bir kere bu kızcağızın babası yaşı gereği bir sorumsuzluk yapmış, birkaç senelik evlilik adına zavallı bu kızın hayatını mahvetmiş. Dedesi yaşında bir adama baba demek sonrasında onu kaybetmek bir çocuk için ne kadar büyük travma biliyor musun? Sonrasını hiç düşünmek istemiyorum, Bermal'in annesine destek olmanız gerekirken baskılar yaptığınız da kulağıma geldi. Kardeşinizin hazin sonuna söylenecek tek söz bile yok. Gece yastığa baş konduğunda olan bitene nasıl ad konur hiç düşündün mü?" Fazla yüklendiğimden olacak müdahale ediyor. "Buraları bilmeden konuşuyorsunuz, kocası öldükten sonra bacımıza destek olalım dedik hep yanlış anlaşıldı. Dul bir kadına ağabeyleri tabi ki dur diyecek, başka bir niyetimiz niye olsun?" "Bir insanın kardeşi dahi olsa ona dur demesi için önemli bir sebebinin olması lazım, saatlerce bunu size anlatmayacağım. Şimdi kendimi Bermal'in yerine koyduğumda elim ayağım kesiliyor. Diğer yandan üvey ağabeyi olduğu halde psikolojisini anlayıp kardeşine sahip çıkıyor Rahman. Hiçbirinize kızmaya sitem etmeye de hakkım yok, burada oturan şu erkeklerin çoğu maalesef aynı zihniyette." Aniden çıkışıyor. "Size göre yanlış olan bize göre doğrudur niye böyle diyorsunuz. Rahman'a gelince bu nasıl sahip çıkmadır, onların asıl dertleri evdir, sizi kandırmışlar." "Kimsenin beni kandırdığı yok tapuda değişim olmadığı sürece diğer kardeşlerin kanuni hakları devam eder, kaldı ki Rahman Bermal'in geleceğini kurtarmak adına kardeşlerinin bütün hisselerini üzerine alıp büyüdüğü zaman ona devretmeye söz verdi. Anlayacağın ev işi hallolmuş oldu, bununla da kalmadı halası, çocukları ve diğer akrabalarına Bermal büyüyene kadar Resul Bey'in o evde kalmasına müsaade ettiğini de söyledi. Bunca iyi niyeti dinlemeden şiddete başvurmak doğru mu? Aklıselim hareket edecek yaştayız. Günlerdir Bermal'in

boğazından bir lokma yemek geçmemiş bir dayı olarak bunu düşüneceğine zavallı eşinin üzerine bir de kuma getirmeye kalkışmışsın." "Siz buranın adetlerini bilmezsiniz eşim sakat, ev işlerine yetişemiyor yoksa düğün işine mi bozuldunuz? Mecbur etmeselerdi yapmazdık, kendimizi bu saatten sonra maskara edecek halimiz yok herhalde." "Eşine yapacağını yapmışsın, kaldı ki kendi çocuklarının psikolojileri ne olacak hiç düşündün mü?" Huzursuz görünse de bakışından anlıyorum ki ne psikoloji ne hak hukuk hiçbir şey umurunda değil.

Bu şekilde tartışmanın faydalı olmayacağını düşünerek sözü yeniden Bermal'e getirmeye çalışıyorum. "İyi bir insan olduğunuzu öğrendim. Yeğeninizi ne kadar çok önemsediğinizi de gördüm; ama Bermal'i o kadar çok sevdim ki şayet Rahman sahip çıkmamış olsaydı kendi çocuğummuş gibi yanımda yetiştirip büyütmeye kalkışacaktım, karşı çıksaydınız bile mücadele edecektim sizinle. Bermal bir gün kapınızı çalıp 'Dayıcığım doktor oldum' dediğinde sevinmeyecek miydiniz? Cevap vermenize bile gerek yok, gözlerinizin parladığını görüyorum. Şimdi beni iyi dinleyin, Rahman'la beraber gelip hem anneni hem de Bermal'i alacağız sonra da İstanbul'a döneceğiz onlarla. Rahman İspanya'daki işlemleri bitirip kardeşini yanına alıncaya kadar annen ve yeğenin yanımda kalacak. Ne zaman ki işlemler biter Bermal İspanya'ya ağabeyinin yanına gider o zaman gelip anneni alır Çermik'e dönersin." Şaşırmış şekilde yüzüme bakıyor, bir çırpıda ev sorunu hallolmuş ve Bermal'i gözünde doktor olarak canlandırmış da olabilir. Annesini İstanbullarda misafir edecek kadar kendimle perçinlediğimi görünce mahcup bir tavır takınıyor, bu fırsatı kullanmaya niyetliyim. "Bütün masrafları, hatta anneni almaya gelecek olduğun uçak masraflarını bile karşılayacağım." "Bacım utandırıyorsun o kadar paramız var her halde, tek derdim anam bu çocuk giderse ne yapar bilmiyorum?" "Paranızın var olduğunu biliyorum, annene gelince çok mutlu olacak göreceksin." İçimden kim bilir başlık için kaç para verdin diye geçse de susuyorum. Diğer yandan mağdur kadın aklıma gelince en az Bermal'e duyduğum huzursuzluğu duyuyorum, bunu ona söylemekten de artık korkmuyorum. "Eski eşini üzmemeye gayret et, onun da bir insan olduğunu düşün." Tebessüm edip ayakkabısının ucuyla yere yapışık olan kırıntıyı yerinden sökmeye çalışıyor, bu ko-

Şanlıurfa-Gümrük Hanı

nudaki sözlerimin bir kulağından girip diğerinden çıktığını anladığım için yeniden annesine getiriyorum konuyu. "İstanbul'da ne olup bittiğini tam olarak anlayınca Bennal için artık üzülmeyecek annen. Zaten böyle kalsaydı büyük felaket olurdu, çocuk gözlerinizin önünde eridikçe annenin durumu hiç de iyi olmazdı."

Neredeyse bir saat geçmiş olmasına rağmen Zübeyir Bey'le konuşmaya devam ediyoruz, çaylar peş peşe önümüze konurken Aysel Hanım ve Resul Bey konuşmalarımızın son görüntüsünden memnun

görünüyorlar. Zübeyir Bey kapalı ve dar bir mekân olmasına karşın tütün sarıp sigarasını yaktıktan sonra derin bir nefes çekiyor. Çay ocağı dumanla doluyor, boğulacak kadar kötü hissediyorum. Yarına kadar müsaade etmemizi istiyor, meseleyi annesiyle esaslı konuşacağını söylerken bir istekte daha bulunuyorum ondan. Yaşıtı sayılan kardeşine karşı daha saygılı ve nazik davranmasını istiyorum, sözlerimi onaylasa da bunca yıllık alışkanlıklarını bir kenara atması olası değil.

Bermal büyüyene kadar Resul Bey'in bedelsiz evde oturması sonuca gitmemize yardımcı olan en önemli unsur oluyor. Az çok birbirimizin meramını anladıktan sonra tekrar dışarıya çıkıyoruz. Bu kez daha farklı davranıyor, hatta düğünün yapıldığı köye davet etmeye kadar vardırıyor işi. Nazikçe teklifini geri çeviriyoruz. Gelişmelerden dolayı Resul Bey rahatlamış görünse de yüzünde gerginliğin izleri halen duruyor. Bizler tekrar Diyarbakır'a döneceğimizi yarın da Bermal'i almak üzere Çermik'e gideceğimizi söylüyoruz Zübeyir Bey'e. Sessizliğini koruyor 'yarın sabaha kadar sabredin' dediğini unutmuş değilim; ama kararlılığımı anlasın diye sürekli aynı sözleri tekrar etmekten vazgeçmiyorum. Bir süre kardeşiyle konuştuktan sonra yanımızdan ayrılıyor.

Zübeyir Bey arkadaşlarıyla Gümrük Hanını terk edince bu kez bizler de oturduğumuz yerden kalkıyoruz. İki kardeşin son anda ne konuştuklarını merak ettiğimi bilen Resul Bey "Yarın sabah yeni karısıyla Çermik'e dönecekleri için hazırlık yapmamızı istedi" diyor. Bu söz üzerine çıldıracak kadar sinirleniyorum. "Senin evin Diyarbakır'da onun sorunlarını niye üstleniyorsun. 'Ağabeyim kuma getiriyor hadi yemek yap yenge nasıl dersin?" Yüzüme bakıp yanlış bir şey söylemişim gibi garipsiyor. Umurumda bile değil, sözlerimin insani değerler taşıdığını ve bir şeklide onu rahatsız ettiğini biliyorum artık. Hatta daha öncesinde konuya dair Zübeyir Bey'e imalı sözler ettiğimde onun da renginin kaçtığını unutmuş değilim.

Aysel Hanım ve Resul Bey eşyalarını toplarken otelin hesabını kapatıyorum. Konağın işletmecisi okurum Asuman Hanım'a gösterdiği ilgiden dolayı teşekkür edip bizleri Diyarbakır'a götürecek taksinin arayışına koyuluyoruz. Tam bu sırada yeniden devreye girip çalışan-

lardan birini bu işle görevlendiriyor Asuman Hanım. Diyarbakır'a gitmek için artık hazır sayılırız.

Rahman'ı arayıp yola çıkacağımızı bildiriyorum, gelişmeleri merak ediyor, kendi hayatını etkileyecek ve kardeşinin geleceğiyle ilgili kararların ne olduğunu bilmek istemesi doğal. Çok geçmeden yanımızda buluyoruz onu. Resul Bey rahatladığı için Rahman'la yakın akrabaymış gibi duruyorlar artık.

Şanlıurfa-Diyarbakır yolundayız. Siverek'i geçip Karacadağ eteklerinden geçerken yol kenarında kenger satan çocuklar var. Tıpkı Göbeklitepe kazı alanındaki ot yolan çocuklarından farksız görünüyorlar. Ürkek, mahcup ve sevgi dolu... Bir ara taksiciye dur diyorum. Arabadan inip yanlarına gidiyorum, yaban otlarını satma telaşına düşmüşler. Yüzlerini okşadıktan sonra ceplerine para koymaya çalışıyorum. Kabul etmek istemeseler de zorluyorum onları. Resul Bey tebessüm ediyor, ne yapmak istediğimi anlamış olmalı. İşin asıl acı yanı, onun kaderi de kenger satan çocuklardan farklı değil aslında.

Hüzünlü ve tarihi şehir Diyarbakır, çok eskiden insanların birbirlerine paşa diye hitap ettiklerini söylemişlerdi. Şanlıurfa'da da Kirve dermişler birbirlerine, sevgi, dostluk, zorda kapısı çalınacak yakın, daha ne yakıştırmalar yapılabilir bu sözcüklere. Bunca güzel sözün hayat bulduğu bölgenin neden şiddeti aynı oranda benimsediğini çözmek hiç de kolay değil, yol boyunca aklımda daha yığınla cevap bulması gereken soru var.

Şehrin surlarından içeriye girdiğimizde kısmen rahatlamışım, gurbetten dönüyormuşum gibi tuhaf hissederken bunu Bermal'e duyduğum sevgiye yoruyorum. Onunla İstanbul'a döndüğümüzde duygularımı daha doğru test edeceğim diyorum.

Yarın tekrar Çermik'e gideceğimizi duyan Resul Bey kabul etmiyor ve çocuklarıyla akşamdan gideceğini söylüyor. Ağabeyinin verdiği görevi aklıma getirip evine yakın bir yerde bırakıyoruz onu.

Otele geldiğimizde olup biten ne varsa tümünü Rahman'la paylaşıyorum. Heyecanı artıyor. Bir süre otelin lobisinde sohbet edip ne yapacağımıza karar veriyoruz. Zübeyir Bey'in çocuklarına ve diğer aile efradına hediyeler alacağını söylüyor Rahman. Düne kadar düşmanlık duygularının kabardığı, namus haysiyet onur denilen meselenin as-

lında sevgiye aç olduğunu anlatıyor Aysel Hanım. Hayat insana bir gömlek biçiyor al bunu giy diyor. Bermal'e gömlek giydirmek için muhtemelen bizleri görevlendirdi...

Zübeyir Bey'i telefonla arayıp kararınız nedir diye sormaya niyetim yok, emrivaki yapar gibi Çermik'e gitmeye kararlıyım. Bu arada bizimle gelmek isteyen Aysel Hanım'a hayır demiyorum kahvaltıda buluşmak üzere sözleşiyoruz onunla.

Bundan sonraki süreci uzun uzadıya tartışıyoruz, Bermal'i alıp İstanbul'a döndükten sonra Mahmut Bey'den Meral'i istemeye gideceğiz, sonra da Barselona'ya gidip vize almak için ne gerekiyorsa onu yapacak Rahman. Şimdilik hediye almak için bizden ayrılıyor.

Otelin lobisinde kimseler kalmayınca sessizliğin keyfini çıkarıyorum. Anne babam neden erken öldü diye sorgulamıyorum artık. İnsan yaşadıklarından beter durumları görünce sinebiliyor. Yorgun olmama karşın otelin merdivenlerini tercih ediyorum. Odama girdiğimde Caner'den telefon geliyor. Bir süre konuştuktan sonra söz dönüp dolaşıp anne-baba konusuna geliyor. Her ölüm bir boşluk yaratırken o boşluğu bir ömür boyu çabalasa da bazen dolduramıyor insan. Anne babamı hatırlatmakla Caner'i üzdüğümü anlayıp kısa kesiyorum konuşmayı.

Kendimi yatağın üzerine bırakmadan önce bu güne dair önemli bulduğum tüm detayları not edip gecenin bir vaktine kadar eşyalarımı topluyorum. Diyarbakır'dan defalarca Çermik ilçesine gideceksin deselerdi gülerdim, bazen beklemedik şekilde bir yerden diğer bir yere hayat sürükleyebiliyor insanı...

ERTESİ GÜN

Sabahın erken saatlerinde kahvaltı salonunda çayımı yudumlarken kafam karmakarışık, buna rağmen her zamankinden daha rahat hissediyorum. Kötü olasılıklardan uzak tutmaya çalışıyorum düşüncelerimi, bu esnada Rahman geliyor. "Mihriban Hanım halamı da davet etmiş o da gelecek bizimle." "Düğün mü yapacaklar." "Hayır, yeni gelinin eve bereket ve huzur getirmesi için mevlit okutacaklarmış." Ne diyeceğimi bilemiyorum, huzursuzluğun tohumu ekilecek sonra da tanrıya el açıp huzur dilenilecek. Yüzümün düştüğünü anlayan Rahman "Bir an önce Bermal'i alıp buralardan gidelim, daha fazla kalmak delirtebilir beni" diyor. Zamanında memleketi kurtarmak adına mücadele etmiş kendi insanını düze çıkarmak için hapislerde yatmış birinden bu sözleri duymak kolay değil. Urfa'daki öğrencilere, sakın duvarları yıkmakla zaman kaybetmeyin demiştim. Rahman'ın yaptığı da bu olsa gerek duvarlara dokunmadan bir an önce kaçmanın yollarını arıyor.

Otelden ayrılıp arabaya yaklaşırken Rahman'ın halası beni kucaklayıp zahmet verdiklerini hakkımı helal etmemi istiyor. Onlarla alakalı olmayan vicdani bir sorumlulukla hareket ettiğimi söylemeye çalışıyorum ona. Bu türden olumlu çabaların nadir görüldüğünü, ateş ve benzinle yaklaşanların fazlalıkta olduğundan yakınıyor kadıncağız. Tam arabaya binerken Aysel Hanım da bize katılıyor.

Yola koyuluyoruz. Surlardan çıkıp Çermik yoluna sapıyoruz. İçinde bulunduğum ruh halini sözcüklere dökmek çok zor. Bendeki heyecanın aynısını Rahman da duyuyor, belki de daha fazlasını. Memleketi kurtaramamış ama küçük bir kızın hayatının kendisine bağlı olduğunu bilerek sorumluluk duyuyor olabilir. Tek başına bile bunun önemli olduğunu düşünüyorum. Kaldı ki ailesinden kalan son emanet gibi görüyor Bermal'i.

Arabanın bagajı dışında kalan her bölüm eşyalarla dolu, hayretimi gizleyemediğimi görünce "Cenaze ve özel günlerde yiyecek içecek götürmek adettendir. Yeni geline hiç istemediğim halde bir de bilezik aldım" diyor. Bu sözleri ederken halası renkten renge giriyor, öyle ya Rahman'ın babasını evlendiren de o. Bir süre sessizlik oluyor aramızda, bu tür olayların olağanlığını kabullenmiş bir durum varken kışkırtıcı ya da iğneleyici sözlerin artık bir amaca hizmet etmediğini bilerek susuyoruz.

Nihayet taş ve topraktan olan evin önüne geliyoruz. Çarşaflı örtülü poşulu kadınlar önümüzden geçiyor, okutulacak mevlidin kalabalığıdır diye düşünüyoruz. Araba durduğunda etrafını çocuklar sararken Resul Bey bizi karşılamak için kapının önüne kadar çıkıyor. Bagaj ve arabanın içinde bulunan eşyalar çocuklar tarafından taşınıyor. Eşyalar arasında çay şekeri bile var. İçeriye davet ediliyoruz. Zübeyir Bey oturduğu yerden bizlere "Hoş geldiniz" derken getirdiğimiz hediyeleri yoklamaktan da geri durmuyor. Rahman usulen eğilip Zübeyir Bey'in elini öpmeye çalışıyor, bunu yaparken istekli olmadığı belli, bu tür saygı anlayışından nefret ettiğini önceki konuşmalardan biliyorum.

Kadınlar diğer odada mevlit hazırlığı içindeler, sürpriz şekilde Mihriban Hanım'ın hastalandığını ve yatakta olduğunu öğreniyoruz. Başlangıçta bize gösterdikleri yer minderlerine oturuyoruz. Okutulan mevlidi bir kenara bırakıp ne olup bittiğini anlamaya çalışan yığınla kadın var diğer odada. Hiç zaman kaybetmeden Bermal'i görmek istediğimi söylüyorum. Bu isteğimi yerine getirmekten başka çareleri yok; çünkü rakip olmaktan çıkmış aynı amaca hizmet edildiğini iki taraf da kabullenmiş artık.

Zübeyir Bey'in öncülüğünde diğer odalardan birine giderken Mihriban Hanım ve Bermal'i aynı yatakta uzanmış buluyoruz. İnanmıyorum, daha fazla dayanamıyor ve duygularıma hâkim olamıyorum. Mihriban Hanım'ın neden yataklara düştüğü belli, kızının ölümünden dolayı halen vicdan azabı çekiyor olabilir. Ondan kalan tek yadigârın eriyip gitmesine seyirci kalması da onu takatten düşürmüş olabilir. Zübeyir Bey duygulandığımı ve kötü hissettiğimi görünce benim için eski karısından bir bardak su getirmesini istiyor.

Bermal'e sevgi ile uzanan elim bu kez Mihriban Hanım'ın ellerini tutuyor. "İkinizi de götürmeye geldim" diyorum. Sert davranan ve sırtını dönüp başka odaya giden kadından eser yok. Umut ışığı olarak görmüş olabilir beni, kaldı ki torununu hayata döndürecek kudretinin olmadığını da anlamış olabilir. Ona dair tasarruflarımdan ötürü acınası tavırlar takınırken "Bu saatten sonra beni götürüp de başına bela mı edeceksin?" "Öncelikle bela değil başıma taç yapacağımı bil. Diyarbakır'a gittiğimizde seni doktora götürür ilacını alırız, sonra da ver elini İstanbul." Kararsız sağa sola kıvrandığını görünce baskılarım daha da artıyor. "Boşuna nefesini tüketme gelir misin diye sormuyorum gidiyoruz diyorum."

Zübeyir Bey ve odadakilerden hiç ses çıkmıyor, öylece dururken bir süre sonra Mihriban Hanım "Madem öyle diyorsun kadere razı geleceğim" diyor. Nazlansa da işin aslı başka görünüyor, yalnızca Bermal'e eşlik edeceğinden değil büyük travmalar yaşadığını anlatan yüz ifadesi bir an önce buralardan uzaklaş kaç diyor ona.

Ağzında üç beş dişi kalmış, gözleri de iyi görmüyor Mihriban Hanım'ın. Ona dair yaptığım planlar şimdiden aklımı zorluyor, bunlar olurken gelen suyu içiyorum. Gözlerim Bermal'in üzerinde içten ve sevgi dolu bakıyor bana. Hatta ben dışında Rahman'ı incelerken aynı acınası bakışlarını ona da gönderiyor ve sonunda olan oluyor. Rahman'ın gözlerinden sicim gibi yaşlar akarken daha fazla kendini tutamayıp Bermal'in zayıf bedenine öylesine içten sarılıyor ki olduğum yerde donup kalıyorum. İki ayrı anneden olmuş kardeşlerin bu denli duygu yoğunluğuyla sarmaş dolaş olmaları odadaki ben dâhil herkesi duygulandırıyor. Bir süre sonra Mihriban Hanım'ı ve Bermal'i uzandığı yerden doğrultuyorum, tıpkı anne şefkati gösteriyorum onlara.

Gözlerim kapıyorum
o an tanrının gücünü duyuyorum
tüm yüreklerden odaya sevgi akıyor
adı bu diyorum tanrının...

Ölüm ne ki
acı
yokluk en beteri...

Bir bulut sızıyor
sis tabakası kaplıyor her yanı
umurumda değil
umurumda olmamalı
Ama nedense...

Zübeyir Bey'in ilk eşinin eline iki küçük hediye paketi tutuşturuyor, bunlardan birinin yeni geline diğerinin ona olduğunu söylüyor Rahman. Çok anlamlı olan davranışını odada bulunan herkes kadar Zübeyir Bey de anlasın istiyor, eve gelen misafir ayrım yapmadan iki kadına da aynı mesafede duruyor.

Bermal'i ve Mihriban Hanım'ı bir an önce hazırlasınlar istiyorum. Annesinin itiraz etmediğini görse de bu güne kadar doktor hariç Diyarbakır'a bile gitmediğini ısrarla anlatmaya devam ediyor Zübeyir Bey. Her türlü sorumluluğun bende olduğunu söylüyorum. Mevlit ve öğle yemeği yendikten sonra ikindi serininde yola çıkma kararı alıyoruz.

Çaresizlik beklentiye sokabilir, Zübeyir Bey'in eski hanımı gözlerimin içine bakınca senin için yapabileceğim hiçbir şey yok diyorum içimden. Keza diğer çocuklarda da Bermal'e karşı kıskançlığın oluştuğunu görüp aynı yokluğun ve çaresizliğin parçası olduklarını anlamak zor olmuyor. Suriye'den annelerinin üzerine kuma getirmiş olmasını bu çocuklar nasıl hazmedecek. Her birine özenle sevgi gösterilerinde bulunurken Zübeyir Bey'den annesinin ve Bermal'in nüfus cüzdanlarını istiyorum, bu süreç içinde tüm masrafların tarafımdan karşılanacağını da ilave ederek tabi.

Bunları konuştuktan sonra Zübeyir Bey diğer odadan ikisinin de nüfus cüzdanlarını alıp dönüyor. Güven ve endişe, iki ayrı duygu yan yana duruyor. Bize duyulan güven ve sonrasında ne olacak endişesi. Bu saatten sonra kötü düşünmenin anlamı yok artık. Rahman yarın için uçakta yer ayırtmak için THY irtibat bürolarından birine gidiyor, aldığım kimlikleri her ihtimale karşı ona veriyorum.

Evin içinde tatlı bir telaş varken mevlidin okunduğu odadan davet alıyorum. İstanbul'dan gelmiş bir hanımı kuşkusuz merak ediyorlar. Eski gelinin refakatinde yanlarına gidiyorum, iğne atsan yere düşmeyecek bir kalabalık var odada. Bütün kadınlar yer minderlerine oturmuş ve okunan mevlidi dinlerken diğer yandan beni gözlüyorlar.

Elime tutuşturulan örtüyü başıma geçiriyorum. Yerde oturmakla kalmıyor aynı zamanda havasız odada ne kadar kalabilirim diye panik oluyorum. Toplumsal yaranın tam da orta yerindeyim, ne yapacağımı merak eder şekilde bakmalarını artık anlayabiliyorum. Özlem, yaşanmamışlık, ezilmişlik, çaresizlik daha ne varsa yüzlerinde yazılı duruyor. Şu anda din ekseninden beni kınayanlar, ya da günahkâr kabul edip cehennemde yanacağımı düşünenler de var aralarında. Bazı bakışların bu eksende olduğunu ve küçümsendiğimi anlayabiliyorum.

Odanın bir köşesinde rengârenk giysiler içerisinde genç bir kızın varlığı dikkatimi çekiyor. Diğer kadınların tebessüm ederek başlarını sallamalarından anlıyorum ki yeni gelin o. Kuma denilince akla neler gelir neler başta zalimlikler ve kötülükler tabi, oysa şu anda ikinci kadının da kurban verildiğini anlatan bir manzara var karşımda. Konumuna göre yaşlı denecek bir erkeğin koynuna girecek ve diğer bir odada adamın eski eşinin var olduğunu düşünecek. Bu nasıl bir iştir deyip gelin hanımın yüzüne baktığımda dehşete düşüyorum. Köşesinde endişeli dururken belli etmemeye çalışıyor, kim bilir ailesi yoksulluktan başlık adı altında onu satmış da olabilir. Odada bulunan hanımlardan öğrendiğim kadarıyla gelin hanımın tek bir akrabası bile yokmuş burada.

Mevlit biter bitmez oda içinde bulunan bütün kadınlarla tek tek tanışıyoruz, aralarında dindar olanlarının başları daha sıkı sarılı, bazılarının ise adet yerini bulsun diye örtülü duruyor.

Evin avlusuna çıktığımızda, yere serili sofranın üzerinde tabaklar var. Yaşlıca bir kadın, avlunun bir köşesinde ateşin üzerindeki yemek kazanını karıştırmakla meşgul, karşılıklı yere serili minderlere oturacağız.

Elden ele dolu tabaklar taşınıp yer sofrasına dizilirken diğer odadan Bermal'in ve Mihriban Hanım'ın koluna girip getirmelerine yardımcı oluyorum. Zar zor birkaç kaşık ancak yiyebilen Bermal'de hareketlilik gözleniyor, belli ki bir an önce buradan uzaklaşmayı çok istiyor.

Zübeyir Bey'in ekonomik durumunun iyi olmadığı belli, bu tespiti evdeki mevcudiyete dayanarak yapıyorum. Buna rağmen tüm imkânlarını kullanarak mevlit okutup yemek verirken bunları aileye bolluk ve bereket getirsin diye yapmış. Önüme konan yağlı yemekleri alınmasınlar diye yemeye çalışıyorum. Misafirlerini ağırlamak için özellikle tabağa yağlı kısmından koymak onu önemsemekmiş, bunu

öncesinden söylemişlerdi. Bermal ve Mihriban Hanım'a yemeleri konusunda gösterdiğim alaka sofrada bulunan hanımların dikkatinden kaçmıyor, kendi aralarında fısıltılara da neden oluyor. Evin içinde çocuk gürültüsüne binaen aynı zamanda sofradan kalkan kadınların seslerini de eklersek kimsenin kimseyi duyduğu yok denebilir.

Kadınlar dağılıyor, bu esnada Rahman ve Zübeyir Bey de eve giriyor. Son hazırlıklarımızı bitirmiş durumdayız, bizlerle beraber evin ahalisinde de aynı heyecanı görmek mümkün. Bermal'e dair birkaç eşyayı poşetlere, anneannesinin eşyalarını da eski bir valize koymuşlar. Tümünü arabaya yerleştirirken emanet bir pardösü ve Mihriban Hanım'ın başına bir de eşarp örtmüşler. Yerel giysiler içindeki poşulu rengârenk elbiseli o kadından eser kalmamış.

Sayımız gittikçe artarken ağabeyinden annelerini uğurlamak ve Diyarbakır'a gitmek için izin istiyor Resul Bey. Sonunda Bermal ve Mihriban Hanım'ı da yanımıza alıp iki araba yola koyuluyoruz.

İnce esintinin yol kenarındaki yeşil otları yana yatırdığı anlarda yaşlı kadının Kürtçe ağıtlar yakıp sesli olarak mırıldandığını görmek şaşırtmakla kalmıyor, bunca yıla neleri sığdırdı diye merak da uyandırıyor bende. Yüreği kavruk bir annenin rüzgâra karışıp savrulan sözlerini Türkçe fısıldıyor Aysel Hanım.

Havar-havar...

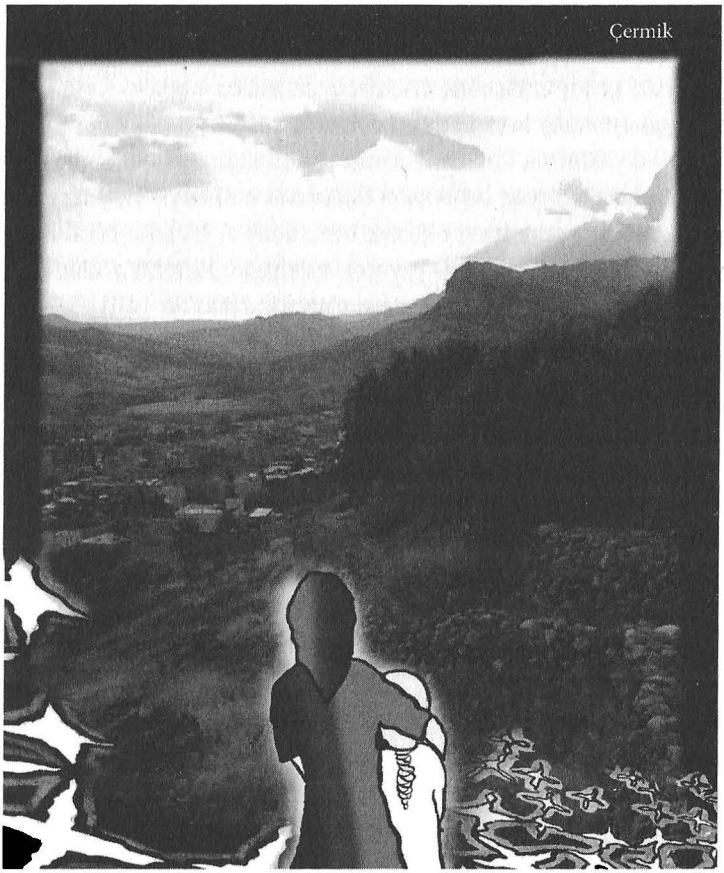
Kızım, ceylanım
gözümün nuru, kekik kokulum
sarmaşık saçlı güzelim...

Ne olur ağlama mezarında
bak Bermal yanımda...

Günyüzü görmezim
rahat uyu
iyi bakacaklar
senin kadar sevecekler onu...

Ne Zübeyir ne de Resul olacak yanında
huzur içinde olacak derdestim...

Kekik, reyhan kokacak
rahat uyu ceylanım...

Sessizce dinlemeyi uygun görüyoruz, kaldı ki yalnız ben değil şoför bile kasetçaların sesini kısıyor. Bir süre sonra Mihriban Hanım elini dizimin üzerine koyup itirafta bulunuyor. "İlk defa oğulsuz evden çıkıyorum. Kolay değil, bütün bunların yaşanacağını söyleseydi asla inanmazdım." Gözlerimi onunkiyle kenetlerken güven dercesine başımı öne doğru sallıyorum. "Güzellikler yaşayacaksın, dünya oğulların üzerine kurulu değil, şu saatten sonra yalnızca kendini düşün başka da bir şeyi aklına getirme." Yüzümdeki ifade o denli olumlu ki heyecanını çocuklar gibi belli ediyor. Durumu kötü diye doktora götüreceğim dediğim süklüm püklüm o kadın gitmiş neredeyse yeniden

hayata tutunabileceğini düşünerek umut yüklenmiş bir başkasını görüyorum karşımda. Hastalıkların en büyük ilacı moral, bazen yatak döşek yatan birini moralle ayağa kaldırmak bile zor olmayabiliyor.

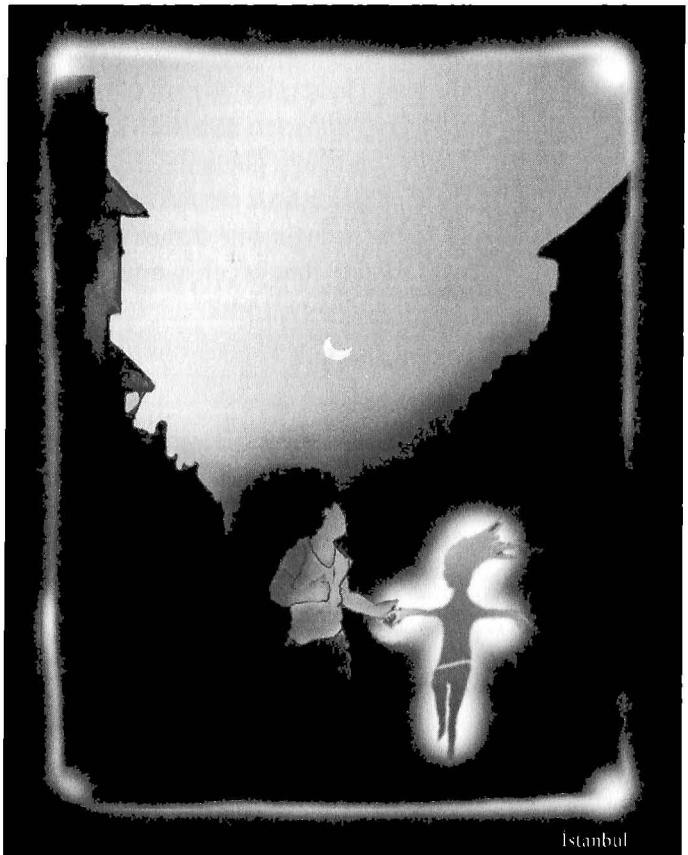
Günün bittiğini yarın dönecek olmamızı da hesaba katıp durumum iyidir diyen Mihriban Hanım'ı hastaneye götürelim ısrarımızdan vazgeçiyoruz. Diğer elimin üzerindeki küçücük parmakların güçsüzlükten ve zayıflıktan neredeyse zor tutunduğuna ne demeliyim, Bermal'in titreyen parmaklarına sevgi enjekte etmeye çalışıyorum, yanımda olmasını tanrının bir ödülü gibi görüyorum artık.

Yalnızlıkların, yoksullukların, zenginliklerin, şatafatın şehri koca İstanbul... Sezgileri güçlü sevdaları büyük şehir... Gürültünü, sana kızdığım günleri, yakarışlarını, çiçeklerini, ağaçlarını, trafiğini özledim... Yarın iki misafir daha gelecek ve hayran hayran bakacaklar sana, kucak aç onlara... Sevgiye herkesten daha fazla açlar, hazzı tattır... Varsın birileri kızsın, bu insanlar nereden çıktı desin, boğazın güzel esintisini esirgeme onlardan... Yakınlaş... Kapına dayanan değil kapında sevgiyi arayan çaresizler bunlar... İnce ve düzgün konuşamıyorlar, çatal bıçağı hangi elle tutulacağını da bilmiyorlar, ne önemi var sadece yürekleriyle geliyorlar...

Onlara dair içimden coşkulu sesler ve dualar yükseliyor gökyüzüne. İstanbul'un bunları duyup duymadığını bilmiyor olsam da ne yazık ki bu sözleri Mihriban Hanım'ın az önce yaktığı ağıt kadar bile mırıldanamıyorum.

Anneanne ve torun yanlış yaparım korkusunu yaşarlarken, sürekli ürkek davranıyor. Mihriban Hanım'ın İstanbul'a gelmesi Caner için de sürpriz olacak, yine yaptın yapacağını diyecek. Yaptım yapacağımı kardeşim, dahası gördüğün bu kızın yerinde olabilirdik, günahı sadece ikinci anneden olmak da diyeceğim.

Yol boyunca onlara moral aşılayıp Diyarbakır'a geliyoruz. Ard arda gelen telefonlardan sonra sur içinde bizden ayrılıyor Aysel Hanım. Vedalaşıyoruz, bunca zamandır eşlik edip yardımcı olduğu için teşekkür ediyoruz ona. Bu gezilerden çok büyük kazanımları olduğunu söylemeden edemiyor. Arabalar durunca Rahman ve Resul Bey de iniyor. Kendi aralarında konuşurken illa bizde kalsınlar diyen Rahman'ın halasına itiraz gecikmiyor. Resul Bey annesinin ve Bermal'in yarın gi-

dinceye kadar kendisinde kalacağı konusunda ısrarcı olunca devreye bu kez ben giriyorum. "Anneniz sabaha kadar sizde kalsın buna itiraz etmiyorum; ama Bermal benimle kalacak, yarın sabah bizleri alıp havaalanına götürebilir Rahman." Bunun olabilirliğini tartıştıktan sonra yol ayrımına giriyoruz. Taksici otelin önüne bıraktığında Bermal'in eşyalarının olduğu poşetleri taşımama yardımcı oluyor, sonra da otelin görevlileriyle birlikte emanet bölümüne alıyorlar.

Odaya girdiğimizde ağlamaya başlıyor Bermal, küçük yüreğin bunca acıya nasıl dayandığını düşünerek teskin etmeye çalışırken sarıp sarmalıyorum onu. Ne vermek istediğimi biliyor. Olup bitenin far-

kında, içine düştüğü yalnızlık ve korkunun büyüklüğünü kelimelerle ifade etmem mümkün değil. Babası şu anki durumunu görebilseydi mezarında ne kadar rahat uyuyabilecekti, ya da annesi kendini asabilecek miydi? Bir avuç kalan şu yüreğin neler çektiğini kim bilecek...

Otelin daracık odasına sığmayacak kadar sevgimizi büyütüyoruz. Defalarca saçlarını anne şefkatiyle öpüyorum. Kısacık bir zamanda kurumaya yüz tutmuş dalları filizleniyor. Parmaklarına, saçına, yanaklarına kan yürüyor, bunu hissediyorum. Şah damarımdan daha yakın olan tanrı'ya yardımlarından dolayı yüzlerce kez teşekkür ediyorum. İki ayrı bedende varlığını hissettirirken, gücü bu diyorum...

Yol boyunca yapışan ter ve yorgunluğu üzerimizden atalım diye Bermal'i banyoda bir güzel yıkamaya çalışıyorum. Saçları şampuan ya da sabun değmemiş gibi sert. İlk kez küvette yıkandığını söylüyor. Derin travma yaşamış olsa da o daha bir çocuk, sevincini göstermeye çalışıyor bana. Tertemiz havlularla kuruladıktan sonra eşyalarının arasından seçtiğim yeni elbiselerinden birini giydiriyorum. Odamıza söylediğim yemeğimiz de geliyor, sabırla sevgiyi ekip yediriyorum ona. Dayısının evinde yemem diye direten çocuk gitmiş yerine çabalayan ve gözleri az da olsa gülmeye başlayan bir başka çocuk gelmiş sanki. Olumlu görüntüye rağmen her an patlayacak bombadan farksız, ağlayabilir, küsebilir, yemeğini de yemeyebilir. Uzun bir tedavi sürecine ihtiyacı var. İstanbul'da psikolog arkadaşımdan muhakkak destek almalıyım. Rahman Barselona'ya götürünceye kadar bu süreci iyi değerlendirmeliyim diyorum.

Yemek sonrası lobiye iniyoruz, aramızda henüz içsel bir konuşma geçmedi sadece bakışlarımızla birbirimizi doyurmaya çalışıyoruz. Oturmuş çaylarımızı beklerken, sessize getirdiğim telefonda Caner'in çağrılarını görüp arıyorum onu. Bermal'in yanımda olduğunu yarın sabah anneannesiyle İstanbul'a geleceğimize kadar ne var ne yok tümünü anlatıyorum. Öncesinden ne tepki vereceğini merak etmiştim, oysa sevincini açığa çıkaran sözler ediyor.

Müşterek yaşantının kuralları var, çoğunlukla ihlal ettiğimin farkındayım her defasında Caner'i çocuğummuş gibi vicdan muhasebesine tabi tutmak sonra da işin içinden sıyrılmayı neredeyse alışkanlık haline getirdim.

Korktuğu ve nefret ettiği kalabalıklardan çıkmış özel muameleye tabi tutulmuş halinden memnun görünüyor Bermal. Şu anki yüz ifadesi yalnızca sevgiyi anlatıyor, bundan tanrının bedendeki varlığının en güçlü göstergesi olduğunu çıkarıyorum. Koltuklara yayılıp oturmuşuz, çaylarımız geliyor. Kokusunun ve renginin çok güzel olduğunu söylediğimde şu sözleri ediyor. "Annem de çok severdi, babam öldükten sonra üzülmeyeyim diye bir gün kızımla karşılıklı çay içelim demişti, çok özlüyorum onu" der demez gözlerinden yaşlar akıyor. "Ah güzel kızım ben de çok arıyorum, anneler böyledirler işte bazen insanları yalnız bırakabiliyorlar; ama güzel insanları da peşleri sıra gönderiyorlar. Rahman ağabeyini annen gönderdi. Benim de annem öldüğünde tıpkı senin gibi olmuştum sonra bir gece rüyamda gördüm onu, kardeşin Caner'le güzel günlerin olacak hiç üzülme demişti bana. O gecenin sabahında oturup Tanrıya bir mektup yazdım. Ondan sonra her şey istediğim gibi oldu, annemi yanımda hissederken her an onun desteğini alıyormuşum gibi dimdik ayaktayım bak, sen de öyle yapmalısın." "Mektubu yazdıktan sonra ne yaptın?" "Tanrı her an bizimle, bu nedenle kaybolmasın diye hep sakladım onu. Dün gece rüyamda Tanrının senden de bir mektup beklediğini söylediler. İnanamadım. Annen baban seni çok seviyor olmalı ki tanrı senden böyle bir mektup yazmanı istemiş olsun." Gözlerindeki ışıltı dehşet şekilde artarken benim durmaya niyetim yok. "Rahman ağabeyin Diyarbakır'a gelirken sana kavuşacağı için çok sevinçliydi, sözcüklerle anlatamam bunu." "Sahi mi?" "Sahi ya, yoksa seni almak için niye bu kadar çabalasın. Aileden kalan tek yadigârısın sen. Onunla çok güzel günleriniz olacak. İyi ki Rahman ağabeyim var diyeceksin."

Bir yandan gelişmeler için sevinirken diğer yandan kendime yakın hissettiğim tanrıya bu imtihanın çok ağır olduğunu söylemek istiyorum. Dünyadaki acıların neden sonuç ilişkisi umurumda bile değil. İnsanoğlunun sadece endişe yaşadığına ve süreci tamamlamak için oyalandığına olan kanaatim güçleniyor.

Tümüyle umut aşıladığım Bermal'in gözlerindeki ışıltı artıyor. Yalnız kaldıklarında anneannesinin ağladığını söylemekten çekinmezken onu sevmekle birlikte suçladığını anlatan imalı sözleri de ilave etmekten kaçınmıyor. Küçücük yaşına rağmen bazı konuları muhasebe ede-

cek kadar zeki olduğunu görüyorum, yakın hissetse de tam olarak kalanları anlatıp anlatmamakta kararlı değil, işlerin ters gidebileceğini düşünüyor olabilir. Geçmişinin çok önemli olmadığını yenidünyanın ona kucak açacağını her fırsatta hissettirmeye çalışıyorum. Bir süre basit hikâyeler ve fıkralar anlatarak oyaladıktan sonra odamıza çekiliyoruz. Banyoya gireceğim sırada benden kâğıt kalem istiyor, şüphelendiğim gibiyse Tanrıya mektup yazmak için olabilir. Nedenini bile sormadan önüne kâğıt kalemi koyuyorum. Duş alıp çıktığımda yatağa uzanmış beni beklerken buluyorum onu. "Yazdım" diyor. "Neyi?" "Allaha mektup yazdım." "Ne güzel, kendini çok mutlu hissetmelisin." "Okumamı ister misin?" "Senin için sakıncası yoksa neden olmasın."

"Sevgili Allah'ım;

Bu mektubu yazarken ne kadar mutlu olduğumu biliyor ve görüyorsun. Belgin abla mektup beklediğini söylediğinde çok heyecanlandım. İlk başta anne babamı cehennemde yakmanı istemiyorum. Beni koyup gitmiş olsalar da suçları yok, onlar günahsız biliyorum. Annemi, babamı çok özlüyorum, onların da beni özlediğini sanıyorum. İyi bak onlara.

Diyarbakır'dan ayrılıp İstanbul'a gideceğiz, sonra da Barselona'ya götürecek Rahman ağabey. Onu, senin ve annemin gönderdiğini söyledi Belgin Abla. Bundan sonra ağlamamaya çalışacağım. Okuyup iyi bir insan olacağım. İleride çocuklarım olursa onları yalnız bırakmayacağım, bana yardımcı olursun değil mi? Cevap yazmayacağını ama beni sevdiğini ve iyilikler yapacağını biliyorum. Şimdilik ancak bu kadarını yazabiliyor ve seni seviyorum.

BERMAL.

Saat neredeyse ona gelecek. Tek kişilik yatakta anne şefkatiyle sarıp sarmalıyorum onu. Böyle bir yakınlaşmaya onun olduğu kadar benim de ihtiyacımın olduğu çok açık, çocuk hasreti ya da annem öldükten sonra içine düştüğüm yalnızlıktan mı henüz bunu bilmiyorum?

İSTANBUL

İstanbul'un gürültüsü uyuşturucu gibidir, bağımlılık yapar ve yorar insanı. Ne zaman şehrin dışında sesiz bir koyda dinlenmeye koyulsam, o zaman üzerimdeki yükün çok ağır olduğunu anlayabiliyorum. Diyarbakır, çevresindeki diğer illere göre büyük şehir olsa da İstanbul'la asla mukayese edilmez, buradaki insanların çoğu beklenti içinde, sihirli bir değnek gelip dokunacak sonra da düzlüğe çıkaracak. İşin özü mutsuzluk ve umutsuzluk hâkim insanında. Yoksulluk ve çaresizliği sürekli duyabiliyor insan. Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Gökalp ve daha birçok edebiyatçı yetiştiren bu şehir, üzerinde yaşayan insanların ihtiyaçlarına ekonomik ve kültürel anlamda cevap veremiyor.

Sabaha kadar ne benim ne de Bermal'in gözüne bir damla uyku girmiyor. İkimiz de sağa sola dönüp duruyoruz, bunu belli etmemeye çalışıyoruz. Güneşin ilk ışıkları odamızı yalarken erken olmasına karşın giyiniyoruz. Bayramda lunaparka giden çocuklar gibiyiz. Çanta ve valizimizi aldığımız gibi kahvaltı salonuna iniyoruz. Servis hazırlığı yapılıyor. Alelacele kahvaltı edip otelin lobisinde beklemeye koyuluyoruz. Çok geçmeden içeri giriyorlar. Bir çocuk korktuğu zaman annesine nasıl sokulursa Bermal de aynı şekilde yanıma sokuluyor, dayısına dair kötü anıları olabilir. Anneannesinin gözlerindeki heyecan ve korkuyu sayfalar dolusu yazabilirim. Başka dünyaları keşfe çıkar gibi heyecan yaşıyor. İlk kez uçağa bineceğini söylemişlerdi, sorumluluğumun çok büyük olduğunu düşünüyorum. Rahman'ın benden aşağı kalır yanı yok. Eski dünyasına yeni ilaveler katıp hayatının yönünü değiştirecek, bunun farkında ve kabullenmiş durumda. Otelin emanet odasından Bermal'in eşyalarını arabaya taşıyorlar, bizi uğurlamaya gelen arabaların birinde Resul Bey'in iki çocuğu ve eşi de var.

Hava alanına geldiğimizde yaşlı kadının gözlerinden akan yaşları dindirmenin imkânı yok, ana oğul birbirlerine sarılırken ilk kez bu

denli ayrı kalacaklarını söylüyor gelini. Bunlar olurken gözüm Bermal'in üzerinde, korkacağını düşünürken yanılmışım bir an önce gidelim diyen tavrı var.

Bulutlara çıkalım der gibi
sessizlik koylarında
kanatsız uçalım
ellerimizi açalım

yalvaralım tanrıya
suçsuzluğumuzu bağışlasın diye...

Sarmalıyorum bedenini
kimseler görmesin
bulutlar gözlerden tanımasın istiyorum...

Ellerini sımsıkı tutarken ne olur bırakma bir an önce gidelim diyor. Geride yoksulluğu, çaresizliği, kimsesizliği bırakalım, dayılarımın kasvetli bakışlarını, annemin hüznünü, babamın şefkatli ellerini daha ne kalmışsa onlardan der gibi...

Uzun vedalaşma sürecini tamamladıktan sonra biletlerimizi alıp kontrol bölümüne geçiyoruz. Rahman ve Bermal yan yana otururken Mihriban Hanım'la ben başka yere oturuyoruz. Uçak kalkıyor, bildiği bütün duaları peş peşe sıralayan kadıncağıza içimden söyleniyorum, bu konuda kızına cimri davrandığını düşünüyorum. İki saatlik yolculuk süresince elimi bırakmamacasına sıkı tutuyor. Hosteslerin getirdiği yiyecekleri alıp almamakta bile tereddüt ediyor. Yüz yıl öncesini günümüze taşır gibiyim.

Bermal'in olduğu yere bakan Mihriban Hanım, torunun yanında oturmak istediğini söylediğinde hostesten yardımcı olmasını istiyorum. Bu isteği yalnızca ona olan sevgisinden değil kızına karşı duyduğu suçluluk hissinden yapıyor olabilir. Kısa süre sonra yer değiştiriyorlar. Bütün sıkıntılarını atmış ve rahatlamış görünüyor Rahman. "İnanabiliyor musun, nasıl başardık bakar mısın?" "Duayla desek daha doğru olmaz mı?" "Nasıl yani?" "Uzun hikâye dinlemek isterseniz anlatırım." Bu sözleri niçin etti bilmiyorum ama inançlarına dayalı bir konuya ge-

tirebilir, Bermal'le yaptığımız duaları aklıma getiriyorum. Duanın ruhsal anlamda çok büyük yararlarının olduğunu öncesinden bilsem de ne yanıt vereceğini merak ediyorum. "Kazandıklarını mevcut sermayesine ilave etmek sıradan insanların yapabilecekleri ve haz alabilecekleri bir eylem, bunu aptallar da yapabilir, asıl önemli olan zarardan istifade etmektir, bunun için zekâ lazım diye bir söz okumuştum." "Çok zarar etmiş ve bundan dersler çıkarıp karlı çıkmışa benzesen de halen şaşkınlığımı üzerimden atamadığımı söylemeliyim, kardeşlerinin hissesini almak için birikimlerine kıymış olman kolay olmamıştır sanırım." "Gayet de kolay oldu, İsa Peygamberin önemli bir sözü var, der ki; Yaşamanız için ne yiyeceğinizi ne içeceğinizi, vücudunuz için de ne giyeceğinizi düşünmeyin. Hayat yemekten, vücut elbiselerden daha mühim değil mi? Bakın havadaki kuşlara; Ekmezler, biçmezler, ambarları doldurmazlar, bununla beraber Allah hepsini besler. Siz onlardan daha üstün değil misiniz? Evvelce Allah'ın saltanatını ve adaletini arayınız; o düşündüklerinizin hepsi size verilecektir." "Bu söze dayalı mı hareket ettin." "Hayır, insanların kaygıları, egoları, endişeleri kuşlardan elbette daha fazladır, yarınları düşünmeden hareket ettiğiniz zaman, onurunuzdan, gururunuzdan hayata anlam katan birçok değerden mahrum kalabilirsiniz, bu nedenle bir miktar birikimin her zaman faydası vardır. Benim hareket noktam, ailemin para yüzünden sorunlar yaşamasının önünü almaktı." "Söylediklerinde haklısın bir an Avrupa'da kalmakla İsa Peygambere sempati duyduğun anlamını çıkaracaktım." "Sempati duymadığımı kim söyledi, Müslüman olmam inançlarımın kabul ettiği bir Peygamberin hayatını ve vecizelerini öğrenmemi engeller mi?"

Uçak Yeşilköy Havaalanına indiğinde derin bir oh çekiyorum. İstanbul'un gürültüsünü özlediğimden yapıyorum bunu. İnsan sarayda yatıp kalksa bile bir süre sonra kendi evini, yaşadığı şehri ve yatağını özleyebiliyor hele de yaşadığı yer İstanbul'sa...

Valiz ve eşyalarımızı aldıktan sonra çıkış bölümüne giderken Caner'i karşımızda buluyoruz, ana oğul gibi sarılıyoruz birbirimize. İnsan sevdiği ve alıştığı birini sürekli yanında görmek istiyor, koca şehirde yalnız yaşayan iki kardeşten daha iyi kim bilebilir bu duyguyu.

Bermal ve anneannesi başka dünyanın içine düşmüş gibi şaşkınlar. Havaalanının çıkış kapısının önünde arabayı beklerken Meral'e gel-

diğimizi haber veriyoruz. Görev edindiğim işlerin henüz tamamlanamadığını hatırlatıyor bu telefon, kapatır kapatmaz devamını da getiriyor Rahman. "Yaptığınız bütün iyilikleri bir kenara yazıyorum; ama bitmediğini de bilmelisiniz, adıma Meral'i istemeye gider miyiz?" "Anne ve babasının haberi var mı?" Önüne bakıyor, tedirginliğini gizleyemiyor. "Babası karşı çıkmış sonra da ben karışmam diye eklemiş. Hak veriyorum huzurlu bir evlilik peşinde olduğumu nereden bilecek; ama bu işin hayırlı olacağını en güzel siz ifade edersiniz." Başımla onaylasam da yazar olmak iyi bir hatip olmak anlamını mı taşıyor diye sormak istiyorum ona, ne yapıp edip iyi bir elçi olmaya gayret göstereceğim diyorum içimden.

Hep beraber eve girerken saat neredeyse on ikiyi bulmuş. Ardımızdan Meral de geliyor. Rahman'la kucaklaştıktan sonra Bermal'i öpücüklere boğuyor. Bunlar olurken Mihriban Hanım'ın gözleri sürekli Rahman'ın üzerinde, biricik torununun güvenilir dediğimiz ellere bırakılıp bırakılmayacağını test ediyor olmalı. Caner demliği ocağa sürdüğünde kız isteme işini planlamaya başlıyoruz bile. Yarın akşam gitmeyi kararlaştırdıktan sonra neler yapılması gerektiğini sıralıyorum. "Çiçek ve çikolata alınacak sonra mütevazı şekilde istemeye gideceğiz." Saatini de belirledikten sonra Rahman'la Meral evden ayrılıyor. Biz bize kalıyoruz, yıllardır bir arada yaşamışız gibi garip duygular taşıyorum. Öğle yemeği için Yeşilyurt Tren İstasyonu'na yakın restoranlardan birine götürmek istiyor Caner. Bermal ve anneannesiyle birlikte gitmelerini istiyorum, mazeretimin önemli bir sebebinin olduğunu anlatıyorum onlara.

Ön görüşme için Meral'lerin evine gidiyorum. Kapıyı dizlerindeki acıyı anlatan yüz ifadesiyle annesi açıyor. Beni görür görmez şekli değişiyor kadının, neredeyse kurtarıcı gibi görüyor. Rahman'ın annesi ve babası yok, sorunlardan sıyrılmaya çalışan durumundan belli ki yeterince tedirgin olmuşlar. Salona geçiyoruz, süratle gelişen oldubittiler karşısında şaşkın ve ne yapacağını bilemez durumda. Yön vermeye çalışmamın tek nedeni var, yarın akşam olmadık bir sürprizle karşılaşmak istemediğimden. Bir süre gelişigüzel konuları konuştuktan sonra ana meseleye geliyoruz. "Diyarbakır'da yanlış geleneklere tanıklık ettim, Mahmut Bey'in neden çocuklarını uzak tutmak istediğini

şimdi daha iyi anlıyorum. Kızınızın bölgeye özgü erkek hâkimiyetine dayalı ve hiç tanımadığı, belki de hoşlanmayacağı biriyle evlilik yapmak zorunda kalmasını özellikle bir anne olarak istemezsiniz. Durum bundan ibaretse o zaman önümüzde güzel bir tablo var; çünkü kızınız Rahman'ı seviyor. Biricik evladınızın isteğini yerine getirerek mutlu olmasını sağlayacak, aynı zamanda ibadetinizin size kazandıracağı sevaplara Bermal'in hayatını kurtarıp ilaveler de yapmış olacaksınız. Rahman artık bölgeye özgü yanlışların hiçbirini sırtında taşımıyor, onun insanlığına kefil olabilirim." "Kızımı yurtdışına göndereceğim hiç aklıma gelmezdi, her şey kabulüm ama aralarında bir de yaş farkı var." "Eskidendi gurbet, şimdilerde yurt dışı bile denmesinin modası geçti. Avrupa'ya gitmek Diyarbakır'a gitmek kadar kolay sayılır. İnternetten görüntülü konuşulabiliyor, dünya küçüldü. Yaş konusuna gelince aralarında uçurum denecek fark yok, hatta olgunluğuyla kızınızı daha da mutlu eder diyebiliriz." Sessiz ve kararsız görünce yüklenmeye devam ediyorum. "Olacağına varır deyip mutlaka yollarını açın, bunu yaparken Rahman'a yakınlık ve sevgi göstermekten de kaçınmayın, ailenizin bir parçası olacak sonuçta." "Haklısınız kendi evliliğimi aklıma getirdikçe daha çok hak veriyorum size. Yaşadıklarım dün gibi aklımda az çektirmedi babaları, çocuklar büyüyünce Mahmut'un sesi ancak kesilebildi. Uzun yıllar önce beni istemeye geldiklerinde kendisini görme şansım bile olmamıştı, şimdi derdimi anlatırsam akşam ederiz."

Yaptığım işe çöpçatanlık denebilir ancak bundan şikâyetçi bile değilim. Kadıncağız kendi geçmişini hatırladıktan sonra onay verse de eşinin ikna olmakta zorlanacağını söylemekten çekinmiyor. Huzurlu olmasını istiyorum, bu işi halledeceğime ve kimsenin üzülmeyeceğine dair söz verip Mahmut Bey'in iş adresini aldıktan sonra evlerinden ayrılıyorum.

Alışveriş ve parasal mevzulardan oldum olası uzak kalmışımdır. İnsanlar genelde birikimlerini nasıl değerlendirecek diye arayışlara girer. Ev, araba bazen de farklı yatırımlarla kazançlı çıkarlar. Bunca yıl edindiğim kazanımların bankada uyuduğunu bilerek Caner'den yardım istediğimi ve nasıl değerlendirelim dediğimi hatırlıyorum. Mahmut Bey'in Bayrampaşa'daki iş yerine giderken iyi bir tüccar ol-

duğunu aklıma getiriyorum. Kızını vermekle kazanımlarının olacağını anlatmam gerekir diye düşünüyorum, aksi takdirde yalnızca duygusal odaklanmam etkili olmayacak gibi geliyor.

İmalatçıların olduğu bir iş hanını gösteriyor adres. Zar zor arabamı park edecek bir yer buluyorum kendime. Kapıdan girerken yoğun bir gürültü kulak zarını yırtıyor. Eşinin arayıp aramadığını merak ederken adımlarım hızlanıyor. Çalışanlardan biri yanıma yaklaşınca "Mahmut Bey'le görüşmek istiyorum" diyorum ona.

Randevusuz paldır küldür gelmiş olmam doğru mu diye kendi kendime kararsız kalmışken oğlu elini uzatıyor. "Hoş geldiniz." Ayaküstü sohbet edip babasının olduğu yazıhaneye geçiyoruz. Mahmut Bey beni görür görmez yerinden kalkıp yanıma geliyor. Eşinin arayıp olan biteni anlattığından eminim artık. "Bizimkiler sizi çok yordular, Allah hepimize kolaylık versin." Kahve getirsinler diye işaret ediyor, derin bir of çektikten sonra "Çocuğun var derdin var nerden çıktı bu Rahman. Diyarbakır'a gelmemiz işin tuzu biberi olmuş, hiç beklemediğim bir durumla karşılaştım. Baksanıza sizi de elçi olarak mecbur etmişler." "Yanlış düşünüyorsunuz hiç kimse beni mecbur etmedi, bu işte hayırlar gördüğüm için buradayım. Rahman'ı uzun zamandan beri tanımıyorum, iyi bir insan olduğunu söyleyebilirim kaldı ki Diyarbakır'da kibarlığına şahit oldunuz, kardeşi Bermal'e karşı gösterdiği hassasiyetin de farkındasınızdır sanırım. Geçmişte yaşadıklarına dair yüksek tecrübeler edinmiş bundan sonraki yaşantısında ise sevginin var olacağını her fırsatta dile getiren bir insan var karşımızda. Rahman'ın ekonomik durumu bir aileyi rahatlıkla geçindirebilecek kadar iyi. Diyarbakır'daki sorunlarıyla uzaktan yakından alakasının kalmadığını da söyleyebilirim. Kızınızı vermekle edineceğiniz sevaplar en az yaptığınız ibadetler kadar önemli, düşünsenize bu kadar uğraşıp didiniyorsunuz gelecekte çocuklarım mutlu ve rahat yaşasın diye değil mi? Gelecek günleri beklemeden şimdiden mutlu edebilirsiniz onu."

İyi bir hatip olmadığımı biliyordum, ardı arkası kesilmeyen motive sözlerimin Mahmut Bey'in üzerindeki etkileri büyük oluyor. Öyle ki yüzündeki gergin ifade kısmen de olsa yerini tebessüme bırakıyor bunu sözleriyle de tamamlıyor. "Bu işlerin ne kadar zor olduğunu anlatamam, annesi sorumluluğu üzerime atınca ister istemez masaya yatırmak zo-

runda kaldım. Gençler için hayat vur patlasın çal oynasın, bizim için hiç de kolay değil." "Onlar için de artık kolay değil, bazı değerler ön plana çıkmasaydı kızınız asla evet demezdi Meral'le gurur duymanız gerekiyor. Rahman kendini yetiştirmiş ve kızınızı el üstünde tutup nazik ve saygılı olacağına dair hepimizde kanaat oluşturdu, siz de severek ve isteyerek olumlu yaklaşın ki bu iki insan mutlu yuva kurabilsinler." "Üç insan." "Evet Bermal'i unutmuşum. Keşke kabul etseler de bu çocuğu ben evlatlık alabilsem, inanın gözlerindeki pırıltıyı yakalasaydınız bizde kalsın derdiniz. İnsanlar annesinden günahsız doğuyor, onu delirten de yücelten de çevresi. Bermal güzel bir şans yakaladı, Meral'e bakışları sevgi dolu, anne-kız sıcaklığında diyebilirim."

Fincanların olduğu tepsiyi masanın üzerine koymasını istiyor Mahmut Bey. Yüzüme bakarken çözüldüğünü anlatan bir gevşeme görüyorum onda. "Yarın sabaha kadar bana müsaade edin, iyi niyetle düşüneceğimden emin olabilirsiniz" diyor. Aklındaki soruların tümü yok olsun diye sorumluğun bir kısmını bile üsleniyorum. "Sizin kızınız olduğu kadar benim de kardeşim sayılır, Meral'in mutsuz evlilik yapmasına asla müsaade etmem bilesiniz." "Size minnettarız, gösterdiğiniz yakınlık için ne söyleyeceğimi bilmiyorum. Aklıma gelmişken çok özel bir soru soracağım, üvey kardeşlerinizle görüşüyor musunuz?" Öteledığimiz meseleyi aklıma getirdiği için içime bir sıkıntı çöküyor, buna rağmen yardımcı olabileceğini düşünerek açılıyorum ona. "Babamın yakın dostuydunuz önceki eşinden olan kardeşlerimi de biliyorsunuz, tıpkı Rahman'ın sorunlarına benzer bir sorun yaşıyoruz onlardan biriyle." "Nasıl yani, ne alakanız var?" "Geçenlerde Murat aradı, zamanında babama para gönderip arsa aldırdığını şimdilerde ihtiyacı olduğu için satmak istediğini söyledi." "Eee satsın canım ne alaka?" "Bunun için vekâlet vermemiz gerekliymiş." Bir süre düşünen Mahmut Bey "Bursa'daki yer için mi?" "Nereden biliyorsunuz?" "Yıllar önce batma noktasına geldiği için Murat'a çok kızıyordu baban. Kelepir bir yer düşürdüğünü kendi üzerine yapmasının riskler taşıyacağını söyleyerek alsın diye para göndermişti, hatta kurtulamadım bunlardan diye veryansın ediyordu baban. Deli mi bu adam bunca zamandır niye bekledi ki?" "Güya paraya ihtiyacı olmuş, sorun çıkmaz diye düşünmüş olabilir mi sizce?" "Bizim oraları gördünüz bazı

alışkanlıklar halen diri yaşıyor. Murat'ın rahmetli annesi doğulu olduğu için büyük-küçük saygınlığına dayalı sorun çıkmayacağını düşünmüş olabilir. O yeri kaçırmamak için para gönderdiğini hatta 'halen beni niye uğraştırıyorlar' diye babanızın kızdığına şahit olmuştum."

Sorunun cevabı aleyhimize de olsa meselenin çözümü anlamında doğru yön bulduğunu bilip rahatlıyorum. Mahmut Bey'e verdiği bilgiler için teşekkür ediyorum. Başkalarının hayatına yön vereceğim diye tavsiyelerde bulunurken bazen kendi durumunu göz ardı edebiliyor insan. Bermal'e ağabeyi yardımcı olsun diye onca uğraşılar verdiğimi aklıma getiriyorum. Oysa Murat'ın küçüğü dahi olsam bu erdemi neden göstermiyoruz bunu sorguluyorum.

Hayata dair birçok konuyu Mahmut Bey'le konuştuktan sonra yanından ayrılıyorum. Arabaya bindiğim anda aklıma gelen düşünceyle Barselona'daki arkadaşım Necat'ı arıyorum. Güven duymama rağmen tek kefil tayin edilmiş olmam bir an rahatsızlık veriyor. Gelişmeleri ve olup biteni duyunca bu işin doğru ve hayırlı olacağını söylüyor Necat. Rahman'ın gece hayatının olmadığını iyi bir aile reisi olacağından dem vuruyor. Bununla kalmayıp evlerine davet ettiklerinde bekâr ve yalnız olduğu için çekinceli hareket ettiğinden, son olarak bu evliliğin ona olduğu kadar kendilerine de yarayacağından bahsediyor.

Yıllar önce değişimin kolay olmadığını yeterlilik ve toplumsal kararlılık gerektirdiğini tam anlamıyla bilmiyordum. Arkadaşlarımla, tıpkı Rahman gibi dünyayı kurtarmanın hayallerini kuruyorduk. Bermal'i kurtarma çabalarım o günkü düşüncelerimin uzantısı mı henüz bu da belli değil.

Evdeyim, Mihriban Hanım görür görmez oturduğu yerden kalkmaya çalışıyor, diğer yandan Diyarbakır'ı arayıp ulaştığımızı haber verip vermediklerini öğrenmek istiyorum. Bunları konuşurken "Rahman'ın evlilik işi olacak mı?" diye bir soru geliyor ondan. Torununa dair endişelerinin canlı olduğunu demeye getiriyor. "Güzel günler yaşayacaklar, keşke benimde Rahman gibi bir ağabeyim olsaydı." Bu sözleri sırf Bermal duysun diye ederken hayata tutunması için gerekli görüyorum.

Salonda oturup olumlu beklentiler içine girmişiz. Mahmut Bey'den duyduklarımın tümünü Caner'e de anlatıyorum. Murat'ın babama para

gönderip arsa aldırttığını ve diğer ayrıntıların tamamını bilsin istiyorum. Genelde benim gibi paraya çok önem vermediğini bildiğim için ikna etmek zor olmuyor. Ne yapacağımıza karar verdikten sonra telefonu alıp onu arıyorum, alo bile demeden, neden telefonlarıma bakmıyorsunuz yanlış bir şey mi yaptım gibi sözlerle sitem ediyor Murat. "Önemli bir sorundan dolayı cevap veremedik, geciktirdiğimiz için özür dileriz." "Karar verdiniz mi?" "Evet verdik, vekâlet için İstanbul'a gelirsen misafirimiz olursun şayet gelemem dersen noterden çıkarıp göndeririz." Üzerimden tonlarca yükün kalktığını ve hafiflediğimi hissediyorum, zaman kaybetmek istemediğinden olacak işi sıkı tutuyor Murat. "İşlerim için İstanbul'a geleceğim, yarın sabah sizi ararım müsait olduğunuzda notere gideriz."

Gelişmelerin şokunu üzerinden atmış olmasa da Mahmut Bey'in sözlerini güçlendirmekten çekinmiyor Caner. "Bu yerin varlığından hiç bahsedilmedi, öyle ya babama ait olsaydı tapu onda değil bizde olurdu."

Diğer odadan aile büyüklerimizin olduğu albümü alıp geliyorum. Mihriban Hanım ve Bermal'i yanıma oturttuktan sonra çocukluğumdan bu yana çekmiş olduğumuz bütün resimleri gösterip anılarımı anlatmaya çalışıyorum onlara. Mihriban Hanım hüzünlü şekilde bakarken çocukluğunu ya da intihar eden kızını düşünüyor olabilir. Belki de bu güne kadar kendine dair tek bir resmi bile yoktur, bunu düşünerek üzülmesine müsaade etmiyor albümü alıp kaldırıyorum. Anneannesinin durumundan etkilenen Bermal'in de iyi olmadığı ortada, diken üzerinde durumu varken muhakkak Sevilay'dan destek almalıyım diye yeniden aklımdan geçiriyorum. Mihriban Hanım, uzanmak istediğini söylediğinde çocukluğumdan beri sakladığım kıymetli oyuncaklarımı göstermek üzere Bermal'i odama götürüyorum. İlgisini çekse de yaşama heyecanını dondurmuş hali fazla dayanamıyor ve yatağın üzerinde öylece uyuyup kalıyor. Bunu fırsat bilip psikolog arkadaşım Sevilay'ı arıyorum. Olan biten ne varsa özetliyorum ona. Mihriban Hanım'ı muhakkak bir psikiyatristtin görmesi gerektiğini söyledikten sonra çocukların ölümler sonrası ruhsal durumlarına dair ciddi bir süreç yaşadıklarını anlatıyor. Genel psikolojisiyle alakalı konulara girince uyarıyorum onu, bunu hangi ruh haliyle yaptığımın farkında bile değilim. Durumumun farkında olacak ki "Çok gerginsin biraz sakinleşsen

diyorum. Sınır çizgisindeki bir çocuktan bahsediyorsun, biraz daha büyük olsaydı yetişkinlerinkine benzer bir tavır sergileyebilirdi." "Bu çocuğun durumu biraz daha farklı, yemeden içmeden kesilmiş bir köşeye sinmiş yavrucak, bu daha da vahim değil mi?" "Tabi ki vahim çok büyük travma yaşadığını unutmamak lazım, duygusal ve zihinsel olmak üzere önem verdiği değerlerden kopmuş, gördüğü manzara onu şoka sokmuş olabilir. Daha karmaşık hale getiren belki de bütün yaşananlara henüz bir ad bulamaması ihtimali de var. Şu ana kadar anlattıklarım genel bilindikler, özellikle Bermal'i görmeden durumuyla ilgili yorum yapamam." "Bermal'in çok zeki olduğunu, olan bitenin farkında olduğunu söylemeliyim." "Öyle bile olsa anlattığın koşullarda yetişen bir çocuğun soyutlama yeteneğinin çok da gelişmiş olabileceğini zannetmiyorum, bulunduğu bölgede bunun mümkün olmadığını zannediyorum. Sebep-sonuç ona çok yabancı olabilir, kendisine olup biten anlatılırken yanlış izlenimler de edinmiş olabilir." "Ona acıyanların dışında aklını karıştıracak kadar yakınlaşan biri olmamıştır sanırım."

Nedenini bilmiyorum; ama iyi hissetmiyorum. Telefonda zayıf ve çelimsiz sesimin olduğunu fark eden Sevilay kızmakla birlikte sitem ediyor. Kendime bu kadar yüklenmemin doğru olmadığını üstüne basa basa anlatırken işin bir parçası haline gelmemi de eleştiriyor. Uzun süre telefonda sessiz kalıyorum, daha fazla üstüme gelmesine müsaade etmeden konuya dönüp soru yöneltiyorum ona."Çocuk annesinin ölümüyle ilgili suçluluk duyguları taşıyor olabilir mi?" "Gelişim düzeyine, ölen ebeveyn ile olan ilişkisine, ölüm koşullarına ve ailenin tutumuna bağlı duygusal tepkileri farklılıklar gösterebilir. Bırakılmışlık düşüncesi ölen ebeveyn ile birleşme hayallerini geliştirebilir, yemek yememesi ve hayata küsmesinin nedeni bu da olabilir." "Başka?" "Gizli suçluluk duyguları ile sürekli cezalandırılacağım endişesini yaşayabilir. Kaldı ki dayılarının annesinin ölümünden sorumlu olduğunu bilen bir çocukta bu duygu daha da açığa çıkabilir. Kâbus görmesi sürekli mutsuz ve üzgün olması son derece doğal, aynı cinsiyetteki ebeveynin öldüğü vakalarda çocuktaki suçluluk duygusu daha belirginleşir. Bermal'i görmeden durumuyla alakalı şöyledir demek mümkün değil, ancak gördükten sonra ona dair konuşabilirim."

Sorunlarımızı halleder etmez bir araya gelip ne yapacağımızı kararlaştıracağımızı konuştuktan sonra telefonu kapatıyorum. Caner salonda kitap okurken yüzüme bakıp sırıtınca nedenini soruyorum. "Hiç" demekle yetiniyor. Muzip gülüşünün ardında kim bilir neler gizli. Bermal ve anneannesinin uyuduğunu bilerek sessiz konuşmaya çalışıyor benimle. "Bütün bu olanlara inanamıyorum, arkadaşlarımdan birine anlattım delirmiş olmalısınız dedi, haklısın demekle yetindim. Bazen delilik işe yarıyor iki kardeşin yakınlaşmasından etkilemiş olmalısın ki Murat'ı bize davet etmiş olasın, haksız mıyım?" "Önce şunu aklına sok arkadaşların bir daha benim deliliğimin içine burnunu sokmasınlar kötü olur. Gelelim diğer konuya, Mahmut Bey'in söyledikleri işimizi kolaylaştırdı bunu inkâr edemem, dahasını istiyorsan aramızdaki gerilim ve sürtüşmenin anlamsızlığını Rahman ve Bermal öğretti bunu da itiraf ediyorum."

Bilgisayarın başına geçtiğimde e-postaların fazlalığını görünce dilimi yutacak kadar şaşkınım. Olur olmadık davetler, gerekli gereksiz bilgilendirme mesajları ve sayamayacağım çoklukta meyillerle karşılaşıyorum. Çoğunu incelemeden siliyorum. Gerekli olduğu kadar bir o kadar da kirlilik yüklüyor teknoloji. Her gün genetiği değiştirilmiş gıda konusunda uyarılar yapan uzmanlardan geçilmiyor ve bunları birbirine postalayan arkadaşlar var. Sonuç sıfır, gidişata dur denilemiyor. Çermik'te misafir olduğum evde içtiğim ayranın tadını halen unutmuş değilim. Ne olursa olsun hayat denen yolculuğun süreci belli, genetik kodlama da denebilir buna.

Mutfağa girip akşam yemeği için hazırlık yapmaya koyulunca yardım etmeye çalışıyor Caner. Yemek işlerini düzene soktuktan sonra Meral'i de çağırsın diye Rahman'ı arıyorum. Babası karar aşamasındayken bunun mümkün olmadığını, dikkatli davranmamız gerektiğini duyuyorum ondan.

Mihriban Hanım uyanır uyanmaz Bermal'i soruyor, sözünü bitirmeden diğer odadan gelen çığlıkla koşuyoruz. Yatağından doğrulmuş halde buluyoruz onu, göz bebekleri neredeyse yerinden fırlayacakmış gibi duran Bermal'i kucaklıyorum. Altını ıslatmış, kâbus görmüş olabilir. Mihriban Hanım ağlamaya başlıyor. Salona götürsün diye Caner'e işaret ediyorum. Korkulacak bir durumun olmadığını anlatmaya çalışı-

yorum. Geçiş sürecinde bunların yaşanacak olmasına alışmak gerekiyor, banyoya götürüp elini yüzünü yıkarken Mihriban Hanım koridoru gözlemeye çalışıyor, ne olup bittiğini merak ettiği belli. Üst baş değişiminden sonra salona dönüyoruz, bu esnada Rahman içeriye giriyor. Ayakkabılarını çıkarır çıkarmaz Bermal'i kucaklarken "Meral seni sorup illa bu akşam yanımda kalsın dedi, şimdi olmaz deyince çok üzüldü." İkisinin yakınlaşmasını dikkatlice izleyen biri daha var, anneannesi. Hatta sevgileri pekişsin diye katkı olacak sözler bile ediyor. "Meral de kızım sayılır, biz de onu çok sevdik." Bu sözleri torunu mutlu olsun diye söylese de kuşkusuz içinde büyük volkan kopuyordur.

Yemeğe oturuyoruz. Planını açıklamak istiyor Rahman. "Mahmut Ağabey'den icazet aldıktan sonra süratle resmi nikâh kıyıp oturma izini için başvuruda bulunacağım." İnançlı ve kararlı olsa da yardıma ihtiyacının olup olmadığını soruyorum, bunun için hazırlıklı olduğunu anlatıyor. "Çok yakın dostlarımın yardımıyla kısa sürede altından kalkacağız, evimin eksiği yok, sadece annesinin yıllarca el emeği göz nuru hazırladığı çeyizlerini götüreceğiz. Mahmut Bey izin verirse tabi..." Bunları konuşurken zavallı anneanne sözlere katkı olsun diye bir şeyler söylemek istese de kendini sınırlıyor.

Yemek yendikten sonra, Konsolosluk dışında yığınla işlerinin olacağını sonrasında çiçek ve çikolatayla Mahmut Bey'lere gittiğimizde kızı kimin isteyeceğine dair de bir soru soruyor Rahman. Cevabı beklemeden yine kendisi "Bermal" diyor, yetişkin insan muamelesi yapıyor ona, dizlerinin üzerinde oturtup çok seviyorum seni demeye getiriyor.

Otelde yer ayırttığı için gitmesi gerektiğini söyleyen Rahman'ı kendisinin bırakacağını söyleyen Caner şaşırtıyor. Eski kardeşimden eser yok, Diyarbakır'a gidip geldikten sonra davranışlarındaki değişim dikkatimden kaçmıyor. Onlar evden ayrılırken Mihriban Hanım'a yarın özel işlerimizin olduğundan bahsediyorum, sağlığıyla alakalı olduğunu anlamış olacak ki "Hayatım boyunca Hicaz'a gitmeyi çok istedim; ama oğullarım sürekli oyaladılar, kuma getireceğim diye dünya kadar başlık parası vereceğine beni hacca gönderebilirdi Zübeyir." Diğer tarafı nasıl güvence altına alırım kaygılarının olduğunu, ağız sağlığı ile ilgili sorunlarının dışında gözlerinden dolayı yaşadığı sıkıntıları bile umursamadığını görmek hayrete düşürüyor.

KIZ İSTEME

Oldum olası bir insanı diğer bir insandan istemeyi anlamış değilim. Yaşadıklarım daha dün gibi aklımda, arkadaşımı eve getirmiş ve biz evleniyoruz diye takdim etmiştim aileme. Oysa şimdi karşı olduğum bir eylemin tam da merkezinde buluyorum kendimi. Ne kadar değişmem dese de insan, toleranslar ve farklı davranış şekilleri yükleyebiliyor zaman.

Mihriban Hanım'a bu gece Bermal'le beraber uyuyacağımızı söylediğimde tebessüm ediyor, yalnızca ben değil bir avuç bedeniyle yanımda kaybolan Bermal de istiyor bunu. Korku hayatın en büyük gerçeği, birilerine sarılıp uyumak çocuklar için çok önemli, hele de yanında uyuyacağı insanı kendine yakın hissederse...

İstanbul'un sabahları çekilmez oluyor. Nemli hava yüzünden ağırlık çöküyor ve yataktan kalkmak zor geliyor insana. Sabah uyandığımda Bermal'i yanımda bulamıyorum, diğer odalardan birinde olabilir deyip arayışa giriyorum. Salonda elini torununun başına koymuş dua okuyor Mihriban Hanım. "Uyuyamamış sabaha kadar oturmuş kızım" diyor. Düzeldi diye meğer kendimi kandırmışım. Gece yorgunluktan neredeyse bayılmış olacağım ki kalkıp oturduğunun bile farkına varmamışım. Mutfağa girip kahvaltı hazırlarken, gitmesi gerektiğini söyleyip evden çıkıyor Caner.

Bütün işleri bitirir bitirmez Bakırköy'e geliyoruz. Carusel alışveriş merkezinin karşısında bulunan diş tabibi uzman arkadaşımın işyerinin kapısından girerken şaşkınlıktan ne yapacağını şaşırıyor Mihriban Hanım. İtiraz edip içeri girmek istemiyor. Nereye gideceğimizi söylemediğim için tepki gösterse bile kararlı olduğumu anlayıp mecburen peşimden geliyor.

Tabip arkadaşımla bir süre sohbet ediyoruz, inceden inceye onları süzüp "Hasta kim?" diye soruyor. "İkisi de" dediğimde anneannesine

sokuluyor Bermal. İkna ettikten sonra koltuğa oturtup diş taşlarını temizletiyoruz, sonra da anneannesinin tüm damağının ölçüsünü alsın istiyorum. Korkmuş olmasının yanı sıra sonrasında rahat yemek yiyebilir miyim diye soran Mihriban Hanım istekli, bütün tereddütlerini ortadan kaldırıyor doktor.

Bermal'le bekleme salonuna geçiyoruz. Rahatladığı için gülücükle güven ve sevgisini gösteriyor. "Bir şey sorabilir miyim?" "Sor" diyorum. "Meral Abla beni sevdi mi?" "Hem de çok, o kadar çok sevmiş ki Rahman ağabeyin yapmış olduğu evlilik teklifine seni şart koşmuş, illa Bermal de bizimle olacak demiş. Bunu duyan Rahman Amcan göklere uçmuş; çünkü o da çok seviyor seni."

İki yetişkin gibi konuşuyoruz. Avrupa'yı Barselona'yı ve oradaki güzellikleri tek tek anlatıyorum. Biz sohbet ederken işlerini bitirmiş halde doktorla Mihriban Hanım bulunduğumuz bekleme salonuna giriyorlar. "Hanımefendinin tedavi edilecek dişi yok, hatta ağızda diş kalmadığı için mecburen takım hazırlayacağız. Damak ve çene yapısı uygun, birkaç kez gidip geleceksiniz o kadar."

Arkadaşımla diğer odaya geçiyoruz, hesap konusunda anlaştıktan sonra oradan ayrılıyoruz. İlk olarak İstanbul caddesinde bulunan alışveriş merkezlerinden birine giriyoruz. Işıl ışıl yanan vitrinlere bakarken hayranlıklarını gizleyemiyorlar. Üzerilerindeki gerilim bir anda uçup gidiyor.

Çocuk giysileri satan mağazaya girip güzel giysiler seçiyoruz, utana sıkıla denerken bizleri izlemeden edemiyor Bermal. Oradan çıktıktan sonra Mihriban Hanım'a kıyafet bakıyoruz. Mağazalarda gördüklerinin uygun olmadığını utanarak söylüyor. Sürekli karşı çıktığını bilerek itiraz etmemesini istiyorum, bir süre sonra uygun kıyafeti ancak bulabiliyoruz.

İkinci durağımız Bakırköy'ün en büyük göz hastanelerinden biri, ilk kez gitmiş olmama rağmen çalışanlardan bazıları tanıyor. Randevusuz gittiğimiz halde Mihriban Hanım'ı en iyi hekimlerden birinde muayene ettiriyor okurum. Doktor gerekli tetkikler yapılsın diye ilgili birimlere havale ediyor bizi. Retina tabakasından genel durumu ve göz tansiyonuna kadar neyi var neyi yok rapor ediliyor. Bu yaştaki bir insanın katarak dâhil birçok sorun yaşamasının doğal olduğunu söy-

leyen doktor, bunca zaman nasıl idare ettiğine de şaşıyor. Ameliyatın şart olduğunu aksi takdirde bir süre sonra kör kalabileceğini söyledikten sonra ancak ikna edebiliyoruz onu. Muhasebe servisine indiğimde aynı şeklide okurumun yardımını görüyorum. Ummadığım bir indirim yapılıyor, onun sayesinde zaman kaybını önlemek için on beş gün sonrasına randevu bile alıyoruz.

Her an yakın hissettiğim tanrım, bazen öyle bir yol döşüyor ki geriye baktığı zaman doğru yürüdüğünü bile görebiliyor insan. Bunları yaparken duyduğum hazzı tarif edemem. Başlangıçta Rahman'dan ne istediğim belliydi, ailesini yazmam konusunda yardım istemiştim. Bütün bu yaşadıklarıma annem şahit olsaydı kesinlikle delirmiş olduğumu söyleyebilirdi.

Mihriban Hanım'ı inceden inceye süzerken aklım başka yerlerde, hangi yaşam doğrudur denebilir. Hayatın delilik olduğundan kuşkum yok, annem yaşamış olsaydı ona söylemekten de vazgeçmezdim. Kendisini izlediğimden ve onunla alakalı düşündüğümden habersiz önüne konulan yemeği yemeye çalışıyor Mihriban Hanım. Yaşadıklarına dair acılarını mutsuzluklarını tüm yönleriyle mercek altına alabilir hatta kızını ölüme götüren sürecin detaylarını bile isteyebilirim ondan.

Bakırköy'deki kalabalık bir süre sonra bizleri yoruyor. Saatin ilerlediğini görünce dönüp hazırlanmaya karar veriyoruz. Arabayı evin önüne park ettikten sonra Rahman'dan telefon geliyor çiçek ve çikolata dışında yapılması gereken başka da bir şeyin olup olmadığını soruyor. İşlerin hallolduğunu, saatini beklediğimizi söylüyorum.

"Kız isterken ne diyeceğini biliyor musun?" diye takılıyorum Bermal'e. Yüzüme bakıp utanmakla geçiştiriyor soruyu. Biraz uyusun diye diğer odaya götürüyorum. Kaç günden beri umut yüklenmiş olduğundan gözle görülür bir rahatlama var yüzünde, sakin ve mutlu dururken yatağın üzerine uzanır uzanmaz uykuya dalıyor.

Salondaki sessizlik hayra alamet değil, Mihriban Hanım'ın yanına döndüğümde ağlarken buluyorum onu. Kız istemeye gideceğimiz bir anda kötü görünmesinin doğru olmadığını düşünüyorum, umurunda bile değil. Bir süre sonra ağlamayı bırakıp içini dökmeye başlıyor. "Senin gibi okumuş tahsilli bir kızım olsaydı kimse karışamazdı ona; Zübeyir'den çok çekti bahtsız yavrum, daha doğduğu zaman babası

yüz çevirip gitmişti, bir başıma kalakalmıştık onunla. Oysa gözü doymaz nanköre iki oğul verdiğim halde yetmemişti herhalde. Ettiğim bedduaları düşünecek olursak oğulları bile kurtaramaz onu." Üzüntülü ve konuşmak isteyen hali varken, fırsat bu diyerek açılmasını istiyorum. "Kızından biraz bahsetsene?" "Topaç gibi ve neşeliydi, bir kerecik kucağına alıp sevmedi o hınzır. Bahtı hiç gülmedi yavrumun, babasından böyle gören büyük oğlum kızıma yapmadığını bırakmadı, sürekli dövdü. Öyle ki Rahman'ın babasına verilişinde bile onun parmağı var. İki kardeş yüklüce başlık karşılığında kızıma kıydılar." "İtiraz etmediniz mi?" "Etsen ne olur kimse dinlemedi bile, çok gençtir kuması ona analık eder zorluk çekmez diye bir de üste çıktılar. Kızım henüz evliliğin ne olduğunu bile bilmiyordu, o kadar şen ve hayat doluydu ki her defasında başına vurmalarına rağmen asla neşesini kaybetmedi yavrum. Evlendirdikten sonra da bensiz olmadı, Zübeyir'e rağmen Çermik'e gidip geldi, son zamanlarda kolum kanadım olmuştu benim. Bir şeylerin başına geleceği içime doğmuştu, gelin edip gideceği zaman yaşadığı korkuyu nasıl anlatırım bilmiyorum, hangi anne bir başka kadının olduğu eve kızını kuma olarak vermek ister? İdama gider gibi ağlatarak götürdüler ceylanımı." "Rahman'ın annesi eziyet etti mi yoksa?" "Kumasıdır diye demiyorum ama melek gibi kadındı. Hakkını inkâr edemem, kızımın kıymetini iyi bildi, zaten çok da yaşamadı kadıcağız." "O öldükten sonra ne oldu peki?" "Kocası bir dediğini iki etmiyordu, ne istiyorsa ikinci günü evindeydi bir süre sonra da Bermal doğdu. Bu çocuk anne ve babası varken böyle süklüm püklüm değildi, hayat doluydu. Okula yazdırıp üzerine düştüler, sınıfın en çalışkanı diye sözler kulağıma geliyordu, sonra olan oldu ve kocasını da kaybetti kızım, Bermal'le baş başa kalınca illa Çermik'e gelip bizimle kalacaklar Diyarbakır'daki evde de Resul oturacak diye diretti Zübeyir. Kızım kabul etmeyince oğlum Diyarbakır'a gitmiş ve onu öyle bir dövmüş ki gülen neşeli yavrumdan eser bırakmamış. Umursamaz kızım bunu gurur yapmış sonra da kendini asmış. Günlerce yerden yere vurdum kendimi, babasına helal etmediğim gibi Zübeyir'e de helal etmiyorum dedim. Neye yarar o artık yaşamıyordu ve ölümüne oğlum sebep olmuştu." "İnanamıyorum..." Bir süre birbirimize bakıp duygulu anlar yaşarken işin vahametini bilsin istiyorum. "Bir

çocuk önce annesinin dayak yediğine şahit olacak sonra da onun bedenini ipte görecek, ne söyleyeceğimi bilemiyorum." "Annesi kendini asarken Bermal'im uyuyormuş yoksa annemi bırakmazdım diye günlerce ağladı yanımda. Günahtan korkmasam ben de kendimi asacaktım, bir an önce kocamın yakasına yapışmak için. Sizler babanız gibi olursanız hakkımı helal etmem dedim Zübeyir'e umursamadı bile. Resul biraz daha iyidir ama bundan sonra kızım geri dönemedikten sonra neye yarar..." Ağıt yakarcasına anlatırken kötü hissediyorum. Soru soracak takati bulamıyorum, onun durmaya bile niyeti yok. "Mahzunumun, kimsesizimin üzerine niye okuyup üflüyorum biliyor musun yüce Allah'ım olur da hidayete eriştirir ve bu yükü üzerinden alır diye. Şükürler olsun ki dualarım kabul oldu da ağabeyi sahip çıktı, Allah onu gönderdi yoksa Rahman'ın beraberinde götüreceğine kim inanırdı." Dertleşmeye ihtiyacı varmış gibi sevgiyle yüzüme bakıyor, yerimden kalkıp çayını tazeliyorum, sonra da yakın durayım diye bitişiğindeki koltuğa ilişirken gözlerimi bir an bile ondan ayırmıyorum."Babası evi Bermal'e bırakmış neye yarar, evden çok annesine ve onun vereceği sevgiye ihtiyacının olduğunu oğullarım nereden bilecek. Rahman'a bakarken Zübeyir ve Resul'den utanıyorum. Ne yaparsın insanın kendi çocukları olunca eli kolu bağlı oluyor. Biraz itiraz etsem karşı koysam bunların ne yapacakları belli olmaz, babaları böyle öğretti onlara. Sizin gibi insanların var olduğunu gösterdin ya bu her şeye değer, ölen kızım mezarında rahat uyur şimdi." Bütün bu yaşananlara Rahman'ın vesile olduğunu, onlara ulaşmamın imkânsızlığını söyledikten sonra "Tanrı gönderdi ne ev ne de para umurunda değildi." "Bilmez miyim, anladığım anda kimseyi konuşturmadım zaten. Siz yokken kendi aramızda tartıştık, hakkımı helal etmem kendimi öldürürüm diye tehditler bile savurdum. Gözünün evde olmadığını bildikleri için rıza gösterdiler yoksa bunların laftan anladıkları yoktu, harcanıp giderdi torunum." "Bundan sonrasının güzel olacağını düşünmelisin. Oğullarına da artık kin besleme görüp öğrendiklerinin doğru olduğunu zannediyorlar."

Kapının zilini duyunca kalkıp açıyorum, güzel hazırlanmış mis kokan bir çiçek ve diğer elinde çikolata kutusuyla içeri girip Mihriban Hanım'ın yanına oturuyor Rahman. Ocağın üzerinde kaynayan dem-

likten bir bardak çay ona da servis ediyorum. Ertesi gün Diyarbakır yolculuğu gözüktü diye yakınıyor Rahman. "Kardeşlerimin vekâletleri hazır, veraset tapu düzenlenmesi gibi işlemler için orada bulunacağım, verdiğim sözü yerine getirmeliyim." Mihriban Hanım aniden atılıyor. "Bir kızımı kaybettim; ama bir oğlum daha oldu diyeceğim." Kadıncağızın elini öpüp alnına götürüyor Rahman. "Her zaman başımın üzerinde yeriniz var, tabi ki beni oğlunuz gibi bileceksin." Onlar kendi aralarında Kürtçe konuşadursun mutfakta oyalanmaya çalışıyorum, bir süre sonra peşimden gelip ne konuştuklarını açıklıyor Rahman. "Bu gün dişçiye ve göz muayenesine gitmişsiniz yanlış anlamazsanız masrafınızı takdim etmek istiyorum." "Vereceğinizi düşünmüş olsaydım böyle bir teşebbüsüm olmazdı, Mihriban Hanım'a bozuldum şimdi, yoksa o mu?" "Hayır hayır ne münasebet."

Caner gelir gelmez hazırlanmaya başlıyoruz. Bermal'i giydirirken "İsterseniz ben gelmeyeyim" diyor Mihriban Hanım, onu dinlemeyip saat sekizde hazır hale geliyoruz.

Mahmut Bey'in haber vereceğim deyip aramamış olmasını önemsemiyorum artık. Meral'in kararlı olduğunu bildiğimden bu işin mutlak suretle olacağını tahmin ediyorum. Aile evcimen ve birbirlerine sımsıkı bağlılar, kolay olmayacak bu iş. Kapıyı açtıklarında tüm aileyi karşımızda bulunca mahcup bir edayla salona geçiyoruz. Çiçek ve çikolatayı elimizden alan Meral'in yüzünde güller açıyor. Kız isterken konuya nasıl girilir diye ıkınılır, tek kelime etmeden sanki istemişiz gibi yorum yapmaya bile başlıyor Mahmut Bey. "Kız babası olmak kolay değil, genelde anneler kaygı duyar ve onlar daha da hassastır denir. Bu yanlış bir düşüncedir, babaların durumu daha beterdir bilesiniz." "Haklısınız, koruyucu kimlik taşıdığı için hassastırlar, bir baba için kızının himayesinden çıkması zordur." Mahmut Bey'i anladığımı muzip yüz ifadesiyle de ortaya koyuyorum. Bunu görünce dert yanmaya başlıyor. "Çocukları belli yaşa getirdikten sonra uçup gitmeleri hiç de kolay olmuyor, kızım evlendikten sonra yakınımda olur diye hep dua ederdi annesi, şimdi nasıl olacak bilmiyorum." "Bazen en yakınında olan insanlar birbirine uzak durabiliyorlar, oysa gurbet daha çok yakınlaştırıyor insanı" diyerek moral vermeye çalışıyorum ona. Böyle durumlarda gerilime dayalı sessizlikler olabiliyor, o anlardan

biri diyerek isteme zamanının geldiğini düşünüyorum. "Bermal ağabeyi için kızınızı isteyecek" diyorum. "İstesin bakalım, güzel isterse düşünürüz" diyen Mahmut Bey'e ailenin tüm bireyleri sevgiyle bakıyor. "Allahın emri Peygamberin kavli ile" diye devam eden isteğimizi Bermal tekrarlayınca makul bulup "Verdim gitti" diyor. Sıradan bir kız isteme şekline dönüşmese de sıcak bir atmosfer var salonda. Genellikle babalar bir iki gün müsaade edin kızımın fikrini alayım der, oysa o karar mercii benim dercesine dimdik duruyor. Bunca yıllık tecrübelerinden olacak düşündüğümü bilmiş gibi konuya açıklık da getiriyor. "Ben sağlam iş yapmayı severim hele de evlatlarım bahis konusuysa akan sular durur, bundan sonra Rahman da oğlum sayılır. Gelelim diğer meseleye, bunca yıl çocuklarımı baba topraklarına göndermeyişimin haklı nedenleri vardı, hatta kızımı oradan birine vermek gibi bir niyetim de yoktu; ama Rahman'ın kendini yetiştirdiğini gördükten sonra kararımı gözden geçirmek durumunda kaldım." Bunları söylerken Rahman söze karışıyor. "Zamanında muzdarip olduğunuz sorunlardan arındırmak ve bölgeyi kötülüklerden kurtarmak için yola koyulmuştuk, türlü yakıştırmalar yapıldı bize, vatan haini ilan edilerek içeriye alındık." Mahmut Bey'in yüzündeki ifade değişecekken müdahale ediyorum. "Eğitimin önemine değiniyorsun; ama bir türlü bunun yolu çizilemedi, dua edelim de bir an önce bölge huzura kavuşsun ve herkes mutlu yaşasın." Öncesinde cezaevine girmiş olmasından dolayı tehlikeli bulduğu Rahman'ın o günleri hatırlatmasının doğru olmadığını bilsem de artık önemi yok. Bilindik sözleri ani çıkışla ortaya koymanın hata olduğunu anlamış olan Rahman düzeltme de yapıyor. "O yaşlarda dünya düzeni değiştirilir diye düşünülürken belli bir yaşa gelindiğinde en büyük değerin huzur olduğunu anlıyor insan."

Meral elindeki tepsiyle salona girerken muzip yüz ifadesi taşıyor. Kahve fincanlarından birini Bermal'e uzatıyor. Önemsenmenin verdiği sevinç pırıltıları bir anda yüreğinden yüzüne vuruyor Bermal'in. Meral o kadar rahat ki kahve ikramına bile açıklık getiriyor. "Beni istemeye gelene kahve ikram etmemek olur mu" diyor.

Hoşsohbet sonrası kız tarafı erkek tarafı olmaktan çok tek bir aile gibi hareket ediyoruz. Bir süre sonra bu işin yol haritasının nasıl çizileceğine dair sorular geliyor onlardan. Hiçbir eksiğinin olmadığını sa-

dece Meral'i istediğini söyleyen Rahman'a kızın annesi karşı çıkıyor. "Öyle olur mu babası müsaade etmez, ne gerekiyorsa yapmak isteriz." Ufak tefek eksikliklerinin olduğunu söyleyerek konuyu kapatmak istiyor Rahman, sonra da nasıl bir yol izleyeceğine dair detaylara giriyor.

Ardı ardına gelen ikramlar bitip tükenmek bilmiyor. Zamanı diyerek önceden hazırlanmış söz yüzüklerini çıkartıp takma görevini de Mihriban Hanım'a veriyoruz. Dualar eşliğinde yüzükler takılıp söz kesiliyor. Süreç ani gelişiyor. Bundan sonra ne olacak bile denmeden vize ve İspanya'da daimi kalma gibi işlemlerin yapılabilmesi için resmi nikâhın kıyılması gerektiği konuşuluyor, aceleye gelsin istemeseler de kabullenmek zorunda kalıyorlar.

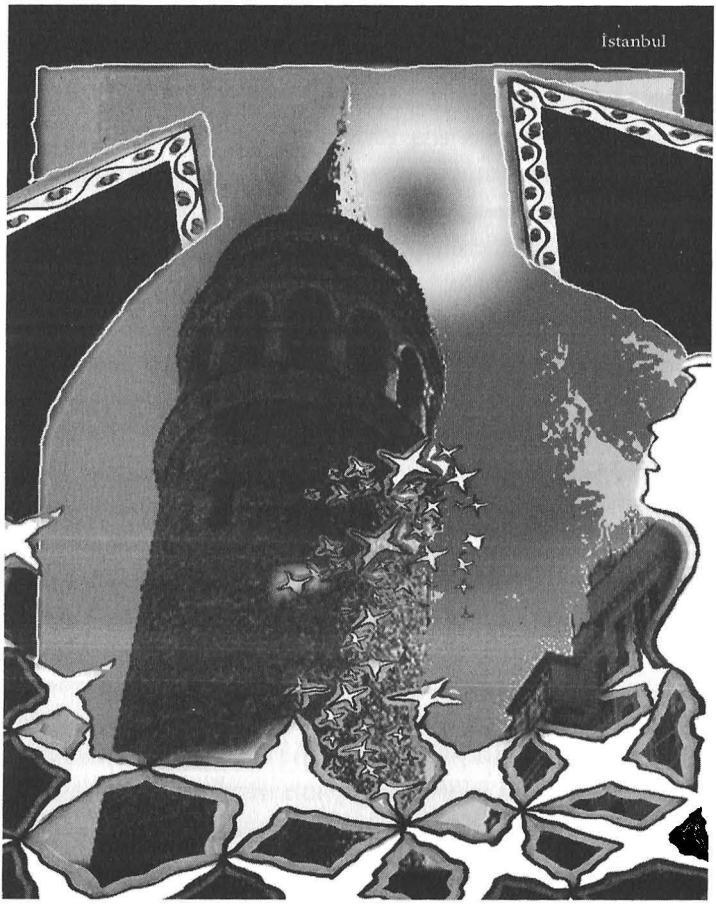
Meral bir süre sonra Bermal'in yanına gidip oturuyor, gösterdiği yakınlık Mahmut Bey'in dikkatinden kaçmamış olacak ki "Kızıma artık sahip çıkarsın" diyor ona. Biri evlenip diğeri ailesizlikten gidecek durumları varken birbirlerine tutunmaktan başka çarelerinin olmadığını Mahmut Bey'in sözleri çok güzel anlatıyor.

Eve döndüğümüzde olan bitenin keyfini çıkarmaya çalışıyoruz. Mihriban Hanım ve Bermal içinde bulundukları sorunlu psikolojiden az da olsa çıkıyorlar. Gecenin yarısına yaklaştığımız bir anda telefonum çalıyor, arayan Murat. Yarın noterde buluşabileceğimizi söyleyince sabah on için randevulaşıyoruz. Saatin ilerlediğini düşünmüş olan Rahman, Caner'in kendisini bırakmasına müsaade etmiyor ve kalacağı otele gitmek için tek başına evden ayrılıyor.

Herkes uyuduktan sonra masamın başına geçip yaşadıklarıma dair notlar alıyorum. Her anın kendi içinde kurgulanacak derinlikler taşıdığını bilerek kelimeler ardı ardına kâğıda dökülüyor. Ateşböceği misali kısacık hayata sığdırılan onca meseleyi, var olmanın dışında her ne varsa tümünü bırakıp gideceğimiz o anı düşünüyorum. Gecenin bu vakti pencereyi açıp akıp giden bulutlara bakıyorum.

Alıp gittiler benden kalanı
geride karanlıklar bıraktılar
bir yıldız parladı
uzandım
bulutlar yığıldı

esinti aniden arttı
pencereyi kapattım
boşaldı tüm haşmetiyle
yoktu köyün delisi
inmemişti el bebek gül bebek çocuk
mateme boğulmuştu köy
bu yağmurlar başkaydı
perdeyi çektim, küstüm bulutlara...

MURAT'LA BULUŞMA

Sabahın ilk saatlerinde günün heyecanını yaşıyoruz, üvey ağabeyimizle buluştuğumuzda neler olacak nasıl hareket edeceğiz bunun planını yapmış değiliz henüz. Erkenden kalkıp kahvaltı yaptıktan sonra Mihriban Hanım ve Bermal'i evde bırakıp Bakırköy'deki notere gidiyoruz. Saat dokuz buçuk. Yüzünü hayal meyal hatırladığım Murat'la nasıl yakınlaşacağız? Caner, arada bir beni yoklayıp "İşim biter bitmez gitmek durumundayım provalarımız var" diyor. Karşılıklı şakalaşarak noterin kapısından içeri giriyoruz, iki büklüm oturan yaşça büyük bir adam dikkatimi çekiyor. Bu o olmalı... Üvey dahi olsa yıllar sonra karşılaşmamız ve aynı babadan olmamız çok garip. Bu duyguyu nasıl anlatırım bilemiyorum. Caner'in bakışları da düşündüklerimi onaylar durumda. Hiç kimse başka anneden olan biriyle babasını paylaşmak istemez, ölmüş bile olsa değişmez bu duygu.

Bizi fark eden Murat'ın yüzündeki ifade değişiyor, oturduğu yerden kalkıp yanımıza geliyor. El sıkışacak diye beklerken özellikle beni kucaklıyor. Rahman'ın Bermal'e duyduğu sevgiye benzer duygular taşıyor olabilir mi diye aklımdan geçse de öyle olmadığını biliyorum. Giden gitmiş ölen ölmüş, geride kalmışız üç beş çocuk ve tam da hayatı sorgulayacak duruma gelmişiz, yaşanmışların hiç önemi yok artık. Mahcup tavırlarını sözleriyle pekiştiren Murat "Ne olur kusura bakmayın sizi yormak istemezdim; ama mecbur kaldım." "Olur mu öyle şey siz kusura bakmayın İstanbul dışında olduğumuz için yardımcı olamadık." Karşılıklı tevazu gösterip gönül alırken noterdeki çalışanlardan birine evrakları hazırlasın diye talimat veriyoruz.

Caner ve Murat birbirini süzüyor. Erkek kardeşlerin duygu alışverişi farklı olsa gerek, karşılıklı sırt sıvazlıyorlar. Noterdeki işimiz uzun sürmüyor. İmzalar atıldıktan sonra acelesinin olduğunu söyleyen Caner

yanımızdan ayrılıyor. İki kardeş bir kafenin kuytu köşesine gidip oturuyoruz. Birimiz kavruk yüzlü diğerimiz beyaz tenli, o annesine ben de babama benzemiş olabilirim. Bir süre sonra senli benli konuşmaya başlayınca gösterdiğimiz inceliğe gönderme yapıyor. "Benden çekinmediğinizi bilerek bu vekâletnameyi nasıl verdiniz hâlâ anlayabilmiş değilim?" "Sen olsaydın vermez miydin?" Karşı soruyu konduruyorum anında. "Bu noktada kötü hissediyorum, Bursa'dan gelinceye kadar demediğimi bırakmadım, anlamsız bu kopukluğun faili ilan ettim kendimi. Malın mülkün hiçbir önemi kalmadı. Şimdiye kadar ne itiraz ne de saygısızlık ettiniz, boyuna sorguluyorum bu nasıl bir güvendir diye. Kendi öz kardeşimden istediğim vekâletname halen elime geçmedi, hatta vekâletname dediğimden bu yana aramızdaki bağ da koptu." "Hayat gelip geçiyor, ebeveynler günahları sevaplarıyla göçüp gittiler, bizim akıbetimiz de aynı olacak kuşkusuz, buraya kadar dediğimizde sevgimizden başka götürebileceğimiz başka da bir şey olmayacak. Bursa'daki arsanın yaşantımıza asla katkısı olmayacaktı, Caner'le bunu konuştuk, vekâleti vermekle sizi kazanacağımızı biliyorduk."

Elime yapışıyor, duygulandığı çok açık. "İnanamıyorum aynı babadan nasıl olmuşuz şaşırıyorum, şu an söylediklerinin zerresini ondan duymadım. Bu yeri alsın diye para gönderdiğimde demediğini bırakmadı, oysa o sıralar hacizlerle boğuştuğumu pek ala biliyordu. Ama artık kızmıyorum, sevgisini bırakmamış olsa da çok daha değerli olan sizleri bırakmış..."

Beraberinde getirmiş olduğu Bursa kestane tatlısının olduğu poşeti uzatıyor Murat. "Niye zahmet ettin" dediğimde "Tatlanın diye gönülden getirdim" diyor. Oradan şuradan konuşurken söz dönüp dolaşıp diğer kardeşlerimizin akıbetine geliyor, bu kez derin düşüncelere dalıp iç çekiyor "En küçüğümüzden otuz yıldır haber alamıyoruz, nereye başvurduysak boşa çıktı. Bir ara dağa çıktığını duyup umudumuzu kestik, boş ver şimdi tadımızı kaçırmayayım."

Üvey kardeşlerime olan uzaklığım, yerini başka duygulara çoktan bırakmış. Babamın onlara karşı sorumsuzluğunu Bermal'in babasının Rahman ve diğer kardeşlerine olan sorumsuzluğuyla paralel görüyorum artık. Annelerini kaybetmiş yetişkinler bile olsalar şefkate ve ebeveyn sevgisine ihtiyaçlarının olacağını unutmamalıydı babam. Bunu

ona söylemekten de çekinmiyorum, sonuçta iki medeni insanız ve geçmişi günahlarıyla sevaplarıyla konuşmaktan kimse bizi engelleyemez diyorum.

Derinlemesine sohbet esnasında yaptığım işleri yakinen takip ettiğinden de bahsediyor Murat. Bir melek olduğumu düşünmüş olduğundan ardı ardına övgüleri sıralıyor. "Son yazdığın romanından etkilenmiş ve bu bir kurgu demiştim oysa içindeki doğru karakterlerle ne kadar uyum içinde olduğunu seni tanıyınca daha iyi anlamış oldum" diyor. Bu meleğin içinde ne tür fırtınaların koptuğunu tanrısal güç sayesinde bunun dizginlendiğini nereden bilecek Murat. Bir süre geçmişten söz ettikten sonra ısrarlarıma rağmen eve gelmeyi şimdilik kabul etmiyor. Bursa'ya beklediğini söyleyip karşılıklı adres teyitlerini yaptıktan sonra duygusal bir vedalaşmayla ayrılıyoruz.

İnsanın en büyük gücü sevgi ve bilgidir derdi annem. Çocukken bu söz, bir kulağımızdan girer diğerinden çıkardı. Oysa bunun ne olduğunu zaman anlatıyor, cehalet ve bilgisizlik sevgisizliği, kini, nefreti hatta şiddeti bile getirebiliyor. Bakırköy'den hüzün yüklenerek ayrılıyorum, yol boyunca Diyarbakır'a gidip konu arayacağıma kendi kardeşlerimi yazsaymışım diye hayıflanıyorum bu kez.

Eve dönüp apartmanın önüne arabamı park ettiğimde, pencerede Bermal ve Meral var. Bir arada yaşayacakları göz önüne alınırsa, bu görüntü psikolojileri açısından önemli sayılır. Öylesine bütünleşmişler ki bir ara bozulur muyum diye Bermal'in bakışlarını bile alıyorum. Oysa onların uyum içinde olmaları en çok beni mutlu edecek. Hayat çok ağır yükler yüklemiş, daha fazlasını ondan beklemek zaten anlamsız geliyor.

Herkes heyecanlı, yarına nikâh için gün alındığını müjdeliyor Meral. Ardından Mahmut Bey'lere iniyoruz. Annesi haberi duyar duymaz ağlamaya başlıyor, belli ki oldubittiye gelmesinden sinirleri bozulmuş. Bir süre teskin etmekle geçiyor zamanımız. Kendi evliliğim aklıma geldikçe durumun normal olduğunu kabulleniyorum, nikâh günü gelip çattığında her şey annemin istediği şekilde gelişmiş olmasına karşın yine de ağladığını hatırlıyorum.

Rabia Hanım'ın ağlamaya devam ettiğini gören Bermal, yanına sokuluyor. Meral anında müdahale ediyor annesine. "Güzel arkadaşımla çok tatlı günler yaşayacağız, sevinmelisin bence." Mesaj yerine

ulaşmış olacak ki bu kez Bermal'i kucağına alıp sevmeye başlıyor annesi. "Bizde kalsın artık Bermal" diyor. Annesinden bunu bekliyormuş gibi sevinçli duruyor Meral, bir iki gün sonra onlarda kalabileceğini söyleyerek evlerinden ayrılıyoruz.

Haftanın bir günü evi temizlemeye gelen bir çalışanım var, yakınını kaybettiğinden beri neredeyse on beş gün geçmiş olmasına karşın kadıncağızın sesi soluğu çıkmadı. Birkaç gün daha gelmezse bu işi de üstlenmek zorunda kalacağım. Sağı solu temizleyip topluyorum. B u esnada diş doktoru ölçü almak için yeniden bizi davet ediyor. Zaman kaybetmeden Mihriban Hanım ve Bermal'le yola çıkıyoruz. İstanbul dışında olacağını bu nedenle randevuyu öne aldığını söylüyor arkadaşım. Mihriban Hanım'ın ağız ölçüsünü aldıktan sonra zamanın geç olmadığını düşünerek gezmek için Ortaköy'ün yolunu tutuyoruz. Dünyanın en şanslı ülkesiyiz, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan boğazın sahibiyiz. Sürekli gündemde olup belalara göğüs germe durumunda kalmak bunun bedeli kuşkusuz.

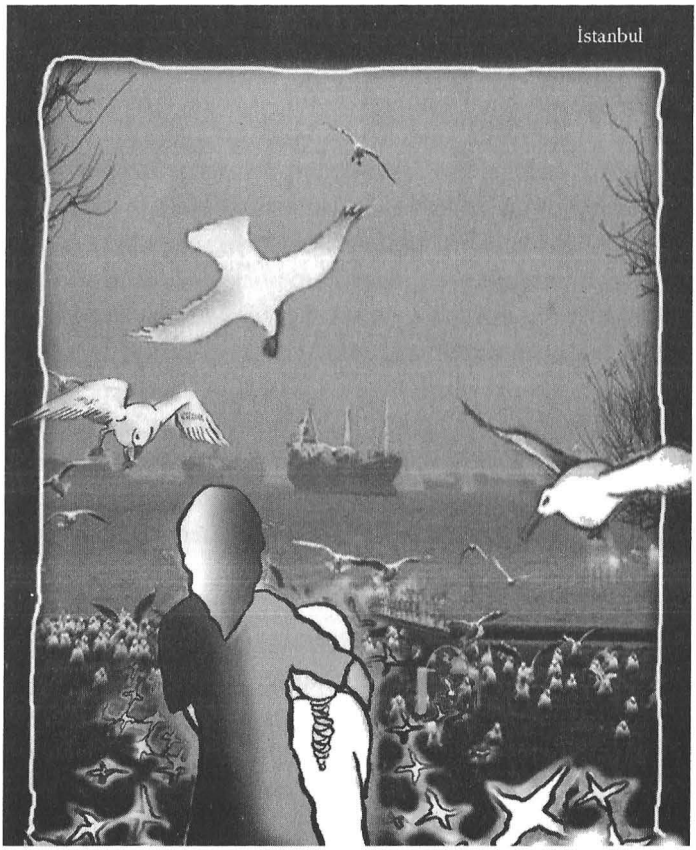
Ortaköy'deki otoparklardan birine arabayı park edip sahile yürüyoruz. Bermal'in elini tutmuşum denize ilk kez bu denli yakınlar. Dünyanın diğer bir ucundan gelip güzelliklerimizi paylaştığımız onca yabancıdan tek farkları kendi ülkelerinin güzelliklerini görmekten mahrum bırakılmış olmaları. Bunun vebalini birey olarak duyuyorum.

Öncelikle deniz kenarındaki boş banklardan birine oturuyoruz, patlamış mısır alıp boğazı seyrederken tekne turu teklifinde bulunuyorum onlara. Mihriban Hanım panikleyip "İmkânı yok gelemem" diyor. Denizin varlığından bu denli korkabileceğini asla düşünmezdim. Israrlarıma daha fazla dayanamıyor ve sonunda gelmeyi kabul ediyor. Bir kolunda ben diğerinde Bermal olduğu halde tekneye bindiriyoruz onu. Yürürken gözlerindeki rahatsızlıktan dolayı zorlandığı belli, buna rağmen içindeki heyecan halen bir çocuğunki kadar diri.

Bir süre sonra dolan tekne hareket ediyor. Oturduğumuz yerden sarayları, konakları, eğlence yerlerini ne varsa tümüne dair bildiklerimi anlatıyorum onlara, deyim yerindeyse Cumhuriyet kurulduğundan bu yana boş baraja su akıtır durumum var. Buraların resimlerini kitaplarda ve bazı dizilerde gördüğünü söyleyerek heyecanını saklamıyor Bermal. Boğazın temiz havasını derinden içime çekerken yaptıklarımın aynısını

o da taklit ediyor. İkinci Boğaz Köprüsü'nün altından dönüşe geçtiğimizde, onları buraya getirmekle acele mi ettim diye kuşkuya düşerken Mihriban Hanım'ın sıkıntılarını gizleme telaşına düştüğünü son anda fark ediyorum. Binlerce ziyaretçisi olan Ortaköy, hiç tanımadığı iki sahibini uğurluyor ve son derece buruk duruyor.

Eve yaklaştığımızda yaşadıklarına halen bir ad koyamadığını şu sözlerle anlatıyor Mihriban Hanım. "İnsan ne kadar dindar olursa olsun günah işleyebileceğini unutmamalı. Çermik'e geldiğinde sana kaba davranmıştım, aklıma geldikçe bundan utanıyorum ne olur hakkını helal et."

NİKAH

Akşamın ilk saatlerindeyiz. İki ev arasında yoğun trafik yaşanıyor, yarınki nikâh için nasıl bir yol izleneceğini tartışıyoruz aramızda. Rahman ve Meral aldıkları kararı açıklıyorlar. "Nikâh törenini aile arasında yapmaya karar verdik, sonrasında Bermal'i alıp alışverişe çıkacağız, bize eşlik edersiniz seviniriz." Bermal'i dâhil etmeleri ailelerinin bir parçası olduğunun kanıtı sayılır artık. Hatta bir ara mutfakta Meral'le yalnız kaldığımızda Rahman'la çocuk istemediklerini onun kendileri için yeterli olduğunu söylemişti.

Bakırköy Nikâh Salonu özgürlük meydanın yanı başında bulunuyor, nikâhlanıp çıkan insanların kutlamalarına tanıklık etmek güzel, bu kez mutluluğumuza başkaları tanıklık edecek. Sabahın erken saatlerinde kendimizi hummalı bir koşuşturmanın içinde buluyoruz. Kuaföre gitmelerin dışında ütülü elbiseler giyilirken, duyulan heyecanı tarif etmek mümkün değil.

Nikâh dairesinin yolunu tutuyoruz. Meral'in annesi aralıksız gözyaşı döküyor, Mahmut Bey buruk. Toplasan iki elin on parmağını geçmiyoruz. Peş peşe kıyılacak nikâhlar için bizden önceki ve sonraki gelen insanların arasında neredeyse kaybolmuş durumdayız. Meral ve Rahman'ın üzerinde mütevazı sayılacak kıyafetler var. Nikâh şahitlerinden biri ben, diğeri ise Mihriban Hanım oluyor. Evlilik cüzdanını aldıktan sonra Rahman'ın daveti üzerine Bakırköy'ün önemli restoranlarından birine gidiyoruz. Yemek sonrası Mahmut Bey ve oğlu iş yerinin yolunu tutarken Rahman, Meral ve Bermal, alışveriş yapmak için yanımızdan ayrılıyorlar. Kalan komşularla restoran çıkışında vedalaşıyoruz, rahatladığımı düşünerek psikolog arkadaşım Sevilay'a sürpriz yapmak istiyorum. Caner'i Taksim'e bırakır bırakmaz Nişantaşı'ndaki muayenehanesine gitmek için harekete geçiyorum.

Denedikten sonra olmayınca yalnızlığı seçmek çözüm sayılır mı bilmiyorum; ama hayat devam ettiği sürece kendini yalnızlık denen illetin kucağında bulabiliyor insan. Dikkat et dediğinde haksız sayılmazdı Sevilay. Canlı yaşananlarla ilgilenmek yerine yaşanmışlarla alakalı konu arayışını sürdürmek istememe rağmen bu güne kadar bunu başarabilmiş değilim. Şikâyetçi miyim hayır; hatta yaşananları dert edinmemin türlü sebepleri de olabilir, ne olursa olsun ülkenin bir yakasının asıl sorununu bilmememin izahını yapamıyorum, hatta bununla kalmayıp suçlu buluyorum kendimi. Sorunlar yumağının büyüklüğü ürkütmüş olsa da kararım değişmiyor, ipin bir ucundan tutmak kapkaranlık odaya sızan ışık gibi umut yüklüyor.

Karmaşık düşüncelerle Sevilay'a gittiğimde kapıyı sekreteri açıyor. Bekleme salonunda misafiri ile sohbet ederken buluyorum onu. Görür görmez yerinden kalkıp yanıma geliyor. Arkadaşı Şengül Hanım'ı tanıştırdıktan bir süre sonra Bermal'le ilgili gelişmelerin ne olduğunu öğrenmek istiyor. Yanındaki misafirine baktığımı görünce "Şengül yakın arkadaşımdır hem eczacı hem de araştırmacıdır aynı zamanda." Yalnız konuşmak istediğimi anlayan eczacı hanım "Siz görüşün ben de çıkacaktım zaten" derken onun araştırma kitaplarının olduğunu da öğreniyorum, ısrarlarıma rağmen kalmak istemiyor ve yanımızdan ayrılıyor.

Sevilay'ın odasına geçiyoruz. Uzun zamandır yüz yüze konuşmamıştık, her defasında karşısına oturduğumda arkadaşım değil de hastasıymışım gibi hissetmek garip geliyor. Bazen samimiyetimize dayalı özelime müdahale ettiği de oluyor. Uzmanlığına dair toleranslı davranıyorum ona. Sorunlarımı paylaştığımda objektif olabilir miyim diye kuşkuya düştüğü çok zamanlar oldu. Ne olursa olsun bilimsel edinimlerinden sürekli faydalanmaya çalışırken bu gün için dikkatini kendi üzerimden alıp konuyu Bermal'e getiriyorum. "Takıntılı olduğumu biliyorsun, bu çocukla alakalı endişelerim azalsa da yine de devam ediyor." "O endişelerinin bir kısmını kendin için duysan iyi edersin, şu sıralar beni dinlemeyeceğini bildiğim için sadece misafirlerine ne tür yardımım olur onu düşüneceğim." Yüzüne bakarken suçluymuşum gibi hissediyorum. Şayet bir başkası bu şekilde baskı altına almış olsaydı her halde fena kızardım ona, konu ben olunca mesleğini bir kenara koyup dost korumacılığına soyunuyor Sevilay.

Rahman'la nasıl tanıştığımdan Diyarbakır serüvenine kadar olup biten ne varsa tümünü döküyorum önüne. Bir süre sessiz kaldıktan sonra "Konu çocuk, en zor olan da bu, daha baba yaşarkenki durumundan ele alalım istersen." "Nasıl istersen." "Yaşı geçkin bir babanın kız çocuğuna olan düşkünlüğü artabilir. Yaşlı bir erkek ikinci eşinden olan çocuklarına gösterdiği sevgi ile kendi yalnızlığını sonlandırabilir. Kaldı ki kızlar gözlerini açar açmaz babayla karşılaştıkları için onu idealize eder, bu idealizasyonun ölçüsü kızın sonraki ilişkilerindeki sevgi arayışını da etkiler. Anlattığına bakılırsa bu kız öncesinde babasının kaybıyla zaten büyük bir boşluğa düşmüş. Hatta babasının ölümüne neden olan suçluları da aramış olabilir. İçine kapanabilir, annesini bile suçlayabilir, ipte asılı bedenini görünce yalnız bıraktı diye öfkesi artmış da olabilir. Dayılarına karşı duyduğu korku ve nefretin verdiği zararın boyutlarını ise ölçmek çok zor, tıpkı annesi gibi intihara bile yeltenebilir." "O zaman Diyarbakır'dan uzaklaştırmış olmamızı doğru buluyorsun." "İstanbul sonrasında İspanya doğru seçim olur demiyorum, olabilir diyorum. Kötü anılarının olduğu o dünyadan uzaklaştırmak ona iyi gelebilir. İstanbul'a geldiğinden beri durumunun eskiye göre daha iyi olduğunu söyledin." "Evet yemek yemeyen çelimsiz hali yavaş yavaş gitmeye başladı, yalnız bir başka sorum daha olacak doğuda birçok erkeğin yaşlanınca çocuklara şefkatleri artıyor bunu duymuştum, güç kaybından beklentileri azaldığından ya da sığınacak saf ve temiz bir liman arayışlarından olabilir mi?" "Olabilir." "Anneannesi, Bermal'in babası tarafından çok şımartıldığını öldükten sonra yokluğunu kabullenemediğinden bahsetmişti." "O yaştaki babaların böyle davranması olası, çocuklarının bir dediğini iki etmediklerini sonraki ruhsal durumunun ne olacağını düşünmeden sorumsuzca isteklerini yerine getirdiklerini çok gördüm. Çocuk, baba öldükten sonra yerini alabilecek birini ne yazık ki bulamıyor. Rahman denilen arkadaş ne kadar yakınlık kurarsa kursun aynı şey olmayacak, yaşı itibarıyla yenidünyaya uyum sağlayıp sağlayamayacağını ancak zaman gösterecek."

Kahvemiz gelirken bir süre konuşmadan duruyoruz. Sevilay inceden inceye süzüyor beni, ne kadar etkilendiğimi kontrol ediyor olmalı "Nasıl buldun?" diyerek işini kolaylaştırmak istiyorum. "Biraz kilo vermişsin, yeni romanına başladın mı?" "Yeni roman konusunu ya-

şadın mı diye sormanı beklerdim." "Haklısın..." Benimle alakalı tespitlerinin önemli olduğunu hissettiren Sevilay "Şimdilik yalnızca Bermal'i istemiyorum ebeveyn olacak ağabeyi ve gelin hanımı hatta anneannesini de istiyorum, her biriyle ayrı ayrı görüşmem gerekecek" diyor. Bunun altından nasıl kalkacağımı sorduğumda da cevabı hazır. "Yemeğe götürerek..."

Babamın ilgisi ve sevgisi yaşlanmış olmasından ve ikinci eşinden olmamızdan mı kaynaklanıyordu? Doğulu erkeklerde bu duygu belirgin şekilde ortaya çıkarken batıda da benzer yaşantılarda aynı psikoloji mi hâkimdi? Cevabı muhakkak vardır; ama ona sormaktan son anda vazgeçiyorum. Murat'ın babamıza karşı suçlayıcı yaklaşımının altında aynı gerekçe olabilir miydi? Söz dönüp dolaşıp Bermal'in anneannesine geldiğinde "Onun için yapılacak fazla bir şeyin olduğunu zannetmiyorum, sürekli çatışmalar yaşayacak ve dindar olmakla bunun üstesinden gelebileceğini düşünüp yaşamına devam edecek. Kalan süresi içinde muhakkak suçlayacağı bir başkası olacak, birilerine, günahkâr ilan ederken diğer türlü mukadderat hatta kader diyecek. Psikolojisini kendi başına düzeltmenin yolunu bu şekilde ancak bulacak. Yaşa bağlı uykusuzluk ve benzeri sorunlar yaşayabilir, düşünceden dolayı uyuyamayabilir, hekim arkadaşım gerekli gördüğünde ilaç tedavisi verebilir ona, psikiyatrisler hastayı görmeden durum değerlendirmesine asla girmezler bunu pekâlâ biliyorsun." "Bütün bunları dost olarak paylaştığını da biliyorum, tabi ki giyaben ruhsal durumla alakalı yorum yapılamaz; ama genellediğin psikolojik konular benim içinde bulunduğum durumla da örtüşüyor bilesin." "Seninle muhakkak görüşeceğiz hatta bir gece bana gelmelisin okuyup beğendiğim bazı kitapları da tartışırız.

Hastalarından birinden telefon alan Sevilay, oyalanmam için eczacı arkadaşının yeni çıkan kitabını elime tutuşturup diğer odaya geçiyor. Biyolojik terimlerin mitolojideki yerlerine dair olduğunu görünce incelemeye koyuluyorum. İnsanoğlu, dünyada yaşam bulduğu andan itibaren tedaviye ihtiyaç duyduğunu aklıma getiriyorum. Sağlık bilimlerindeki bütün dalların sembolü niçin yılandır, bu sorunun cevabı kitapta var. On iki bin yıl önceki Şanlıurfa'nın Göbekli Tepe mevkiinde taş sütunların üzerindeki şekillerin en belirgin olanı yılandı.

Yılanlı asa Asklepios'un bir elinde dururken diğer elinde şifa içeren ilacın bulunduğu kutsal taş varmış. Yılanın zehri uzun zaman şifa kaynağı olarak görüldüğü için bir nevi sembole dönüşmüş. Bir öyküye göre ise Asklepios önceleri bir yer altı yılanıymış sonra sağlık tanrısına dönüşünce kendini bir asa üzerinde sembolleştirmiş. Tapınaklara şifa amacı ile gelen hastaların bazıları, zehri alınmış bir yılan tarafından ısırtılırmış. İnanca göre yılanın yaladığı yara iyileşiyormuş. Yine Asklepios'a göre hekim, yılan gibi sessiz olacak, kimsenin sırrını başkasına söylemeyecek, sabır ve sessizlik içinde iş görecek. Yılan mevsimsel olarak deri değiştirdiği için ölümsüz kabul edilir; çünkü sonsuz şekilde yenilenmekte, birçok mitolojide hayat ağacını koruyan yılan, aynı zamanda bu ağaçtan beslenir şekilde tasvir edilir. Bu şekilde hem ölümü hem de yaşamı sembolize eden zıtlık içinde görülür yılan.

Milyonlarca yıl geçmiş olmasına rağmen en canlı yaşayan duygunun acı olduğunu yeniden hatırlatıyorum kendime. Yılanlı asanın mitolojiden kalan bir simge olduğunu, at adamın şifalı otlarla tedavi etmek adına öğretilerine kadar yığınla bilgilere erişiyorum kitapta.

İnsanlar ilaç tedavisiyle sağlıklarına kavuşuyorlar, bunlar arasında en zoru ruhsal olanıdır kuşkusuz. Ölümle alakalı duyulan acılar ve rahatsızlıklardan oluşan sıkıntıları atmak çok uzun zaman alabiliyor. Annemi kaybettiğimde sudan çıkmış balık gibiydik. Caner'in 'bundan sonra ne yapacağız?' deyip ağladığını asla unutmuyorum, oysa ne yapılması gerektiğini hayat öğretiyor insana. Annemin ölüm haberini aldığımda her şey üstüme üstüme geliyor sanmıştım. Sevilay'dan destek aldığım o günleri aklıma getiriyorum, kaldı ki annemin ölüm şekli hiç de Bermal'inki gibi dramatik ve kalıcı etkiler bırakmamıştı.

Sevilay'ın yanından ayrılırken uğraştığım meselenin hiç de kolay olmadığını hatta derin olduğunu görüyorum artık. Süreç içinde endişelerin yalnızca iki insanı meşgul etmediğini ruhsal uzantılarının kızlarına dair Mahmut Bey'den Diyarbakır'daki dayılara kadar uzandığını görmek işin diğer boyutlarını da ortaya koyuyor. Eve dönüyorum. Rahman'ın psikologdan destek isteyip istemeyeceğini bilmiyorum. Sevilay, ısrarla onu görmek istediğini söylediğinde koşulsuz olarak kabul etmek durumunda kalmıştım.

Mutsuzluk üzerine bina edilmiş bunca hayatın uyum içinde yaşamasının asla mümkün olmadığına olan kanaatim güçlenirken eve gelip masamın başına geçiyorum. Yaşananları yeni romanımın konusu olarak işleseydim nasıl başlardım diye soruyorum kendime. Kâğıdı kalemi elime aldığımda Bermal'in diliyle yazmaya başlıyorum. İki satır bile yazmadan kalemi fırlatıyorum. Lanet olası kurallar, gelenekler, acılar, sövgüler, aptallıklar ve Diyarbakır'da Mahmut Bey'in önce Kürtçe sonra Türkçeye çevirdiği "Her şey bir şeydir hatta tezek ve insan dışkısı bile; ama cahillik ve bilmezlik hiçbir şeydir" dediğini düşünürken yeniden suçlu arayışına giriyorum. Bilememenin ve buna dayalı yanlışların suçlusu kim? Hangi sözcükler yaşananları tümden ifade edecek? Yazacağım romanın ana karakteri kim olacak? Bermal mi? Zübeyir Bey mi? Yoksa Mihriban Hanım mı? Şayet Mihriban Hanım'sa muhakkak anlatacağı yığınla meselesi vardır. Kızına dair acılarını mutsuzluklarını gizli saklı korkularını kadınlık gururunu hatta çocuklarını da anlatabilir. Tek kelime bile yazamadan öylece kalakalıyorum olduğum yerde.

Bir odadan diğerine geçip düşüncelerle boğuşurken kapının zili çalıyor. Açtığımda mutlu şekilde yüzüme bakıyor Meral. Alışverişten geldikleri belli, Bermal'in elinde de poşetler var. Birini bana uzatıyorlar. "Çam sakızı çoban armağanı olarak kabul edin" diyor Meral. İçeriye alıyorum onları. Mihriban Hanım kendini koltuğun üzerine atarken rengi iyi görünmüyor.

O dinlene dursun Rahman ve Meral'i mutfağa çağırıyorum. Kafam karma karışık, psikolog konusunda acele mi ettim diye şüpheye düşüyorum, sonra da Sevilay'la yapmış olduğumuz konuşmaları aktarıyorum onlara. Karşı çıkmak yerine memnuniyetlerini dile getiriyorlar, sıcağı sıcağına yarına randevu alıyoruz Sevilay'dan. Muayenehanenin adres ve telefonunu alan Rahman şimdilik gitmek zorunda olduğunu söylüyor.

Onlar gittikten sonra yeniden baş başa kalıyoruz Mihriban Hanım'la. Çok geçmeden Caner de bize katılıyor, eve girer girmez sinemaya götürebileceğini iletirken gezi teknesine binerken duyduğu korkuyu yeniden duyuyor Mihriban Hanım. Onun korkularına rağmen yemek sonrası Bermal'e uygun bir film seçip evden çıkıyoruz.

İlk kez, korku sevinç ve umut yüklenerek sinemaya giriyorlar. Mihriban Hanım filmi izleyemiyor bile, gözlerindeki rahatsızlıktan neredeyse eziyet gibi geliyor sinema. Bir an önce bitsin ve buradan ayrılalım diyorum içimden. Döndüğümüzde gecenin neredeyse on ikisi, Bermal uyuduktan sonra Mihriban Hanım yeniden sızlanmaya başlıyor. Öncesinden uyardığımızı düşünmüş olacak ki; ilk kez Çermik'ten ayrıldığını ve kendisi için kolay olmadığını demeye getiriyor. Eve girdiğinde banyodaki klozete ve küvete bakarken nasıl da utandığını hatırlıyorum. Kaç gün geçmiş olmasına rağmen henüz banyo yapmadığını düşünüp "Yarın sabah zorla da olsa banyo yapacaksın" diyorum ona. Kendi aramızda ufak tefek şakalar yapmaya başlıyoruz, bundan rahatsızlık duymuyor hatta ihtiyacı varmış gibi davranıyor. Bir ara yakın hissetmiş olacak ki gelinlerini şikâyet etmeye kadar götürüyor işi. Kendi hükümranlığına saygılı olmadıklarını ima etmeye çalışıyor. Bunu yaparken geçmişte yaşadıklarıyla bugünü mukayese etmekten de vazgeçmiyor. Nereye getirmek istediğini gayet iyi anlıyorum; ama kimsenin bireysel özgürlüğüne müdahale hakkının olmadığını anlatmalı mıyım diye kendi kendime soruyorum. Ne saçmalıyorsun diye yüzüme bakıp karşı tavır alabilir, bunu istemiyorum. Büyük oğlunun kuma getirmesine karşı olduğunu söylese de diğer yandan gelininin hak ettiğine kadar türlü sözler de duyuyorum ondan. Ne yazık ki düşüncelerinin tutarlı yanı yok.

Mihriban Hanım torun sahibi olduktan sonra aile içinde otorite görünmek için kendini kasmış olabilir. Doğulu erkeklerin güçlü görünmek için böyle davrandığını bildiğim halde yaşlı kadınlarda da bu eğilimin olduğunu görmek işin başka bir boyutunu ortaya koyuyor. Ezilen unsurlar-kadın erkek fark etmiyor-güce kavuştuğu zaman ezme eğilimine girebiliyor. Bir insan çektiklerine dair intikam duygusunu yıllar sonrasına taşıyabilir mi? Sevilay yanımda olsaydı buna bir açıklama getirebilirdi. Kaldı ki Mihriban Hanım geçmişe dair yaşadıklarıyla alakalı intikam almayı düşünüyorsa kimden alacak? Kendisine zulmeden birinden yaptıklarına dair öç almak o kadar kolay değil. Yıllarca onun güç kaybetmesini bekleyebilir insan, bazen güç eline geçse bile, zulmeden bu dünyadan göçüp gitmiş de olabilir. O zaman otoritesinin yaptırımlarını zulmedene karşı kullanamayacağı kesin. Ben

çektim, böyle gördük, bundan sonrakiler de aynısını yaşamalıdır düşüncesini kendinde canlı da yaşatabilir. Adı ne olursa olsun hayat devam ettikçe birileri diğerlerini yok sayacak. Bazen de en yakınlarının kızı, oğlu, gelini hiç fark etmez kişisel özgürlüklerini kısıtlayacak, ya da ezmeye devam edecek onları. Durum böyle olunca özde bulunan tanrısal gücün sevgi yönüne sürekli ihtiyaç duyulacak.

Mihriban Hanım'da gördüğüm her alın çizgisinde uçup gidiyorum bir yerlere. İlk ve son insanın kalıntıları var yüzünde, uzun süre hiç konuşmadan olduğumuz yerde birbirimize bakıyoruz.

Şükür etmek bir insanın isteklerine dur dediği andır. Olumlu yanlarının yanı sıra yaratıcılığın önünde ciddi bir engel de olabilir. Daha fazlasını aramak bazen hayatı kolaylaştırmak ve insanlığın yararına olumlu sonuç verirken, bazen de doğanın tahribatı anlamında faciaya yol açabiliyor. Caner erkenden kalkıp gitmiş, Mihriban Hanım'sa şükür tespihi çekiyor. Kahvaltı için demliği ocağa sürdükten sonra zoraki de olsa banyoya sürüklüyorum onu. İlk kez küvete girecek, dehşet şekilde garipsediğini görmek ülke gerçeği açısından üzücü, diğer yanıyla da komik geliyor. Sıcak su çeşmesi-lif-kese-şampuan ve bornozun yerini tek tek gösterip anlatıyorum. Ne yapacağını bilmez halde utangaç yüz ifadesiyle bakıyor. Kapıyı kapatıp çıktıktan sonra bu kez arkamdan sesleniyor. "Bermal de gelsin mi?" "Tabi ki gelsin, o da uyanmıştı zaten."

Salona geçmiş olan Bermal'e seslenip anneannesinin yanına götürüyorum. Banyo yapmak için istekli değil, bunun nedeni Mihriban Hanım'a içten içe tepkisi devam ediyor olabilir.

Uzun süre banyoda kalıyorlar. "Çıkıyorum" diye seslenen Bermal'i havluyla sarıp sarmalıyorum. Ardından Mihriban Hanım çıkıyor. İlk kez bornoz giydiğini söylüyor. Kurulanıp elbiselerini giydikten sonra ayaklarının durumu dikkatimi çekiyor. Yanakları al al olmasına karşın bıçak gibi keskinleşmiş çatlak nasırlarına ne demeliyim. Saç kurutma makinesiyle ikisinin de saçlarını kurutuyorum. Kendi evinde de aynısından olduğunu, bozulunca artık kullanamadıklarını anlatıyor Bermal. Bunu söyler söylemez Mihriban Hanım devreye giriyor. "Baban getirdiğinde bozuktu kızım" diyor. Bermal'in yüzündeki ifade değişiyor bu sözleri ölen babasına karşı bir hamle gibi görmüş olabilir,

ne olursa olsun yavaş yavaş konuşmaya başladığını görmek heyecanlandırırken sürecin doğru işlediğine olan inancım da güçleniyor.

Kahvaltı sonrası Zübeyir Bey'den telefon var. Bermal'in yüzü kireç gibi bembeyaz. Dayısına karşı nefretinin yanı sıra ona dair korkuları devam ediyor olabilir. Hararetli konuşurlarken Mihriban Hanım'ın sesi yükseliyor, iyi gitmeyen bir durum olsa gerek. Telefonu kapatır kapatmaz nedir bu çektiğimiz dercesine el kol hareketi yapıyor, sonra da anlatma ihtiyacı duymuş olacak ki olan biteni aktarıyor bize. "Zübeyir'in yeni getirdiği kadının kardeşleri Suriye'deki isyana karışmış, biri ölmüş diğeri yakalanmış. Bunu duyan gelinim illa gideceğim diye tutturmuş. Oğlum müsaade etmemiş tabi; ama evde de huzursuzluk çıkmış."

Karmakarışık ilişkilere dayalı gelişmeler ve iç içe girmiş hayatlar için yorum yapmak anlamsız. Gözlerim Bermal'in üzerinde, huzura erişmişken küçücük yüreği geriliyor. Bu durumun farkına varamayan Mihriban Hanım dehşete düşmüş şekilde kalanları anlatıp duruyor. Diğer odadaki oyuncakları düzene koysun diye Bermal'i gönderiyorum, düşüncelerim yeniden Diyarbakır'a kilitleniyor. Zübeyir Bey'in getirmiş olduğu yeni eşinin resmi olarak Türkiye'ye gelmesinin mümkün olmadığını biliyorum. Suriye Kürt bölgesini cezalandırıp kimliksizliğe mahkûm etmiş. İnsanları yok saymak, kazanmak adına değil de kaybetmek adına hareket etmek bir ülkenin kendine vereceği en büyük zarar, bunu düşünüyorum. Madem kimlik yok, o zaman Zübeyir Bey kimseyi getirmemiş mi oluyor, bu sorunun cevabı bile dehşete düşürmeye yetiyor.

Ertesi gün sabahın erken saatleri... Kapı çalıyor gelen Meral. Bermal'li almaya gelmiş. Onlar gidince Mihriban Hanım'la baş başa kalıyoruz. Kahve yapıp karşılıklı içiyoruz, aradığım fırsat deyip nasıl evlendiğini hatta çocukluk yıllarından bahsetsin istiyorum. Utangaçlığını üzerinden henüz atamamış olsa da neşeli çıkışlar yapıp varlığını ortaya koymaya çalışıyor. "Neresinden anlatayım ki? Bizim oraların çocukluğu nasıl olur tahmin edin; ama?" "Ama ne?" Neşeli hali aniden gidiyor ve ağlamaya başlıyor.

Mihriban Hanım gözlerimin içine bakarken çok eskilere gidecek diye bekliyorum. "Yalın ayak kapının önündeyken mahallenin bekçisi

kolumdan tutup 'Ne geziyorsun?' diye suçladıktan sonra sürükleye sürükleye okula götürmüştü beni." "Ne güzel işte okula da gitmişsin, şimdiye kadar bundan hiç bahsetmedin." "Neye yarar ancak bir gün gidebildim, nereden duymuşsa beni ve annemi öldüresiye dövdü babam. 'Okuyup oruspu mu edeceksin bu kızı?' Demediğini bırakmadı anama. Ayağımda ayakkabı yok, üzerimde yırtık bir entari ve ben yokluk içinde günlerce ağladım."

O denli iç çekiyor ki Bermal gitmiş olsa da istem dışı diğer odanın kapısına bakıyorum, bunun bile farkında değil. Acılarla şerbetlenmiş hayatı ne yazık ki kaygı ve mutsuzluklarla geçmiş, yorumsuz dinlemeye devam ediyorum. "Ah babam ah içimdeki heyecanı dayakla öldürüldükten sonra bir daha da ne kaleme ne de deftere el sürdüm. Geçenlerde Zübeyir bir kâğıt getirdi 'imzala' dedi. 'Ne bilirim dedim' mecburen parmak bastırdı kâğıda."

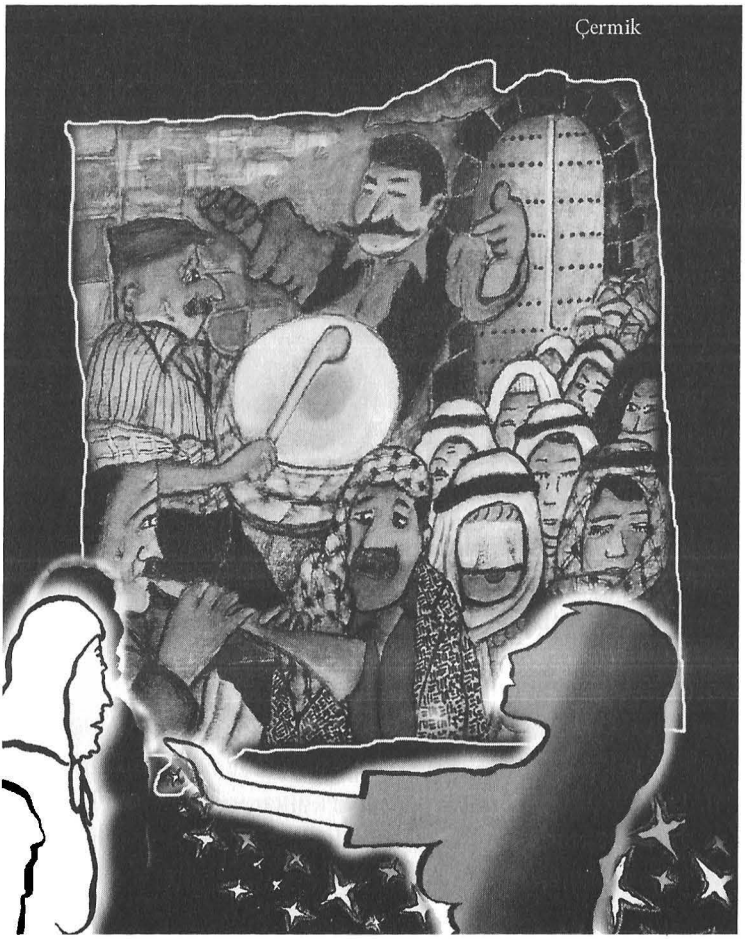
Mihriban Hanım bir an duruluyor. Başı öne eğik, gözleri kapalı ve utanarak "Bugüne kadar hiç param olmadı yıllar yılı cebime bir kuruş girmedi, evlendikten sonra da böyle oldu. İnsan yerine konulmayan birine para ne yapsın. Ekmek, su, iki yılda bir hatırlanıldığında fistanlık kumaş da geliyordu, şükret buna deniyordu. Bir zamanlar otur oturduğun yerde diyen kocam varken şimdilerde de oğullarım ondan farksız davranmıyor."

Göz kapaklarım sınırlarını zorluyor. Empati yapmak istedikçe kendime zarar verebileceğimi aklıma getiriyorum. Mihriban Hanım yorgunluğuma rağmen beklentilerimin olduğunu bildiği için bu kez okul sonrasına konuyu getiriyor. "Berdeli duymuşsundur?" "Ne yani berdelle mi evlendin?" "Niye şaşırdın? Gelenek deyip birilerini kurban vermiyor mu aşiretler. Benimki de öyle oldu. Yakın akrabalarımızdan biri kan dökünce, husumet artmasın diye berdele karar verdi iki aşiret. Barış olmasının başka da yolu yoktu. Berdele karar verilince herkes hayatını garantiye aldı diye oyunlar oynarken ben ateşlerde yanıyordum. Birileri ailenize düşmanlık besliyor ve siz kurbanlık koyun gibi onlara gönderiliyorsunuz. Korku, nefret ve yoksulluk ne ararsan vardı hayatımızda. Anam düğün günü isteksiz olduğumu görünce yanıma yanaşıp 'İstemiyor musun?' diye sormuştu, 'Nasıl isteyeyim ki yüzünü bir kere dahi görmemişim' bunu bile ürkek ve korkarak demiştim ona.

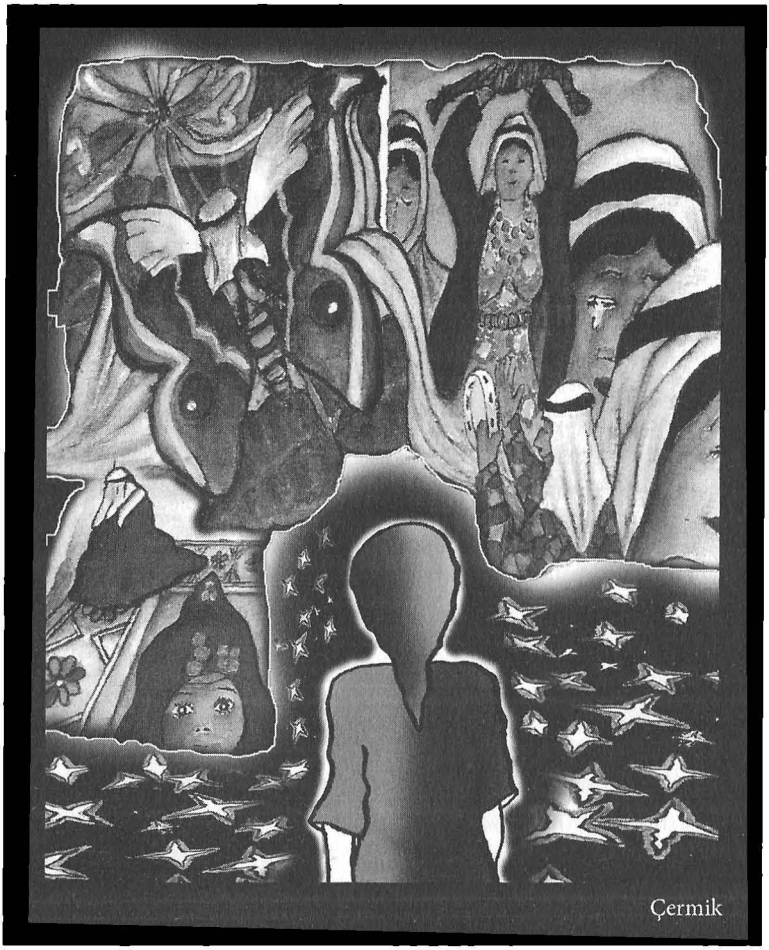
Üstelik neredeyse babam yaşında bir adam olduğunu söylemişlerdi bana. Hani dedim ya adı berdel diye aynen benim yaşadığım gibi karşıdan da bir kızı paketlemişler akrabamızdan birine."

"Duvağımı giydirirken anamın içi sızlıyordu. 'Elimden bir şey gelmiyor' diyen o kadından başka acıyan olmadı bana." "Evden çıkışın nasıl oldu peki?" "Değiştirme günü geldiğinde karşılıklı olarak köy yoluna at sırtında götürdüler bizi. Karşıdan gelen kız daha dirayetliydi, attan inmemek için direniyordu. Naz ediyor zannetmiştim, daha ne olup bittiğinin bile farkında değildim. Karşılıklı silahlar patlatılıyor, ortalık toz dumandı. Zılgıtlar, davullar çalınırken kime gelin gittiğimi bile bilmiyordum. Geldiğim ev bizim evden daha beterdi, bir an nasıl yaşarım diye korkmaya başladım; çünkü kötü olduğu kadar bir o kadar da kalabalık görünüyordu içerisi. Kaynana, görümce ve daha başkaları da vardı. Testi yumurta kırdırıp içeriye soktular. Aşiretin kadınları etrafımı sardı. Sanki yetişkin bir insanmışım gibi davranıyorlardı. Çocuk yaşta bir kızın hangi duygular içinde olduğunu anlatmama gerek yok, hani şimdikiler aşk diyorlar ya biz ancak kocamıza âşık olabilirdik. O da buna hiç fırsat vermedi kör olasıca, bu yüzden hiç sevemedim onu." "Değiş tokuş nasıl oldu peki?" "Nasıl olsun ki iki kafile karşı karşıya geldiğinde durdular. Ölümün ecele faydası yok, ilk adımı atan ben olmuştum. Sonradan öğrendim ki değiştirme yerinde attan ilk inen kız diğerinin üstünlüğünü daha başından kabullenirmiş." Biraz durduktan sonra hafiften bir tebessüm ediyor. "Bizim oralarda berdel âdeti çok vardır, 'kepir' ya da 'peygurkani de derler adına." Önceki bilgilerime dayanarak ona müdahale ediyorum. "Bu adet yalnız size özgü değil Ortadoğu ve Anadolu da çokça uygulanıyor. Şimdi asıl merak ettiğim soruyu sorayım, kocanla anlaşamasaydın ne olurdu?" "Anlaşamasaydık hiç iyi olmazdı. Kocam ne yaparsa onların kızları da aynı muameleye tabi tutulurdu, anlayacağın karşılıklı kader bağları kurmuştuk. Bana elbise alındığında ona da alınmasını beklerdim, aksi takdirde kaynanam asla giydirmezdi bana. Kocam deli olsa bile katlanmak mecburiyeti vardı, bu yüzden az dayak yemedim o deliden. Şimdikiler gibi rahat değildik." Şayet rahatlık bu ise vay gelinlerinin haline, kuma gelen gelinin korkularının onunkinden ne farkı var diye düşünsem de sözlerini bölmemeye çalışıyorum. "Bizim aşirete gelin giden diğer

berdel kızı o kadar iyi bir insandı ki kıyamadım ona, yoksa o da benim gibi dayak yiyebilirdi." "Hiç âşık oldun mu?" Kahkahayı patlatıp yine aynı şekilde elinin tersiyle Allah müstahakkını versin türünden hareket çekiyor. "Hayatın ağır koşulları altında kimsenin âşık olup gönlüne göre biriyle evlenmesini ne bekleyecek zamanı ne de haddi olur? Berdel işin en kolay olanı, kaşına-gözüne, sağına-soluna bakmadan al gülüm ver gülüm şeklinde bir alışveriş yaptırıyor aşiretlere. Töre hükümetin aldığı kararlardan daha güçlüdür, ben âşık oldum kafama göre

hareket edeceğim diyemez bir kız, anında vururlar onu." "Sizin mutsuzluğunuzun bir nedeni de bu olsa gerek, karşılıklı olarak birbirinizi tanımadan karıkocasınız demeleri başlı başına itici bir durum zaten. Zoraki her yaptırım mutsuz edebilir, kocan senden büyük olmasına karşın bu oldubittiye o da taraftar mıydı?" "Kim taraf olur ki? Daha başından barış için şart koşulmuş bir durum var, mecburiyet de denir buna. Bazen öyle öfkeli olurdu ki suçumun ne olduğunu bilemezdim, ardından dayak yediğim için ben ne yaptım der saatlerce ağlardım. Sonra berdelden dolayı olduğunu aklıma getirince kaderime rıza gösterirdim." "Peki kocan ne zaman durulmaya başladı?" "Oğullarım en büyük güvencemdi. Berdel kadınının en büyük dayanağı oğullarıdır. Ancak onunla güç bulur kadın, aksi takdirde varlığını asla ispatlayamaz." "Anlattıklarına bakılırsa kız olmak bazen bela anlamını taşıyor orada, kızın olduğunda neler hissettin en zor olanı bu galiba?" "Hem de ne zor! Hamile kalmış sonra da kızım olmuştu. İlk doğum yaptığım yaş on altıydı, ne güzel işte kızın olmuş diyeceksin; ama nedense üzerime kaynar sular dökülmüştü. Günlerce ağladım, doğum sonrası kaynanam bir kez bile geçmiş olsun demedi. Evlenirken kocam kırk yaşında bense on atlı yaşında bir kız çocuğuydum. Şimdikiler güle oynaya evleniyorlar, ben ağlaya ağlaya, korka korka evlendim." "Sevgisiz yani?" Yeniden saçma bir soru sorduğumun farkındaydım. O umursamıyor bile hangi duygular içinde olduğunu tüm detaylarıyla döküyor önüme. "Sevginin anlamını biz bilemedik. Çocukluğunu yaşayamamış sokakta bile oynayamamış bir kızın babası yaşındaki bir adamın altına yatmasının adı ne olabilir sizce? Arka arkaya gebe kalıp doğum yaptım. Bizim oralarda doktor hak getire, güçlü olan yaşar güçsüz olan ölürdü, iki çocuğumu yüksek ateşten dolayı kaybettim. Altmış altı yaşındayım ve dişlerim yok, gözlerim neredeyse görmüyor, bunların sebeplerinin ne olduğunu anladınız. Bayramlarda çocuklarım babalarının mezarına gidiyor, onlar dua ederken benim neler söylediğimi kim bilecek. Çermik'in mezarlığı feryadımla inliyor. Hani insanlar gece mezarlığın yanından geçmeye korkar ya benimkisi tam tersi, gece gündüz fark etmiyor tam da ortasında yürümekten keyif alıyorum; çünkü kendimi en güçlü gördüğüm yer orası. Mezarlıkta yatan kim var kim yok çığlığımdan daha derinlere kaçıyor. Şimdi diyorlar

ki Mihriban neden böyle, sizce neden böyle? Bunu diyenler delirmediğine şükretsinler. Oğullarım babaları gibi davranınca küfrü de basıyorum bedduayı da; aney delirmiş diyorlar, ulan delirmeyip de ne yapsın aney, bir annenin çocuğunu kaybetmesinin adını kim koyabilir? Hangi sözler tam olarak bunu anlatabilir? Güzel kızım kendini astığında kimsenin umurunda bile olmadı. Sizler nasıl da Bermal'e sahip çıktınız, oysa ilk çocuğumu kaybettiğimde üzüldüğümü gören anam, 'bir tane daha yaparsın olur biter' demişti zamanında. Şimdilerde artık

ona kızmıyorum ne yapsın o da anasından, kaynanasından öyle görmüş. Konu komşu, kader, bir de berdel varken kime derdimi anlatabilirdim? Sahipsizlik kaderimizde var bacım, sizler İstanbullusunuz kendi işinizi kendiniz görürsünüz, yol yordam bilirsiniz, ne istiyorsanız elinizin altında, hastaneler var, okumuşsunuz, babalarınız sizi iyi yetiştirmiş. Bizler anne babamıza bile sığınamazdık, senin yerin kocanın yanı der bir de üstüne üstlük dayak yerdik. Zübeyir, bazen o sakat kadına zor kullanırken çıkışıyorum, baban gibi davranırsan hakkıma helal etmem diyorum ona. Kaç kez bu kadının üzerine kuma getirme diye oğluma yalvardıysam da mümkünü yok dinlemedi, biraz da bunun için kaçtım oradan." Gelmekle iyi ettiğini biraz rahat etmesinin hakkı olduğunu anlatmaya çalışırken, bu kez yaşadığı koşullardan şikâyet etmeye başlıyor. "Bizim oraların işleri çok zordur, her şeyi kendi ellerinle yapacaksın, çamaşırı kapının önünde leğende ayazda yıkarken gözlerimden akan yaşların donduğunu bilirim. Kızım kendini astığında az ağlamadım, kimse anlamasın diye hep içime akıttım derdimi, onun üçüncü ölen çocuğum olduğunu nereden bilecek insanlar. Allaha sığınıyorum, yoksa sonum ondan farksız olurdu. Bütün olan bitenin sorumlusu babaları ve oğullarıdır. Zübeyir'i kendi kopyası gibi yetiştirdi kocam, sözümden çıkmaz gibi görünse de işine gelmeyen konularda ana falan dinlemiyor mendebur. Beni cahil belleyebilirsiniz, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmediğimi de zannedebilirsiniz, oysa her şeyi biliyorum, sadece kaderimin neden böyle yazıldığını bilmiyorum. Bu dünyada çekenler diğer tarafta rahat ederlermiş bunu diyor hocalar, ne yapabilirim buna sığınıyorum tek tesellim bu."

Oturduğum yerden kalkıp Mihriban Hanım'ın yanına gidiyorum. Bu yakınlığa ihtiyacının olduğunu biliyorum, rahatlamış olacak ki neden hayatının bilinmezlerini anlattığını da izah ediyor. "İlk defa açılıyorum. Bu zamanda kime derdini anlatabilirsin ki? Gidip başka türlü söylüyorlar sonra el âleme maskara olmak da var. Bizim oralarda dile düştünüz mü vay halinize, yarın öbür gün konuşulan sözler çoluk çocuğa sekte olur. Bu yüzden gelinlerimin ağzı sıkıdır, asla yaşadıklarını bildiklerini konuşmazlar."

Çermik'e gittiğimde üzerine kuma gelecek olan gelinin şikâyetlerini aklıma getiriyorum, muhtemelen Mihriban Hanım'ın söylediklerini

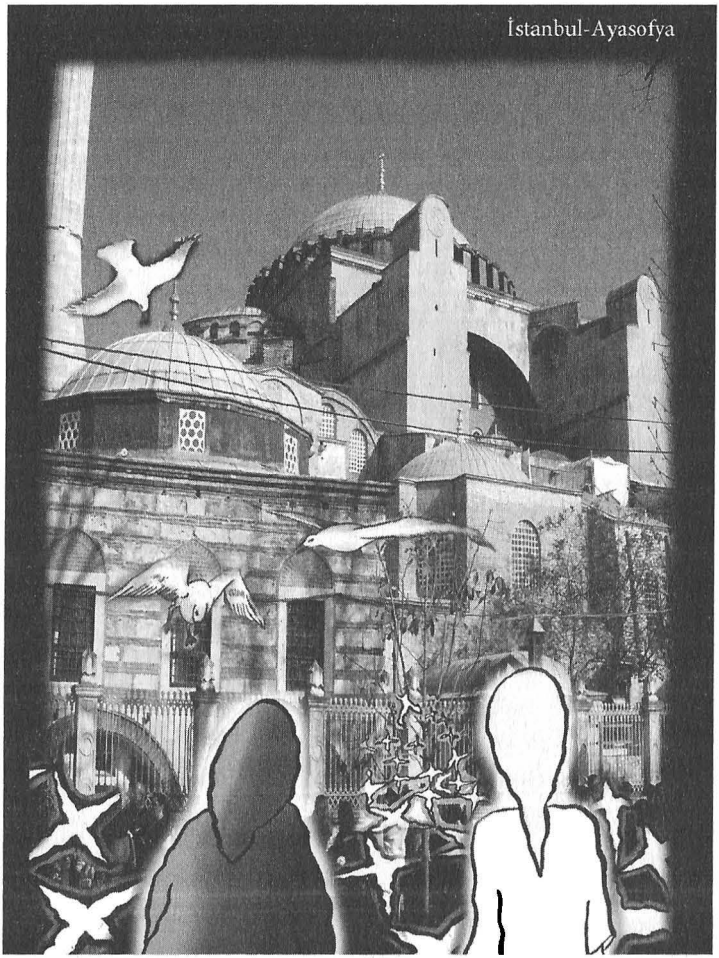
çürütüyor. O gün duyduklarım kişisel özgürlüklerin ayaklar altına alındığını anlatıyordu. Bir kadın üzerine kuma geldiğinde en yakınlarının yüzüne nasıl bakar? Aşağılanmış hissetmez mi; düşünmek bile acı veriyor. "Yaşadıklarının ve çektiklerinin aynısını onlar da yaşamış olmuyor mu?" diye zora sokan bir soru soruyorum. Bir an durup suçlayıp suçlamadığımı düşünüyor. "Hiçbir işlerine karışmıyorum, aksini ispat etsinler kendimi öldürürüm. Bizim zamanımızda çay şekerini bile kaynanamızdan izinsiz kullanamazdık, şimdi durum çok farklı. Bir tek dileğim var Allah'tan; o da sağlıklı huzurlu olsunlar yeter, bundan sonra daha ne isteyebilirim ki?" Biraz buruk biraz da hayattan beklentileri kalmamış gibi duruyor. "Kocan öldüğünde kaç yaşındaydın?" Önceki sorduğum sorunun gerginliğini üzerinden atmamış olacak ki "Niye sordun bunu?" diyor. Kötü amacımın olmadığını anlasın diye "Sadece meraktan başka da bir niyetten değil." Derin bir iç çektikten sonra "Ah ah varlığı bir dert yokluğu başka dert! Benim durumum ölen kızımın durumu gibi değildi. Oğullarım sayesinde kimseden baskı da gelmedi, bu yönüyle haklarını yiyemem sağ olsunlar başımda asker gibi durdular. Kocam öldüğünde kırk sekiz yaşındaydım, bizim oralarda torun torba sahibi olan çok kadın var o yaşlarda." Yüzüne bakıyorum, tebessüm ederek takılmak istiyorum ona. "İstanbul'da olsaydın kocan öldüğünde yeniden evlendirirdik seni." Allah müstahakkını versin türünden döver gibi yapıyor eliyle. "Tekrar evlenmek için ancak delirmek lazım. Evliliğin sözünü bile etmek saçmalık, senin istediğin gibi insan kafasının estiğini yapamaz oralarda." "Şaka yaptım canım İstanbul'da da istediğin her şeyi yapamıyorsun, yola çıkıp koca aramıyorsun tabi, Bu arada aklıma gelmişken bunca soru sordun senin durumun nedir dedin mi hiç içinden?" "Demez olur muyum, vallahi utancımdan soramadım." "Sormana gerek kalmadan anlatayım. Benim kocam ölmedi güle oynaya evlenip güle oynaya ayrıldık onunla. Bundan sonra da illa evlen ya da evlenme diyen çıkmadı. Anlayacağın kendi kararımı kendim verebildim, şimdi de merakını giderip neden sonrasında evlenmediğimi de söyleyeyim. Hayatıma kimsenin müdahale etmesini istemediğim, özgürlüğümü önemsediğim için evlenmedim ve bundan sonra da evlenmeye niyetim yok." "Doğrudur ne diyebilirim, sizin buralarda sorun yok, bizim oralar öyle değil. Dul kadının dikkat etmesi

lazım, iki günde adını çıkarırlar." Bir an durduktan sonra devam ediyor. "Bizim gibi değilsiniz, söylentiler umurunuzda olmuyor tabi. Buralarda cahillik az, okumuşsunuz yanlış yapmazsınız her halde." Birileri müdahale etmese bile kişiler doğal özgürlüklerini kendileri sınırlamalı demeye getirince müdahale ediyorum ona. "Benim yanlışım bir başkasını neden ilgilendirsin, ortada hata varsa bedelini yapan öder." dediğimde ilk kez bu denli gevşemiş görüyorum, söylediklerim hoşuna gitmiş olmalı ki akabinde beklemediğim bir soru daha geliyor ondan. "Peki, kardeşini niye evlendirmiyorsun?" "Benim inisiyatifimde değil, isterse kendi bulur evlenir. 'Seni evlendiriyorum' diyemem ona." Şaşkın bakıyor, bu işi büyüklerin görevi gibi gördüğü kesin.

Doğulu ve batılı iki kadın, birbirimizin dünyasını uzun süre sorguluyoruz. Karşılıklı hayretler içinde kaldığımız anlar oluyor. Paylaşım konusunda doyuma ulaştığımızı düşünerek evden çıkıp dolaşmayı teklif ediyorum ona. Bu teklifime sıcak bakınca nereye gideceğimiz konusunda kararsız kalıyorum. Sultanahmet'teki yayınevime uğramayalı çok oldu, bana ulaşmak isteyenler oraya müracaat ediyor, onlar da kayda değer olanları iletiyorlar. Bu dönem içinde bir süre aramamalarını söylemiştim, kaç zamandan beri ses seda çıkmayışı ondan olsa gerek.

Mihriban Hanım'ı öncelikle yayınevime sonra da Rahman'la gittiğimiz gibi Sultanahmet Camii ve Ayasofya Müzesine götürmek istiyorum. Uzun süredir mahkeme kapılarında sürünen yayınevime üzülüyorum, edebiyat ve sanat adına üretilen bir esere yasak konmasının adını asla koymayacağım. Bir eserin silahlı gücü ve illa beni okuyun diyen dili yoktur, şayet müstehcen ya da birileri tarafından sakıncalı denilen eseri okumak istemiyorsa bir diğeri alıp okumaz olur biter. Yayınevine ulaşıp orada bulunan yazar arkadaşlarıma düşüncelerimi aktarırken mahkemeye avukat ya da bilirkişi olarak gönderilmem gerektiğini söylüyorlar. Yasakların yalnızca Türkiye'de olduğunu zannetmiyorum, etrafımızdaki az gelişmiş eğitim seviyeleri düşük ülkelerin çoğunda hatta Amerika'da bile birçok yayının üstü örtülü sansürü olabiliyor.

Çaylarımızı yudumlarken Mihriban Hanım oturduğu sandalyeden kalkıp kitapların olduğu raflara yöneliyor. Elimdeki çay bardağıyla yanına gidiyorum. Bunu görünce dert yanmaya başlıyor. "Hiç kitabım ol-

İstanbul-Ayasofya

madı." "Torunlarının kitaplarına hiç bakmadın mı?" "Yok, bazen yanıma gelip okumak istiyorlar ama geçmişte yaşadığım o günler aklıma gelince kovuyorum onları." Bir süre raftaki kitaplara dikkatlice baktıktan sonra, "Bunları siz mi yazıyorsunuz?" "Evet bir kısmını, nasıl buldun?" "Bunları yazmak kolay olmasa gerek, peki para veriyorlar mı?"

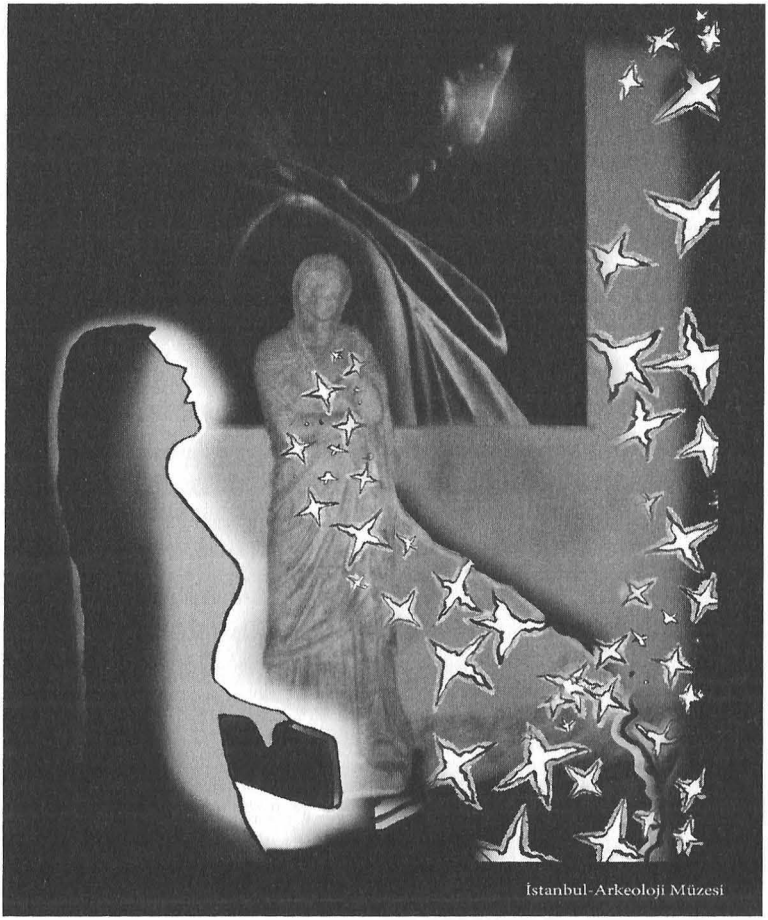
Roman yazıyorum dediğim anda Doğu Anadolu'dan Edirne'ye kadar muhakkak 'Para veriyorlar mı?' diye sorulur. Her defasında cevabım evet, bazen ya da hayır türünden olur. Mihriban Hanım'ın ma-

sumca sorduğu bu sorunun tarafımdan nasıl anlaşıldığını bilmesi imkânsız, hoşuna gitsin diye "Hem de çok..." diyorum.

Yayınevinin sahibi ve diğer yazar arkadaşlarla bir süre yeni çıkan eserler hakkında sohbet ettikten sonra oradan ayrılıyoruz. Sultanahmet meydanının tam ortasındayız. Nereye gideceğimize dair ilk olarak Mihriban Hanım'ın karar vermesini istiyorum. Verdiği cevap şaşırtmıyor. "Sultanahmet Camiine gidelim" diyor. Cennete giden yolun kutsal mabetlerden geçtiğine kendini inandırmış. Hac görevini yerine getirecekmiş gibi heyecanlanıyor. İçeri girdiğimizde cami yerine onu seyrediyorum, şaşkınlıktan ne yapacağını bilemeden sürekli dualar okuyor. Oradan çıktıktan sonra Ayasofya Müzesi sonra da Arkeoloji Müzesine gidiyoruz. Çıplak vücutlarıyla görkemli duran heykelleri görünce utanıyor, gözlerinin çok iyi görmediğini de katarsak durumunun ne olduğu ortaya çıkar. Sanki ailesinin şeref ve namusuna helal getirmiş gibi suçluluk duyuyor. Yorulduğunu daha fazla takatinin kalmadığını bahane edince bu kez geri dönmek zorunda kalıyoruz. Hayatının en anlamlı saatlerini geçirmiş oluyor Mihriban Hanım. Her mekânda ve alanda Çermik'e döndüğünde torunlarına göstersin diye resimlerini çekiyorum.

Oflaya puflaya yorgun şekilde kendimizi eve atıyoruz. Bir süre ayrı odalarda dinleniyoruz, tam uykuya dalacakken Meral arıyor. Bermal'le çok iyi anlaştıklarını hatta Rahman'ın talimatıyla randevu alıp Sevilay Hanım'a gittiklerini de söyleyince şaşkınlığım daha da artıyor. Sevilay'ın beni neden aramadığını düşünüyorum, sonra da kendime kızmadan edemiyorum neden arasın diyorum. İçinde bulunduğum ruh halinin bedenimi yeterince yorduğunu düşünerek ne yapıyorum diye kendimi sorgulamaya başlıyorum... Dünyanın merkezinde miyim? Kurtarıcısı mı? Kafama balyoz yemişçesine telefona sarılıp göz hastanesini arıyor ve Mihriban Hanım'ın ameliyat gününün erkene alınmasını istiyorum. Bir saat içinde bana dönüyorlar, bunun mümkün olduğunu söylüyorlar. Haberi alır almaz Mihriban Hanım'a iki gün sonra göz ameliyatı olacağını müjdeliyorum.

Akşamın ilk saatleri, kapıyı açtığımda keyifli şekilde karşımda buluyorum onları. Hüzün bulutları kısmen uçmuş mutlulukları yüzlerinden okunuyor. Bermal'in durumunun iyi olduğunu söyleyen Meral,

İstanbul-Arkeoloji Müzesi

onunla çok iyi anlaştıklarını İspanya'ya gidinceye kadar yanlarında kalacağının kararını bile verdiklerini söylüyor. Mihriban Hanım, acınası gözlerle torununa bakarken boşluğa düşmüş gibi hissediyorum. Kahretsin! Bu duygunun ne olduğunu henüz bilmiyorum bunun adı şimdilik ne yazık ki yok.

Meral'in başlangıçta babasının etkisinden kaçmak için Rahman'la yakınlaştığını sanıyordum, oysa her geçen gün şaşırtmaya devam ediyor beni. Sözlerinin oturaklı ve mantığa dayandığını görürken Bermal'in ruhsal tedavisinde önemli buluyorum bunu. Bu çocuğun sorumluluğu

üzerimdeymiş gibi hissetmemin altında yatan neden nedir diye Sevilay'a soracaklarım olacak? Durum böyle de olsa ona dair endişelerden bir türlü kendimi kurtaramıyorum. Evlendikten sonra kendi çocuğu olursa ilgi anlamında Bermal'e karşı aynı ruhsal durumunu koruyabilecek mi Meral? Öncesinde çocuk istemediklerini duymuş olsam da cevap bulması gereken en önemli sorulardan biri budur diyorum. Bitmek tükenmek bilmeyen şüpheler, neredeyse asli işimi unutturacak.

Bermal'e dair eşyaları birer birer topluyoruz. Anneannesi daha fazla dayanamayıp ağlamaya başlıyor. Teselli etmeye çalışsak da nafile, sinir sistemi neredeyse çökmüş durumda. Karmakarışık duygular içindeyiz, diğer yandan Mihriban Hanım'ın yanından kaçmak isteyen bir Bermal var yanımızda. Kim bilir içinde ne tür fırtınalar kopuyordur, yaşadığı travmadan kurtulmak için gösterdiği çabaya da şaşmamak mümkün değil. Onlar gittikten sonra Sevilay'ı arıyorum, Mihriban Hanım için de randevu almak niyetindeyim, benimle özel konuşmak istediğini söylüyor, saat iki için randevulaşıyoruz onunla.

Sevilay illa seninle görüşelim demişti; ama benimle alakalı olmasını istemiyorum bu nedenle Mihriban Hanım'la yollardayız. Son görüşmemizde bakışlarında tuhaflıklar gördüm. Ne yapmak niyetindesin türünden sorgular hali vardı, haklı olabilir mi diyorum çünkü bu soruyu neredeyse kendime sorar hale geldim.

Kapıyı çalıp içeriye giriyoruz, yine aynı bakışlara maruz kalıyorum, bekleme salonunda bir süre sohbet ettikten sonra Mihriban Hanım'la diğer odaya giriyorlar.

Sehpanın üzerindeki mecmualara göz atarken yarım saat geçiyor. Bir süre sonra görüş odasından başını uzatan Sevilay, yardımcısından diğer odayı hazırlasın istiyor. Ne olup bittiğini bilmiyorum merakla beklerken Mihriban Hanım'ın kolundan tutup yan odadaki kanepeye uzatıyorlar. Bir süre dinlenmesi gerektiğini söyledikten sonra beni davet ediyor odasına. "Baş başa kaldık" diyor. "Çok süratli gitmediniz mi?" "Böylesi daha iyi oldu, sorunun bütününü görmüş oldum." "Sonra?" "Onlarla alakalı neler düşündüğümü merak ettiğini biliyorum; ama öncelikle bilmelisin ki her birinin farklı durumları var." "Bu yüzden mi Mihriban Hanım fenalaştı?" "Onunki olağan bir durum, geçmişten gelen sıkıntıları var. Tek başına Bermal'le ilişkilendirmek

yanlış olur. İlaç kullanması gerekebilir, bunun kararını ben verecek değilim tabi. Psikiyatrist bir arkadaşım var istersen ona görünsün." Bir süre muzipçe yüzüme bakıyor, samimiyetimize dayalı şaşkınlığını ifade ediyor. "Sorunlu bu insanları nereden buldun? Şayet romanına konu yapacaksan okumamı bekleme; çünkü buna gerek kalmadı." Yüzüne bakarken derin düşüncelere dalıyorum, aklımda geçmişe dair yaşanmışların yükü var ve bunun farkında olmalı, yeniden uyarmaya başlıyor. "Görünen o ki yalnızca yazacağın romanla alakalı bir uğraş içinde değilsin, zamanı değil ama muhakkak konuşmamız lazım." "Sonra konuşuruz, asıl merak ettiğim konuyu öğrenmek istiyorum. Meral hamile kalır da çocuğu olursa Bermal'e gösterdiği ilgi devam eder mi?" "Ne söylemek istediğini anladım; ama dünyanın bütün sorununun bu olmadığını bilmelisin. İlla içim rahat etsin istiyorsan tıbbi olarak çocuk yapma şansları yok, daha fazla da detay isteme bırak." "Rahman Bey'in haberi var mı?" "Var, konuyla alakalı onunla da konuştuk. Çocuğum olsun gibi bir derdim yok demişti. Meral'le hemfikirler ortak noktaları bu olduğu için iyi anlaşıyorlar." "Tıbbi durum dışında istememeleri, çocuğa karşı sevgisiz olduklarından değildir inşallah? Bermal'in bir çocuk olduğunu unutmamak lazım, bu sorunun cevabını nasıl vereceksin bilmiyorum ama Meral'le Bermal, bu denli neden iyi anlaşıyorlar?" "Bu soruyu sormaktaki amacını çözebilmiş değilim, niye anlaşmasınlar? Meral çocuklara düşkün, kendi fizyolojik durumunu kabullenmiş, o yönüyle sorun yaşamıyor ki Bermal'in varlığı ona ödül olmuş, hâlihazırda bir çocuğu olacak bu yönüyle kendini anneliğe de hazırlamış."

Gözlerimi kırpmadan Sevilay'ı izliyorum. Bakışlarımdan etkileniyor, iyice kafana sok dercesine sözcükler ağzından tek tek çıkıyor. Henüz adlandıramadığım içimdeki öteki harekete geçiyor bu kez. "İnan o kadar rahatladım ki bunca yıllık gözlemciyim ve kendimi insanları tanıyacak güçte bulduğum halde neden konuyla alakalı şüphelerimin olduğunu sorup duruyordum" dediğim anda "İşte bunun için seninle görüşmeliyiz" diyor.

Canhıraş gayretkeşliliğimin altındaki nedenleri, korkularımı, bir zamanlar Caner'i kaybederim diye endişelendiğimi bütün bunların tümünü hatırlamış olmalı ki Sevilay illa benimle özel görüşmek istediğini

söylemiş olsun. Suçluymuşum gibi bir izlenim verince bu kez dostane tavsiyelerde bulunuyor. "Ruhsal durumunla alakalı kaygılarında haklı olabilirsin, biraz gevşemen gerekiyor. Bir işi görev edindin mi muhakkak sonlandırmak istiyorsun, bunun çok yıpratıcı olduğunu bilmelisin. Bermal'e gelecek olursak, ruh halinin yeni hayatıyla uyumlu hale gelmesi zaman alabilir. Şu sıralar Meral Hanım'la aralarından su sızmıyor da olabilir, gel gör ki ilişkilerinin sağlam zemine oturması için zamana

ihtiyaçları var. Mihriban Hanım'a gelelim, durumu ondan daha kötü, ağır bir travma yaşıyor." "İyi görmediğim için sana getirdim, bizimle İstanbul'a nasıl geldi hâlâ anlayabilmiş değilim." "İnsan davet edilirse niye gelmesin ama o torunu için kabul ettiğini söyledi."

Sevilay'ı sorgulamaktan bir an olsun vazgeçmiyorum, sabrını zorladığımı biliyorum, bunun farkında, ama ne yapsın dost belası oldum çıktım. Rahman'a dair neler söylediğini öğrenmek istediğimi söylediğimde ise "Helal süt emmiş cennetlik ifadesini kullandı, bunu söylemekte haklı, bazen öz kardeşler bile birbirine samimi davranmazken..." Sözünü kesip "Bu konuda iki tarafın da anlayışlı olması gerekiyor" dediğim anda kendime pay çıkardığımı sanmış olacak ki yeniden uyarmak durumunda kalıyor. "Hiç merak etme işler yoluna girecek, tek söyleyeceğim şimdilik dikkat etmelisin."

Görevli hanım Mihriban Hanım'ın hazır olduğunu ve kendini iyi hissettiğini söyleyince psikiyatrist arkadaşına telefon açıyor Sevilay. Acil hastasının olduğunu söyleyerek randevu talep ediyor ondan. Paslaştıkları için bu isteği geri çevirmeyip beklediğini söylüyor doktor, zaman kaybetmeden ayrılıyoruz yanından.

Yol boyunca "Gitmek istemiyorum, yeniden mi diriltecek kızımı" gibi sözler etse de cevap vermiyorum, kendi derdi yokmuş gibi halen kızına hayıflanmasına ne denir bilmiyorum. Kalkıp bu saatten sonra onunla bu konuları yeniden masaya yatırmak gibi bir derdimin olmamasını kendime telkin ederken, doktorun muayehanesinin olduğu tarihi bir binaya giriyoruz. Sıra bekleyen hastalar var içeride, sıkıntılarını anlatan yüz ifadeleri taşıyorlar. Psikiyatrist yaşlıca bir profesör, asabi görünümüne rağmen konusuna vakıf görünüyor. Mihriban Hanım'ı odasına aldıktan kısa bir süre sonra beni de içeriye davet ediyor. Gerekli ilaçları reçeteye yazıp düzenli kullanılması gerektiğini ısrarla belirtiyor. Doktorun yanından ayrıldıktan sonra yol boyunca hiç konuşmuyoruz. Başka bir dünyada gezinir hali varken son yaşadıklarına anlam yüklemeye çalışıyor; ama olan biteni anlamlandırma şansı asla olmayacak.

Ertesi günün sabahında, heyecanlı ve telaşlıyız. Mihriban Hanım yeniden itiraza başlıyor. Çelişkili sözleriyle yüklendikçe yükleniyor bana. Hazırlığımızı bitirdikten sonra Meral, Bermal ve ben randevumuzun olduğu göz hastanesine gidiyoruz.

İşlemleri yapılıp ameliyat odasına alınan Mihriban Hanım'ı beklerken bir ara elimi tutuyor Meral. "Size ne kadar teşekkür etsek az" diyor. Bu sözün anlamı çok derin, gayretlerimi görüp mutlu olduğunu ifade ediyor. İşler olumlu gitse de içimdeki boşluk daha bir derinleşiyor, bunun nedenini kendime sormaktan bile korkuyorum.

Ne olacak diye sabırsızlanıyoruz, bir süre sonra ameliyattan çıkan Mihriban Hanım'ın gözleri sargılı ve sakin duruyor. Akşama kadar hastanede kontrol altında tutulacağını sonra da taburcu olabileceğini söylüyor doktoru. Onu dinlenme odasına aldıktan sonra hastanede kalmamıza gerek kalmıyor, çıkıp alışveriş merkezlerinden birine gidiyoruz. Yorulduğumu düşünüp kafelerden birine oturuyorum. Meral'le Bermal mağazaları gezmeye koyuluyorlar. Her an yağacak bir buluttan farksızım. Sevilay yanımda olsaydı depresyona meyilli diye teşhis koyabilirdi. Adı ne olursa olsun yaşanmışların etkilerini yazarak dizginlediğimi sanıp, bunca yıl kendimi kandırmış olabilirim. Geçmişi masaya yatırmak ve sorgulamak ne kadar da zor... Mihriban Hanım'la konuştuğumuzda ağlamasının nedeni belki de bu. Çıkmazlarım, köşeye sıkışmışlığım, avuntularım, bundan sonra ne olacak kaygılarım varken içsel sorunlar yaşayan bir muammaya dönüştüm adeta, bunun peşinden kendime dair bir sorgulama gelecek mi? Yüzleşmek ne kadar zor, yaşam boyunca kaç kez tekrarlanır, bu soruların net cevabı henüz yok bende.

Meral ve Bermal gelinceye kadar diş doktoru arkadaşımı arıyorum. Protez yapımını hızlandırsın diye ricada bulunuyorum ondan. Aceleci olduğumu bildiğinden olsa gerek hazırlığını yapmış bile, üç gün sonrası için provaya beklediğini söylüyor hekim.

Gizli bir güç, itercesine beni iyilik meleği yapmışken, yeniden hastanede buluyoruz kendimizi. Mihriban Hanım'ın durumunun iyi olduğunu söyleyen doktoru taburcu olabileceğini sonra kontrol için gelmemiz gerektiğini tembihliyor. Ne olacak diye endişeleri olan kadıncağız sonunda rahatlamış, hastaneden çıkıncaya kadar ağzından dua eksik olmuyor.

Apartmanın önüne park ettiğimde Mahmut Bey'le karşılaşıyoruz. Kızının bizimle olmasını kanıksamış artık. Bermal'i torunu gibi bağrına basıyor. Mihriban Hanım'ın bu tabloyu görmesini çok isterdim; ama gözleri sargılı olduğu için ancak sesimizi duyabiliyor. Karşılıklı

sevgi alışverişi sonunda apartmanın yıkılıp yeniden yapılması işinin yattığını, iki dairenin şiddetle karşı çıktıklarını bahsediyor Mahmut Bey. Yemeğe gidelim teklifini kabul etmiyor ve Mihriban Hanım'ın koluna girip yukarı çıkıyoruz. Kaç geceden beri ilk kez erken gelmiş Caner. Annemizi kaybettiğimizden bu yana her ölüm yıldönümünde garip bir kimliğe bürünür kardeşim, bu gece de ölüm yıldönümü ve bunu hissettirmeden edemiyor. Babam yaşarken de anne bağımlısıydı Caner. Yıllar içinde bazı takıntıları oldu. Her ölüm yıldönümünde banyoya girer altı kez ellerini yıkar, böylece annemin ruhunun paklandığına ve huzura eriştiğine kendini inandırır. İlk zamanlar geçici bir avuntu olduğunu düşünsem de banyoda uzun süre kalmış ve her yıl bunu tekrar etmiş olması geçici bir avuntu olmadığını anlattı bana.

Kanepeyi yatak haline getiriyoruz sonra da Mihriban Hanım'ı dinlensin diye boylu boyunca uzatıyoruz. O durumundan memnun olsa da Caner'in gözlerine baktığımda annemin öldüğü günkü ifadenin aynısını görmek bozuk olan ruhsal durumumu altüst etmeye yetiyor. Yemek sonrası sessiz sedasız çalışma odama çekiliyorum. Epeyidir bilgisayarımdaki e-postalarıma bakmış değilim. Uzun uzadıya gelen meyilleri gerekli gereksiz diye incelerken dikkatimi e-postalardan biri çekiyor. Hayat ne zalim, dünya küçücük bir köy ve bu köyün çaresizi gibi ekrana kilitlenmiş öylece kalakalmışım. Ellerim titremeye başlıyor. Nefes almakta güçlük çekiyorum. Gözlerim aynı noktada donmuş. Bu güne kadar hiç karşılaşmak istemediğim bir meyil bu. Masa çerçeve ne varsa tümünü kırmak istiyorum. Bulutlar tüm gücüyle pencere kenarlarından içeriye sızıyor, boğulacak kadar kötü hissediyorum. Caner'e iyi değilim diye sesleneceğim ama buz kesmişim. Film kopuyor, çok gerilere sarıyor zaman. Kariyerim, kitaplarım, hayatım, geçmişte yaşadıklarım daha neler geliyor aklıma. Caner'e seslenmekten son anda vazgeçip kıvrana kıvrana odanın kapısını ancak kapatabiliyorum. Kimsenin beni bu halde görmesini istemediğimi fark ediyorum.

Bir çocuk ağlarken
sessiz bir rüzgâr var ortalıkta
bir de boğulurcasına soluksuzluk...

Zifir kıvamında bir resim
vur dedikçe başımda patlayan balyoz
savrulurcasına bedenim
ve o çocuk ağlıyor çırılçıplak...

Kollarım masaya kilitli
boynumu çeviremiyorum
nefes almalıyım
hiçlikten bir yudum daha
bir yudum...

Bir çocuk ağlıyor içimde
yerine koyacak bir tesellim yok
onu teskin edecek kudret
yaşamak, sadece bir çocuk...

Rüzgârlar dolduruyor bulutları
oda zifir karanlık olsa da
bulmalıyım
bulmalıyım onu
adı Bermal ya da hiç...

Bir çocuk
ve ben onun için ölesiye nefes almalıyım
hiçlikten...

Yaşadıklarımın adı ne? Defalarca sorduğum sorunun cevabı yok. Beynimin bütün kıvrımları kafatasımdan yol bulup soluğumla birlikte odanın her yanına yayılıyor. Hayatımı karartan dipsiz bir kuyunun en görünmezine çeken, yazmaya mahkûm eden ve hayatı yazmak olarak öğreten bu ana ne demeliyim bilmiyorum? Güç toplayıp bilgisayarın aç tuşuna basacağım var; ama kızgın demire dokunacakmışım gibi kötü hissediyorum.

An be an gözlerimde canlanıyor yaşadıklarım. On sekizinden gün almış Ersin'le o yıllarda tanışmıştık. Benden birkaç yaş büyüktü, kız kardeşini almaya gelirdi okula. Aynı algılar içindeydik. Bizim için evlilik, çocuk gelecekteki devrime ihanetti; ama çok gerilerde kaldı o günler. Öyleyse bu e-mailin adı ne?

"Belgin Merhaba;

Umarım iyisindir, bunca yıl sonra yazmak geçmişe dair acılarımı biraz da olsa hafifletti. Hayat her türlüsünü yaşatıyor insana, bazen müdahale edebiliyor bazen de yaşananların altında kalabiliyor insan... Öyle dersler veriyor ki en ağır cezalardan daha beter acılarla dolu da olabiliyor... Bilgisayarın başına geçtiğim anda yazıp yazmamak konusunda çok düşündüm, bunca yıl geçmiş ve Belgin de değişmiştir dedim kendi kendime... Kız kardeşim Selma evlenip İzmir'e yerleşti, üniversiteye giden iki çocuğu var şimdilerde. Yalnız yaşıyorum... Yıllar önce anne babamın ortak beğenilerinin olduğu bir hanımla evlendim, üç çocuğum oldu; ama neye yarar sonunda beni dışladılar. Ayrı yaşıyorum şimdilerde... Bazı acılar küllenmiyor, insan yüz yaşına da gelse bu böyle... O günlerde seninle yaşadıklarım asla bir heves değildi, gerçekten sevmiştim seni...

Kötü hissediyorum tıpkı Mihriban Hanım'ın geçmişine dair sözler edilirkenki ruh halini taşıyorum. Yıllar öncesinden dolaba sakladığım günlüğüm aklıma geliyor. Kaçış yok. Sandalyeyi kitaplığımın üst bölümündeki kilitli dolaba yaklaştırıyorum. Küçücük kapağını açıp kendimi hapsettiğim tozlanmış günlüğümü elime alıyorum. Koltuğa oturup gerçeklerle yüzleşmek zorundayım. Parmaklarım dokundukça sayfalar kendiliğinden açılıyor.

18.4.1979

Cesaretimin kırıldığı korkularımın mutsuzlukla buluştuğu, hayal kırıklıklarımın olduğu bir gün... Hayatımı sonlandırmak istediğim herkesten her şeyden nefret ettiğim annemin bileziğini gizlice satıp doktor parasını ödediğim lanetli bir gün bu gün.

Yazıya bir süre ara verip derin derin nefes almaya çalışıyorum. Bedenimde, yanımda, çevremde her yanımda varlığını hissettiğim büyük güç nerede? Yaşanmışların bedeli ne kadar ağır, bütün hayatımı mahvetmesine nasıl izin verdim? Yoksa şah damarımdan daha yakın olan kudreti hissetmedim mi? Odanın içi çöl kadar büyük, hayır hayır so-

luksuzluk yüzünden küçücük bir hücre kadar dar geliyor aslında. Yeniden koltuğa oturup elime alıyorum günlüğü.

Kendi ellerimle çocuğumu öldürdüm, beni hamile bırakacak kadar neden ileri gitti? Üzerimdeki gücünü sağlamlaştırmak için mi? Özgürlüğümü, benliğimi yarınlarımı engelleyen ne varsa karnımdan söküp aldım. Kitaplarımın, yazılarımın ve aşkımın bile önemi yok artık...

Bir gün bileziğinin olmadığını fark edecek annem. Yarınlarım, sevincim, hayatım, hepsinin değeri sadece bilezik... Bunu kime anlatacağım, hem ne önemi var artık...

Sıkıntılarımı gözyaşlarımla dışa akıtırken, odamın kapısı çalıyor. "Bir şeyin yok değil mi?" Genelde çalışma odamın kapısını kapatmam. Muhtemelen ışığımı açık görünce bu soruyu sordu kardeşim. "Girebilirsin" diyorum ona. Şaşkın şekilde yüzüme bakıp, gelip sarılıyor. "Biliyor musun annemi çok özlüyorum." Onu anne şefkatiyle sarıp sarmalıyorum. Abla kardeş bir süre duygulu anlar yaşadıktan sonra yanımdan ayrılıyor. Anneme duyduğum özlem yüzünden ağladığımı sanmış olmalı, oysa hayat sürekli yanılgılar yüklüyor insana... Günlüğümün daha fazla yıpratmasına müsaade etmeden aldığım yere apar topar gerisin geri koyuyorum. Ersin'e cevap bile yazmaya gerek duymuyorum, parmaklarım kendiliğinden sil tuşuna gidiyor.

Ani bir kararla Meral'i arayıp sabaha Bermal'i hazırlamasını istiyorum ondan. Önce garipsese de sonra olur diyor. Kendimle yüzleşecek durumda bile değilken ona çok ihtiyacımın olduğunu nasıl söylerim. Gece yatağa girdiğimde içimdeki öteki sabaha kadar bekleyecek, bundan adım gibi eminim.

Sabahın erken saatleri, yatağımdan kalktığım gibi giyiniyorum. Sessizce kapıdan çıkıp Meral'lerin kapısını tıklıyorum. Bermal'i hazırlamış. Heyecanımı sözlere dökememe imkân yok. Bir annenin yitik çocuğuna yeniden kavuşması türünden duygular benimkisi. Hiç olmadığı kadar yüreğim kabarmış, nasıl dayanacağım, bu kadarla nasıl yetin diyeceğim ona. Evlerinden ayrılıp apartmandan çıktığımda gökyüzüne bakıyorum, yer yer bulutlar akıyor. Asla diyen çığlıklarım tüm evreni saracak kadar güçlü çıkıyor yüreğimden. Ölümcül korumacı-

lığına soyunmuşum. Başımı kaldırıp bakmaya bile gerek duymuyorum. Arabamın olduğu yere kadar yürüyoruz. Üzerimdeki enerji tümden onu sarıyor... Günahkâr bir insanım, acı çekmeliyim, sonunda da ölmeliymişim böyle demiş şah damarımdan daha yakın olan... Yüzünden sevinç ve endişe aynı anda akıyor adı Bermal, ya benimkisi...

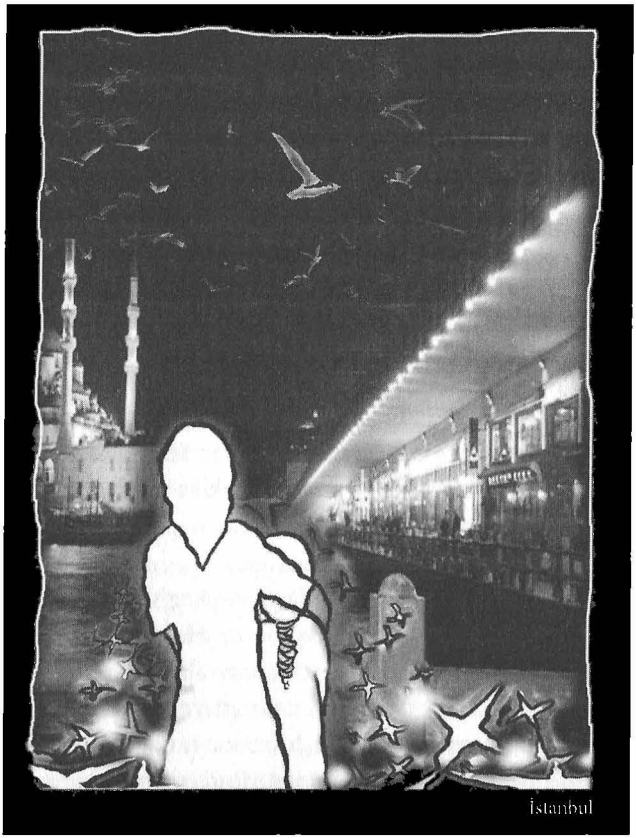
Yollar açık, sarhoşlar gibi yerden kesilmişiz. Yerle gök arasında yitik durumumuz var. Bulutların erişemeyeceği kadar yere, günahların erişemeyeceği kadar göğe yakınız aslında. Arada bir gözlerimiz kenetleniyor, geçmişle-gelecek can çekişiyor adeta. Ah hayat, uçurumdan savrulacak kadar aymaz durumlarım var neden yardım etmiyorsun...

Konuşmadan gidiyoruz. Sözcükler önemsiz. Gözyaşlarıma hâkim olamamak ne hazin. Bulutların acınası bakışları var bu kez... Beklentileri kalmamış besbelli... Dile gelmez sözcükler boğazıma dizili. Bir soluk alsam, yeniden başımı kaldırsam... Bir meltem esse, bir açılsa gözlerim, arındırsa ruhumu, ah bir olsa...

Anadolu yakasına geçiyoruz. Arabayı Beykoz'da bir otoparka bırakıyorum. Sahile doğru yürümeye başlıyoruz. Balık tutan insanlar var kıyıda, yanlarından geçiyoruz, ilk kez kamışlı oltayı görüyor... İlk kez balıkların ipte sallandıklarını... Heyecanı artıyor... Yaşlı emekli bir adamdan ricada bulunuyorum, kamışlı misinayı alıp ona veriyorum. "Olmaz, kıyamam günah" diyor... Güneşte üşüyen çocuk bunu diyor...

Banklardan birine oturuyoruz, martıların çığlıkları sarıyor dört bir yanı. İstanbul denince akla gelen martıdır diyorum ona. Bembeyaz kanatlarını çırpıyorlar, asalet gösterme telaşındalar. Birini eliyle işaret ediyor, kendisine baktığını söylüyor. Bir martının insana bakması ne güzel, gemiler geçiyor, tam da aklıma gelmişken hatırlatıyorum "Çermik'te martılar-gemiler selam duracak demiştim." Gözleri parlayınca içine dalıyorum, bir çocuğun gözlerindeki sevincin içinde boğulmak ne güzel...

Mısır yiyoruz, buz gibi sulardan içiyoruz, tanrının bedenimize verdiği güçle varlığımızı ortaya koyuyoruz. Var olan bu derken içinde sevgiden başka bir şey olsun istemiyoruz. Kaldırımın bir kenarına uzanıyor Bermal. Gökyüzüne bakıyor. "Bizim oralarda da bulutlar böyle ama bizim martılarımız yok" diyor. Yerimden doğrulup var diyorum,

hem de şu gördüğün martılar hepimizin... Ödül almış bir yoksulun sevinci kaplıyor yüreğini. Galata Köprüsünün oraya gidiyoruz bu kez, onun kadar kanatlanmış onun kadar uçmaya çalışıyorum. Köprüsü'nün altındaki dükkânların ışıltıları albenili göz kamaştırıyor. Birinde balık yiyeceğiz deyince burun kıvırıyor. Güven duygusu ve sevgi en olmadık işler yaptırır insana. Peşimden geliyor. İlk kez balık yiyor, hoşuna gidiyor tıpkı uçakta Kadir Bey'in bir daha unutmadığı kebap kokularına benzer bir koku da almış olabilir.

Yemek yemeyen, iştahsız çocuğun gözlerinde defalarca boğulduğum halde bana mısın demiyorum. Eve döndüğümüzde Meral'e koşarken anlatacaklarının çok olduğunu söylüyor ona...

RAHMAN DÖNÜYOR

Sabahın erken saatlerinde Rahman yanımızda, Diyarbakır'dan döndüğünü Barselona'ya uçacağını söyleyince geldiğini Meral ve Bermal'e haber veriyoruz. Kısa süre sonra onlar da geliyor, uzun uzadıya sohbete koyuluyorlar. Üzerimde tonlarca yük varmış gibi halsiz duruyorum, bendeki durgunluğun farkına bile varamıyorlar. Bütün konuşmalar beynimde uğultuya dönüşürken nedeninin ne olduğu umurumda bile değil. Topluca kahvaltı yaptıktan sonra Rahman'ı yolculuyoruz.

Geride boşlukta bir beden
yalnızlık
bulutsuzluk
çaresizlik
psikolojik sorunlar...

Ve sonrası...

Yağmurlar yağıyor
gün ağarıyor, akşam oluyor
şiddet hüküm sürüyor
birileri ağlıyor
kimisi sevinçten ne yapacağını şaşırıyor
ve o gittiğinden bu yana tam iki hafta geçiyor...

Gözlerinin tedavisine dayalı "Yeniden doğmuş gibi oldum" diyerek sürekli dua ediyor Mihriban Hanım. Psikiyatrisin verdiği ilaçları kullanmaya başladıktan sonra bir süre kötü hissetse de şimdilerde keyfine diyecek yok.

Dişçi arkadaşımla randevumuz var, on gibi evden çıkıyoruz. Yürümekte zorlanan kadın neredeyse koşar adım gidiyor. Gözlerine yapılan başarılı operasyondan duyduğu güven duygusu onu güçlü kılmış. 'Yaşlandım bu saatten sonra göz-diş olsa ne işime yarayacak dediğini hatırlıyorum, oysa şimdi ne kadar da istekli görünüyor.

Mihriban Hanım'daki gelişmeler şöyle dursun kaç günden beri Bermal'in gelmeyişine ne demeliyim. Duyduğum yakınlığın aynısını küçücük çocuktan beklemekle hata mı ettim diye sorular var kafamda. Kararlı olmak ve kafaya koyduğunu yapmak bazen insanı sonuca götürmeyebilir. Kararlılığın arkasındaki beklentinin ne olduğunu iyi bilmek lazım, aksi takdirde alınan sonuç sadece haz, bazen de üzüntü verebiliyor.

Mihriban Hanım'la tek kelime konuşmadan arabaya biniyoruz. Yüzündeki sevince bakılırsa rüya âleminde olduğunu anlamak zor olmaz. Bu ruh haliyle bulutların üzerinden Bakırköy'e kadar geliyoruz. Son provaları geçen gün yapılmıştı. Nihayet takma dişleri takılacak. Öncesinde ite kaka dişçi koltuğuna oturttuğum kadın gitmiş bambaşka biri gelmiş diyeceğim. Oturur oturmaz damağına yerleştirilen takma dişlerini görsün diye ayna tutulduğunda gözlerindeki ışıltı daha da artıyor. Yüz yaşına da gelse hayata tutunmak için bir nedeni ve umudu olmalı insanın. Mihriban Hanım'ın yüzündeki sevinç ifadesi bunu gayet iyi anlatıyor.

Acıları, sevinçleri, umutları, hayal kırıklıklarını önüne ne gelirse alıp götürüyor zaman. Bazen geriye bakmaya korkuyor insan. Annem sürekli bu sözleri tekrar eder dururdu. Çocukluk aklı önemsemezdim bile, bir gün gelecek ve geriye bakmanın korkulacak bir durum olduğunu anlayacağım hiç aklıma gelmezdi. Belki de yaşla da alakası var, başlangıçta olan biteni kabullenmek zor olsa da süreç olgunlaştırıp yaşananları kabullendiriyor insana.

Mihriban Hanım'ın heyecanına rağmen bendeki durgunluğun gittikçe belirgin hale geldiğini söyleyebilirim, dişçideki işimiz bitince onunla eve dönüyoruz.

Torununu Barselona'ya gönderinceye kadar İstanbul'da kalmayı düşlediği halde kararını değiştirip Çermik'e götürsün diye büyük oğlu Zübeyir'i İstanbul'a çağırmamızı istiyor Mihriban Hanım. Bu kararı

vermesi için Bermal'in güvenilir ellerde olduğunu kabullenmiş olmalı. Oğluyla telefonda uzun süre Kürtçe konuşuyorlar, arada bir sesini yükseltmekten kaçınmıyor. Kısacık sürede hayatın başka penceresinden bakmak ona çok şeyler katmış olmalı ki ilk geldiğinden farklı bir Mihriban Hanım var karşımızda... Az ağlayan, umutlu; ama halen ürkek... Ürkek ve kuşkularla dolu olmasının da çeşitli nedenleri var tabi başka yaşamlar içindeki huzuru görmek mevcut durumunu sorgulatabilir insana, çocuklarının yaşamını bu anlamda masaya yatırmış da olabilir.

Söz verdiğim üzere Caner'le uçak biletlerini aldırıp Zübeyir Bey'e bildiriyorum. Tüm aileyi baskı altına alan bu adamın elinden Bermal'i kurtardığım için mutlu hissetsem de neye yarar. Zübeyir Bey'in çocuklarının durumunu aklıma getiriyorum. Bermal'i İstanbul'a getirirken o küçücük yüzlerdeki burukluk ve kıskançlık ifadeleri gözlerimin önünden bir türlü gitmiyor. Dünyanın tüm acılarının bir çuvala girip sırtıma bindiğini kabullenmeliyim.

Ertesi gün Zübeyir Bey'i havaalanından almaya gidiyor Caner. Mihriban Hanım kendine ait ne varsa toplamaya başlıyor. Yıllar öncesinden sakladığım birçok özel eşya ve oyuncaklarımı torunlarına götürsün diye valizine yerleştiriyorum, bunu yaparken duygulandığımı görünce itiraz ediyor, ısrarlarıma daha fazla karşı koyamıyor tabi.

Caner, arabayı evin önüne park ederken camdan izliyorum onları. İçimdeki tanrısal güce rağmen Zübeyir Bey'in varlığından neden rahatsızım bilmiyorum. Hatta evimde ne işi olur diye soruyorum kendime. Arabadan iner inmez küçümser şekilde etrafı süzüyor beyefendi, muhtemelen buradaki yaşantıları ve bizleri yapay görüyor. Kapıyı açtığımda şaşkın şekilde yüzüme bakıyor. Besbelli ki olan bitene henüz o da bir ad koyabilmiş değil. Annesinin elini öptükten sonra koltuklardan birine geçip oturuyor. Ne zaman Bermal'i soracak diye beklenti içindeyim; maalesef adını bile anmıyor. Bu adamın tek derdinin para olduğunu artık iyi biliyorum.

Mihriban Hanım, İstanbul'da yaşadıklarını olan biteni ve kendisi için yapılanları anlatınca şaşkınlığını üzerinden atamıyor Zübeyir Bey. Yeni aldığımız kıyafetler içindeki annesinin halini muhtemelen yadırgıyor. "Zahmet oldu size" diye bir söz ancak çıkabiliyor ağzından.

Sabah kahvaltısı öğle yemeği derken saat bayağı ilerliyor, konuşmaların arasında bir ara Bermal'in adı geçiyor. Mihriban Hanım olan bitenin farkında, hatta Zübeyir Bey bakmadığı anlarda başını sallayarak onun ne kadar suçlu olduğunu bile göstermeye çalışıyor. Kendi aralarında Kürtçe konuştukları için ne düşündüklerini tam olarak anlayamıyorum. Evden ayrılma saati geldiğinde Bermal'i görmek istiyorlar. Getirsinler diye Mahmut Bey'lere haber veriyor Caner. Bir süre beklemek durumunda kalıyoruz, geldi gelecek derken herkes hayal kırıklığına uğruyor. Ondan ses seda yok. Zübeyir Bey'in geldiğini duymuş olmalı. Meral'in tüm ısrarlarına karşın uğurlamaya gelmiyor. Ruh halini anlasınlar diye onları ikna ederken, Bermal'in yanında annesini tokatladığını bu nedenle Zübeyir Bey'e düşmanlık beslediğini de aklına getirmiş olabilir. Kesinkes gelmeyeceğine kanaat getirince vedalaşmaya kendisi gidiyor, peşi sıra ben de sürükleniyorum. Torununu koklayıp yüzlerce kez öpmeye çalışıyor. Damarlarımdaki kan tümden boşalıyor. Onları çevreleyen ben, Meral ve annesi gözyaşlarımızı tutamıyoruz. Mihriban Hanım elini cebine atıp bir muska çıkarıyor. Aynısından kızına da verdiğini bu sayede cennete gidileceğini söylüyor, kötülüklerden koruması için sürekli üzerinde taşımasını istiyor Bermal'den. Hayatın en zor anlarından birini yaşayan kadın ardına baka baka ayrılıyor yanımızdan. Hiçbirimizden ses çıkmıyor, içeri girdiğimizde Meral kahve yapmak için mutfağa giriyor. Bermal'den muskayı ve tanrıya yazdığı mektubu getirmesini istiyorum. Bir çırpıda yanımda buluyorum onu, gümüş bir kaplamanın içinde bulunan muskanın yanına yazdığı mektubu koyup kapağını sıkı sıkıya kapatıyoruz. Gözlerindeki ışıltıyı sözcüklerle anlatmamın imkânı yok. Meral elinde kahve tepsisiyle salona girdiğinde muskayı Bermal'in elinde görünce "Anneannenin verdiği muskayı iyi sakla diyor. İçimden bunu yapacağından emin olabilirsin diyorum.

Hayatın bin bir zorluğunu yaşamış, öğrendiklerini gücü nispetinde gelinlerine yaşatacak olan Mihriban Hanım'la oğlu Zübeyir Bey'i havaalanına götürüyor Caner. Meral'lerden ayrıldığında delirecek kadar kötü hissediyorum. Depresyona mı giriyorum diye şüphelerim var. Hayatıma giren Bermal için gözyaşlarımı tutamıyorum artık... İçimde kopan fırtınanın dinmesi lazım; ama nasıl? Cevabını henüz bulabilmiş

değilim. Sürekli görüşelim diyen Sevilay'ı bu kez kendim için arıyorum. "Sonunda arayabildin" diyor. "İstersen kapatayım telefonu?" dediğimde çıkışıyor bana. Bir süre benimle şakalaşsa da durumumun iyi olmadığını gayet iyi biliyor, kendimi konuşmayalı uzun yıllar oldu onunla. Kim bilir belki de yazım süreçleri bunu ötelemiş olabilir. Her defasında uzman kimliğini bir kenara koyup dertlerimi paylaştığını unutmuş değilim. Hele de annemin ölümünden sonra gösterdiği yakınlık sayesinde o dönemi rahat atlatmıştım bunu asla unutamam. Bendeki gariplik endişelendirmiş olacak ki "Bu akşam gelip bende kalmanı istiyorum" diyor. Sevilay'ın bu teklifinden sonra bir süre sessiz kalıyorum, sonra da devamını getiriyor. "Gelip seni alıyorum" dediğinde "Tamam" diyorum ona.

Popüler psikoloji terimlerine yabancı olmadığım gibi başkalarının hayatlarını eleştirmekte bol bol kullanılan ve bu alandaki yakıştırmaları da bilirim. Ne var ki kendimi bunların muhatabı saymadım bugüne kadar. Duygusal farkındalığı yüksek sezgileri güçlü biri olarak kabul ederdim kendimi. O nedenle bir gün Sevilay 'Sen ve Caner karşılıklı koltuklarda otururken aranızdan geçmek istemiyorum neden biliyor musun?' diye bir soru sormuştu. Soğuk bir Talk Show şakası gibi algılayıp üzerinde durmamış beklediği cevabı 'Neden o?' diye isteksizce mırıldanmıştım. 'Çünkü aranızda ki kordon bağına takılıp düşmekten korkuyorum' demişti. 'Sakın ben ablasıyım ne kordonuymuş deme buradan bakıldığında öyle görünüyor' diye de alay etmeye devam etmişti. Bu sözlerin aklıma gelmesine ne demeliyim şimdi. Caner eve döndüğünde beni bulamayacak olmasından mı endişelenmiştim, oysa onun bir yetişkin olduğunu daha ne kadar hatırlatacaktım kendime? Bu sözleri ederken ne çok haklıydı, şimdi Caner'le kordon bağını koparıp Sevilay'a gidiyorum ve onu düşünmemem gerektiğini hatırlatıyorum kendime.

Uzun zamandan beri Sevilay'ın evine ne yazık ki gitmedim, daha kapıdan girerken eskisinden çok farklı buluyorum. Sağa sola konmuş görseller, yeni objeler gözüme çarpıyor. Mutfağa girip kahve yapmaya koyuluyor sonra da karşılıklı oturuyoruz onunla. Bir süre havadan sudan konuşurken "Yirmili yaşlara kadar yaşananlar hayatın tümünü etkileyebilir mi?" diye bir soru soruyorum ona. Cevabını beklemeden

sorduğum soruyu yine kendim yanıtlıyorum. "Duygusal olup hayatı sorgulayan biri geçmişte yaşadıklarını yıllar yılı sırtında taşıyabilir. O defter kapandı kötü anıları gömdüm dediği halde sinsi şekilde kendisiyle yaşadığına tanıklık da edebilir." "Nereye getirmek istediğini merak ettim doğrusu." "Hissettiklerime dayalı bir felaketin ya da sonun başlangıcında olduğumu söylemek için zamanın erken olduğunu biliyorum. Bu ayrışmaları yazar olduğum ve olayın dışına çıkabildiğim için en önemlisi sayende net görebildim." Ayaklarını koltuğa uzatıp sırtına yastık koyduktan sonra alışılagelmiş sorulardan birini soruyor Sevilay. "Bu ayrışmaları sayemde değil uzun zamandan beri gördüğün halde her defasında gerçekle yüzleşmekten kaçtım desen daha doğru olur. Örneğin yazar olmaya ne zaman karar verdin?" "Bu soruyu neden sorduğunu biliyorum; ama yine de cevaplayacağım. Genç bir kız ne kadar özgür davranırsa davransın toplum tarafından yanlış bulunan davranışını ailesiyle paylaşmakta zorlanır ve ben sıkıntılarımı o günlerde özgüvenime rağmen paylaşmazdım." "Her defasında güçlü olduğunu bas bas bağırıyordun ama." "Güçlüydüm, ezilenin yanında dimdik durmalıydım. Çocuk ve ev hali gibi konular uzak olmalıydı bana, kalemi elime aldığımda aynen şöyle yazmıştım günlüğüme..."

"Sürekli arkadaş olmalıyız, başka kimsemiz yok diyen annem, dün akşam aynı sözleri tekrar edip durdu. Bu gün psikologa gittim. Çok uğraştı; ama olmadı. Kendime yedirip sorunumu bir türlü anlatamadım ona. Hiç konuşmayan birine ne tür çareler üretilir ki? Tekrar gelmem gerektiğini tembihledi, böyle demiş olsa bile bir daha gelemeyeceğimi bilsin istedim. Doktor içinde bulunduğum kaosun farkına varmış olacak ki; bu kez yazmalısın dedi. Konuşmayan, paylaşmayan birinin, ikinci çıkış yolu yazmaktan geçermiş. Oysa sadece günlüğümü yazmaktan başka bir şey gelmiyor içimden."

"Böyle bitirmiş olsam da bu serüven o gün başladı ve benimle yapılan röportajlarda ne zaman yazmaya başladın sorusunu defalarca aldığım halde ilk kez sana anlattım. O soğuk karlı akşamüzeri kadın doğum uzmanının ikinci kattaki eski dökük muayenehanesinden çıktığımda öfkeden çıldırıyor olma nedenim, kendini bilmez kadın do-

ğumcunun üstüne vazife olmayan yargı ve eleştirilerinden kaynaklıydı." "Ne ilgisi var şimdi?" "Nasıl olmaz canım bunu tahmin etmeliydin ben o yaşta anne olmak istemiyordum ki, bir kazadır olmuştu ve bebeği dünyaya getirmeme kararı almıştım. Elbette en doğru karar buydu ve bunun için hiç kimsenin fikrini almam gerektiğini düşünmemiştim. Hatta erkek arkadaşım ki benden sadece üç yaş büyüktü ve ben on sekiz yaşını daha yeni bitirmiştim. Fikrimi almadan nasıl böyle bir karar verebildin senin yaptığın cinayettir dediğinde, haberin olsaydı da birlikte mi gitseydik, cinayeti paylaşsaydık bu senin gözünde suçumu hafifletecek miydi demiştim ona. İlk kez görmüş gibi şaşkın gözlerle bakarken, bu bakışı kişisel seçimime saygısızlık olarak algılamıştım. Şimdi görüyorum ki hiç beklemediği bir duyarsızlık ve soğukkanlılık gibi algıladığından bana öyle bakıyormuş. Üzerine vazife olmadığı halde doktor da bana bir ton laf etmişti. İyi düşünmüş müyüm, yok efendim ailemle konuşmam daha doğu olmaz mıymış gibi... Bu bebeği kendi kendime yapmadığıma göre neden bu odada sadece ben varmışım gibi yığınla söz etmişti... Kızmıştım ona... 'Bir de erkek egemen toplumda okumuş erkek mesleği kabul edilen doktorluk gibi prestijli işi olan kadınsın, akıl yürütme şeklin anneannemden farksız demek istemiş, ama elinde neşter olan o narkozu yiyecek olan ben gerçeğini anımsayıp susmuştum. O günlerde içimde düğüm düğüm olarak kalmıştı bu sözler... Soğuk kış akşamı kendimi dışarı attığımda gözlerimden boşalan yaşlar ya soğuktan ya da doktorun yorumlarının sığlığına kızgınlığımdan olduğuna inandırmıştım kendimi... Yıllar yılı bu gerçekle besledim kendimi. Hatta geçen akşam yerli dizide yeni doğan bebek sahnesinde gözlerim yaşarmıştı, uykusuz ve yorgun olduğuma yormuştum oysa... Şimdi benimle ilgili gördüklerini acımasızca tokat gibi vuruyorsun yüzüme, üstelik durmaya da niyetin yok." Yerinden kalkan Sevilay "Bunu dostun olduğum için yaptığımı anlamalısın artık. O çocuğu doğuramadığın ve içinde büyümeye başlayan hayatı yok ettiğin için dünyadaki tüm sönen hayatların sorumluluğunu taşımıyorsun. O hayatları sen yok etmedin anla artık bunu. Sadece bir gebeliği, o yaşta artık ne kadar irade denirse o kadar iradenle sonlandırdın. Bu yüzden kendini cezalandırmayı bırak artık... Bırak ki kardeşinin çocuğun olmadığını gör ve şu doğudan getirdiğin Ber-

mal'i annesi terk edip ölüme gitti diye hayatından sorumlu olduğunu düşünmekten de vazgeç; çünkü değilsin. İçgüdülerinle aklın arasında sıkışıp kalan ruhunu özgür bırakma zamanın gelmedi mi artık?"

Sevilay'ın sözlerinden sonra, bu gerçeğin bende canlı yaşadığını daha iyi anlıyorum, bunca zamandır kendimden gizleyip hasıraltı ettiğimi de... Kaçacak yerim kalmıyor artık, fısıldarcasına ancak konuşabiliyorum onunla... Soruyorum "Nereden biliyorsun militanı, oysa hiç anlatmadım ki sana?" Yüzünde bir kasırga esiyor gözün açılma kapanma süresinden daha uzun olmasa da olan biteni veriyor bakışları... Sesinin titremesine engel olmaya çalışarak "Militan" diye tekrarlıyor yeniden... "İsim de mi vermiştin ona" deyip devam ediyor. "Sen anlatmadın ki yaşam şeklin anlattı... Kaybettiğin bir çocuğun yerini, bütün dünya ile dolduramadığını yaşam şeklin anlattı."

Susuyorum... O da susuyor... Artık sonsuza kadar susacakmışım gibi hissediyorum. Ne dilimden ne kalemimden bir kelime bile çıkmayacakmış gibi geliyor... İlk kez "militan" sözünü sesli telaffuz ediyorum... Bundan böyle yeni bir kelimeye gerek kalmayacak hayatımda... Tüm yazdıklarım söylediklerim belki de söylenememiş bir "Militan" kelimesinden doğuyor...

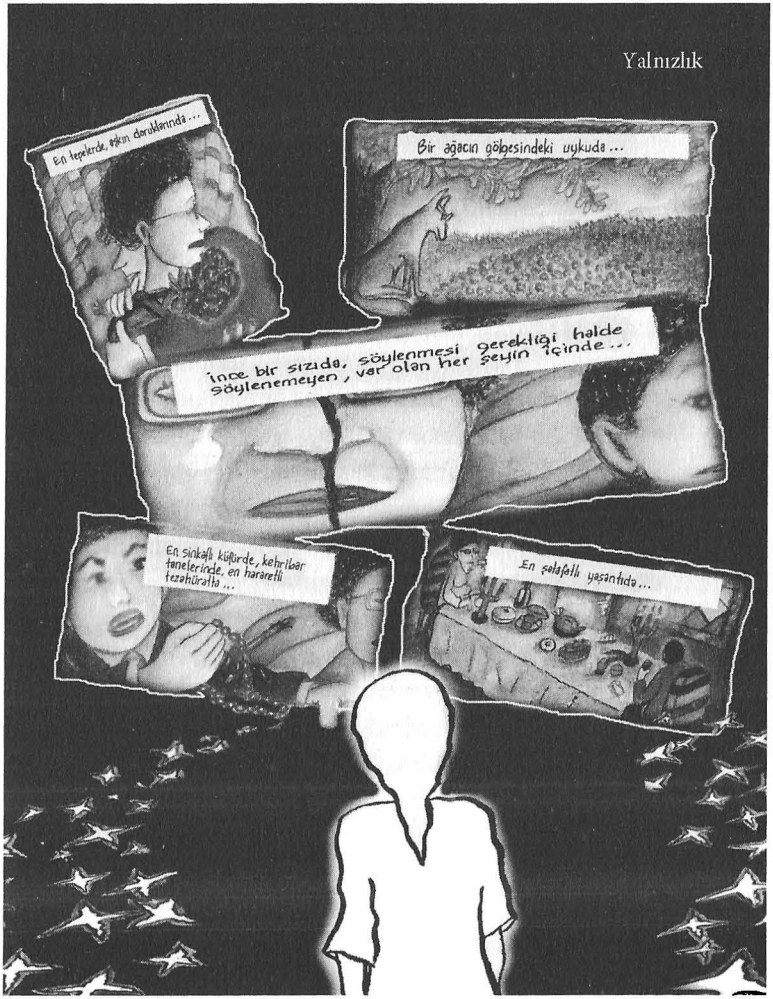
Bugüne kadar konuşmadığım hatta kendime bile itiraf edemediğim ne varsa tümünü Sevilay'la konuşuyorum. Caner eve geldiğinde beni bulamayınca arıyor... Sevilay'da kalacağımı söylüyorum... Gerçeğin ne olduğunu bilsem de onunla göbek bağımın kolay kolay kesilemeyeceğini de biliyorum...

BERMAL SONRASI SULTANAHMET

Martılar füze hızıyla önümden geçiyor. Simitten parçacıklar koparıp önlerine atıyorum. Gökyüzündeki bulutlar dalga dalga akıyor... Siyah çarşaflı Arap kadınlarının etrafı süzen hayran bakışları var... Burası Sultanahmet... Sultanların, turistlerin güzergâhı... Bu kez kimseyi beklemiyorum. Bu satıcılardan nedir çektiğimiz diyenler sevinebilir; çünkü işportacılar da yok bugün, muhtemelen zabıtalar canlarına okumuş olmalı...

Sıcaklık nemle orantılı artmış, yürümeye takatim olmadığı için oturmuşum... Yoldan geçen ve tanıyan insanların sevgi dolu selamını alıyorum. Papazlar, imamlar, padişahlar, askerler ve turistler geçiyor hayal dünyamdan ve ben her zamankinden daha fazla yaşlandığımı hissediyorum. Sabah aynaya baktığımda kendimi tanıyamadım, yüzümdeki benler daha belirgin hale gelmiş, yoksa diye ağzımdan çıkan sözcükleri bile önemsemedim. Annem son döneminde saatlerce aynaya bakar dururdu. Bu saatten sonra ne denir bilmiyorum. Öyle de olsa akıp gidiyor zaman ve hiçbir şeyi düzeltemeden sadece bakmakla kalıyor insan... Arınıp düşüncelerden kurtulmak kolay değil. Ne önümde Kâbe ne ağlama duvarı ne de Ganj Nehri var, kendi içimdeki sınırları zorlamak en doğrusu; ama ne kadar başarılı olacağım onu da bilmiyorum.

Caner yeni bir turneye hazırlanıyor, daha az ilgiliyim onunla. Ağustos ayının sıcak bugününde Sultanahmet'teki kafede yeni romanımın konusunun ne olacağını halen düşünüyorum. Beni uçuracak sonra da çılgın dalgalar gibi sağdan sola savuracak fırtınaları bekliyorum. Roman yazmak, oturup iki kelamı kaleme almakla olmuyor. Caner defalarca heveslendiği halde bunu başaramadı. Militan kimliği olsaydı belki de başarılı olabilirdi ya da içindeki kördüğümü çözmeye çalışmak gibi bir derdi...

En tepelerde, zirve doruklarında...
Bir ağacın gölgesindeki uykuda...
İnce bir sızıda, söylenmesi gerektiği halde söylenemeyen, var olan her şeyin içinde...
En sinsi kültürde, kehribar tanelerinde, en hararetli tezahüratta...
En safdilli yaşantıda...

Yoksulluğu ya da zenginliği, sevgisizliği, erdemi yazmak, birilerinin yaşamının doğruluğuna dokunmak, birilerini hoşnut etmek çok güzel... Peki sonrası? Bunun cevabının ne olacağını henüz insanoğlu bilmiyor, sonrasının cevabı yok... Bu nedenle benim gibi yazarların konu arayışı asla bitmeyecek... Erdem-onur-sevgi-yalan-doğru ya da yanlış demeye devam edeceğim... Kalemimle benzer değerleri yazarken bazen beğenilecek, birileri saçma bulacak yazılanları; ama bir gerçek var ki yazar dahi de olsa insan, yaşanmışların etkisinden kendini kurtaramıyor...

Oturduğum yere güneş uzanıyor. Hayat veren ışınlar bunlar... Diyarbakır ve çevresinde bu ışınlara binlerce yıl öncesinde tapanlar aklıma geliyor, şimdi bedenimi yakacakmış gibi geliyor Tenim beyaz, cildim hassas korunmam lazım...

Bir süre sonra önümden geçenlerin kimliği de değişiyor... Doğu kökenli işportacılar var bu kez, kaybolduklarını düşünerek yanıldığımı anlıyorum... Yüzlerindeki korku dolu bakışlar, önceki günlerdekinin aynısı... Birileri gelecek mallarına el koyacak gibi endişeliler... Bu ülke, parası olan ya da olmayanın demeli miyim? Sevilay'ın uyarılarını yabana atamam, bu nedenle cevap vermek istemiyorum. Hayata dair düşünsel militan kimliğinden de sıyrılmam gerektiğini hatırlatıyorum kendime.

Korkularla bezeli rüya gibi yaşanan onca gün gözlerimin önünden bir türlü gitmiyor. Farkındalık bazen duyguları dizginleyebiliyor. Bermal'le Meral, Barselona'ya uçtuğunda Sevilay'la konuştuklarım aklıma gelmişti 'Göbek bağım ve Militan kimliğim...' Havaalanında küçücük yüreği uğurlarken arkadaşımın uyarılarına rağmen gözyaşlarımı tutamamış, çocuğumu karnımdan aldığım gibi yolculamıştım Bermal'i... Bu kopuş hayatımın en büyük gerçeğini önüme koymuştu... Yalnızlık vardı... Bermal'in annesi kendine kıyıp onu yaşatmışken, ben kendi ellerimle çocuğuma kıymıştım... Şah damarımdan daha yakın bildiğim tanrının sürekli kulağıma fısıldar durumu varken nasıl mutlu olurdum. Dünyaları kurtarsam bile bir daha kaybettiğim o bebeği ister göbek bağı ister tüm insanları kazanarak ne yazık ki yerine koyamayacaktım...

Bulutlar alıp gitmişti
günahlarımla bırakmıştı beni
ellerim bir daha kalkmadı gökyüzüne
bir daha dua dökülmedi dudaklarımdan
tanrısal güçtü benimkisi
en güçlüsüydü
bulutlar kadar özgür
ve yok olmaya mahkûm
çünkü dünya günahkârların
öyle demişti dinler

belki de tek tesellim bu demeliydim...

KEMAL SİYAHHAN

Bermal*

Roman

Rahman'ın çocukluğunun geçtiği, babasının iki eşli olmasından kaynaklı kıskançlıkların, sıkıntılı durumların yaşandığı ve Bermal'in annesinin kendini astığı evdeyiz.

Yemek hazırlıkları sürüyor. Hal hatır sormalar, tanışma arasında bir çocuğun çığlığı oturduğumuz odaya kadar geliyor. Rahman'ın gözlerindeki endişeyi tam da o anda görebiliyorum. Çocuklardan biri "Bermal" diyor. Yanındaki, çocuğun kafasına tokatı patlatıp Kürtçe bir şeyler söylüyor. Bir an sessizlik oluyor. Herkes ne olup bittiğini anlamaya çalışırken merak ettiğimi gören Mahmut Bey bize tercüme ediyor. "Cin çarpmış."

...
on iki bin yıllık bulutlar
bir yağsa
sonra ağlasa
rahatlasa
her yanı paklasa
duyulur mu Bermal'in sesi...

15 TL

ISBN 978-975-570-532-3

*SEL